

ចរិតខ្មែរ

ប៊ុល្លេត ចន្ទមុក

កើត រស់ ស្លាប់ មើម្បីខ្មែរ

ម្តេច មក មើល ព្រះនរោត្តម

ព្រះបាទ ជ័យវរ្ម័ន

ចិត្តចុះ

របស់

ប៊ែនាម៉ា-ម៉ាត

ប្រធានពុទ្ធិកសមាគមមជ្ឈមណ្ឌលសាធារណរដ្ឋខ្មែរ
តំណាងរាស្ត្រ មណ្ឌលដូនពេញ
ប្រធានគណៈកម្មការវប្បធម៌ និងធម្មការ នៃសភាជាតិ

ផ្សាយចេញពី

គេហដ្ឋានលេខ ៧៥ វិថី ហែម ចៀវ

-ភ្នំពេញ-

បោះពុម្ពលើកទី ១

ព.ស. ២៥១៧

គ.ស. ១៩៧៣

-

រក្សាសិទ្ធិ

អារម្ភកថា

នេះជាស្នាដៃទី ២ របស់ខ្ញុំបន្ទាប់ពីរឿង គុកនយោបាយ(*) ។ គំនិតនៃការនិពន្ធរឿងគុកនយោ-
បាយ យ៉ាងណានោះ អស់លោកអ្នកសឹងបានជ្រាបសព្វគ្រប់ហើយ នៅក្នុងសៀវភៅនោះ។

«ចរិតខ្មែរ» ស្នាដៃថ្មីនេះ ក៏មានគំនិតពុំខុសឆ្ងាយប៉ុន្មាន អំពីគុកនយោបាយដែរ។ ខ្ញុំមានបំណងធំ
ចង់ឲ្យខេមរជន មានស្មារតីភ្ញាក់រលឹកភ្នំថ្នាំឲ្យកាន់តែច្បាស់ឡើង យល់បញ្ហាសង្គមជាតិ, យល់ផល
ប្រយោជន៍រួម, យល់ចំណោទកសាងជាតិ ទាន់ពេលវេលា។

«ចរិតខ្មែរ» ស្តាប់ទៅដូចជាអ្នកនិពន្ធមានគំនិតរិះគន់ បន្តុះបង្ហាប់តែខ្មែរក្នុងខ្លួន ប៉ុន្តែតាមការពិត
គឺនិយាយឲ្យឃើញនូវទិដ្ឋភាពនេះ រើសអើងរបស់ខ្មែរមួយផ្នែក ដែលបណ្តាលឲ្យកើតផលអាក្រក់ដល់
សង្គមនិងបក្ស។ យើងត្រូវតែប្រយ័ត្ននិងអប់រំកុំឲ្យមានទិដ្ឋិរបៀបនោះទៀត។ ពោលមួយបែបទៀត គឺថា
ឆ្លើយកតន្ត្រីអាក្រក់មកលាតត្រដាងដើម្បីឲ្យយើងស្អប់ខ្ពើម ហើយចៀសវាងពីគន្លងនោះ រួចប្រកាន់
យកនូវគន្លងណាដែលល្អប្រសើរមកវិញ។ និយាយឲ្យខ្លីទៅគឺថា «ចរិតខ្មែរ» ជាប្រមន្ត សម្រាប់បង្ហាញ
គុណវិបត្តិដែលបណ្តាលឡើងដោយមនុស្សមួយជំពូក ដែលគ្មានលក្ខណៈចិត្តជាមនុស្សសោះ។ គឺពួក
ទាំងនោះឯងហើយ ដែលនាំឲ្យបក្សពួកនិងសង្គមជាតិអស់ថាមពល ហើយដល់នូវភាពហិនហោច
ខ្មោចផ្សាទៅនោះ។

ខ្ញុំគ្មានបំណងសោះ ក្នុងការរិះគន់ អស់លោកវីរជនបុព្វបុរសជាតិខ្មែរ ដែលលោកបានបំពេញ
ហើយនូវពលិកម្មដើម្បីជាតិ ខ្លះដល់ទៅហ៊ានលះបង់ជីវិតនោះ។ ចំពោះអស់លោកទាំងនោះ ខ្ញុំបាន
គោរពនាមនិងសកម្មភាពរបស់លោកជាប្រក្រតី ហើយតែងយកជាបទរៀនសម្រាប់ជីវិតទៀតផង។

ខ្ញុំសុំរិះគន់ ចំពោះតែពួកមនុស្សណាដែលមានខ្លួនដូចជាសត្វ គ្មានឧត្តមគតិ គ្មានវិចារណ-
ញ្ញាណសោះនោះតែប៉ុណ្ណោះ, ហើយដោយគិត ការរិះគន់នោះឯងត្រូវតែសរសេរទុក ត្រូវតែនិយាយឲ្យ
ជឿ ព្រោះខ្លួនខ្ញុំបានសង្កេតជួល ព្រមទាំងបានធ្វើសកម្មភាពជាមួយផង ដូចជាអំពើរបស់ពួកឥស្សរៈជា
ដើម ដែលធ្វើឲ្យខ្ញុំខូចចិត្តអស់មួយជីវិត បន្ទាប់ពីបានមើលឃើញសកម្មភាពព្រៃផ្សៃនៃពួកនោះក្នុងគ្រា
ដែលខ្ញុំរស់នៅជាមួយ។

ដូច្នេះហើយ ខ្ញុំបាទសូមអភ័យទោសជាមុនអំពីសំណាក់អស់មិត្តអ្នកអាន ក្រែងលោមានពាក្យ
ត្រង់ណាពុំសមរម្យ ប៉ះពាល់ដល់រូបនាមអស់លោក សូមអស់លោកមេត្តាទន្ទឹមអភ័យទោស ពីព្រោះការ
ពិពណ៌នានៅក្នុងនេះ មានភាពទូទៅពេក។

បំណងរបស់ខ្ញុំ គឺចង់តែឲ្យមានគំនិតរិះគន់ស្ថាបនាកើតឡើង ផ្សាយជាសៀវភៅជាលាយ
លក្ខណ៍អក្សរដើម្បីជួយរំលឹកគ្នាឲ្យយល់ នូវមាគ៌ាល្អអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង មិនចូលចិត្តនិយាយចែបប្រែ
លបលាក់បូញមាត់បត់ដុំដៃ អ្នកនេះអីចេះ អ្នកនោះអីចុះសោះឡើយ។ ខ្ញុំបានគិតឃើញដល់ថាសំរាប់រម

(*) លោកអ្នកចង់អានរឿង គុកនយោបាយ នេះ សូមមេត្តាចូលទៅ amekhmer.free.fr រួចចុចត្រង់ Khmerbooks

បុរាណរបស់យើង ដែលលោកមានគំនិតប្រដៃប្រដៅកូនចៅឲ្យបានស្គាល់សេចក្តីសុខចំរើនក្នុងជីវិត ម្នាក់ៗ រហូតដល់សន្តិមជាតិ ដោយលោកព្យាយាមចងក្រងពាក្យទូន្មានជាច្រើន កើតទៅជាបទសិក្សា អក្សរសាស្ត្រខ្មែរសព្វថ្ងៃនេះ ដូចជាច្បាប់កេរកាល, ពាក្យចាស់, ជាដើម។ យើងចាស់សម័យនេះ យល់ ហេតុផលយ៉ាងណាក្នុងដំណើរជីវិត ដែលយើងបានលុយឆ្លងកាត់មកហើយ គួរតែនាំដំណើរនោះមកដំណាលផង ឲ្យក្មេងស្រករក្រោយគ្នាដឹង គ្នាប្រុងស្មារតីចៀសវាងអំពើអាក្រក់ជាមុន កុំឲ្យតាមគន្លង ចាស់ៗ នៅទីបញ្ចប់ ខ្ញុំសូមប្រកាសប្តេជ្ញាជាឧទ្ធរាទិកថា: គំនិតខ្ញុំ សុំកើតជាខ្មែរ សេដ្ឋីខ្មែរ ស្លាប់ជាខ្មែរ ខ្ញុំសូមបូជាជីវិតចំពោះតែបុគ្គលណាដែលស្មោះនឹងជាតិខ្មែរ, ខ្ញុំសុំប្តេជ្ញាចិត្តថាពុំព្រមបំរើបុគ្គលណា ដែលគ្មានចិត្តស្មោះត្រង់នឹងជាតិ, ប្រកាន់អាត្មានិយម បក្សពួកនិយម ផ្តាច់ការនិយម និងមានគំនិតញុះ ញង់បំបែកបំបាក់សាមគ្គីជាតិ ដើម្បីពួកក្រុមត្រួតត្រានោះសោះឡើយ។

ប្រការមួយទៀត តាមជំនឿព្រះពុទ្ធសាសនា ឋានសួគ៌ ឋានព្រះនិព្វាន មានមែនសំរាប់បុគ្គល អ្នកសាងកុសលបារមីអស់អង្វែងកប្បកល្យ មានព្រះពុទ្ធជាដើម ជាទីដែលគួរជ្រះថ្លា ប្រាថ្នាទៅកើត ណាស់ ប៉ុន្តែខ្ញុំពុំមានសំណូមសមប្រាថ្នាថានឹងទៅកើតទីនោះសោះ ទោះបីឧបមាថា ខ្ញុំមានកុសលថានឹង បានទៅកើតទីនោះដូចប្រាថ្នាក្តី។ ដកបណា ប្រទេសខ្មែរនៅតែមានលំបាកវេទនាហាលក្នុងប្តូកឈាម ដែលកើតមកអំពីការកាប់ចាក់គ្នាដូចសព្វថ្ងៃ ខ្ញុំស្លាប់ទៅ សូមកុសលផលបុណ្យបញ្ជូនខ្ញុំឲ្យមកកើតជា ខ្មែរនេះទៀតលើទឹកដីនេះ អស់កប្បកល្យអង្វែងជាតិ កុំឲ្យខ្ញុំឃ្លាតខ្ចាត់ព្រាត់វង្វែងទៅកើតទីណាផ្សេង ឡើយ ដើម្បីជួយជាតិខ្មែរ ជួយប្រទេសខ្មែរ ជាលំដាប់ជាតិរៀងរាបដកបទៅ! នេះជាសច្ចវាទរបស់ខ្ញុំ!

- សូមឲ្យប្រទេសខ្មែរ ស្ថិតនៅតែជារបស់ខ្មែរជានិច្ច!
- សូមពិភពលោក មានយុត្តិធម៌ចំពោះមនុស្សជាតិទូទៅ!
- សូមប្រជាពលលោក បានចំរើនក្នុងផ្លូវសន្តិភាព!

ធ្វើនៅភ្នំពេញថ្ងៃទី ២៨ មេសា ២៥១៧/១៩៧៧

ប៊ុនណាចន្ត-ម៉ុល

សេចក្តីផ្តើម

យើងទាំងអស់គ្នា ដែលមានឈ្មោះថាជាអ្នកតស៊ូ ហើយដែលទើបតែរួចចេញមកអំពីគុក ច្រវាក់ ក៏បានមកនៅជួបជុំគ្នានៅនឹងភ្នំពេញនេះ។ ជប៉ុនដែលជាអ្នកឧបត្ថម្ភនូវនយោបាយ យើងក៏នៅតែ ជួយផ្តល់នូវគំនិតដល់ក្រុមបដិវត្តន៍យើងដែលយើង ជប៉ុនពុំទាន់ចាញ់កម្លាំងក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្តនៅឡើយទេ ថ្វី ត្បិតតែក្រុងភ្នំពេញត្រូវរងគ្រាប់បែករបស់កងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្ត (កាលពីថ្ងៃទី ៥ កុម្ភៈ ១៩៤៥) ក៏ដោយ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ នៅថ្ងៃទី ៩ មីនា ១៩៤៥ ជប៉ុន ថែមទាំងបានឡោមព័ទ្ធជាប់បារាំងនៅភ្នំពេញទាំងអស់ ទៀតផង។

លោក ស៊ីន ឆ័កថាញ់ ដែលរត់ទៅកាន់ប្រទេសជប៉ុន តាំងពីបារាំងចាប់លោកអាចារ្យ ហែម ចៀវ នោះ ក៏បានត្រូវជប៉ុនជួយឲ្យមកវិញ នៅខែឧសភា១៩៤៥។ ពីរត្រីទី ៨ ទៅទី ៩ ខែសីហា ១៩៤៥ យុវជនខ្មែរ និងទាហាន ក៏ធ្វើបដិវត្តន៍រំលំរដ្ឋាភិបាលលោក អ៊ិន អ៊ុ ដែលនៅក្រោមអាណាព្យាបាល បារាំង រួចនៅថ្ងៃទី ១៤ ខែសីហា ឆ្នាំដែល លោក ស៊ីន ឆ័កថាញ់ ក៏ត្រូវបានចាត់តាំងជានាយករដ្ឋាភិ បាលឡើង។

ក្នុងស្ថានភាពនេះ យើងរាល់គ្នាជាអ្នកនយោបាយ ហើយដែលមានជប៉ុនជួយឧបត្ថម្ភនោះ គួរ ណាស់តែបានសប្បាយភ្លឺតភ្លឺនក្នុងចិត្ត ប៉ុន្តែផុយទៅវិញ យើងពុំបាននឹកគិតដូច្នោះឡើយ យើងរាល់ គ្នានឹកឃើញថា កម្លាំងពួកសម្ព័ន្ធមិត្តប្រហែលជានឹងបន្ថែមឡើង ដើម្បីផ្តល់លំនឹងយើងនេះទៅវិញបាន នៅថ្ងៃណាមួយ ព្រោះគេកំពុងរៀបចំសំបើមណាស់ ដើម្បីបន្តចំអានុភាពជប៉ុន ឬថាគេត្រូវការត្រួតត្រា ឥណ្ឌូចិនជាប់មុខ។

កាលបើគិតឃើញដូច្នោះ យើងរាល់គ្នាក៏គិតរកផ្លូវជាស្រេចថា នឹងគេចឲ្យផុតពីកណ្តាប់ដៃ បារាំង បើបារាំងឈ្នះជប៉ុនវិញនោះ យើងត្រូវចេញឲ្យផុតទៅក្រៅ ដើម្បីរិះរកមធ្យោបាយរំដោះស្រុក តទៅទៀត។

ថ្ងៃមួយជួបជុំគ្នា ក៏ពិគ្រោះព្រមព្រៀងគ្នាថា បើបារាំងឈ្នះជប៉ុន យើងត្រូវចេញទៅស្រុកសៀម និងស្រុកយួន។

ដូចដែលយើងបានផ្តល់ព្រួយនោះមែន ថ្ងៃទី ១៦ តុលា ១៩៤៥ ពួកបារាំងក៏ល្បួងចាប់លោក នាយក ស៊ីន ឆ័កថាញ់ ទៅ ហើយព្រមទាំងរកចាប់ជនជាដៃជើងទៀត (មានពួកយើងអ្នកតស៊ូនេះឯង)។

ដូចដែលបានព្រាងទុក ពួកអ្នកតស៊ូចែកបំបែកគ្នាចេញជាពីរក្រុម។ មួយក្រុមមានលោក ប៉ាច ឈឺន, លោក ចៅ សែនកុសលឃុំ (កាលណោះជាចៅហ្វាយខេត្តកំពង់ចាម), លោកស្រី ស៊ីន ឆ័ក ថាញ់ នាមដើម ឡាំ ធីអ៊ុក និងជនជាច្រើនទៀត បានទៅនៅបាសាក់ (កម្ពុជាក្រោម)។ ឯចំណែកខ្ញុំ

ប៉ុណ្ណោះ-ម៉ុល ខ្ញុំមានមាត្រាកំណើត ប៉ុក គុណ ហៅ ត្រឡាច នៅខេត្តបាត់ដំបង ដែលកាលណោះ សៀមត្រួតត្រាជារបស់សៀម។ ព្រំប្រទល់ខ្មែរ-សៀមកាលណោះនៅត្រង់ស្វាយដូនកែវ។

តទៅមុខ អស់លោកអ្នកនឹងបានជ្រាបអំពីដំណើររបស់ខ្ញុំផ្ទាល់ទៅកាន់ខេត្តបាត់ដំបង និងអំពី កំណើតខ្មែរឥស្សរៈព្រមទាំងសកម្មភាពអ្វីខ្លះនៃក្រុមនោះ។ សកម្មភាពពួកនោះ ឃើញថាផ្ទុយពីគោល បំណងរបស់យើងអ្នកនយោបាយរំដោះជាតិ, ផ្ទុយពីគំនិតរបស់យើងដែលជាអ្នកបង្កើតពួកនោះ។ សកម្មភាពពួកនោះ គឺជាគុណវិបត្តិម្យ៉ាងដែលផ្តល់ឲ្យខ្ញុំកំហុសចិត្តយ៉ាងធំដរាបសព្វថ្ងៃ។

ហេតុនោះហើយ ទើបខ្ញុំនិយាយរិះគន់អ្វីៗ ខ្ញុំចូលចិត្តថា «នេះហើយចិត្តខ្មែរ» រាល់ដងដូច្នោះ ឯង។

វ័យចាស់ប៉ុណ្ណោះហើយ ខ្ញុំសូមចងដែអនុជនជំនាន់ក្រោយនូវស្នាដៃនេះ ដើម្បីជាបទពិចារណា រិះរកផលប្រយោជន៍ជូនបងប្អូនរួមជាតិក្នុងសាធារណរដ្ឋខ្មែរតទៅទៀតផង ដោយចៀសវាងនូវអំពើ ឃោរឃៅ កាប់សម្លាប់គ្នាឯងដោយព្រៃផ្សៃនោះតទៅទៀត។

សូមឲ្យមានយុត្តិធម៌ក្នុងសង្គម ដើម្បីវឌ្ឍនភាពនិងសុភមង្គលរបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ។

ភ្នំពេញថ្ងៃទី ២០ កុម្ភៈ ១៩៧៧

ប៊ុន ចន្ទ-ម៉ុល

ការត្រួតពិនិត្យស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច

នៅថ្ងៃទី ១៦ តុលា ១៩៤៥ វេលាម៉ោង ១១ កន្លះថ្ងៃ ពួកសម្ព័ន្ធមិត្តបានមកប្រឡោមចាប់លោកនាយក ស៊ីង ឌីកថាញ នៅវិមានរដ្ឋាភិបាលយកទៅ បានដំណឹងនេះភ្លាម ខ្ញុំជាអ្នកមានខ្លួនស្រាប់ក៏ត្រូវតែភៀសចន្លៀសខ្លួនចេញទៅក្រៅដូចបានព្រាងទុក ខ្ញុំជំនុំនឹងគ្រួសារឃើញថាត្រូវភៀសទៅនៅនឹងមាត្រឡាចរបស់ខ្ញុំឯបាត់ដំបង ដែលកាលណោះ ខេត្តបាត់ដំបងសៀមនៅត្រួតត្រាជារបស់សៀមមឯការដែលធ្វើដំណើរ គឺត្រូវពង្វាងផ្លូវកុំឲ្យគេតាមចាប់បាន គឺថាមិនត្រូវចេញទៅតាមផ្លូវខាងជើងភ្នំពេញត្រង់ទៅតែម្តងទេ ព្រោះពួកប៉ូលីសនិងគិញបារាំងត្រៀមត្រាទៅផ្លូវនេះ ចាំចាប់ពួកអ្នកភៀសខ្លួនចេញទៅសៀម ខ្ញុំត្រូវបង្វែងផ្លូវ ទៅខាងទន្លេជំកំពង់ចាម រួចស៊ីមបកមកព្រែកក្តាមវិញ វាងពួកគិញនៅមុំគីឡូលេខ ៦ ភ្នំពេញផង និងបំបាត់ជានផង ម្យ៉ាងទៀត ការចេញដំណើរតាមជងទន្លេជំនេះ ខ្ញុំក៏នឹងអាចបានជួបនឹងមិត្តភក្តិអ្នកបដិវត្តន៍ច្រើនគ្នាទៀត នៅតាមជងទន្លេជំ ខ្ញុំនឹងបានជម្រាបមិត្តទាំងនោះឲ្យជ្រាបពីព្រឹត្តិការណ៍ថ្មីៗ រួចនឹងលាគេទៅក្រៅស្រុកផង គ្រួសារខ្ញុំបានព្រមព្រៀងតាមនេះ ដោយណាត់គ្នាទៀតថា ខ្ញុំទៅដល់ទន្លេបិទឲ្យសំណាក់នៅនឹងផ្ទះបងប្រុសខ្ញុំឈ្មោះ ប៊ុណ្ណចន្ទ-ថាត់ ធ្វើការនៅហាងសាងស្បែកទន្លេបិទ ឯគេនៅឯភ្នំពេញឯណោះ នឹងយកឡានមួយចេញទៅកំពង់ចាម ចាំទទួលខ្ញុំដែលមកពីទន្លេបិទ នាំយកមកព្រែកក្តាមវិញ រួចស៊ីមបន្តដំណើរទៅបាត់ដំបង

បានណាត់គ្នាស្រេចចាប់ដូច្នោះហើយ ល្ងាចនោះខ្ញុំយកមាសពីរដុំជារបស់ផ្ទាល់ខ្លួន មួរនឹងចង្កេះ ខោទុកសំរាប់ដូរចាយនៅស្រុកគេពេលណាគ្មានប្រាក់ រួចយកកាំភ្លើងខ្លីតូចមួយសៀតចង្កេះ រួចឡើង

កង់ប្រណាំង (course)^(១) របស់ខ្ញុំប្រញាប់ប្រញាល់ទៅកាន់ចំការច្បារអំពៅ ខ្ញុំពួននៅទីនោះទៅៗ សូម
 ជំរុំបថា ម្តាយឪពុកខ្ញុំមានចំការធំមួយនៅច្បារអំពៅនេះៗ ខ្ញុំសំរកនៅទីនោះមួយយប់ ព្រឹកឡើងម្តីម្នា
 ជាក់កង់តាមផ្លូវភ្នំពេញព្រៃព្រួនគរ កាត់វាលស្បូវព្រែកឯងទៅដល់ស្រុកគគីរ ទើបចុះពីផ្លូវជាតិ កាត់ទៅ
 ជើង រួចឆ្លងទូកទៅឡើងត្រើយល្វាឯមៗ មកដល់ត្រើយនេះ ខ្ញុំឡើងកង់ធ្វើដំណើរតាមមាត់ទន្លេ ឆ្ពោះ
 ទៅកាន់ព្រែកហ្លួងៗ ដល់ព្រែកហ្លួងម៉ោង ១៣ ជាង ខ្ញុំក៏យប់សំរករកអាហារទទួលទានៗ បន្ទាប់មកខ្ញុំ
 ក៏ទៅរកផ្ទះមិត្តម្នាក់ឈ្មោះខាន់ មិត្តខាន់ប្រញាប់ប្រញាល់សួរខ្ញុំអំពីព្រឹត្តិការណ៍នៅភ្នំពេញ ដែលថា
 បារាំងចាប់លោក ស៊ីង-ឌីកថាញៗ គិតទៅមិត្តខាន់ ជាមនុស្សតាមដានរឿងស្រុកទេសខ្លាំងណាស់ដែរ
 គួរសរសើរៗ ខ្ញុំឆ្លើយប្រាប់ហូរហែទៅវិញថា៖ ពិតមែនហើយ, លោក ស៊ីង-ឌីកថាញ ត្រូវបារាំងចាប់
 ហើយ, ហើយអ្នកឯទៀតជាបក្សពួកក៏ត្រូវបារាំងរកចាប់ដែរ, ឯខ្ញុំនេះក៏ត្រូវរៀនសូត្រ ដើម្បីរកផ្លូវតស៊ូ
 ទៅមុខទៀត ខ្ញុំត្រូវទៅកាន់បាត់ដំបង តែត្រូវបង្វែងមកតាមផ្លូវនេះ រួចទៅសំណាក់នៅនឹងទន្លេបិទ ទើប
 បកមកព្រែកក្តាមវិញៗ មិត្តខាន់យល់រឿងគាត់ដក់ក្បាល រួចយាត់ខ្ញុំថា៖ ឥឡូវប្អូនឯងទៅតាមកប៉ាល់
 វិញទៅស្រួលជាង ព្រោះជិះកង់តាមផ្លូវគោកពិបាកណាស់, យប់នេះសំរកនៅផ្ទះខ្ញុំហើយ, ព្រឹកស្អែក
 ម៉ោង ៦ កន្លះសឹមចុះកប៉ាល់! ខ្ញុំក៏យល់ព្រមៗ យប់នោះខ្ញុំសំណាក់នៅនឹងផ្ទះមិត្តខាន់ដោយសុខស្រួលៗ
 ព្រលឹមឡើងមិត្តខាន់ជូនខ្ញុំមកកាន់ផែកប៉ាល់ រង់ចាំកប៉ាល់ឡើង^(២) ។ កប៉ាល់មកដល់ មិត្តខាន់បានឲ្យពរ
 ខ្ញុំយ៉ាងច្រើនសុំឲ្យទៅនៅស្រុកគេបានសុខសប្បាយ ដើម្បីធ្វើការរំដោះប្រទេសជាតិទៅទៀតៗ ខ្ញុំលើក
 ដៃទទួលពរមិត្តខាន់ដោយស្មោះ រួចក៏លើកកង់ដាក់លើស្នា លាមិត្តខាន់ចុះកប៉ាល់ទាំងអស់យប់
 កប៉ាល់ចេញពីដៃ ឃ្លាតឆ្ងាយមកទើបខ្ញុំអង្គុយចុះ តែខ្ញុំនៅតែសម្លឹងមិត្តខាន់ទាល់តែឆ្ងាយមើលលែង
 ឃើញៗ

កប៉ាល់ដុតឧសម៉ែត្រ រលាក់ខ្លួនតិចៗ ដូចគេអង្រួន មើលទៅក្រោយគែមរលកខ្ចាយរត់ទៅ
 ក្រោយ, យូរៗ ម្តង វាឲ្យស៊ីផ្ទៃចូលផែព្រះប្រសប់ រកាកោង ព្រែកពោធិ៍, ពាមជីកង ។ល។ រួចម៉ោង
 ប្រមាណជា ១៣ ទើបបានមកដល់ទន្លេបិទៗ ខ្ញុំលើកកង់ចុះពីកប៉ាល់ រួចរត់រះប្រញាប់ឡើងគោក ខ្ញុំជិះ
 កង់ទៅរកផ្ទះបង ប៊ុណ្ណចន្ទ-ថាត់ របស់ខ្ញុំៗ ខ្ញុំនិយាយរាយរាប់ប្រាប់បងខ្ញុំតាមដំណើររឿងៗ បង
 ប៊ុណ្ណចន្ទ-ថាត់ ក៏ទទួលឲ្យខ្ញុំស្នាក់នៅដោយប្រុងប្រយ័ត្នៗ ខ្ញុំស្នាក់នៅនឹងផ្ទះបងខ្ញុំបានមួយយប់ ព្រឹក
 ឡើង ក៏ត្រូវបងនេះជូនដំណើរឆ្លងមកក្រុងកំពង់ចាម ដើម្បីជួបនឹងបងប្អូនដែលណាត់គ្នាពីភ្នំពេញៗ
 ពេលមកដល់ក្រុងកំពង់ចាម ខ្ញុំក៏បានជួបនឹងបងប្អូនព្រមទាំងក្មួយៗ ខ្ញុំជាច្រើននាក់ដែលមកពីភ្នំពេញ
 គឺប្អូន ប៉ុនធីរី (ស្រី), ប្អូន លូ (ប្រុស) ក្មួយ ជួន-ជឿន, ជួន-មុំម, ជួន-ប្រសិទ្ធ ដែលយករថយន្តស៊ីត្រូ
 អេន ១៥ សេះរបស់បងស្រីខ្ញុំនៅភ្នំពេញមកទទួលខ្ញុំតាមណាត់ៗ ខ្ញុំយកកង់ទៅទុកនឹងក្តិតឡានៗ ខ្ញុំនឹង
 អ្នកទាំងអស់គ្នាលាបង ប៊ុណ្ណចន្ទ-ថាត់ ឡើងឡានបត់ក្បាលមកទិសខាងលិចវិញៗ នៅក្នុងឡាន ទាំង
 អស់គ្នានិយាយប្រាប់ខ្ញុំថា៖ ល្ងាចមិញពួកក្រសួងសម្ងាត់ ៣-៤ នាក់ បានទៅរកខ្ញុំនៅឯផ្ទះមុខវត្ត ឧណ្ណា

(១)- កង់ដែលខ្ញុំប្រើប្រាស់ក្នុងពេលនោះ ខ្ញុំរក្សាទុករហូតសព្វថ្ងៃជាអនុស្សាវរីយ៍ឲ្យកូនខ្ញុំបានឃើញកេរ្តិ៍ដំណែលឪពុកតស៊ូក្នុង
 សម័យនោះៗ
 (២)- ពាក្យប្រើសំរាប់ដំណើរតាមទន្លេមេគង្គ កប៉ាល់ឡើង គឺកប៉ាល់ដែលបើកឡើងពីភ្នំពេញទៅកំពង់ចាម ក្រចេះ, កប៉ាល់ចុះ គឺ
 កប៉ាល់ដែលបើកចុះពីនោះទៅភ្នំពេញវិញៗ និយាយតាមដំណើរទឹកហូរ ដែលហូរពីក្រចេះទៅកំពង់ចាមចុះទៅភ្នំពេញៗ

លោម តែបងប្អូនខ្ញុំឆ្លើយថា មិនបានឃើញខ្ញុំមកផ្ទះទេ នោះពួកនោះក៏ត្រឡប់ទៅវិញទៅៗ ខ្ញុំនឹកឃើញ ថាមែន ពួកបារាំងតាមរូបខ្ញុំមែន បើមិនបានគេចមកទេ ប្រហែលជាខ្ញុំមានគ្រោះធំ ជាប់ទោសទៅកោះ ត្រឡប់ឬយ៉ាងណាៗ ទៀតពុំខានៗ ខ្ញុំនឹកឃើញទៀត ពាក្យអ្នកស្នេហាស្និទ្ធជាបងប្អូនដែលថា ឲ្យតែបារាំង ឈ្នះដប់នឹងអាស្រ័យប្រាប់បារាំងឲ្យចាប់ពួកខ្ញុំ ពួកអាចារ្យ ហែម ចៀវ ដាក់គុកជាថ្មីទៀតៗ ពាក្យនេះគេ បានពោលពេលដែលខ្ញុំរត់រួចពីកោះត្រឡប់មកនៅភ្នំពេញវិញនោះៗ ឧ! ខ្មែរអើយ បើរវល់តែយកគាប់ គួរនឹងជាតិគេ ហើយសុខចិត្តសម្លាប់ខ្មែរគ្នាឯងយ៉ាងហ្នឹង តើនឹងឲ្យស្រុកទេសដើរទៅមុខម៉េចនឹងរួច?

នៅពេលដែលរថយន្តជិតនឹងដល់ព្រែកក្តាម ខ្ញុំឲ្យរថយន្តឈប់ជាក់ខ្ញុំចុះ ឲ្យអ្នកទាំងអស់គ្នាឆ្លង សាឡាងទៅចុះ ហើយឲ្យបើកទៅចាំនៅក្នុងមួយជិតកំពង់ហ្នឹង ខ្ញុំនឹងឆ្លងទៅជួបត្រង់ទីនោះៗ យើងត្រូវ វាងត្រង់កំពង់ចម្លងព្រែកក្តាមនេះ គួរតែខ្លាចមានគិញប៉ូលីសឆែកឆេរទៀតៗ ណាត់គ្នាដូច្នោះស្រេច បង ប្អូនខ្ញុំក៏បើកឡានទៅឆ្លងសាឡាង ឯខ្ញុំក៏ជិះកង់ខ្ញុំតាមផ្លូវមាត់ទន្លេត្រង់ទៅជើងៗ លុះទន្ទឹមនឹងក្នុងមួយ ដែលបានណាត់នោះ ខ្ញុំក៏ឈប់ រួចក៏រកទូកគេឆ្លងៗ ជាកុសលល្អ មានទូកមួយគេទទួលចម្លងទៅ ខ្ញុំបាន ដល់ត្រើយដូចប្រាថ្នា ហើយឈរចាំរថយន្តបងប្អូនខ្ញុំៗ ក្រោយមករថយន្តមកដល់ខ្ញុំក៏បានឡើងជិះតទៅ ទៀតៗ គិតទៅដំណើររកៀសខ្លួននេះ កកិចកកុចណាស់ៗ

រថយន្តបានធ្វើដំណើរទៅមុខឆ្ងាយគ្មានឈប់ឈរ ទៅដល់ខេត្តពោធិសាត់ៗ សូមជម្រាបថា កាលណោះខេត្តបាត់ដំបង, ត្រូវសៀមត្រួតត្រាជារបស់សៀម ហើយមានព្រំប្រទល់នឹងខ្មែរ ត្រង់ស្វាយ ដូនកែវៗ រថយន្តបាននាំខ្ញុំដល់សាលាស្រុកត្រពាំងជង, ហួសពីសាលាស្រុកត្រពាំងជងប្រហែល ៧ គីឡូម៉ែត្រ ដល់កន្លែងស្ងាត់កំឈប់ៗ ទាំងអស់គ្នាចុះពីរថយន្ត ខ្ញុំក៏បើកគំរូបក្តិតឡានយកទៅចក្រយានខ្ញុំ ចេញមកៗ ជាឧកាសដែលខ្ញុំត្រូវបែកពីបងប្អូនក្នុងជាទីស្រឡាញ់ហើយៗ ខ្ញុំត្រូវធ្វើដំណើរទៅតែម្នាក់ ឯងក្នុងពេលនេះហើយៗ ខ្ញុំក៏និយាយលាប្អូនប្រុសប្អូនស្រីនឹងក្លាយខ្ញុំថា សូមប្អូនៗ និងក្លួយៗ មើលថែទាំ គ្រួសារផង ព្រោះខ្ញុំទៅនេះពុំមានកំណត់ថាថ្ងៃណានឹងបានវិលមកជួបជុំគ្រួសារវិញទេ, ការតស៊ូមានតែ ស្លាប់ហើយនិងរស់ជាគុក្តាៗ ជាពិសេសខ្ញុំបានផ្តាំក្លួយខ្ញុំ ជួន-ជឿន, ជួន-ម៉ុម, ជួន-ប្រសិទ្ធ ឲ្យខំរៀន មែនទែនដើម្បីជួយខ្មែរតទៅផងៗ ក្លួយៗ ទាំងនេះក៏ថា ខ្ញុំនឹងគោរពតាមពាក្យមាព្រមទាំងធ្វើតាមគន្លង មាតតរំលងៗ ហើយប្អូនៗ និងក្លួយៗ ខ្ញុំក៏ឲ្យពារខ្ញុំសូមទៅឲ្យបានសុខសប្បាយ ធ្វើការបរិវេណជាតិបាន ជោគជ័យតទៅអនាគតៗ ខ្ញុំទទួលពរនេះដោយញញឹម តែក្នុងចិត្តពារពេញដោយក្រៀមក្រំស្រណោះៗ ខ្ញុំនឹងគ្រួសារនៅនិយាយគ្នាតែពាក្យដែល ផ្តាំធ្វើនិងឲ្យពរគ្នាទៅវិញទៅមកៗ ទំរាំតែដាច់ចិត្តបែកពីគ្នា យើងចំណាយពេលអស់ ២០ នាទីៗ ខ្ញុំឡើងជិះកង់ចេញទៅ ជាក់បាន ៤-១០ ជំហាន ងាកមើលទៅបង ប្អូនឃើញគេឈរមើលមកខ្ញុំ ខ្ញុំជាក់តទៅទៀត ហើយងាកមើលទៅទៀតលើកដៃឡើងលា គេលើកតប មកវិញៗ ការបែកគ្នានេះគួរកត់សំគាល់ណាស់ ព្រោះខ្ញុំទៅកាន់ស្រុកសៀមនេះ មិនងាយបានត្រឡប់ មកជាន់ដីខ្មែរវិញទេ តែមកពីខំកាត់ចិត្តលះបង់គ្រួសារគ្រប់យ៉ាង ដើម្បីតស៊ូស្វាសាងជាតិ ទើបត្រូវតែ ឃ្នាតទៅនេះៗ នេះជាលើកដំបូងនៃជីវិតខ្ញុំដែលរកៀសខ្លួនទៅកាន់បរទេសៗ

ខ្ញុំជាក់កង់បានប្រហែល ២ ម៉ោង ក៏ទៅដល់ផ្លូវបត់ចូលវត្តស្វាយដូនកែវ ខ្ញុំចូលទៅកាន់វត្ត ស្វាយដូនកែវហើយសំដៅទៅរកទូកឆ្លងទៅកាន់ត្រើយម្ខាងៗ ក្នុងការឆ្លងទូកនេះ មានអនុស្សាវរីយ៍មួយ ដែលខ្ញុំពុំក្លេច គឺខ្ញុំកំពុងតែជិះទូកឆ្លង បានឮសំដីពីក្នុងផ្ទះមួយនៅជិតម្ខាងដីសៀមនិយាយឡើង: យើ, រទេះកង់នោះល្អណាស់រឺយ...! ខ្ញុំនឹកក៏យប់ផ្អែក អែយ៉ា ក្រុមចោរសៀមទល់ដែនហើយតើ! ខ្ញុំស្តាប់កាំ-

ភ្លើងដែលនៅនឹងចង្កេះពង្រឹងស្មារតីឡើងវិញ! ខ្ញុំមើលកងខ្ញុំ និងមើលទៅមុខអ្នកអុំទូក តែអ្នកអុំទូក
និយាយថា: មិនអីទេ, ហើយចេះតែអុំទៅធ្វើព្រងើយ លុះត្រាតែដល់ត្រើយ។ បន្ទាប់ពីឲ្យសោហ៊ុយដល់
ទូកដួចហើយ ខ្ញុំឡើងកងតាមថ្នល់ដែលឆ្ពោះទៅបាត់ដំបងតែម្តង។ តាមថ្នល់ខ្ញុំជិះនៅខាងឆ្វេងដៃ ព្រោះ
ស្រុកសៀមបើកបរខាងឆ្វេង។ នៅវេលាម៉ោង ១៨ ដោយកម្លាំងខ្ញុំរបស់ខ្ញុំ ខ្ញុំបានទៅដល់ស្រុកមោង
ឫស្សី។ ខ្ញុំទៅរកផ្សារមោងដើម្បីរកតាម្នាក់ឈ្មោះ តាទីន ដែលស្គាល់នឹងអាសន្នាស្នាក់។ លោកតាទីន
ជាជាងមាសម្នាក់នៅផ្សារស៊ីញ៉ាកពីដើម តែពេលដែលមានចលាចលគាត់ក៏មកនៅស្រុកមោង។ ខ្ញុំសួរ
គេហូរហែទៅក៏បានស្គាល់ជួបនឹងតាទីនដូចបំណង។ តាទីនរកទាក់ទទួលខ្ញុំ ឲ្យខ្ញុំសំណាក់នៅមួយយប់
ដោយសុវត្ថិភាព។ លុះព្រឹកឡើងខ្ញុំបានលាតាទីន បន្តដំណើរតាមទោចក្រយានខ្ញុំឆ្ពោះទៅកាន់ខេត្តបាត់ដំ
បង ដើម្បីសុំស្នាក់នៅនឹងមា ប៉ុក-គុណ ហៅ ត្រឡាច។ នៅម៉ោង ១១ ថ្ងៃត្រង់ ខ្ញុំក៏បានទៅដល់ផ្ទះមាខ្ញុំ
ដូចបំណង។ ផ្ទះមាខ្ញុំស្ថិតនៅចុងស្ពានដែកផ្នែកខាងកើត ផ្ទះនេះជារបស់ម្តាយក្មេកគាត់ឈ្មោះ ម៉ម-
រម៉ាយ។ មាខ្ញុំបានទទួលខ្ញុំដោយរកទាក់ជាទីបំផុត ហើយសួរខ្ញុំថា: តើមានជួបនឹងលោក ប៉ាន-យិន
នឹងក្លុយ ប៉ុណ្ណចន្ទ-ធួន ទេ? ខ្ញុំឆ្លើយថា មិនបានជួបទេ។ ទើបមាខ្ញុំថែរជាប្រាប់ខ្ញុំថា: លោក ប៉ាន-យិន
លោកទៅតែត្រឹមពោធិ៍សាត់ទេ លោកពុំហ៊ានចូលទៅភ្នំពេញទេ ខ្លាចគេចាប់ លោកត្រូវត្រឡប់ចូល
ទៅបាត់កកវិញ ព្រោះលោកមានកូនប្រុសម្នាក់ឈ្មោះ ប៉ាន-ក្រម៉ង់ ធ្វើការជានាយកក្នុងក្រុមហ៊ុន អុក
ស៊ីហ្សែន នៅក្រុងបាត់កក ជាទីតឹងអាស្រ័យដែរ។ ឯក្លុយ ប៉ុណ្ណចន្ទ-ធួន អាចចូលទៅស្រុកខ្មែរវិញបាន
គួរតែអាងលើចំណាត់ការ ដែលប្រើឲ្យត្រឹមតែជាអ្នកបកប្រែភាសាជនលោក ប៉ាន-យិន ប៉ុណ្ណោះ។
ហើយមាខ្ញុំសរសើរខ្ញុំថាវាងវៃមែន ចេះដោះខ្លួនរួចមកដល់កន្លែងនេះបាន។ គាត់និយាយនឹងខ្ញុំថាមិនអីទេ
យើងត្រូវបង្កើតក្រុមខ្មែរអ្នកតស៊ូមួយក្រុមឡើង ធ្វើការដោះស្រុកពីក្រញាំបារាំង។ ខ្ញុំសប្បាយចិត្ត
ណាស់ ដោយមាខ្ញុំមានគំនិតស្របនឹងខ្ញុំតាំងពីដំបូងដៃដូច្នោះ។

ការបង្កើតខ្មែរឥស្សរៈ

ខ្ញុំបានមកស្នាក់នៅនឹងមាខ្ញុំ ប៉ុក-គុណ ហៅតាត្រឡាច ហើយបានផ្សាយគំនិតអំពីការសុំឲ្យ អ្នកស្ម័គ្រចិត្តចូលរួមជនក្នុងការបង្កើតក្រុមខ្មែរតស៊ូមួយក្រុម ឲ្យឈ្មោះថា «ខ្មែរឥស្សរៈ»។ ពាក្យថា «ឥស្សរៈ» នេះជាកាសាបាលីដែលឲ្យន័យថា «ធំ, មិនកញ្ឆក់, ជាអ្នកជា...» ដូច្នោះ «ខ្មែរឥស្សរៈ» គឺក្រុមខ្មែរដែលជាម្ចាស់លើខ្លួនឯង គ្មាននៅក្រោមអំណាចអ្នកណា, ជាខ្មែរមានឯករាជ្យ, មានសេរីភាព មានសិទ្ធិគ្រប់គ្រាន់ជាខ្មែរ។

នៅទីនោះមិនយូរ ក៏បានទទួលមិត្តភក្តិ និងអស់លោកជាច្រើនរូប ដែលមានគំនិតតស៊ូដែរ ហើយដែលទើបតែរៀនចេញពីភ្នំពេញមក បានស្ម័គ្រចិត្តមករួមរួមនឹងខ្ញុំព្រមទាំងមាខ្ញុំ។ ខ្ញុំសូមរំលឹក នាមរបស់អស់លោកទាំងនោះខ្លះដែលខ្ញុំបានចាំ គឺឈ្មោះ :

ហែម សាង	ថាន សាយ
ហែម សាវ៉ាត	រស យ៉ិន
សារូ	ហ៊ឺ
ម៉ី ផួរ	អ៊ុក សាន
ទ្រង់ ចន្ទរង្សី	ខាន់
ឈឿង	ពុំ
ចន្ទ- តោត្រេស	កោគ នី

នឹងមានអស់លោកច្រើនទៀត ដែលខ្ញុំក្លែងនាមពុំបានរាប់ក្នុងទីនេះ (សូមអភ័យទោស)។

មាខ្ញុំបានជួលជួះគេមួយនៅម្តុំវត្តសង្កែ ជូនក្រុមទាំងអស់នៅ ព្រមទាំងបានចំណាយប្រាក់ចិញ្ចឹម បាយទឹករហូតមក ហើយមាខ្ញុំបានទៅបានកកគិតគូរនឹងរដ្ឋាភិបាលថៃ សូមឲ្យគេជួយយើងទាំងផ្លូវ ចិត្តនិងសម្ភារៈ។

មួយខែក្រោយមក ការទាក់ទងនោះឲ្យដល់ឡើង គឺរដ្ឋាភិបាលថៃបានអនុញ្ញាតឲ្យបើកកន្លែង មួយនៅឃុំអន្លង់វិលចម្ងាយប្រមាណ ៥ គ.ម. ពីក្រុងបាត់ដំបង។ យើងក៏មានលទ្ធភាពនឹងបង្កើត «ខ្មែរ ឥស្សរៈ» នៅឆ្នាំ ១៩៤៦។ មុនដំបូងឃើញរូបរួមគ្នាល្អណាស់ ប្រមូលអ្នកស្ម័គ្រចិត្តឯទៀតជាអ្នកស្រុក ឲ្យមកហាត់រៀនបានប្រហែល ១០០ នាក់។ បានប្រហែល ២-៣ ខែក្រោយមក បានបង្កើតឲ្យមានក្រុម ស៊ើបការណ៍ការពារក្រុមឥស្សរៈ ត្បិតពេលនោះរាជការបារាំង-ខ្មែរ បានប្រុងចូលកាន់កាប់ខេត្តបាត់ដំ- បងវិញហើយ។ រាជការបារាំង-ខ្មែរបាត់ឲ្យស៊ើបការណ៍រកឥស្សរៈ ដូច្នោះយើងត្រូវបង្កើតក្រុមស៊ើបត ទល់ទៅវិញ។ ការបង្កើតនេះហើយ ដែលនាំឲ្យល្អកករគម្រោងការណ៍ខ្លះ ពីព្រោះក្រុមស៊ើបនេះ ខ្លះ មានរឿងផ្ទាល់ខ្លួននឹងអ្នកដទៃ ក៏តាំងបង្កាច់បង្ខំចេត នាំការណ៍នោះមកជំរុប ជាហេតុនាំឲ្យអ្នកធ្វើការ ខាងលើសម្រេចការអ្វីគ្មានប្រសិទ្ធភាពឡើយ។ ការទូលពិតបង្កាច់ត្រកូល ចង្អុលទោសគ្នានោះមានជា ប្រក្រតី ដូចយ៉ាងមេក្រុមខ្លះដែលបាត់ឲ្យទៅបង្កាត់បង្ខំកាលទាហានស្ម័គ្រចិត្តនោះជាដើម។ មេបង្កាត់ និមួយៗ បង្កាត់មិនបានយូរទេ ចេះតែមានរឿងខុសគ្រប់យ៉ាង ខ្លះកូនទាហានមិនពេញចិត្តព្រោះត្បិតធ្វើ តាមវិន័យពេក, ខ្លះដូច្នោះ ខ្លះដូច្នោះ ឮតែពាក្យរិះគន់និទាឡើយខ្សឹបខ្សៀវគ្នាជារឿយៗ។ ម្យ៉ាងទៀត ទាហាន ខ្មែរដែលរត់មកពីភ្នំពេញទាំងប៉ុន្មាន សុទ្ធសឹងតែពួកក្រុមហៃហូទាហានជប៉ុន។ របៀបហាត់នៃទាហាន ជប៉ុនជំនាន់នោះគឺត្រឹមម៉ោង ៥ ហាត់រត់ ៣-៤ គ.ម. យ៉ាងតិច រួចហើយហាត់លុតក្រាបរបៀបយុទ្ធ សាស្ត្រជាងមួយម៉ោងទើបឈប់ នាំគ្នាទៅទទួលទានបបរពេលព្រឹកៗ ធ្វើយ៉ាងនេះបានប្រមាណ ១៥ថ្ងៃ ២០ថ្ងៃ ក៏ទៅជារឿងដែរ ដោយសារនាយទាហានរងចេះតែរអ៊ូរទាំថា ហាត់របៀបនេះមិនបានយូរទេ រត់ លូនរាល់ព្រឹកគ្មានបានប្រយោជន៍ទេ នៅតែខាតពេល ហើយគ្មានកាំភ្លើងមួយដើមផង មានតែកាំភ្លើង ឈើមិនដឹងជានឹងច្បាំងនឹងនរណាកើតទេ! ពាក្យទាំងនេះ មេក្រុមមិនត្រឹមតែនិយាយជាមួយមេក្រុមគ្នា ឯងទេ គឺថែមទាំងពោលនៅពេលដែលកូនទាហានកំពុងហាត់អស់កម្លាំងថែមទៀត ជាហេតុនាំឲ្យកូន ទាហានជឿតាមអស់ទឹកចិត្តស្ទើរទៅវិញ។

នេះឯងជា «ចរិត» របស់ខ្មែរដែលគ្មានគិតមុខក្រោយអ្វីសោះ ចេះតែពោលដូចៗ ឲ្យតែរួចពី មាត់ដោយសារតែហាត់ឡើយបន្តិចបន្តួចនោះ មិនដឹងថាពំនោលនោះនាំឲ្យខូចកម្លាំងសាមគ្គីអ្វីទេ។

ម្យ៉ាងទៀតសម័យនោះ រាជការថៃគេបើកអំណាចឲ្យប្រមូលកូនទាហានដោយសម្ងាត់ មិនចង់ ឲ្យខ្មែរខ្លាច, យើងមិនបានរក្សាការសម្ងាត់នោះសោះ ចេះតែបញ្ចេញឲ្យគេឯងដឹងឮៗ «ចរិត» យើងគឺ ដូច្នោះឯង ជំនុំគ្នាសុទ្ធតែថាការសម្ងាត់ គ្មាននរណាដឹងឮទេ លុះដល់ពេលចេញពីជំនុំមកវិញ ក៏ស្រាប់តែ ការសម្ងាត់នោះដឹងឮឡើងនៅក្រៅការប្រជុំតែម្តង។

ចំណែករាជការថៃវិញ លុះដឹងថារាជការបារាំង-ខ្មែរមុខជាទាញយកខែត្របាត់ដំបងទៅវិញ នោះ ក៏តាំងចាប់ផ្តើមផ្តល់អាវុធឲ្យខ្មែរឥស្សរៈនេះ។ ជាដំបូងរាជការសៀមឲ្យមកក្រុមខ្មែរឥស្សរៈ មាន កាំភ្លើងយន្ត<មីទ្រីយ៉េ>បួនដើម និងកាំភ្លើង<មូស្គីតុស>ប្រហែល ២៥ ដើម ហើយមានកាំភ្លើងខ្លី ២-៤ ដើមថែមទៀត។

ហេតុអ្វីបានជាសៀមសុខចិត្តផ្តល់អាវុធឱ្យខ្មែរឥស្សរៈ នៅពេលដែលខ្មែរត្រូវបានដំបងនឹងត្រូវបានមកខ្មែរវិញនោះ? ត្រង់នេះជារឿងមួយដែលយើងត្រូវគិត! គឺមកពីគេចង់ប្រើខ្មែរឱ្យបែរមុខ មិនតទល់ចំពោះតែបារាំងទេ គឺឱ្យតទល់នឹងខ្មែរគ្នាឯងនោះថែមទៀត។ ប៉ុន្តែយើងពុំបានឆោតល្ងង់ ដល់ទៅយកអាវុធមកសម្លាប់ខ្មែរគ្នាឯងទេ ប៉ុន្តែយើងត្រូវតែទទួលយក, យកមកបម្រើគោលបំណងរបស់យើង គឺឈមមុខទល់នឹងពួកបារាំងតែមួយបក្សប៉ុណ្ណោះ។

ចំណែកកូនទាហានខ្មែរឥស្សរៈ កាលបើបានអាវុធខ្លះ ក៏កើតចម្រើនចិត្តគិតចង់ច្បាំងនឹងទ័ពបារាំងក្លាម។ ទោះបីហាត់រៀនវិជ្ជាយុទ្ធសាស្ត្រមិនសូវស្អាតស្អាញក៏ដោយ មួយថ្ងៃ ខ្ញុំទទួលពួកអ្នកមកសុំចេញច្បាំងនោះយ៉ាងធុញ ខ្ញុំតែងយាត់គេថា កុំអាលសិន ចាំឱ្យយើងមានអាវុធច្រើនបង្ហូរសិន ហើយចាំហាត់ឱ្យស្អាតជាងនេះបន្តិចទៀតសិន។

ឯចំណែកមាខ្ញុំ ប៉ុក-គុណ ហៅ តាត្រឡាច នោះវិញ ក៏ឡើងចុះក្រុងបាងកកញឹកញាប់ រាជការខាងសៀមឃើញឯងទៅឆ្ងាយ ពេក ក៏ឱ្យកាំភ្លើងហាសិបដើមមកទៀត។

សុំឱ្យអ្នកអានយល់ថា សៀមប្រុងតែឱ្យទេ ពីព្រោះគេត្រូវការឱ្យខ្មែរច្បាំងនឹងខ្មែរ ប៉ុន្តែដោយគេត្រូវលាក់គំនិតគេនោះផង គេត្រូវការឱ្យក្រុមឥស្សរៈយើងដឹងគុណគេផង ដូច្នោះគេត្រូវតែតឹងតែងដូច្នោះឯង។ ឱ្យមកជូរពេក ដូចជាចង់ឱ្យពេក។ នេះគំនិតសៀម! ហើយសម័យនោះ (១៩៤៦) មកដល់សម័យនេះ (ដែលខ្មែរយើងកំពុងទឹកចូលច្រមុះ) តើឃើញសៀមមានផ្តល់អ្វីឱ្យយើងសំរាប់រស់ទេ?

អំពីឈ្មោះ ដាប-ឈួន

កាលពីដើម ដាប-ឈួន នេះ ជានាយក្រុមនៃទាហានរបស់រាជការខ្មែរ-បារាំង ដែលច្បាំងនឹងសៀម។ កាលណោះរាជការសៀមចេះច្រើនយោបាយល្ងង់លោមយោសនាថា ឱ្យតែមេទាហាននិងនាយក្រុមណាខាងខ្មែររត់ទៅចូលនឹងសៀម សៀមនឹងតម្លើងសក្តិឱ្យឆ្នើមលើសពីនៅខ្មែរទៅទៀត។ ឈ្មោះ ដាប-ឈួន កាលបើបានស្តាប់យោសនានេះ ដោយចង់បានសក្តិយសខ្ពស់ជាងនេះ ក៏តាំងជាក្បាលរត់ទៅចូលនឹងទាហានសៀមតែម្តង។ ខាងទាហានសៀមទទួលរកកំទាក់ ហើយសន្យានឹង ដាប-ឈួន ថា មិនអីទេ នឹងបំពាក់សក្តិឱ្យឆ្នើមនៅជាមួយទាហានខ្មែរ គឺឱ្យបានពាក់សក្តិ ១ ។ ដាប-ឈួន មានអំណរណាស់ នឹកសង្ឃឹមហើយរង់ចាំទទួលឋានៈនោះ រហូតចប់សង្គ្រាមខ្មែរ-ថៃទៅ។ ថ្ងៃក្រោយមក រាជការសៀមប្រើ ដាប-ឈួន ឱ្យមករក្សាកូមមួយត្រង់ម្តុំស្វាយចេកដែលកាលណោះជាទល់ដែនខ្មែរ-សៀម។ ដាប-ឈួន រង់ចាំសក្តិដែលសៀមបំពាក់នោះអស់កាលដ៏យូរ គ្មានឃើញនាយទាហានសៀមណាមកជួបនិយាយពីរឿងសក្តិយសអ្វីសោះ ទើបក្នាក់ខ្លួនថា: ឧ អញចាញ់បោកសៀមទេតើ! ប៉ុន្តែ ដាប-ឈួន គ្មានផ្លូវនឹងគេចចេញទៅណាឬទេ រត់ចូលមកខាងរាជការខ្មែរវិញ ត្រូវគេបាញ់ចោល, ម៉្លោះហើយសុខចិត្តខំទ្រាំបម្រើសៀមតទៅ, តែព្យាយាមថាត្រូវតែរត់ថ្ងៃណាមួយ។

និយាយពីខាងទ័ពខ្មែរឥស្សរៈយើងឯណោះវិញ កំពុងតែរកៀរគរកគ្នាឱ្យបានច្រើន លុះស៊ីបដឹងថា ដាប-ឈួន ឯណោះមានសេចក្តីតូចចិត្តនឹងសៀមកំពុងតែរកច្រកចេញពីទ័ពសៀម ក៏បាត់គ្នាឱ្យទៅទាក់ទងនឹង ដាប-ឈួន ឱ្យ ដាប-ឈួន ចូលមករូបរួមនឹងខ្មែរឥស្សរៈវិញម្តង។ ដាប-ឈួន មាន

អំណរណាស់ ព្រោះនៅជាមួយសៀមនោះ ជាប-ឈួន មានសេចក្តីអត់ឃ្លានលំបាកវេទនាជាទីបំផុត ហើយក្នុងចិត្តក៏ឈឺចាប់រាល់ថ្ងៃផង លុះដល់មកត្រូវយើងហៅឲ្យមករួមរួមដូច្នោះ ជាប-ឈួន ក៏ដូចជា បានរហូតពីខ្លោះឃ្លាំង។ គាត់ក៏នាំប្រពន្ធគាត់និងកូនប្រុសមួយ^(១) ភៀសចេញពីស្វាយចេក គាត់មករក ក្រុមយើងនៅអន្លង់វិលតែម្តង។

ខ្ញុំមិនពន្លឺសទេ ដោយគាត់ត្រូវការឲ្យខ្ញុំសង្រ្គោះខ្លាំងពេក គាត់លួនសំពះខ្ញុំអំពីចម្ងាយ ព្រោះ គាត់ដឹងថា គឺខ្ញុំនេះហើយជាមេកោយម្នាក់របស់ក្រុមឥស្សរៈ គាត់មកជិតក៏និយាយអង្វរដោយលើកដៃ ប្រណម្យជាប់ថាៈ សូមលោកម្ចាស់មេត្តាអនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំបាទបានមកនៅជ្រកកោន បំរើបក្សលោក ម្ចាស់ផង! ខ្ញុំបាទសូមសន្យាថា នឹងបំរើបក្សលោកម្ចាស់ដោយសេចក្តីស្មោះត្រង់ជាទីបំផុត, ឲ្យខ្ញុំបាទ ស្បថជូនលោកម្ចាស់ក៏ស្បថដែរ ខ្ញុំបាទមិនក្បត់លោកម្ចាស់ទេ!

ពាក្យនេះ ជាប-ឈួន ដាក់ខ្លួនទាបពេកណាស់ ដែលខ្ញុំមិនចង់ឮពាក្យនេះផងទេ។ ខ្ញុំប្រញាប់ឲ្យ គាត់ងើបឡើងឈរឲ្យត្រង់ខ្លួនធម្មតា ខ្ញុំនិយាយថាៈ សូមលោក កុំទុកខ្ញុំជាមនុស្សធំខ្ពស់អី សូមលោក ទុកជាមិត្តម្នាក់ទៅចុះ, លោកមកនេះ ខ្ញុំអរពេកហើយ ព្រោះយើងនឹងបានរួមគ្នាធ្វើការតស៊ូទៅទៀត! ឯថាការស្មោះត្រង់នោះ ខ្ញុំរឹតតែអរណាស់ ព្រោះក្រុមយើងត្រូវការនូវចិត្តបែបនេះ! យើងអត់ឃ្លានមាន ក្រយ៉ាងណាដូចម្តេច ដូចៗ គ្នា! លោកថយទៅនៅនឹងគ្នាខ្ញុំចុះ!

ជាប-ឈួន បន្តនំខ្លួនសំពះខ្ញុំសឹងបាក់ខ្នងថយទៅវិញ។

ប៉ុន្តែអនាគត ជាប-ឈួន បានធ្វើយ៉ាងណាចំពោះខ្ញុំវិញនោះ អស់លោកនឹងបានឃើញ បាន ជ្រាបនៅពេលក្រោយ។ គឺអំពីរបស់គាត់នោះហើយ ដែលខ្ញុំចង់ចាំអស់មួយជីវិត ហើយដែលតែងប្តូរ ហ៊ឺថា : នេះហើយចរិតខ្មែរ...។

(១)- កូនប្រុសនោះ សព្វថ្ងៃនៅប្រទេសឥណ្ឌា ។

អំពីព្រឹត្តិការណ៍ស្តីពីស្ត្រីជនពិការភ័យខ្លាច

ខ្ញុំត្រូវតែនិយាយដោយពិតនូវការដែលខ្លួនខ្ញុំបានឃើញបានដឹង ក្នុងគ្រាដែលខ្ញុំស្ថិតនៅជាមួយ ពួកស្ត្រីជនពិការភ័យខ្លាច ដែលខ្ញុំផ្តល់ជូនផ្តើមបង្កើត ហើយបែរជាឥតសណ្តាប់ធ្នាប់ គ្មានរបៀបរៀបរយ ព្រោះតែពួកនោះ ចង់ធំ ពង្រីកអាណាចក្រយក់ពស់ស្មើស្តេចត្រាញ់ម្នាក់ៗ ដោយពិតទៅ ពួកនេះ ដោយចង់តម្កើងខ្លួន ខ្លាំងពេក គឺត្រូវតែរក្សាសីលធម៌មនុស្សធម៌អស់ពីខ្លួន បែរជាស្រឡាញ់ការកាប់សម្លាប់ស៊ីសាច់ហុត ឈាមគ្នាដោយព្រៃផ្សៃទៅវិញ។

ពីរបីរឿងទៅនេះគឺជាឧទាហរណ៍ច្បាស់ បង្ហាញនូវភាពព្រៃផ្សៃនិងអមនុស្សធម៌នៃពួកនេះ ៖

ការសម្របសម្រួលគិញបារាំងប្រាប់ប្តីនិង ប្រាប់

ការស៊ើបរកគិញបារាំង បានចាត់ឡើង ចំណាត់នេះបានហុចបទដល់ខ្លះដែរ នាំឲ្យគិញបារាំង ខ្លាចរអាជាខ្លាំង គិញបារាំងដែលត្រូវចាប់បាន បន្ទាប់ពីបានវាយធ្វើទារុណកម្មហើយ តែងយកទៅ បាញ់ចោលឬសម្លាប់ដោយដំបង។

ក្នុងបណ្តាគិញបារាំងដែលពួកស្ត្រីជនពិការភ័យខ្លាចចាប់បានហើយយកមកសម្លាប់នោះ ខ្ញុំបានសង្កេតឃើញ គិញបារាំងម្នាក់ជាតិខ្មែរឈ្មោះ ប៊ុន ចាន់ មានស្មារតីរឹងឥតតក់ស្លុតនឹងសេចក្តីស្លាប់សោះ។ គេចាប់ ភស្តុតាងបាន ស្គាល់ខ្លួនវាថាជាគិញបារាំងហើយគេយកមកវាយសួរចម្លើយ វានៅតែឆ្លើយថាពុំដឹង ថា ពុំមែនជាគិញនរណាទាំងអស់ វាឆ្លើយនោះបែបព្រងើយ។ គេកំរាមសួរថា៖ ឯងឆ្លើយឲ្យត្រង់មក បើនៅ

រឹងប្រកែកទៀតយើងនឹងបាញ់សម្លាប់! វានៅឆ្ងាយបែបព្រងើយថាៈ សម្លាប់ ៗ ទៅ! ខ្ញុំមិនដឹងអ្វីទាំងអស់, ខ្ញុំមិនមែនជាគិញនរណាទាំងអស់! ប៉ុន្តែបើអស់លោកស្គាល់ច្បាស់ថាគិញបារាំង នៅក្នុងកណ្តាប់ដៃលោកហើយ លោកសម្លាប់ទៅ! តែលុះគេយកទៅឲ្យឈរនៅជិតរណ្តៅ ហើយឲ្យវាការនាធម៌ ទើបវាដូចជាក្នុងខ្លួន នឹកក៏យបន្តិចនិយាយថាៈ ខ្ញុំគ្មានដឹងអ្វីទាំងអស់! យីម៉េចយកខ្ញុំមកសម្លាប់? គឺថាវាមានចិត្តក្លាហានមានស្មារតីរឹងណាស់ ទាល់តែឃើញរណ្តៅសំរាប់កប់វាតែម្តងទើបវាក៏យំ។ ពេលនោះពួកឥស្សរៈជាពេជ្ឈយាតជំបង^(១) សំពង់កូសៗ កញ្ជឹងក អ្នកទោសវាដួលចុះប្រកាច់ដាច់ខ្យល់ ទើបច្រានទម្លាក់ទៅក្នុងរណ្តៅ។

ការសម្លាប់ឈ្មោះ ប៊ុន ចាន់ នេះ ជាអំពើកាចសាហាវមធ្យមទេ ពីព្រោះពេជ្ឈយាតប្រញាប់បំបាត់ជីវិតអ្នកទោសឲ្យផុតទៅភ្លាមៗ មិនវេទនាក្នុងក្រែកពេកៗ នៅមានការសម្លាប់អ្នកទោសបែបផ្សេងពីនេះ ដែលមើលទៅគួរឲ្យវេទនាកពាក្យនិយាយមិនបាន ហើយដែលនាំឲ្យខ្ញុំមិនសប្បាយតែងតែដើរចេញ ពេលណាពួកមេៗ ឯទៀតចាត់ឲ្យធ្វើបែបនោះដែលគេឲ្យឈ្មោះថា ការសម្លាប់បែបស្រងែពេន។

សូមជ្រាបថា ខ្ញុំគឺមេឥស្សរៈមែន តែបានបំបែកនាទីខាងគិញ ខាងចាប់ចង ខាងសួរចម្លើយ និងសម្លាប់នេះទៅឲ្យគេផ្សេង គេមាននាទីគ្រប់គ្រាន់ ឯខ្ញុំ ចំពោះរឿងនេះគឺគ្រាន់ជាទីប្រឹក្សាគេប៉ុណ្ណោះ។ ដូច្នោះ ទើបខ្ញុំពុំអាចអារកាត់រឿងណាមួយឲ្យគេយល់ព្រមតាមបានឡើយ។

ការសម្លាប់បែបស្រងែពេន

ខ្ញុំសូមជម្រាបថាៈ ការសម្លាប់បែបស្រងែពេន ជាការសម្លាប់មួយវេទនាក្នុងណាស់ អ្នកដែលត្រូវគេសម្លាប់នោះ បង្កើតបំផ្លុកជាទីបំផុតមុននឹងស្លាប់។ គឺមុនដំបូង ពួកឥស្សរៈយកមនុស្សដែលគិញចារបុរសនោះមកវាយដំប្រែជាក់អស់ចិត្ត រួចចង់ស្លាប់សេកនាំយកទៅឲ្យអង្គុយលុតជង្គង់ទល់មុខរណ្តៅដែលសម្រាប់កប់ខ្លោចអ្នកទោសនោះ។ ឯពួកឥស្សរៈនាំគ្នាវាតវង់ឲ្យធំជុំវិញអ្នកទោសនោះ។ ក្លាមនោះពេជ្ឈយាតម្នាក់កាន់ដាវសស្ងាច ស្ទុះចូលមកកណ្តាលវង់ តាំងរំកែតត់ពែន បញ្ចេញទឹកមុខក្រឡេបក្រឡាប់ជាអាការកាចសាហាវ, រាំបានបន្តិចក៏ស្ទុះទៅជិតអ្នកទោសដែលអង្គុយលុតជង្គង់នោះ រួចក៏យកដាវទៅអារក អ្នកទោសនោះបន្តិច, អារមិនខ្លាំងទេល្មមតែចេញឈាម រួចក៏ទន់យកមាត់ទៅជញ្ជក់បីតឈាមនៅកនោះ យកមកព្រួសមុខដាវលាន់ ផែតៗ! ដូចគេព្រួសទឹកមាត់ស្នា ... មើលទៅសម្បើមណាស់។ ឯអ្នកទោសនោះមុខខ្លៅបែ ធ្វើក្អែកក្អីៗ រាងកាយញ័ររន្ធត់ដោយឈឺចាប់និងដោយភិតភ័យស្តាយជីវិត។ ពេជ្ឈយាតបានអារកបីតឈាមយកមកស្តោះព្រោះ រំកែកអស់ក្បាច់ទើបចាក់កម្នកទោសជាបង្ហើយ, គ្នាដួលទៅ ក៏ច្រានទម្លាក់ទៅក្នុងរណ្តៅ...

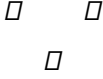
ពេលធ្វើពិធីនេះម្តងៗ ខ្ញុំមិនចង់ចេញទៅមើលទេ ពីព្រោះលំបាកមើលណាស់ ហើយខ្ញុំជំទាស់មិនឲ្យធ្វើពិធីព្រៃផ្សៃនេះជាច្រើនលើក តែពួកមេៗ ឯទៀតគេមិនព្រម គេថាត្រូវតែធ្វើដូច្នោះ ដើម្បីផ្តាញផ្តាលសត្រូវ។ ខ្ញុំមិនយល់សោះ ព្រោះថាគ្នាត្រូវស្លាប់ទៅហើយ, ស្លាប់គង់តែស្លាប់ទេ, ម៉េចមិនសម្លាប់

(១)- ជំបងធ្វើពីឈើត្រពួងប្រវែងជាន់ ១ ម៉ែត្រប៉ុនកដៃមនុស្សចាស់ កាលណោះគេសំចៃគ្រាប់កាំភ្លើង។

តែម្តងទៅ?

ត្រង់នោះហើយខ្ញុំបានកត់សំគាល់ថា ចរិតពួកខ្មែរឥស្សរៈនោះព្រៃផ្សែងណាស់ សត្វធាតុមិនស្មើ ទេ!! ហើយព្រោះតែចរិតពួកគេបែបនេះហើយ ទើបខ្ញុំដូចជាសាយដែលជើងម្តងៗ សឹងតែថយខ្លួនចេញពី ក្រុមនេះទៅវិញផង។

ក្រៅអំពីអំពើព្រៃផ្សែនេះ គំនិតពួកឥស្សរៈមេៗ ខ្លះ ប្រកបដោយអគតិ, អយុត្តិធម៌ គ្មានការ ពិចារណាវែងឆ្ងាយសោះ សម្លាប់មនុស្សស្លូតត្រង់គ្មានប្រណីៗ ខ្ញុំសូមលើកយករឿងមួយមកជម្រាប:

អំពីការសម្លាប់ជាងកាត់សក់ម្នាក់

ថ្ងៃមួយក្រុមឥស្សរៈបានទទួលពីអ្នកស៊ើបការណ៍មក នូវបុរសម្នាក់អាយុប្រមាណជាសាមសិបឆ្នាំ មុខ មាត់ស្អាតបាត រកស៊ីធ្វើជាងកាត់សក់នៅជាប់នឹងរបងផ្ទះបារាំងបារាំង នៅកណ្តាលក្រុងបាត់ដំបង។ តាម កំណត់ហេតុរបស់អ្នកស៊ើបការណ៍ឲ្យដឹងថា ជាងនេះឯងជាគិញរបស់បារាំងតែងតែលបឆ្លងទៅឲ្យការ ណ៍បារាំងនៅផ្ទះឃ្នាំងធនាគារ (Banque) របស់បារាំងដែលមានបារាំងនៅនោះ។ ក្រុមខ្ញុំដែលជាអ្នកកាន់ ការខាងលើ ក៏ចាត់ឲ្យគេសាកសួរបុរសនោះតាមដំណើរ។ នៅក្នុងព្រៃស្ងាត់មួយ ពួកអ្នកដែលប្រ- ហែលជាប្រាំនាក់ ដែលមានកាំភ្លើងនិងដំបងក៏ចាប់ផ្តើមវាយអ្នកនោះឯង នឹងស្វាយកាំភ្លើងនិងដំបងមួយ កូសម្នាក់ ហើយសួរថា:

- ឯងជាគិញបារាំងមែនទេ?
- បុរសនោះឈឺចាប់ញ័រទទ្រើកឆ្លើយរហ័សថា:
- បាទទេ ខ្ញុំបាទពុំមែនជាគិញទេទាន!
- គេចាប់វាយអ្នកនោះហើយសួរទៀត:
- ឯងឆ្លងទៅឡើងផ្ទះបារាំងនោះច្រើនដងហើយមែនទេ?
- បាទទាន ខ្ញុំបាទសូមជម្រាបតាមត្រង់ ខ្ញុំបាទធ្លាប់ទៅផ្ទះនោះច្រើនដងមែន ប៉ុន្តែខ្ញុំបាទគ្មាន ដឹងអីទេ!
- និយាយឲ្យត្រង់មក ឯងទៅជួបបារាំងប៉ុន្មាននាក់? ប្រាប់វាថាម៉េចខ្លះ? បើឯងនិយាយសារ កាត អញនឹងទុកជីវិតឲ្យ បើមិនដូច្នោះទេ អញនឹងបាញ់ឯងសម្លាប់ឥឡូវ!

ពោលដូច្នោះ អ្នកពេជ្ឈយាដយើងតាំងទាញកាំភ្លើងបញ្ចូលគ្រាប់លាន់ក្រាកៗ ចង្អុលចុងមាត់ ត្រែទៅរកបុរសនោះដែលមានទឹកមុខឡើងស្វាយ មានអាការៈញាប់ញ័រដូចកូនសត្វៗ បុរសនោះលើក ដៃសំពះ។

- បាទលោកម្ចាស់, សូមលោកម្ចាស់ទុកជីវិតខ្ញុំ! ខ្ញុំបាទសុំជម្រាបតាមត្រង់, ខ្ញុំបាទឆ្លងរបង ទៅផ្ទះនោះរាល់យប់នោះ គឺខ្ញុំបាទទៅលេងហៀជាមួយនឹងមិត្តភក្តិ ដែលយកកន្លែងនោះជា កន្លែងលេង, ខ្ញុំបាទគ្មានបានយកការណ៍ទៅឲ្យបារាំងទេ ខ្ញុំបាទសូមស្ស័យជូន!

ពោលមិនទាន់ចប់ផង ពេជ្រយាតយើងក៏វាយអ្នកនោះមួយស្វាយកាំភ្លើងមាំមួន! ស្រែកអូយ! យកដៃក្តាប់ថ្នាំសង្គ្រោះដេកនឹងដំបូរហ្នឹង... ពេជ្រយាតនេះក៏ស្ទុះទៅជាក់ប្រមៀលទៅទៀតបីបួនត្រឡប់ រួចគំហកស្សរទៀត:

- អាឯងនៅរឹងដល់ណាទៀត? ម៉េចមិននិយាយឲ្យត្រង់? អាឯងនាំការណ៍ទៅប្រាប់បារាំងថា ម៉េចខ្លះ?

បុរសនោះមានឈាមរឹមៗ ចេញពីមាត់និងថ្នាំស ខំត្រូវជក្រាកអង្គុយលើកដៃសំពះទៅពេជ្រ- យាតព្រមទាំងត្រូវនិយាយ:

- ខ្ញុំបាទស្លាប់ជូន... ខ្ញុំបាទពិតជាគ្មានជីវិតអ្វីសោះ ខ្ញុំបាទជាជាន់កាត់សក់រកស៊ីកាត់សក់រាល់ ថ្ងៃ ខ្ញុំបាទគ្មានទាក់ទងអីនឹងបារាំងសោះឡើយទាន់ព្រាស សូមមេត្តាកុំធ្វើបាបខ្ញុំបាទអី!

កាយវិការនិងទឹកមុខអ្នកទោសនេះ ធ្វើឲ្យខ្ញុំដែលជាអ្នកចាំកាត់សេចក្តីជាមួយនឹងមេៗ ៦ នាក់ ទៀតនោះ ស្មានយល់ថាគ្នានោះជាមនុស្សសុចរិតទេ ពុំមែនជាគិតព្រាបារាំងទេ តាមខ្ញុំ ខ្ញុំចង់តែឃាត់ពួក អាពេជ្រយាតថាឲ្យឈប់សួរទៀតទៅ ប៉ុន្តែខ្ញុំពុំទាន់ហ៊ានឃាត់ទេ ខ្លាចមេៗ ឯទៀតគេពុំស្របនឹងខ្ញុំ

ចម្លើយអង្វររបស់អ្នកទោសនោះ ពុំបានធ្វើឲ្យពេជ្រយាតទទួលទាន់តាមឡើយ គេក៏តាំងទាត់ ពោះអ្នកទោសនោះមួយភ្លឹបយ៉ាងធ្ងន់ គ្នាចុករមួលយកដៃក្តាប់ពោះ ដួលទៅលើទៅទៀតៗ ការនេះគួរ តែឈប់មួយនាទី ប៉ុន្តែពេជ្រយាតយើងរឹតតែបញ្ចេញភាពសាហាវខ្លាំងឡើង គេស្ទុះមកទាត់ទៀត អ្នក ទោសរមៀលត្រឡប់ផ្តាប់ផ្តាវ ទៅម្ខាងម្នាក់ ម្នាក់ទាត់បញ្ជូនទៅម្នាក់ទៀត បុរសនេះរមៀលចុះឡើង រួច ពេជ្រយាតម្នាក់នោះទាត់ប្រមៀលមកឲ្យខ្ញុំ អ្នកទោសរមៀលមកជិតជើងខ្ញុំ រាល់គ្នាដូចជាចង់ឲ្យខ្ញុំធ្វើដូច គេដែរ ប៉ុន្តែតើឲ្យខ្ញុំយារជើងទាត់ជាក់មនុស្សដែលដូចជាពិការនេះកើតដែរឬ? ហើយខ្ញុំកំពុងតែ យល់ថា គេនេះជាមនុស្សល្អផង តើឲ្យខ្ញុំផ្តល់ទារុណកម្មយោរយោដូច្នោះកើតដែរឬ? មិនកើតសោះ ហើយខ្ញុំឈរនៅស្ងៀម សម្លឹងទៅមនុស្សដែលនៅក្បែរជើងនោះឥតចេញស្តីៗ មនុស្សនោះឯងដែលដូច ជាសន្ទប់មួយរឹងហើយជើងខ្លួនឡើងវិញនោះ ក៏ដូចជារង្វើងទិសអស់ បានឧកាសដែលគេមិនធ្វើអ្វីនៅ នឹងមុខខ្ញុំនេះ គ្នាត្រូវរើបក្សាលឡើងយកដៃច្រត់ដីបង្ហើបខ្លួនបន្តិច ហើយសំពះខ្ញុំ និយាយខ្សាវាៗ ដោយកម្លាំងខ្សោយថា:

- ព្រះតេជគុណ... អាណិតជួយខ្ញុំបាទផង, ខ្ញុំបាទគ្មានជីវិតរឿងអ្វីទាំងអស់ ខ្ញុំបាទគ្មានធ្វើគិត បារាំងសោះ សុំកុំសម្លាប់ខ្ញុំអី!

ខ្ញុំនៅតែស្ងៀម គ្មានប្រតិកម្ម អ្នកទោសក៏និយាយទៀតថា:

- ព្រះតេជគុណ... បើព្រះតេជគុណសម្លាប់ខ្ញុំបាទ ក៏ដូចជាសម្លាប់មនុស្សពីរនាក់ទៀតដែរ គឺ ខ្ញុំបាទមានម្តាយចាស់ម្នាក់ និងប្អូនស្រីមួយដែលត្រូវខ្ញុំរកស៊ីចិញ្ចឹមរាល់ថ្ងៃ បើអត់ខ្ញុំនោះ អ្នកទាំងពីរក៏នឹងវេទនាហើយ សូមលោកម្ចាស់អាណិតជីវិតសត្វផងទាន!

ខ្ញុំស្តាប់សំដីនេះ ក៏កើតពិចារណាអាណិត តែខ្ញុំពុំតបថាអ្វីទេ ខ្ញុំដើរចេញពីរង្វើងនោះមកអង្គុយនៅ មួយកន្លែង នរណាធ្វើអីអ្នកទោសនោះធ្វើចុះៗ តែពួកមេៗ និងពួកយាតករក៏អត់មានធ្វើអ្វីដែរ គេដើរមក រកខ្ញុំទាំងអស់គ្នា ក្នុងទំនងចង់ពិគ្រោះៗ មេម្នាក់សួរខ្ញុំថា:

- អាគិញនេះវាធ្លាប់ស្គាល់បងមុំបងឯងឬ? វាជាគ្រួសារបងឯងឬ? បានជាបងឯងមិនព្រមធ្វើ បាបវា?

- វាមិនធ្លាប់ស្គាល់ខ្ញុំទេ វាមិនមែនជាសាច់ញាតិខ្ញុំទេ ប៉ុន្តែវាជាខ្មែរម្នាក់ ដែលពួកយើងរាប់ថាជាសាច់ឈាមយើងដែរ!

អាពេជ្ឈយាតនិយាយកាត់ខ្ញុំឡើង:

- វាជាខ្មែរមែន តែខ្មែរវត្តបារាំង វាធ្វើគិញបារាំង វាជាមនុស្សក្បត់!

ខ្ញុំតបទៅវិញ ដោយសម្លេងស្រាល:

- គ្មានកស្តុតាងឯណាគ្រប់គ្រាន់ថាគ្នានោះជាគិញទេ! បើរកកស្តុតាងឃើញគ្រប់គ្រាន់នោះ កុំថាឡើយតែបុរសនោះ ទាំងគ្នាយើងនេះក៏ដោយ ឲ្យតែហ៊ានក្បត់ ខ្ញុំហ៊ានធ្វើទារុណកម្មយ៉ាងខ្លាំងលើសនេះទៅទៀត។

មេម្នាក់សួរកាត់ឡើង:

- អ៊ីចុះកំណត់ហេតុអ្នកស៊ើបការណ៍ ដែលគេឲ្យមកនោះ ទុកជាអ្វីទៅវិញ?
- នោះមិនមែនជាកស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ទេ ខ្ញុំមិនយកជាបានការទាំងអស់ទេ ត្រូវស៊ើបសួរឲ្យដល់កន្លែងទៅទៀត!
- ធ្វើដូចបងម៉ូលឯង យឺតការណ៍ណាស់។
- អ៊ីចឹងហើយ ព្រោះយើងត្រូវរក្សាយុត្តិធម៌ផង!

ខ្ញុំតបដូច្នោះ ហើយងើបដើរចេញ។ មេម្នាក់សួរខ្ញុំបញ្ជាក់ដោយមិនសប្បាយចិត្ត:

- អ៊ីចឹងបងម៉ូលឯងយល់ថាអានោះជាមនុស្សល្អឬ?
- ខ្ញុំមិនថាទេ តែខ្ញុំថាត្រូវអង្កេតទៅទៀត!
- បើអ៊ីចឹង តាមបងម៉ូលឯង បងម៉ូលឯងមិនសម្លាប់អានេះទេឬ?
- ហ្នឹងហើយតាមខ្ញុំ ខ្ញុំមិនឲ្យសម្លាប់មនុស្សនេះទេ!
- ចំណែកពួកយើង ពួកយើងសម្រេចថាត្រូវតែសម្លាប់!
- ធ្វើអីធ្វើទៅ ខ្ញុំមិនដឹងទេ!
- ល្អច្រើន, បានសេចក្តីថាបងឯងមិនសប្បាយចិត្តនឹងពួកយើងធ្វើអំពើនេះទេ!

មេនោះបង្ហូរដំបូង ងាកទៅរកគ្នា រួចនិយាយច្បាស់ៗ ថា:

- អើតឡូវនេះ កនយើងឈប់ធ្វើបាបអ្នកទោសនោះទៀតទៅ លើកវាឲ្យទៅស្រុកវិញទៅ! ព្រោះរកកស្តុតាងគ្មាន!

រួចគេញាក់ភ្នែកដាក់ពេជ្ឈយាត ដែលមានកាំភ្លើង Remington គ្រានោះ បុរសនោះឮគេថាឲ្យរួចទោស ក៏ខំងើបដើរទ្រេតទ្រោតចូលមកក្នុង ទំនងសុំអរគុណ តែអ្នកមានកាំភ្លើងនិយាយថា:

- ទៅ, ចេញទៅ គេឲ្យរួចខ្លួនហើយ ដើរឲ្យត្រង់ទៅ កុំងាកក្រោយ!

គ្នាខំដើរទាំងជំហានទ្រមៗ ចេញពីនោះបានប្រហែលជា ១០ ម៉ែត្រ ស្រាប់តែ ផាំង!! អូយ! អ្នកនោះដួលស្រីប ដោយគ្រាប់<រ៉ឺម៉ង់តុង>ទៅទម្ងន់ស្លាបែកឈាមរហែងៗ ទំនងដោយលំថា គេបាញ់ឲ្យខ្លួនចេញឲ្យឆាប់ៗ ក៏មិនដឹង អ្នកនោះខំត្រជាក់ស្រែកគ្រលួចថា: បានហើយទាន, បានហើយកុំថែមទៀត! ហើយត្រជាក់ងើបឡើងទៀត ប៉ុន្តែ ផាំង!! មួយគ្រាប់ទៀតត្រឹបទៅទៀតងើបលែងរួច ដោយត្រូវត្រង់ក្បាលដំណំណាស់។ បុរសនោះស្ងាត់មាត់ត្រឹមណោះ ដែលខ្ញុំនឹកថាគ្នាដាច់ខ្យល់ទៅហើយ។ ប៉ុន្តែ ពួកពេជ្ឈយាតបានទៅមើលហើយស្រែកថា:

- យី! អានេះគ្រាយក្បាលប៉ុណ្ណឹងហើយ នៅរស់ទៀតហ្ន៎!

គេនាំគ្នាអូសអ្នកទោសនោះមកវិញ! អស្ចារ្យណាស់ អ្នកទោសនោះគ្រាយស្នាគ្រាយក្បាល តែនៅមិនទាន់ស្លាប់ នៅតែខំបើកភ្នែក ហើយដៃញញឹញញរំសំពះមកអ្នករាល់គ្នា។ គេរាល់គ្នាដូចជាធម្មតា ប៉ុន្តែខ្ញុំម្នាក់គឺប៉ះទង្គិចក្នុងចិត្តយ៉ាងខ្លាំង។ ខ្ញុំមើលមុខខ្លួនប្រាណបុរសនោះ ដែលក្រាលដណ្តប់លាបលន ដោយឈាមក្រហមពពុះៗ ដង្ហើមផ្អាកៗ ខ្ញុំដូចជាកាន់កាំភ្លើងស្មារតីបន្តិច ព្រោះនឹកថាមិនគួរពួកខ្ញុំនេះ សម្លាប់មនុស្សនេះដោយព្រៃផ្សៃដូច្នោះសោះ។ ហើយហេតុការណ៍ដែលធ្វើឲ្យខ្ញុំខ្លាចចិត្តរកពាក្យនិយាយ ពុំបាននោះ គឺពាក្យសម្តីចុងក្រោយរបស់មនុស្សនោះ ដែលនិយាយទាំងដកចង្កាមានមកកាន់ពួកខ្ញុំថា:

- លោកម្ចាស់... បើលោកម្ចាស់អស់អាណិត អស់យកអង្វរខ្ញុំបាទហើយ ក៏សន្មត់ជាកម្ម ផលរបស់ខ្ញុំបាទចុះ, ប៉ុន្តែខ្ញុំបាទសុំផ្តាំលោកម្ចាស់បន្តិចថា សុំលោកម្ចាស់មេត្តាយកដំណឹង ខ្ញុំស្លាប់នេះទៅឲ្យម្តាយខ្ញុំបាទដឹងផង ហើយសុំលោកម្ចាស់ជួយលក់គ្រឿងកាត់សក់ និង អីវ៉ាន់តិចតួចនៅផ្ទះខ្ញុំបាទនោះយកប្រាក់ទៅឲ្យម្តាយខ្ញុំបាទផង រួចថាសុំឲ្យគាត់ទៅសុំសីល នៅវត្ត, ទាំងប្អូនស្រីខ្ញុំនោះក៏សុំឲ្យនាងទៅសុំឈ្នួលជួលព័ទ្ធភិក្ខុម្តាយផង! សុំលោក មេត្តាជួយខ្ញុំបាទប៉ុណ្ណោះចុះ! ផ្តាំរួចក៏ដាច់ខ្យល់ល្មម ទើបគេអូសខ្លាចយកទៅកប់ដោយ ជាន់ដីពីលើដូចជាខ្លាចក្តែៗ ខ្ញុំត្រូវក្បាលហួសចិត្ត។ ខ្ញុំនៅតែស្រមៃសម្លេងប្តូរអង្វរករ របស់បុរសនោះជាប់នឹងត្រចៀក។

ក្រោយមកពុំអស់ចិត្ត ខ្ញុំក៏បានស្នើមេៗ ខ្លះឲ្យចាត់ស៊ីបរឿងបុរសកាត់សក់នេះជាថ្មី ហើយឲ្យ អ្នកស៊ីបនេះជាមនុស្សប្រាកដប្រជាផង។ មួយសប្តាហ៍ក្រោយមក ស្រាប់តែបានរបាយការណ៍ពីអ្នក ស៊ីបថ្មីនេះថា បុរសកាត់សក់ដែលពួកឥស្សរៈសម្លាប់នោះ គឺជាមនុស្សសុចរិតស្មោះត្រង់ទេ គ្នាពុំមែន ជាគិញរបស់បារាំងទេ។ ដើមហេតុមកពីមានខ្មែរឥស្សរៈគ្នាឯងទៅស្រឡាញ់ប្អូនស្រីក្រមុំរបស់គ្នា គ្នាក៏ ការពារប្អូនស្រីគ្នាឡើង។ ឯងធ្វើអ្វីពុំបាន ក៏រករឿងចោទប្រកាន់គ្នាថាជាគិញបារាំងទៅ។ គិតទៅរឿងនេះ មូលហេតុមកពីរឿងផ្ទាល់ខ្លួនទាំងស្រុង យកមនុស្សម្នាក់គ្មានទោសសោះ មកធ្វើទារុណកម្មយ៉ាងយឺន យូរ ហើយសម្លាប់គ្នាយ៉ាងព្រៃផ្សៃ។

អំពើនេះនាំឲ្យខ្ញុំស្អប់បំផុត ហើយតែងតែរំពួកពួកមេៗ ជាសហការីនោះថា សូមឲ្យគ្នាយើង ចៀសវាងរបបអយុត្តិធម៌បែបនេះខ្លះទៅ, ពួកគេតែងតបថា ណឺយ! គ្មាននរណាទៅពិចារណាទាន់ទេ ត្រូវតែឲ្យវាស្លាប់ខ្លះអ៊ីចឹងទៅចុះ! ខ្ញុំនិយាយថា បើអ៊ីចឹងវាមិនខុសនឹងគំនិតយើងដែលជាអ្នកស្រឡាញ់ យុត្តិធម៌ទៅហើយ? បើអ៊ីចឹងយើងចង់រំដោះស្រុកទេសធ្វើអី បើយើងចេះកាន់អយុត្តិធម៌ទាំងពីរឡើយនេះ ទៅហើយនោះ? ពួកទាំងនោះខឹងខ្ញុំយ៉ាងខ្លាំងឥតនិយាយស្តី។ នេះឯងជាចរិតខ្មែរឥស្សរៈជំនាន់នោះ ចូល ចិត្តកាន់ផ្តាច់ការកាប់សម្លាប់គ្មានពិចារណា។ ខ្ញុំម្តងៗ សឹងតែទ្រាំពុំបានចង់តែប្រកាសរំលាយបក្សនេះ ចេញ។ ប៉ុន្តែ ចេះតែខំទ្រាំបង្រួបបង្រួមតទៅទៀត ក្នុងគោលបំណងដែល ចង់កសាងស្រុកទេសឲ្យ បានឯករាជ្យ។ ម្យ៉ាងទៀតរឿងអស់នោះខ្ញុំក៏សែនខ្មាសជាតិសៀមណាស់ មិនហ៊ានឲ្យសៀមដឹងរឿង បែបហ្នឹងទេ។

ក្នុងរឿងបែបដូចគ្នានេះ មានមួយទៀត គឺរឿងលោក ចន្ទរស្សី ដែលសព្វថ្ងៃនេះជាអភិបាលខេត្ត គិរីរម្យ និងជាមេបញ្ជាការកងពលតូចថ្មីរំដើងលេខ ១៣១ លោក ចន្ទរស្សី កាលដែលនៅធ្វើជាឥស្សរៈ ប៉ះតែនឹងរេបេដឹរិតបាត់ហើយ ដោយសារតែការចោទប្រកាន់របស់មេៗ។ រឿងនោះគឺថា លោកចន្ទរស្សី

ត្រូវពួកឥស្សរៈជាមេផ្ទាល់ចោទប្រកាន់ថា ជាគិញយកការណ៍ពីឥស្សរៈទៅឲ្យបារាំង រួចក៏ចាត់ឲ្យគ្នា ចងឃុំមុខប្រុងនាំយកទៅសម្លាប់ជាសម្ងាត់។ ខ្ញុំបានដឹងដូច្នោះ ក៏ប្រញាប់យាត់ហើយឲ្យនាំលោកចន្ទរឿ មកសាកសួរជាថ្មី។ ពួកអស់នេះរិះគន់ខ្ញុំថាកាន់ជើងគ្រួសារឯង ព្រោះថាលោកចន្ទរឿត្រូវជាក្មួយជីដូន មួយខ្ញុំ ព្រោះខ្ញុំនិងព្រះអង្គម្ចាស់គូជាឧបករណ៍នោះ ត្រូវជាបងប្អូនជីដូនមួយខ្ញុំ ម្តាយម្ចាស់តូ ឈ្មោះ ម៉ម-តាតជាប្រពន្ធបង្គំ នរោត្តម ត្រូវជាម្តាយធំខ្ញុំ តែខ្ញុំថា ខ្ញុំពុំមែនយល់ញាតិឲ្យឃ្នាតច្បាប់នោះទេ ខ្ញុំ គ្រាន់តែសាកសួរឲ្យច្បាស់សិនទេតើ បើចន្ទរឿជាគិញបារាំងមែនមិនបាច់ឲ្យពួកនោះយកទៅសម្លាប់ ឯណាឆ្ងាយទេ ឲ្យសម្លាប់ជាក់ស្តែងនៅនឹងមុខខ្ញុំ នៅនឹងមុខអ្នកស្រុកតែម្តង។ ពួកនោះនៅស្ងៀម។ ទើបខ្ញុំ ចាត់ឲ្យស៊ីបជាថ្មី ក៏ស្រាប់តែបានព័ត៌មានច្បាស់លាស់ថា ពុំមែនជារឿងផលប្រយោជន៍បក្សឥស្សរៈទេ គឺជារឿងផ្ទាល់ខ្លួនសុទ្ធសាធតែម្តង។ ហេតុនោះហើយ ដោយក្តីក្តៅក្រហាយរកធ្វើអ្វីចន្ទរឿពុំកើត មាន តែផ្លូវចោទចន្ទរឿថាជាគិញបារាំង ទើបចោទដូច្នោះទៅចន្ទរឿស្លាប់។

ឃើញទេ? មានរឿងប្រយោជន៍រួម ប្រយោជន៍បក្សឯណា សុទ្ធតែជារឿងផ្ទាល់ខ្លួន រឿងស្រីញី ចេះតែមូលបង្កាច់ចោទប្រកាន់គ្នាយកគ្នាទៅសម្លាប់ធូរល្អយទៅរួច។ លោកចន្ទរឿកុំតែបានខ្ញុំយាត់យក មកទុក ហើយចាត់ឲ្យស៊ីបរឿងទាន់ កុំអីត្រូវពួកគ្នាតស៊ីបនោះក្របែលបាត់ស្លាត់តាំងពីនោះស្រេច។

ត្រង់ណោះហើយដែលខ្ញុំកត់សំគាល់ឃើញថា ពួកខ្មែរឥស្សរៈអត់មានច្បាប់ទាំងអស់ ឥតមាន ស៊ីបសួររកយុត្តិធម៌ទាំងអស់ ចោទប្រកាន់គ្នាពានត្រោកពានត្រាំង អ្នកមានកម្លាំងសម្លាប់គ្នាអ្នក ខ្សោយយ៉ាងស្រួល។

ក្រៅពីអំពើនេះ ខ្ញុំនៅមានរឿងមួយទៀតគួរឲ្យចំអក ដែលពួកឥស្សរៈគេចូលចិត្តនិយម ហើយ ដែលខ្ញុំបានឲ្យឈ្មោះថា ជំនឿហួសសម័យ។

សូមជ្រាបថា សម័យនោះពួកឥស្សរៈមានជំនឿលើមន្តអាគម អូមអាម ខ្សែគាថា ខ្សែចង្កេះ កន្សែងយន្ត កុយ គង, ចែកាច់... ជាដើម។

ក្រុមមន្តអាគមសម័យនោះជាអាចារ្យ, ជាព្រះសង្ឃ អ្នកទាំងនោះតែងអះអាងថា គ្រឿងត្រៅ របស់ខ្លួនស្ថិតិសិទ្ធិណាស់ សុទ្ធតែកាប់មិនមុត ដុតមិនឆេះ បាញ់មិនចេញ។ តើវាសុទ្ធតែខ្លាំងពូកែស្ថិតិ សិទ្ធិពិតប្រាកដដូចពាក្យអះអាងទាំងនោះឬ? ខ្ញុំមានរឿងមួយមកជំរាប: ថ្ងៃមួយជាថ្ងៃបង្កកប្រសិទ្ធិកង ទ័ព។ ពួកឥស្សរៈមួយក្រុមបាននិមន្តលោកសង្ឃមួយអង្គ ដែលជាត្រូវរបស់គេឲ្យមកប្រកបពិធី។ ក្នុង ពិធីនោះមានរៀបចំគ្រែអាសនៈ និងរៀបគ្រឿងសក្ការបូជា មើលទៅដូចជាគេរៀបធ្វើបុណ្យអភិសេក ព្រះដូច្នោះ ពិធីនេះប្រព្រឹត្តទៅអស់ប្រាំពីរយប់ប្រាំពីរថ្ងៃទើបបានចប់។ កាលបើសូត្រមន្តអាគមប្រក់ព្រំ រួចហើយ លោកសង្ឃនោះងាកមកមានពុទ្ធដីកានឹងឥស្សរៈថា: “អស់លោកទាំងអស់គ្នាមានគ្រឿងស្ថិតិ សិទ្ធិពិតខ្លួនហើយ គ្រឿងត្រៅទាំងនេះការពារអស់លោកបានហើយ ខ្លាំងបាញ់អស់លោកមិនចេញ ទេ ឬចេញដែរតែមិនត្រូវទេ បើមិនជឿ លមើលចុះ! ហើយបើអស់លោកមិនហ៊ានលក្ខាង ល បាញ់អាត្មាវិញចុះ!

ហើយលោកនោះនិមន្តទៅឈរនៅចំកណ្តាលទីប្រកបពិធី។ ខ្ញុំដែលមិនជឿរឿងនេះ ក៏បានយាត់គ្នាឯងថា: «កុំអាលសិន, កុំអាលលម្អៀសផ្តាសទៅរក លោក លតែកន្លែងអាសនៈសិនបានហើយ ព្រោះកន្លែងនោះមានគ្រឿងត្រៅយន្តគាថាដែរ»។ ទើបខ្ញុំ ទាញកាំភ្លើង<ការប៊ិន>មួយដើមតម្រង់ទៅរកអាសនៈ។ ចុចកែក្រីក! ឈឹង! មិនចេញគ្រាប់; ខ្ញុំនឹកថា

អែយ! ខ្លាំងពូកែមែនទេដឹង? ប៉ុន្តែ ខ្ញុំរលាកគ្រាប់នោះចេញ ដាក់គ្រាប់ថ្មីចុចកែភ្នឹក! ជាំង! ហុយផ្សែង ទ្រុលោម! ខ្ញុំលាន់មាត់ថា: នែ ឃើញទេ? មិនស្រួលទេ កុំលលេងផ្កាសឲ្យសោះ, គ្រាប់មុនស្អុយ គ្រាប់ក្រោយល្អបាញ់ចេញ, សុំកុំអាលថាបាញ់មិនចេញនោះ!

ប៉ុន្តែលោកគ្រូនោះ ប្រហែលជាខ្មាស់ខ្ញុំម៉េចមិនដឹង ឬក៏ជឿមន្តអាគមលោកស្មោះទៅហើយក៏ មិនដឹង លោកស្រែកប្រាប់ទៅទាហានឥស្សរៈថា: «នែអស់លោកកុំទៅលអីនឹងទីអាសនៈរបស់ឥត វិញ្ញាណនោះ, ឲ្យលមនុស្សវិញទើបដឹងប្រាកដ អស់លោកបាញ់មកអាត្មាចុះ! បើគ្រាប់ចេញមកត្រូវ ស្លាប់អាត្មា ក៏ស្លាប់ទៅចុះ!

ខ្ញុំក៏បានយាត់លោកវិញថា: «សូមព្រះគង្គកុំឲ្យគេលលេងៗ នោះ របស់សក្តិសិទ្ធិគេតែង តែមិនលទេ, ខ្ញុំករុណាយល់ថាគួរកុំសាកល្បងធ្វើអី! តាមពិតត្រូវតែពន្យល់កូនទាហានឲ្យចេះលុត ក្រាបតាមរបៀបយុទ្ធសាស្ត្របច្ចុប្បន្នទើបត្រូវ ពីព្រោះសម័យឥឡូវនេះ គ្រាប់កាំភ្លើងខុសពីសម័យដូន តាយើងឆ្ងាយណាស់ គ្រាប់កាំភ្លើងពីដើមច្រកពីមាត់ត្រៃ យើងយកភ្លើងដុត ឬក៏ដុតពីគល់ទៅទើបផុះ សុះទៅមុខ, ឯឥឡូវ គ្រាប់ចេញមួយវិនាទីរាប់មិនអស់, ធានាម្តេចនឹងកើត? ឲ្យកូនទាហានរងម្តេចបាន?

លោកសង្ឃនោះធ្វើមិនឮ ហើយបែរជានិយាយនឹងទាហានឥស្សរៈថា, «អស់លោក វាស់ពី កន្លែងអាត្មាលយរនេះទៅចំនួន ៧ កាំភ្លើងរួចបាញ់មកចុះ!»

ពីមុខកន្លែងបួងសួងនោះមានគ្រែតូចមួយ លោកសង្ឃនោះគង់លើគ្រែនៅក្បែរនោះ សូត្រការ- នា រួចស្រែកថា ឲ្យបាញ់មកចុះ!

ទាហានម្នាក់ដែលកំពុងចង់ល្បង ក៏តាំងយកកាំភ្លើងទៅវាស់ពីកន្លែងលោកលយ ថយមកគ្រប់ ចំនួន ៧ កាំភ្លើង ក៏តាំងតម្រង់កាំភ្លើងទៅលោកសង្ឃនោះ លោកសង្ឃនោះនៅធ្វើព្រងើយ ស្រាប់តែ ជាំង! ដួលគ្រឿង! លោកមានទៅសក្តិសិទ្ធិឯណា លោកដកចង្កាមានពីរបីដឹក ក៏ផុតខ្យល់ល្មម... ទាំង អស់គ្នាក៏យប់សក់ លែងប្រកបពិធីត្រឹមនោះ នាំគ្នាសែងខ្ទេចលោកនោះ យកទៅកប់ចោលបំបាត់ជាន ខ្លាចសៀមដឹង វាចោទឯងថាយកលោកសង្ឃមកបាញ់លេង ឬដូច្នោះ ដូច្នោះៗ ខ្ញុំនិយាយថា: «ម៉េច, ឃើញទេ? ជំនឿចោលម្សៀត! រៀនលុតក្រាបលូនតាមពិធីច្បាំងមិនគិតទេ មករាល់នឹងរឿងអ្នកអាម ឈរបាញ់ ឥឡូវម៉េចទៅ? រាល់គ្នាស្ងៀមៗ

ប៉ុន្តែនៅតែដដែល រឿងមន្តអាគមអ្នកអាមនោះៗ ដូចជាលោកមេឥស្សរៈម្នាក់ គាត់រើសបានអំ- បែងដៃកែវបុរាណមួយ ដែលបែកចេញពីតួកែវ គាត់ប្រកាន់ថាជាគង្គពិសេសណាស់ ទំយកមកស្រោប មាស ពាក់នៅកៗ ខ្ញុំប្រាប់គាត់ថា: ពុំមែនគង្គទេ, គឺជាបំណែកដៃកែវបុរាណទេ, គាត់នៅតែថា: ទេ, គង្គ ប្រាកដណាស់, គាត់រើសបានមក ដោយសារទេវតាបង្ហាញគាត់ឲ្យឃើញ! តាមពិតគឺជាបំណែកដៃកែវ សោះ គួរឲ្យសើច!

សូមជម្រាបថា បានជាខ្ញុំស្គាល់ថាដៃកែវបុរាណ ត្បិតផ្ទះខ្ញុំធ្លាប់មានកែវចុននោះដែរៗ ឃើញទេ, ជំនឿអកុសល, គ្មានពិចារណា មិនស្គាល់គង្គនោះយ៉ាងម៉េច, កែវយ៉ាងម៉េច ឮតែគេ ប្រាប់រាងរៅ តាំងជឿភ្លាម យកមកតំកើងភ្លាមៗ អ្នកដែលគេដឹង គេលបសើចមានទៅតិចអីៗ

ត្រង់ណោះ ខ្ញុំយល់ថា គំនិតពួកយើងនេះនៅទាបណាស់, នៅល្ងង់ណាស់ ស្ទើរតែថារកលេខ ដាក់ពុំបានៗ ខ្ញុំ, ខ្ញុំជឿដែរ គឺជឿព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ និងកម្មវិធី កុសល អកុសល ធ្វើល្អបានល្អ ធ្វើអាក្រក់បានអាក្រក់ៗ ឯថាទៅជឿលើមន្តអាគម ខ្សែចង្កេះខ្មាយតាន់ គង្គ កុយ បែកាច់ នាងពួនស្និៗ

នោះ មិនជឿទេ អំពើល្អ កុសលផលបុណ្យទេ ដែលនាំឲ្យខ្ញុំបានរួចពីស្លាប់រួចពីគ្រោះថ្នាក់ ពុំមែន
មកពីគ្រឿងគ្រៅមន្តអាគមអូមអាមនោះទេ

១ នេះ សូមអស់លោកអ្នកធំ អ្នកតូចដែលមានជំនឿយ៉ាងណាៗ នោះ មេត្តាអភ័យទោសឲ្យ
ផង បើយល់ថាយោបល់ខ្ញុំនេះមិនស្របនឹងអស់លោកៗ

*

*

*

ការវាយប្រហារក្នុងសៀមរាប

នៅពេលដែលក្រុមខ្មែរឥស្សរៈចេះតែទទួលបានជ័យជំនះ ហើយដែលយើងមានអារុណម
ហើយ ខ្ញុំ ប៉ុណ្ណោះ-ម៉ុល ក៏បើកសម័យប្រជុំពិគ្រោះនឹងអស់លោកមេៗ ឯទៀតថា តើយើងចូរអនុញ្ញាត
ឲ្យគ្នាយើងទៅវាយបារាំងឬទេ? ហើយបើថាអនុញ្ញាត តើយើងទៅវាយកន្លែងណាជាមុន?

ក្រោយដែលបានពិភាក្សាគ្នាដ៏យូរមក អង្គប្រជុំក៏សម្រេចថាត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យទៅវាយខេត្ត
សៀមរាប ហើយមុននឹងចូលវាយក្រុងសៀមរាប ត្រូវវាយសាលាស្រុកពួកឲ្យបានជាមុនសិន យកផ្លូវ
ទៅក្រុងសៀមរាប។

ក្រោយសេចក្តីសំរេចនេះ អ្នកមេចាត់កំបណ្តោះកូនទ័ពឲ្យធ្វើដំណើរតាមផ្លូវព្រៃខ្លះ តាមផ្លូវរថ-
យន្តខ្លះ ទៅកាន់ស្រុកសិរីសោភ័ណ ដែលកាលនោះថែត្រួតត្រាជារបស់ថៃ ហៅស្រុកនោះថា ស៊ីសុផុន
ហើយដែលរាជការថៃបានលើកស្រុកនោះជាខេត្ត ឲ្យឈ្មោះថា ខេត្តពិប៊ុនសុនក្រាម (ពិបុលសង្គ្រាម)
ផង។

ការចេញដំណើរនោះ មិនតិចមិនតូច ដើរជិត ៥ ថ្ងៃទើបបានដល់ទីដៅជួបជុំគ្នា។ ជួបជុំគ្នាហើយ
លោក ហែម-សាវ៉ាន់ និងលោក សារូ តាំងបញ្ជាឲ្យឈប់នៅក្នុងមណ្ឌលនៃសិរីសោភ័ណ ឆ្ងាយពី
ស្រុកក្រឡាញ់ប្រហែលជា ៥ គ.ម ស្ថាននោះជាព្រំប្រទល់ខ្មែរនឹងសៀមសម័យនោះ។

បានឈប់នៅត្រង់ភូមិវ៉ាន លោក ហែម-សាវ៉ាន់ និងលោក សារូ តាំងយកផែនទីមកពិនិត្យ
ឲ្យវាយសាលាស្រុកពួក និងទីក្រុងសៀមរាប។ មួយក្រុមឲ្យចាំវាយសាលាពួក មួយក្រុមទៀតមានគ្នា
ប្រហែល ២០០ នាក់ ឲ្យទៅកាន់ក្រុងសៀមរាប។

ក្រុមខ្មែរឥស្សរៈ មិនបានអត់គំនិតទេ គេចាត់គ្នាឲ្យទៅស៊ើបចំនួនទាហានបារាំងនៅក្រុងសៀមរាប ដឹងទៀតថាមានបារាំងនៅក្រុងសៀមរាបប្រហែល ២៥ នាក់ជានាយទាហាន ដេកនៅនឹងសណ្ឋាគារ ខេត្ត។

លោក ហែម-សារ៉ាន់ និងលោក សារូ បានឲ្យបញ្ជាទៅអ្នកដែលត្រូវទៅកាន់ក្រុងសៀមរាប ឲ្យធ្វើដំណើរទៅតាមផ្លូវបារាយណ៍ ហើយឲ្យចែកគ្នាជា ៥ ក្រុមសំរាប់វាយដូចទៅនេះ ៖

- ក្រុមទី ១ ឲ្យវាយសណ្ឋាគារខេត្ត (ដែលមានបារាំង)
- ក្រុមទី ២ ឲ្យវាយបន្ទាយទាហានជើងខ្មៅ
- ក្រុមទី ៣ ឲ្យវាយប៉ុស្តិ៍ខ្សែល្អសផ្តាច់ការទាក់ទង
- ក្រុមទី ៤ ឲ្យវាយពន្ធនាគាររំដោះអ្នកទោស
- ក្រុមទី ៥ ឲ្យវាយផ្ទះគិញតម្រួតខេត្តនិងផ្ទះគយ

ក្រុមទាំងនេះ ត្រូវចាប់វាយមួយព្រឹកក្នុងពេលយប់ឲ្យព្រមគ្នាតែម្តង កុំឲ្យមួយមុនមួយក្រោយ នាំខ្សោយកម្លាំង។ ដើម្បីចៀសវាងកុំឲ្យគ្រោះថ្នាក់ តម្រូវឲ្យកូនពលទាំងអស់កុំបាញ់លេងផ្តេសផ្តាស ឥតសណ្តាប់ធ្នាប់។ ហើយនឹងចូលវាយនោះទៀត ក៏កុំឲ្យបាញ់ប៉ុនណាប៉ុនណា ឲ្យស្តាប់បញ្ជាមេក្រុមទី ១ បើមេក្រុមទី១ បាញ់ សឹមបាញ់ព្រមគ្នាចូលលុកតែម្តងទៅ។

បានចាត់ទាំង ៥ ក្រុមស្រេចហើយ បញ្ជាក់ហើយបញ្ជាក់ទៀតថាលើកនេះជាដំបូងហើយ យើងឲ្យមានរបៀបរៀបរយហើយនឹងមានសេចក្តីក្លាហាន ទើបអាចនឹងមានជ័យជំនះ។ ទាំងអស់គ្នា សុទ្ធតែទទួលបានទោស គោរពទាំងអស់ ព្រោះសុទ្ធតែចង់យកជោគជ័យ យកឈ្មោះល្បីរៀងខ្លួន។ បន្ទាប់ពី បានទទួលបញ្ជាច្បាស់លាស់ ពួកដែលមានបេសកកម្មវាយសៀមរាបនោះ ក៏ធ្វើដំណើរមកតាមផ្លូវបារាយណ៍។ នៅពេលយប់ ទាំងអស់គ្នាលបចូលមកកាន់ក្រុងសៀមរាប ហើយបំបែកគ្នាជាក្រុមចាំប្រតិបត្តិការតាមចំណាត់របស់នាយចៅហ្វាយដែលបានឲ្យមកហើយនោះ។ បន្ទាប់ពីបញ្ជាបំបែកហើយ ក្រុមទីមួយបានចូលតាមផ្លូវអង្គរវត្តសន្សឹមៗ ទៅរកសណ្ឋាគារខេត្ត។

ពេលនោះម៉ោងពីរអាធ្រាត្រនៃថ្ងៃទី ៧ ខែសីហា ១៩៤៦ ទាំងអស់គ្នាលបបន្តិចម្តងៗ ចូលទៅ កាន់សណ្ឋាគារខេត្ត នៅប្រមាណជាពីរគីឡូម៉ែត្រនឹងដល់ ក៏ឮសូរសន្លឹករទេះអណ្តើក (Auto-blind) កក្រើកដីចេញមកពីក្រុង គឺពួកទាហានយាមត្បាតរក្សាក្រុង។ រទេះអណ្តើកចេញមកដល់ភ្នំ ពេលនោះ លោកមេក្រុមទីមួយបានបញ្ជាឲ្យកូនយើងក្រាបចុះ ហាមមិនឲ្យបាញ់ជាប់ខាត។ ប៉ុន្តែមានឥស្សរៈម្នាក់ ឈ្មោះ ម៉ែន ប្រហែលជាភ្នាក់ងារសម្ងាត់របស់បារាំងក៏មិនដឹង ព្រោះយើងធ្វេសប្រហែសមិនសង្កេតឲ្យ ជាក់លាក់ គាត់មានស្តាប់ឯណា រទេះអណ្តើកមកជិតក៏បាញ់ប្រាវទៅតែម្តង ដូចជាឲ្យសញ្ញាទៅរទេះ អណ្តើកនោះ។ រទេះអណ្តើកនោះបាញ់ស្រោចមកវិញភ្លាម រួចត្រឡប់ចូលបន្ទាយវិញ ប្រកាសកាតអាសន្នមួយរំពេច។

ឯចំណែកទាំងបួនក្រុមទៀតដោយបានសញ្ញាប្រយុទ្ធហើយ ក៏បានវាយលុកទៅគ្រប់ទីដៅ គគ្រឹកគគ្រង។ ពួកទាហាននៅរក្សាក្រុងទាំងប៉ុន្មាន វង្វែងច្រួលច្របល់រចល់ជាខ្លាំង។ រីឯក្រុមទីមួយ ដែលជ្រួលដៃបាញ់នាំឲ្យរទេះអណ្តើកដឹងខ្លួនហើយបើកចូលទៅក្រុងវិញនោះ ក៏តាំងរត់តាមឡាននោះ ទៅទៀតរហូតដល់សណ្ឋាគារខេត្ត។ នេះកុំតែមានសេចក្តីក្លាហាន កុំអីពុំអាចចូលមកដល់បានទេ ព្រោះ បារាំងបានបាញ់ទប់ខ្លាំងណាស់ មកពីវាដឹងខ្លួនមុន។ ហើយនេះបើកុំតែមានមេកោយគ្រាន់បើ កុំអីក៏

រតាតរតាយស្រេចទៅហើយ ពួកក្រុមទីមួយនេះបានចូលជិតដល់សណ្ឋាគារ ក៏តាំងបាញ់សំដៅទៅរក បន្ទប់បារាំង។ ចំណែកបារាំងនាយទាហានបារាំងមានតាំងពីសក្តិពីរទៅដល់សក្តិប្រាំ បានបាញ់មកវិញ យ៉ាងខ្លាំងក្លា។ នៅមាត់ដំណើរ បារាំងបានទាញតុម្លូយ៉ាងផ្លូវមិនឲ្យយើងចូលបាន។ នាយក្រុមយើង ស្រែកបញ្ជាឲ្យចូល តែចូលមិនចុះ គ្រាន់តែបានគប់គ្រាប់បែកទៅព្រោងព្រាត ធ្វើឲ្យបារាំងទីនោះដួលចុះ ខ្លះប៉ុណ្ណោះ ក្រៅពីនោះវាបាញ់ទប់យើងជាប់។

សូមអស់លោកអ្នកពិចារណាចុះថា ខ្មែរឥស្សរៈពេលនោះចេញដើរពីក្រឡាញ់តាំងពីព្រលប់ មកដល់ត្រង់សៀមរាបម៉ោង ២ ទៅហើយ តើអស់កម្លាំងប៉ុណ្ណា ដែលមកដល់ហើយចាប់ធ្វើការវាយ លុកក្លាមនេះ គឺធ្វើដោយចិត្តចង់ឆាប់តែម្តងគ្មានគិតមុខក្រោយអ្វីទេ នេះហើយជាចរិតរបស់យើងមួយ បែបដែរ ដែលធ្វើការអ្វីមិនសូវស្ទឹងកម្លាំងអាត្មាឯងសោះ។

ឯចំណែកកន្លែងទាំងបួនទៀត ដែលមានក្រុមទាំង ៤ ជាអ្នកប្រតិបត្តិការនោះ សឹងមានជោគ ជ័យដូចប្រាថ្នា គឺយើងវាយបន្ទាយជើងខ្មៅបាន បានកាំភ្លើង ៤០ ដើម នៅគុកក៏វាយឆ្ងាយ នៅកន្លែងពីរ ទៀតក៏ឆ្ងាយ សរុបទៅបានអាវុធជិត ១០០ ដើម។ អាវុធទាំងនោះ នាំគ្នាម្នីម្នាលើកដាក់លើឡាន ប្រុង នាំចេញទៅតាមផ្លូវអង្គរវត្ត។ តែគួរឲ្យសើចទៅចុះ ពេលដែលដាក់អាវុធលើឡានហើយ តាំងប្រើគ្នាឯង ឲ្យបើកឡាន, គ្មាននរណាម្នាក់ចេះសោះ តាំងនាំគ្នាវើយកអាវុធនោះពីឡានមកវិញកាន់ម្នាក់មួយៗ ទៅ វិញ សល់ប៉ុន្មានទុកលើឡានដដែល។ គិតទៅចំណាយពេលអត់ប្រយោជន៍ ព្រោះតែមិនបានសាកសួរ គ្នាឲ្យដឹងមុន។ ណាមួយខ្លាចបារាំងមកសង្រួបវិញផង មានទៅស្រួលអី មកចំណាយពេលលើកដាក់ ដូច្នោះ។

ឯចំណែកក្រុមទី១ ដែលមិនអាចម្វាយសណ្ឋាគារបាន មកពីម្យ៉ាងបារាំងនៅពីលើ ម្យ៉ាងទៀត យើងភ្លេចចាប់ភ្នឹកពីរឿងសួរសុំពូ ដែលចេញពីខ្លួនយើងនាំឲ្យបារាំងដឹងបាន ហើយបាញ់តម្រងមក។ ពេលនោះយប់នឹងតែមែនហើយ តែដល់បារាំងវាឮសូរវ៉ែកវ៉ែករបស់ដែលយើងស្តាយ វាដឹងវាបាញ់ ប្រាំមកតែម្តង ធ្វើឲ្យយើងរលាទៅមុខព្រំរួចសោះ។ សូរវ៉ែកវ៉ែកនោះ គឺសូរស្លាបព្រានិងឆ្នាំងដែលយើង ស្តាយនោះទង្គិចគ្នា។ ដើរធម្មតា ឥតទង្គិចគ្នាឮសូរអ្វីទេ លុះមកដល់រត់ ក៏ទង្គិចគ្នារ៉ែកវ៉ែកវ៉ែក តែម្តង។

យើងរត់ទៅណាក៏ឮសូរ ដូចជាសញ្ញាឲ្យបារាំងដឹងតែម្តង ដូច្នោះទោះបីបាញ់យើងមិនត្រូវក្តី ក៏ បាញ់ស្រោចមកដែរ ចិះខ្លួន។ ហេតុនេះទើបយើងចូលពុំបាន។

ការនេះជាបទរឿងមួយដែរ ថាមុននឹងធ្វើអ្វីៗ ត្រូវតែគិតឲ្យបានល្អិតល្អន់សឹមធ្វើ។ ចំណែកក្រុម ទី ៥ ដែលបានទៅវាយផ្ទះគិញនិងផ្ទះគយនោះ បានចូលទៅបាញ់មេគយជាតិបារាំងម្នាក់ស្លាប់នៅទីនោះ តែម្តង មេគយជាតិបារាំងមានប្រពន្ធជាតិលាវ។

ពេលនោះម៉ោង ៦ ព្រឹកល្មម ពួកឥស្សរៈយើងខ្លះកំពុងត្រងត្រងដើររើសកាំភ្លើងដែលទាហាន បារាំងទុកចោល ស្រាប់តែក្រឡេកទៅកូមិជាយក្រុង ក៏ឃើញទ័ពបារាំងកំពុងសង្កេតចូលមកវិញ។ ទើប ដឹងថា អែយ! ពួកអានេះភៀសខ្លួនពីយប់ ទៅក្រៅបណ្តោយឲ្យឯងអុកឡកបន្ទាយវាចុះ វាចាំក្រសោប ឯងពីក្រៅមកវិញទេតើ! មិនកើតទេ! កុំនៅត្រង់ត្រង់ដល់ណាទៀត។ មេក្រុមទាំងអស់ ស្រែកបញ្ជាឲ្យ ថយតាមក្បួនយុទ្ធសាស្ត្រឆ្ពោះទៅទិសខាងជើង តាមផ្លូវអង្គរវត្ត។ ទាំងអស់គ្នាថយទៅគ្មានបង្គំ ពួកទា ហានបារាំង គឺបាញ់ព្រោងព្រាតមក រួចដេញតាមយើងរហូតនគរវត្ត។ ទាំងអស់គ្នាបែកគ្នាបំបាត់ដាន រួចក៏តាំងធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅកំពង់ច្រវែងតែម្តង។

ការវាយក្រុងសៀមរាបនេះ មិនសន្មតថាជាករណីយប្បបទជ័យអ្វីទេ ប៉ុន្តែជាស្រមោលតស៊ូមួយ ដែលធ្វើឲ្យពួកអាណានិគមបារាំង ភ័យផ្អែមមាត់មួយគ្រាដ៏ធំទៅដែរ ហើយវាអាចបណ្តុះទឹកចិត្តខ្មែរឯ ទៀតឲ្យក្លាការលើកឡើងផង។

ព័ត៌មានក្រោយការវាយប្រហារ

មានអំពើគួរឲ្យឈឺចាប់មួយដែលគួរនាំយកមកជម្រាប
ពួកឥស្សរៈមុននឹងដកថយចេញពីលានប្រយុទ្ធបាននាំគ្នាទៅអ្នកបួសស្រាលៗ មកតាម ឯអ្នក បួសធ្ងន់យកមកពុំរួច ក៏នាំគ្នាគ្រាហ័យកទៅជាក់នៅនឹងមុខគិលានដ្ឋានក្រុង។

ដោយគិតឃើញថាៈ ពួកបុគ្គលិកពេទ្យគង់មានចិត្តធម៌ជួយព្យាបាលដែរ។ ប៉ុន្តែមានដូចយើង គិតឯណា? ក្រោយដែលបានចូលមកកាន់កាប់ក្រុងវិញ ក្លាមនោះពួកបារាំងបានបញ្ជាឲ្យលើកឥស្សរៈ អ្នកបួសទាំងប៉ុន្មានដាក់លើឡានទាហានដឹកចេញពីទីក្រុង ដល់ព្រៃហើយក៏ឲ្យឈប់ រួចលើកអ្នកបួស ទាំងនោះបោះមកដីបាញ់ចោលមួយម្តងៗ សម្លាប់ទាំងអស់^(១)។ គិតទៅជាអំពើព្រៃផ្សៃមែន។ តាមធម្ម- តាច្បាប់សកល រឿងសង្គ្រាមគេមិនដែលសម្លាប់ឈឺយសង្គ្រាមទេ ហើយឯណោះបារាំងសម្លាប់ខ្មែរ ឥស្សរៈជាឈឺយ ដែលគ្មានអាវុធនៅដៃថែមទាំងមានបួសទៀតផង។

ចំណែកនៅសាលាស្រុកពួកឯណោះ ក្រោយការវាយប្រហាររបស់ពួកឥស្សរៈ ពួកបារាំងក៏ ចាប់ពួកបុគ្គលិកសិក្សាមានលោក សំអឿ ជាអ្នកក៏ឡាបាល់ទាត់ជើងឯកខាងចាំទីជំនាន់នោះវាយស្លាប់ នឹងភ្នាក់ងារសាលាស្រុកយកទៅចងវាយសម្លាប់អស់ជាច្រើនគ្នា ដោយវាចោទថាពួកទាំងនេះចូលដៃ នឹងពួកឥស្សរៈ ក្នុងការវាយប្រហារនេះ។ ពីព្រោះកាលពីក្បាលល្ងាច ពួកបុគ្គលិកសិក្សានិងបុគ្គលិកសា លាស្រុកច្រើនគ្នា ជួបជុំគ្នាស៊ីលៀង។ ដល់កណ្តាលអាធ្រាត្រ ពួកឥស្សរៈក៏វាយប្រាវមកតែម្តង បារាំង វាចោទថាពួកនេះឲ្យដៃទៅពួកឥស្សរៈ^(២) តាមពិតពុំមានសោះ ប៉ុន្តែបារាំងដែលវារកតែឱកាសធ្វើបាប ខ្មែរ ក៏ចេះតែចោទយ៉ាងហ្នឹងទៅ។

(១) រឿងនេះដឹងដោយសារលោក ស-សុផ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងកសិកម្ម, កាលណោះលោកជាកូនសិស្សសាលាខេត្ត សៀមរាប ។
(២) ដឹងរឿងនេះដោយសារលោក ណុប- ចុំ តំណាងរាស្ត្រសព្វថ្ងៃ, កាលណោះលោកជាគ្រូបង្រៀននៅខេត្តសៀមរាប។

ការបំបែកគ្នានៃព័ត៌មាន៖

បន្ទាប់ពីការដកថយអំពីក្រុងសៀមរាប, ពួកឥស្សរៈបានធ្វើដំណើរមកតាមផ្លូវកំពង់ច្នៃ ហើយមកឈប់នៅជួរភ្នំជងវែក។

ដើម្បីឲ្យបានរស់ស្រួល ពួកឥស្សរៈបានបំបែកគ្នាជាបីក្រុម។ ក្រុមទី ១ មាន ជាប-ឈួន ជាមេ, ក្រុមទី ២ មានលោក ហៃម-សារ៉ាង និងលោក សារូ ជាមេ, ក្រុមទី ៣ មានឈ្មោះដែលខ្ញុំភ្លេចឈ្មោះក្រុមនេះបានមកនៅនឹងស្វាយចេក។

ចំនួនទ័ពកាលណោះ មួយក្រុមៗ មាន ៣៥ ឬ ៤០ ឬ ៥០ នាក់។ មធ្យោបាយចិញ្ចឹមកងទ័ព ជាការនៅលើមេក្រុមដែលកាលណោះគេប្រើកូនចៅរបស់គេ ឲ្យដើររៃអង្កាសអង្ករត្រីសាច់ជាស្បៀងអំពីប្រជារាស្ត្រ។ ដោយតំបន់នោះជាតំបន់ពុំសូវមានប្រជាជនច្រើន ការរៃអង្កាសប្រមែប្រមូលស្បៀងសម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិតនោះ បានដោយតិចតួចស្អប់ស្អើងណាស់។

ចំណែកខ្ញុំ ប៉ុណ្ណោះ-ម៉ុល មានមួយក្រុមផ្សេង មានចំនួនតិចគ្នាទេ បានហួសទៅនៅបាងកកតែម្តង ជាមួយមាខ្ញុំ ប៉ុក-គុណ ហៅ ត្រឡាច ដែលគាត់មានផ្ទះមួយទៀតនៅក្រុងបាងកក នាផ្លូវច្រកសែងចន្ទ តំបន់ព្រះខ្នង។ បានជាមាខ្ញុំនិងខ្ញុំនាំគ្នាចោលបាត់ដំបងនិងអន្លង់វិល ពីព្រោះកាលណោះគឺជាពេលដែលរាជការបារាំង-ខ្មែរ បានទារយកខ្សែត្របាត់ដំបងពីសៀមបានមកវិញហើយ ហើយកាន់កាប់ខ្សែត្រនេះ ដែលធ្វើឲ្យពួកខ្ញុំពុំអាចស្ថិតនៅកើត។

ត្រង់ណោះ ខ្ញុំសូមបើកវង់ក្រចក ជម្រាបអស់លោកអ្នកបំបាត់ការសង្ស័យបន្តិចថា ហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំពុំព្រមចូលមករួបរួមនឹងរដ្ឋាភិបាលបារាំង-ខ្មែរវិញ បើខ្សែត្របាត់ដំបងត្រូវបានមកខ្មែរវិញហើយនោះ? បើខ្ញុំស្រឡាញ់ជាតិ កាលឃើញស្រុកទេសបានទាមទារខ្សែត្របាត់ដំបងពីអ្នកក្សែរខាងបានហើយ គួរតែសប្បាយចិត្ត ហើយចូលមករួបរួមនឹងរដ្ឋាភិបាលវិញ។ នេះមិនដូច្នោះ បែរជាបោលចូលទៅស្រុកដែល

ជាសត្រូវរបស់ជាតិទៅវិញក្តុយ! តើខ្ញុំមិនសប្បាយចិត្តនឹងខេត្តបាត់ដំបងត្រូវបានមកខ្មែរឬ? បើមិនមែន
ទេ តើខ្ញុំនៅតែស្អប់បារាំងដែលគ្នាខំទាមទារបាត់ដំបងឲ្យខ្មែរវិញឬ?

ត្រង់ណោះ ខ្ញុំសូមជម្រាបឲ្យច្បាស់លាស់ដូចតទៅ:

ទី ១- ខ្មែរឥស្សរៈ បានចិញ្ចឹមចិត្តគិតឃើញថា ប្រទេសខ្មែរទាំងមូលពុំទាន់បានឯករាជ្យនៅ
ឡើយទេ ត្រូវតែតស៊ូរំដោះស្រុកទាំងមូលឲ្យផុតពីនឹមបារាំងសែស, ឯរឿងខេត្តបាត់ដំបងនោះ ក៏ជាកម្ម
វត្តនៃការទាមទាររបស់ខ្មែរឥស្សរៈដែរ គឺថា ខ្មែរឥស្សរៈតាំងចិត្តថា នឹងទាមទារខេត្តនេះពីសៀមដែរ
នៅថ្ងៃណាមួយ។ ឥឡូវបើរាជការបារាំង-ខ្មែរទាមទារខេត្តនេះបានមកមុន ក៏ពួកឥស្សរៈជួយអរដែរ
ប៉ុន្តែមិនសូវសប្បាយចិត្តត្រង់ដែលថាខេត្តនេះ វាទៅនៅក្នុងដៃបារាំងដដែល វាពុំនៅលើដៃខ្មែរសោះ។

ទី ២- រឿងផ្ទាល់ខ្លួន, រូបខ្ញុំពុំអាចចូលស្រុកខ្មែរកើតទេ ត្បិតខ្ញុំចេញពីគុកកោះត្រឡាចនោះ មិន
ទាន់ដល់ឆ្នាំចេញឯណា? ខ្ញុំចេញពីគុកកោះនោះ មួយឆ្នាំមុនសាលក្រមសម្រេចឲ្យចេញ។ ដូច្នោះខ្ញុំនៅជំពាក់
គុកកោះត្រឡាច ១ ឆ្នាំទៀតឯណោះ។ អ្នកដាក់គុកខ្ញុំគឺបារាំង អ្នកដោះខ្ញុំគឺជប៉ុន^(១)។ ឥឡូវពួកបារាំង
ចាប់ទាំងលោក ស៊ីន-ឆឹកថាញ់ ជាមេបក្សរបស់ខ្ញុំទៅហើយ បើខ្ញុំចូលទៅស្រុកវិញ តើបារាំងវាប្រណី
ខ្ញុំឬ? ប្រាកដណាស់ វាមុខជាបញ្ជូនខ្ញុំឲ្យទៅកោះត្រឡាចជាថ្មី ឬក៏យ៉ាងណាយ៉ាងណាទៀតមិនខាន។

ទី ៣- ខ្មែរឥស្សរៈ កំពុងមានលទ្ធភាព នឹងពង្រីកឥទ្ធិពល ពីព្រោះពេលនោះចលនាតស៊ូរំដោះ
ស្រុករបស់យួន ក៏បានផុសផុលឡើងដែរ ដែលយើងហៅថា ក្រុមយៀកមិញនៅកាលនេះ។ ខ្មែរឥស្សរៈ
ហៅខ្មែរឥស្សរៈ ក៏បានមានទំនាក់ទំនងជាមួយពួកនោះបន្តិចៗ ដែរ ហើយជាហេតុនាំឲ្យមានកម្លាំងនិង
សេចក្តីសង្ឃឹមថាលើបារាំងទៅអនាគត។

នេះជាចម្លើយរបស់ខ្ញុំ ដោះចំពោះអាថ៌កំបាំងប្រស្នាដូចដែលបានចោទមកហើយ។

ពួកខ្ញុំ ប៉ុណ្ណចន្ទ-ម៉ុល ដែលនៅក្រុងបាត់ដំបង មានភារៈទិញអាវុធយុទ្ធភ័ណ្ឌមកចែកក្រុមឥស្សរៈ
នៅជន្លកែវ និងនៅស្វាយចេកៗ ប្រាក់កាសទិញនេះ គឺបានមកពីពួកក្រុមទាំងបីនោះ ដែលគេបានរៃ
អង្គាសពីអ្នកស្រុកដែលស្ម័គ្រចិត្ត។ ក្រុមទាំងបីនេះ ជួនកាលគេរកផ្លូវទិញអាវុធនេះដោយខ្លួនគេដែរ
តាមខេត្តបាត់ដំបង និងសុរិន្ទ កាំភ្លើងកាលណោះមានកាំប៉ិន មីត្រឃើ និងគ្រាប់បែក។ ប៉ុន្តែការទិញ
អាវុធពេលនោះ បានដោយស្តួចស្តើងណាស់ ដោយរៃអង្គាសប្រាក់កាសពុំសូវបាន។

ចំពោះអាវុធដែលទិញបាន នាំយកមកចែកត្រង់អាវុធនិងសុរិន្ទ ដោយរថយន្តជំរត់ល្អល្អ
(ដែលស្ម័គ្រជួយដឹកទេសតយកល្អល្អ)។ ឯចំណែកខាងសុរិន្ទ ដឹកនាំដោយរថភ្លើងដោយល្អចលាភ័យ
មានពេលខ្លះដាក់ក្នុងការងារអង្គរ, មូរកប់ក្នុងមូរកន្ទួល ។ល។ តាមរទេះភ្លើងនេះមិនសូវគ្រោះថ្នាក់ទេ
ប៉ុន្តែចំពោះផ្លូវអាវុធវិញពិបាកណាស់ ដោយសៀមប្រយ័ត្ន មិនឲ្យនាំកាំភ្លើងចេញ។

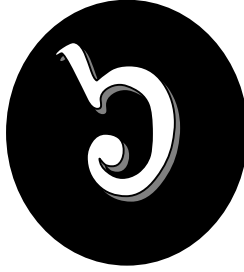
សូមជម្រាបថា គំនិតគេ គឺនៅតែគំនិតមិនត្រង់នឹងយើងដដែល ពីមុនថាជួយ ក្រោយមកឃើញ
យើងបែបលូតលាស់ខាងបដិវត្តន៍ ក៏តាំងប្រយ័ត្នប្រយ័ត្នចំពោះយើងទៅវិញ។ អ្នករកស៊ីលក់អាវុធឲ្យ
យើងនោះក៏ដូច្នោះដែរ គេស្មោះនឹងរាជការគេ ជាងស្រឡាញ់ប្រាក់កាសរបស់យើងទៅទៀត ជួនកាល
គេលក់អាវុធឲ្យយើងបានច្រើនហើយ ហើយដឹងថាយើងល្មមដឹកចេញនៅថ្ងៃណានោះ គេខ្សួចឲ្យ
ការណ៍ទៅអ្នករាជការគេស្រេច លុះយើងដឹកអាវុធចេញ តម្រួតគេក៏មកចាប់យាត់ឬក៏តាវខាងយើង

(១) សូមមេត្តាមើលរឿងគុកនយោបាយ។

ដោយប្រការផ្សេងទៀត នេះគឺគំនិតគេដើរលើយើង យើងដឹង ហេតុនេះទើបយើងចេះតែប្រយ័ត្ន ហើយប្រើឧបាយបង្វែងដាន ឬក៏និយាយបង្កុសពេលវេលាដែលត្រូវនាំចេញប្រាប់ទៅពួកនោះវិញ ទើប បានស្រួលក្នុងការរត់អាវុធយកមកឲ្យគ្នាឯងឯណោះ ម្យ៉ាងទៀតយើងសុំច្បាប់ទិញអាវុធពីអាជ្ញាធរផង ក៏គង់មានការកែប្រែកិច្ចការដឹកនាំចេញដែរ ខ្ញុំមានរឿងមួយដ៏ម្រាបថា: ថ្ងៃមួយវេលាម៉ោង ៤ ល្ងាច ក្រុមខ្ញុំមាន ៨ នាក់ បានទិញអាវុធគ្រប់គុណនៅបាណ្ឌូកកកដាក់លើរថយន្តប្រុងនាំចេញមកអារញ្ញ ពេល នោះ ស្រាប់តែឃើញកងអាវុធបាតុសៀមប្រហែល ១០០ នាក់ ប្រកបដោយអាវុធគ្រប់ដៃស្ទុះស្រមក ឡោមព័ទ្ធផ្សានដែលរៀបចេញនោះ មេបញ្ជាការគេស្រែកមកថា: នៅឲ្យស្ងៀម! លើកដៃឡើងលើ, កុំ កម្រើក! តែកម្រើក, បាញ់! ពេលនោះខ្ញុំពុំនៅផង ខ្ញុំភ័យយ៉ាងខ្លាំង យីយ៉ាងណាទៅអីចេះ? ខ្ញុំក៏ឲ្យគ្នា ខ្ញុំនៅស្ងៀម! ក្រោយមក គេបញ្ជាឲ្យយើងរើអាវុធយុទ្ធភ័ណ្ឌចុះមកដីវិញ ឲ្យគេកត់ចំនួន ឆ្លៀតពេល នោះ ខ្ញុំប្រើក្បួនខ្ញុំម្នាក់ឲ្យរត់ទៅតាមមា ប៉ុក-គុណ ដើម្បីមកសម្រួលការណ៍នេះ ទៅចន្លោះពេលនោះ មានខ្មែរម្នាក់ឈ្មោះ អាចារ្យហេង ចេះសៀមជ្រៅជ្រះ ទៅនិយាយការណ៍នឹងនាយអាវុធបាតុសៀម បញ្ជាក់ថា អាវុធទាំងនេះ គឺរាជការថែអនុញ្ញាតឲ្យវិញដែរហើយ នាយអាវុធបាតុសៀម ដឹងដូច្នោះរកតា ឆៅមិនកើត ក៏ឲ្យគ្នាគេបយទៅវិញ ប៉ុន្តែគេទុកឲ្យទាហានពីរនាក់នៅយាមអាវុធនោះសិន ។

លុះស្អែកឡើងម៉ោង ១១ ទើបខ្ញុំ ប៉ុក-គុណ មកប្រាប់ថា: ឲ្យយកចេញទៅចុះគេអនុញ្ញាត ហើយ! ទើបយើងនាំគ្នានាំអាវុធនោះចេញមក មកដល់អារញ្ញម៉ោង ៤ ភ្លឺ សម្រាកចាំព្រឹក លុះម៉ោង ៨ ចេញពីអារញ្ញមកទៀត តាមផ្លូវសិរីសោភ័ណ ម៉ោង ១២ ថ្ងៃត្រង់ទើបដល់កំពង់ប្លូរ ទាំងអស់គ្នា ឈប់សម្រាកនៅវត្តមួយឈ្មោះវត្តបាត្រ គឺវត្តនោះហើយ ជាទីប្រជុំហាត់នៃក្រុមខ្មែរឥស្សរៈនិងជាទី បញ្ជាការ ចាត់បញ្ជូនសៀងនិងអាវុធយុទ្ធភ័ណ្ឌទៅឲ្យពួកឯទៀតទាំងបីក្រុម ។

* * *

ការបាត់បង់ត្រូវបានស្រាយស្រួល

ពួកវាស្រូវក្រុមនិមួយៗ សុទ្ធតែមានគំនិតចង់ល្បីឈ្មោះតែម្នាក់ឯង។ ពួកមេៗ សុទ្ធតែចង់បានជំនាញនិយមគ្នាទៅវិញទៅមកទេ ក្រុមនិមួយៗ ហាក់ដូចជានៅដាច់ដោយឡែកពីគ្នា គ្មានទាក់ទងគ្នាសោះ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ដោយចង់មានឈ្មោះតែឯងពេក ក្រុមខ្លះបានព្យាយាមបំបាត់ក្រុមដទៃទៀតឲ្យសាបសូន្យទៅផង។ ឈ្មោះជាប-ឈ្មួនមានជ័យជំនះលើគេក្នុងរឿងនេះ។ ជាប-ឈ្មួនបានល្បីហៅមេក្រុមដទៃទៀត ឲ្យទៅកាន់កន្លែងមួយនៅខ្នងក្នុងជើងរែកដែលគាត់បានណាត់ទុក ហើយដែលគេដទៃទៀតពុំធ្លាប់ដឹងកន្លែងទៀត គាត់បានចាត់ការសម្លាប់មេក្រុមដទៃទៀតយ៉ាងស្ងាត់។ ឈ្មោះលោក ហៃម-សារ៉ាន់ និងលោក សារូ ដែលធ្លាប់ល្បីឈ្មោះបោះសម្លេងក្នុងវេលានោះ ក៏ត្រូវចាញ់កលដោយជាប-ឈ្មួនបញ្ជាតនាយកមកសម្លាប់ដែរ។ កលនោះដូចម្តេច? គឺជាប-ឈ្មួនធ្វើជាសេចក្តីអញ្ជើញហៅ ហៃម-សារ៉ាន់ និង សារូ ឲ្យមកប្រជុំជំនុំការ។ ហៃម-សារ៉ាន់ និង សារូ ទុកចិត្ត ក៏ធ្វើដំណើរមកដោយមិនដឹងខ្លួន។ ជាប-ឈ្មួនឲ្យគ្នាគាត់ស្នាក់នៅកណ្តាលផ្លូវព្រៃជាស្រេច។ អ្នកទាំងពីរមកដល់ ក៏ត្រូវគេលបបាញ់ចោលទៅ។ បក្សពួកកូនចៅឈ្មោះ ហៃម-សារ៉ាន់ និង សារូ គ្មានមេកាយកំរលាយទៅ ហើយខ្លះបែរជាចូលនឹងជាប-ឈ្មួន ខ្លះទៀតបែរជាចូលនឹងក្រុមដទៃដែលមិនទាន់រលាយ។

មកដល់ត្រឹមណោះ ខ្ញុំដែលជាអ្នកបង្កើតនិងជាអ្នកមានគំនិតបង្រួបបង្រួមនោះ ក៏អស់កម្លាំងអស់សមត្ថភាពត្រឹមណោះ រួចក៏តាំងបែរជាមកប្រយុទ្ធអាត្នាឯងវិញ ខ្លាចពួកទាំងនោះធ្វើឧបយាតតាមវិធីនេះនោះ ដែលខ្ញុំពុំអាចនឹងដឹងបាន។ តាំងពីបាត់ ហៃម-សារ៉ាន់ និង សារូ មក, ជាប-ឈ្មួន លែងទាក់ទងនឹងខ្ញុំ ចង់សម្លាប់ខ្ញុំទៅទៀត។ ខ្ញុំក៏ពុំមានតួចិត្តអ្វីចំពោះគាត់ដែរ ប៉ុន្តែខ្ញុំមកនៅនឹកស្តាយចំពោះអំពើឃោរឃៅរបស់គាត់ ដែលមិនគួរជានឹងប្រព្រឹត្តទៅលើក្រុមដទៃទៀត នាំឲ្យរលាយអស់នោះសោះ។ ជាប-ឈ្មួន មិននឹកឃើញថា ដល់អាត្មាអញសម្លាប់មិត្តរបស់អាត្មាអញអស់ទៅនោះ តើនឹងនាំឲ្យអាត្មាអញមានកម្លាំងខ្លាំងឡើងបានទេ? នេះហើយចិត្តខ្ញុំ! គិតអ្វីចង់តែជម្រើសគិតឲ្យបានវែងឆ្ងាយ។ បានជំហើយ តើដំណើរការតទៅបានស្រួលទេ កុំតាំងចិត្តចង់តែជំ, កុំតាំងចិត្តក្រុមអញធំ ខ្លួនអញធំទើប

ធ្វើការកើតនោះ មិនប្រសើរទេ បើចេះណែនាំគ្នាឲ្យរួបរួមគ្នា កិច្ចការអាចដើរទៅបានស្រួលជាងជាងបែក
បាក់គ្នា នេះគឺគំនិតខ្ញុំ ប៉ុណ្ណោះ-ម៉ូលេ

ប៉ុន្តែ ជាប-ឈួន ជាជនស្រែកឈាម ជាជនចង់ជំប៉ុនស្តេច គាត់គ្មានគិតពីអ្វីសោះឡើយ សូម្បី
មិត្តសម្លាញ់គាត់ ក៏គាត់សម្លាប់ចោលដែរ គិតមើលលោកកៅ-តក់ ជាមេឥស្សរៈមានឈ្មោះល្បីរបស់
លោក ស៊ីង-ឆឹកថាញ់ ប្រមុខចលនាខ្មែរសេរី ហើយជាមិត្តចិត្តមួយនឹង ជាប-ឈួន ផង ក៏ត្រូវ ជាប-
ឈួន ចាត់ការឲ្យបាញ់សម្លាប់ចោលទៅដែរ (នៅថ្ងៃ ១១ កុម្ភៈ ១៩៥៥ នៅពួកខេត្តសៀមរាប)

ខ្ញុំសូមរំលឹករឿងឈ្មោះ កៅ-តក់ នេះបន្តិច ព្រោះឈ្មោះនេះជាអ្នកបដិវត្តន៍តស៊ូ នៅក្នុងប្រវត្តិ
តស៊ូគ្រួសារសេរីម្នាក់ដែរ

លោក កៅ-តក់ ជាមេឥស្សរៈខ្មែរសេរីដ៏សំខាន់នៅតំបន់សៀមរាប គាត់ជាអ្នកប្រឆាំងនឹងពួក
អាណានិគមនិយមយ៉ាងល្បីល្បាញ នៅឆ្នាំ ១៩៥៤ ក្នុងពេលដែលសន្និសីទហ្សឺណែវតម្រូវឲ្យខ្មែរ
គ្រប់និន្នាការទាំងអស់នៅក្នុងព្រៃទម្លាក់អាវុធរួបរួមនឹងរដ្ឋាភិបាល, ពេលដែលលោក ស៊ីង-ឆឹកថាញ់
ដាក់អាវុធដែរ តាមសេចក្តីសម្រេចនោះ, លោក កៅ-តក់ ក៏បានដាក់អាវុធចុះ សុខចិត្តរួបរួមនឹងរដ្ឋា
ភិបាល ពេលជាមួយនោះ ឈ្មោះ ចន្ទ-ស្វរ្យាត ជាមេឥស្សរៈខ្មាំងពូកែដូចគ្នា ក៏បានដាក់អាវុធរួបរួមដែរ
ព្រមទាំងអស់លោកអ្នកតស៊ូនៅក្នុងព្រៃច្រើនគ្នាទៀត ក៏បានមករួបរួមនឹងរដ្ឋាភិបាលដែរ

ឯលោក កៅ-តក់ ពេលដែលគាត់មករួបរួមក្នុងសង្គមជាតិវិញនេះ គ្មានអ្វីនឹងប្រកបរបរចិញ្ចឹម
ជីវិត ក៏ស្នើសុំខ្ញុំប្រាក់របស់ ជាប-ឈួន ជាដើមទុនខ្លះ នឹងប្រកបរបរ ព្រោះអាងថាជាប-ឈួនជាមិត្ត
ចិត្តមួយ ជាប-ឈួនក៏ផ្តាំថា ឲ្យចូលមកយកលុយចុះ គាត់ទុកឲ្យនៅម្តុំពួក ទើបគាត់ចាត់គ្នាជាស្រេច
ឲ្យចាំចាប់ កៅ-តក់ លោក កៅ-តក់ មិនបានដឹងខ្លួនក៏មក មកដល់ប្រហែល ១០ គ.ម. នឹងដល់ស្រុក
ពួក ក៏ស្រាប់តែត្រូវពួកជាប-ឈួនសុះទៅឧបម្បយរំពេច យល់ថាចាញ់កលជាប-ឈួន លោក កៅ-
តក់ ក៏បរិហេតទាត់ជាក់ ខាំកកេរពួកអ្នកចង់យ៉ាងពេញទំហឹង ប្រសិនបើមានតែកាំភ្លើងខ្លីមួយឬមាន
កាំបិតស្នៀត ប្រហែលជាធ្វើអ្វីគាត់ពុំបានទេ តែគាត់គ្មានយកអាវុធអ្វីមកកំដរខ្លួនសោះ ដោយអាងតែថា
ជាប-ឈួនជាមិត្ត មិនដឹងជាមិត្តសម្លាប់មិត្តអី ក៏ត្រូវពួកគ្នាតរបស់ជាប-ឈួនអូសទាញគាត់យកទៅ
បាញ់ចោលទៅ! គួរឈឺចាប់ ពេលល្ងាចទើបគ្រួសាររបស់លោក កៅ-តក់ មកលបយកសាកសព
លោក កៅ-តក់ យកទៅបញ្ចុះនៅវត្តភ្នំបាត្រ កំពង់ច្រូរ សូមជំរាបថា លោក កៅ-តក់ មានកូនស្រីតែ
មួយគត់ ដែលសព្វថ្ងៃនេះ ត្រូវបានជាករិយាលោក ហង្ស-ធុនហាក់

នេះឯងហើយដែលសឲ្យឃើញថាជាប-ឈួនចង់ដៃតែម្នាក់ឯង ទុកមិត្តកិត្តិឲ្យនៅទើសមុខមាត់
ខ្លាចមិត្តកិត្តិនោះបានជំផង នាំឲ្យខ្លួនដៃតែឯងមិនកើត រឿងនេះបានព័ត៌មានច្បាស់លាស់ថា មកពីខ្លាច
កៅ-តក់ បានយសសក្តិខ្លាំងខ្លាស់ទៅថ្ងៃមុខ ទើបត្រូវតែសម្លាប់ កៅ-តក់ ចោល យសម័យនោះនរណា
មិនល្បីឈ្មោះថា កៅ-តក់ ជាមនុស្សសំខាន់?

ឥឡូវខ្ញុំសូមត្រឡប់មកនិយាយរឿងខ្ញុំតទៅទៀត៖

ក្រោយមកទៀតដោយយល់ថា យើងអត់អំណាចនឹងគ្រប់គ្រងឥស្សរៈហើយនោះ មាខ្ញុំនិងខ្ញុំក៏
ប្រកាសសុំលាលែងពីក្រុមឥស្សរៈទៅ ការលាលែងនេះ ពួកមេឥស្សរៈឯទៀតនោះ គេមិនមាត់ទេ
ព្រោះគេរឹងដៃរឹងជើង អាចរស់នៅដោយខ្លួនគេបានហើយ គេគ្មានការអីនឹងពឹងពាក់មាខ្ញុំ និងខ្ញុំដូចមុនៗ

ទេ? ហើយសមរម័យខ្ញុំចេះតែប្រឆាំងនឹងអំពើព្រៃផ្សាររបស់ពួកគេផង តើគេចង់ឲ្យខ្ញុំនៅជាមួយពួកគេណាស់ទៅឬ? គេមិនចង់ទេ គេចង់តែឲ្យខ្ញុំថយចេញទៅយ៉ាងហ្នឹងឯង។

ត្រង់ហ្នឹងហើយ ដែលខ្ញុំបានជម្រាបអស់លោកអ្នកក្នុងសេចក្តីផ្តើមថា សកម្មភាពពួកខ្មែរឥស្សរៈឃើញថាផ្ទុយពីគោលបំណងរបស់យើងអ្នកនយោបាយរំដោះជាតិ។ សកម្មភាពពួកនោះ គឺជាគុណវិបត្តិយ៉ាងធំដែលផ្តល់ឲ្យខ្ញុំនូវការខកចិត្តយ៉ាងជួរចត់ដរាបសព្វថ្ងៃ។ ហេតុនោះហើយ ទើបខ្ញុំនិយាយរិះគន់អ្វីៗ ខ្ញុំចូលចិត្តនិយាយថា នេះហើយចរិតខ្មែរ។

ដូចជាសព្វថ្ងៃនេះទៀត យើងឮពេញត្រចៀក ខាងពួកព្រៃគេថា «គេរំដោះ» ចូលមកដល់ស្រុកណា ដុតស្ពានដុតផ្ទះអ្នកស្រុកហ្នឹងម្តងៗ ខាងយើងឯណោះដែរ ដើម្បីកុំឲ្យពួកព្រៃដុត ក៏មានអ្នកដៃខូចៗ នៅពីក្រោយកងទ័ព ចាំរុះរើផ្ទះអ្នកស្រុកដឹកគ្មានសល់ដែរណែន បង្អង់ ផ្ទាំងផ្ទាន ឆ្លើយដាក់ទាហាន។ ទាហានអ្នកច្បាំងជាប់ខ្លួន ជាប់ភ្នែកតែនឹងខ្មាំង មានពេលឯណាទើងងាកមកលួចឆក់រុះរើដឹកជញ្ជូននោះ។ ចោរម្ខាងចូលមកដុតបំផ្លាញ ចោរម្ខាងស្រវ៉ាវេច តើឲ្យផ្ទះខ្មែរនៅសល់អ្វីទៅ? សព្វថ្ងៃនេះខ្មែរកំពុងចាញ់ចម្បាំងយ៉ាងខ្លាំងពីព្រោះអ្វី ពីព្រោះបើពួកព្រៃឈ្នះក៏សាបខ្មែរ មិនមែនសាបអាមេរិកាំងទេ បើពួកស្រុកឈ្នះក៏សាបខ្មែរ មិនមែនសាបយួនហានុយេទេ។

ប៉ុន្តែពួកមេៗ ខាងលើមានគិតអ្វីរឿងនេះ។ ពួកមេៗ ខាងរំដោះក្តី ពួកមេៗ ខាងចោរស្រុកក្តី សុទ្ធតែសូត្រទ្រឹស្តីស្រឡាញ់ជាតិទាំងអស់ គ្មាននរណាយល់ថាធ្វើនេះ គឺបំផ្លាញជាតិឲ្យរាស្ត្ររងវេទនាទេ មិនគិតមើលបាក់ស្ពានជ្រោយចង្វាក់ ឆ្នេរសីហនុស្រែកបន្ទូរមកថាៈ ធ្វើហ្នឹងត្រូវហើយ! នេះបានចាំ! ឯពួកឥស្សរៈកាលណោះក៏របៀបហ្នឹងដែរ! ចរិតខ្មែរមានតែមួយអ៊ីចឹង!

* * *

ខ្ញុំបាទមកពីក្រុងប្រទេសវិញ

នៅពេលដែលយើងខ្លួនពិតស្បែក ខ្ញុំក៏បាននៅនឹងក្រុងបាងកកតទៅទៀត។ ប៉ុន្តែដោយក្រុងបាងកកគ្មានរបរអ្វីនឹងប្រកប នៅឆ្នាំ ១៩៤៨ ខ្ញុំក៏បានមកនៅអាណាញូ មុននឹងនិយាយពីដំណើរចូលទៅស្រុកវិញ ខ្ញុំសុំរំលឹករឿងមួយ ដែលសឡើយើងចិត្តមិនស្មោះរបស់សៀមចំពោះយើង។ កាលណោះមានមេឈ្មោះ ផោផលិត អកយវង្ស ជាចៅលោក កថាថន (កទាធរ) (អ្នកបាត់ដំបងហៅថាលោកម្ចាស់ៗ) មានខ្មែរម្នាក់ឈ្មោះ ឈួន ដែរជាមេរង្ស ឈ្មោះ ឈួន បានលបចាប់ពួកខ្មែរស្បែកនៅក្រោមឧវាទលោក តាត្រឡាច មាខ្ញុំពីរនាក់ឈ្មោះត្រូ រស-យ៉ិន មួយ, ឈ្មោះ ម៉ី-កូរិន្ទ មួយ, ត្រូ រស-យ៉ិន និង ម៉ី-កូរិន្ទ^(១) ជាមនុស្សសំខាន់ណាស់ ក្នុងចំណោមខ្មែរស្បែកទៀត។ ពួកឈ្មោះ ឈួន នោះនាំត្រូ រស-យ៉ិន និង ម៉ី-កូរិន្ទ ទៅសម្លាប់នៅនឹងយុំតាបញ្ចាំទាំងពីរនាក់។ បានបីថ្ងៃទៅបួនថ្ងៃ ទើបបានដំណឹងនេះទៅដល់មាខ្ញុំបាងកក ទើបមាខ្ញុំប្តឹងតម្រូវនៅបាងកក។ មេតម្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំនឹងមិត្តភក្តិបីនាក់ទៀត ទៅរកកន្លែងកប់ខ្មោចអ្នកទាំងពីរតាមការនាំផ្លូវនៃស្បែកម្នាក់ៗ ខ្ញុំបានយកទាំងប្រដាប់ថតរូបទៅផង ទុកថតខ្មោច។ ផ្លូវអ្នកទាំងពីរនៅឃ្លាតពីគ្នាប្រហែល ៥ ម៉ែត្រ។ ខ្ញុំសុំអនុញ្ញាតគាស់កាយផ្លូវមិត្តមើលឲ្យច្បាស់។ គ្មាននរណាជួយគាស់កាយទេ ខ្ញុំកាយគាស់ដោយខ្លួនឯងផ្លូវលោកត្រូ រស-យ៉ិន ខ្មោច ៥-៦ ថ្ងៃហើមរសាយក្លិនអសោច៍ពេញបន្ទុក ដង្កូវប៉ុនៗ កូនដៃ ខ្ញុំក៏តាំងថតយកកិនភាគបានសព្វគ្រប់ រួចខ្ញុំសុំគាស់ផ្លូវលោក កូរិន្ទ ទៀត ស្រាប់តែតម្រូវថែនោះនិយាយថា: បានហើយ! គាស់តែមួយដួងជាគាស់ទាំងអស់ដែរ មិនបាច់គាស់មួយទៀតនោះនាំតែហត់អស់កម្លាំងទេ! ខ្ញុំនិយាយថា: មនុស្សខ្មោចមានពីរ ត្រូវតែមានសំណុំរឿងពីរដែរ ថតតែមួយខ្លះមួយបានអ្វីបំពេញសំណុំរឿង! ឲ្យខ្ញុំសុំអនុ-

(១)- លោកកូរិន្ទ ត្រូវជាបងថ្ងៃរបស់លោក ណុប-ឆុំ។

ញាតតាសម្បជ្ឈទៀតចុះ! តម្រូវនោះក៏និយាយដាច់ខាតថា: មានបញ្ហាពីមេមកថាឲ្យគ្រាន់តែនាំគ្នាមក
មើលប៉ុណ្ណោះ គ្មានអនុញ្ញាតឲ្យបតឲ្យអីទេ! ប៉ុន្តែឥឡូវបើបតមួយក៏បតទៅចុះ! រួចតម្រូវនោះនិយាយ
ថា: ឥឡូវនេះឲ្យខ្ញុំសុំប្រដាប់បតរូបនិងហ្វីលម៍ក្នុងនេះយកទៅផ្គត់មកជូនលោក! រួចបង្ខំដោះហ្វីលម៍នោះ
ទៅ។ គេបំបាត់រឿងនោះរហូតទៅ។ ខ្ញុំក៏ចាប់យល់ថា ឱ! អានេះលេងល្បែងប្តឹងភ្នែកទេតើ វាញុះញង់ឲ្យ
ខ្មែរនិងខ្មែរសម្លាប់គ្នា វាធ្វើជាជួយយើងគ្នាល! ហី!

នៅនឹងអារញ្ញខ្ញុំរករបរទទួលបានលក់កំណាត់សំពត់ នៅអូរជ្រៅព្រៃបូស្សី របរនេះមិនសូវជា
ចម្រើនប៉ុន្មានទេ នៅគ្រាន់តែរកជួរចូលមកប្រទេសកម្ពុជាវិញប៉ុណ្ណោះ ព្រោះពេលនោះរដ្ឋាភិបាលខ្មែរ
ចាប់ផ្តើមអំពាវនាវឲ្យពួកឥស្សរៈចុះចូលហើយ។ ឯខ្ញុំបានជាពិបាកចូល ព្រោះដូចអស់លោកអ្នកជ្រាប
ស្រាប់ ខ្ញុំនៅជំពាក់ទាក់ទិននឹងរឿងនយោបាយធំៗ ព្រមទាំងជាអ្នកទោសកោះត្រឡាចចេញពីកោះមុនកំ
ណត់សាលក្រមផង ចូលមកឥតបើគិត ខ្លាចមិនស្រួល។ ទើបខ្ញុំចាត់ឲ្យគ្រួសារនៅភ្នំពេញដើរទាក់ទង
នឹងរាជការសមត្ថកិច្ច រហូតជួបនឹងលោក Résident Supérieur ផង ឲ្យសម្រួលការនេះ។ លុះបានស្រួល
ហើយ នៅថ្ងៃទី ២៨ កក្កដា ១៩៤៨ ខ្ញុំក៏បានចូលមកប្រទេសខ្មែរវិញ។

អកុសលខ្ញុំ! ថ្ងៃដែលខ្ញុំចូលមកដល់ស្រុក ក៏ជាថ្ងៃដែលលោកឧតុកជាទីគោរពរបស់ខ្ញុំ ដែលខ្ញុំ
ពុំទាន់បានតបស្នងសងគុណលោកសោះ លោកបានទទួលមរណភាពក្នុងថ្ងៃនោះទៅដោយរោគាពាធ៏
ខ្ញុំនឹកខ្លាចចិត្តអាណិតខ្លួនពេកណាស់ ដែលរវល់តែដើរចោលស្រុក ចោលគ្រួសារ រហូតដល់លោក
ឧតុកបាត់បង់ជីវិត ដោយគ្មានបានជួយថែទាំគំរូប្របាច់ បរិវេទិកក្តៅទឹកត្រជាក់លោកសោះ។ តែនេះធ្វើ
ម៉េចបើយើងយកជីវិតរកនយោបាយយ៉ាងហ្នឹងទៅហើយ។ អ្នកនយោបាយ គឺសុទ្ធតែជាមនុស្សចោល
ស្រុក ចោលឧតុកម្តាយ ប្រពន្ធកូន ជាមនុស្សគុកច្រវាក់ ជាមនុស្សលែងគិត តាមតែនរណាដឹកយកទៅ
ធ្លាក់ឯណាក៏ដឹកទៅ។ ដូចជាខ្ញុំដែលអណ្តែតចូលចេញ ចោលម៉ែចោលឪ ជាប់គុកច្រវាក់ ចោលស្រុក
មួយលើកជាពីរលើក លុះចូលមកស្រុកវិញ ឧតុកក៏ស្លាប់ទៅទៀត គឺអ្នកនយោបាយវាអក់ពូមួយចប់
យ៉ាងហ្នឹង។ ខ្ញុំបានសំគាល់ក្នុងចិត្តខ្ញុំដូច្នោះឯង។

ការកសាងប៊ិចភាពថ្មី

មកដល់ភ្នំពេញ ខ្ញុំដែលសល់ប្រាក់កាសបន្តិចបន្តួច បានចូលហ៊ុនជាមួយបងប្អូន បង្កើតឲ្យមាន
រថយន្តក្រុងចំនួនបីគ្រឿង រត់បណ្តាក់គ្នាពីផ្សារប្តីទៅតាមផ្លូវមាត់ទន្លេ រួចបត់ទៅលិចដល់ផ្លូវមុនីវង្ស
ទើបបត់មកផ្សារប្តីវិញ។ គឺជាការបង្កើតមុនដំបូងបំផុតនៅក្នុងភ្នំពេញ ដោយខ្ញុំធ្លាប់ឃើញនៅបាណកក
អ្នកដំណើរជិះរថយន្តក្រុងបែបនេះច្រើនណាស់។ ចំពោះថ្ងៃជិះ ខ្ញុំបានយកពីអ្នកជិះម្នាក់ៗ ៥ កាក់។
សម័យនោះគេបានស្គាល់ច្រើនគ្នា ហើយនិយមហៅរថយន្តខ្ញុំថា «ឡាន៥កាក់» គ្រប់គ្នា។ ប៉ុន្តែរបរ
នេះពុំបានផលប៉ុន្មានទេ ដោយឡានមានតែ ៣ បណ្តាក់គ្នាឆ្ងាយៗ ពេក មិនជាប់ៗ គ្នាដូចនៅបាណកក,
អ្នកជិះគេខ្លិលចាំ គេតែងជិះស៊ីក្លូ ជិះកង់អ្វីៗ ទៅ មិនសូវមានអ្នកជិះច្រើន។ យូរៗ ទៅកាន់តែខ្សោយៗ
ទៅ ជាហេតុនាំឲ្យខាតបង់សោហ៊ុយជាលំដាប់។ របរ «ឡាន៥កាក់» ក៏ត្រូវចប់ទៅក្រោយពេលដែល
លក់ឡានទាំងបីនោះទៅវិញ។

បន្ទាប់ពីរបរសិរិយសិរិវនេះ ខ្ញុំបែកគំនិតគិតរកស៊ីជាអ្នកដើរថតរូបវិញម្តង ព្រោះកាលណោះ រាជការបង្កើតឲ្យមានអគ្គសញ្ញាណប័ណ្ណមានបិទរូបថតជាសំគាល់ ចំពោះប្រជាជនទូទៅ ខ្ញុំខ្ចីថយន្ត ហ្សឺបមួយរបស់បងប៊ុណ្ណចន្ទ-បាត់នៅទន្លេបិទ បើកបរថតរូបឲ្យគេនៅគ្រប់ច្រកល្អក តាំងពីខេត្តកំពង់ ចាម-កណ្តាល- បាត់ដំបង និងសៀមរាប ខេត្តទាំងពីរខាងក្រោយ (គឺបាត់ដំបងនិងសៀមរាប) នេះខ្ញុំ ត្រូវកើតមានរឿងធំៗ ដែលខ្ញុំគួរយកមកជំរាបដែរ។

ខេត្តបាត់ដំបង ខ្ញុំចូលទៅប្រកបរបរថតរូបនេះជាមួយប្អូនប្រុសពៅខ្ញុំឈ្មោះ ប៊ុណ្ណចន្ទ-បាណា រិត មិនបានយូរប៉ុន្មាន ស្រាប់តែមានមេឥស្សរៈដែលទើបកើតថ្មីម្នាក់ឈ្មោះ ហ៊ុលវង្សអាណុភាត បាន ប្រាប់កូនចៅដៃជើងគេថា បើឃើញឈ្មោះខ្ញុំឬក៏ប្អូនប្រុសខ្ញុំចូលទៅក្នុងតំបន់គេ ត្រូវឲ្យកាប់សម្លាប់ ចោលកុំប្រណី។ ប្អូនខ្ញុំបានដឹងដំណឹងនេះ រត់មកប្រាប់ខ្ញុំ ខ្ញុំនឹកចូលព្រោះមិនដឹងជាឈ្មោះ ហ៊ុលវង្ស អាណុភាត នោះស្អប់ខ្ញុំពីរឿងអីៗ គិតៗ ទៅយល់ថាប្រហែលជាលោកនោះស្អប់ខ្ញុំព្រោះខ្ញុំធ្លាប់ធ្វើជាមេ ឥស្សរៈ ហើយពួកឥស្សរៈកន្លងខ្លះឈ្មោះសម្បើម កាលទៅវាយក្រុងសៀមរាបនោះក៏មិនដឹងៗ ពី ព្រោះ សូមជ្រាបថា សម័យនោះក្រុមខ្ញុំកើតមុនគេបង្អស់ក្នុងស្រុកខ្មែរ កំណើតនោះហើយដែលអាច សាយភាយ នាំឲ្យកើតខ្មែរឥស្សរៈតៗ មកទៀតព្រាងព្រាតៗ ទាំងពួកធ្លាប់ធ្វើចោរ ក៏មានតាំងខ្លួនជា ឥស្សរៈដែរ ដែលសម័យនោះអ្នកស្រុកឲ្យឈ្មោះគន្ធាស្រីថា «អ៊ុសរ៉ោចាក់, ឥស្សរៈចោរ» គឺពួកនេះ ហើយដែលប្អូនខ្លួន ប្អូនកប៉ាល់ ចាប់មនុស្សបង្គាប់យកប្រាក់ រលៗ កកូរស្រុកឲ្យកើតចលាចល អ្នក ស្រុកភិតភ័យជ្រួលច្របល់គ្រប់កន្លែង អ្នកខ្លះពីដើមគេហៅអាចារ្យ លុះឡើងជារស្តាប់ធម៌សៀវភៅ ក៏ ធ្វើតចូលឥស្សរៈចោរ គិតតែពីដើរដុតបំផ្លាញគម្ពីរដីកាក្នុងវត្តអស់ មានមេឥស្សរៈឈ្មោះអាចារ្យ យី ជា ដើម អ្នកទន្ធនិស្តាល់ហើយៗ ឥស្សរៈដុះដូចផ្សិត តែមិនដឹងជាមានខ្ពត្តមគតិត្រងណាទេ ដែលបង្ហាញ ឲ្យឃើញថាស្នេហាជាតិនោះ បើមានសុទ្ធតែពួកប្អូន ពួកដុតគម្ពីរដីកាចោល ដោយស្អប់ធម៌សៀវភៅ ចោទពួកធម៌សៀវភៅថាធម៌ថ្មីយ៉ាងនេះ។ ពួកនោះគ្មានគិតពីរំដោះស្រុកទេសម្ល៉ិចៗ អស់លោកក្មេងៗ ស្រុកក្រោយដែលកើតមិនទាន់រឿងចលាចល បង្កឡើងដោយពួកអ៊ុសរ៉ោចាក់នេះទេ, មើលដល់ត្រង់ ណោះសូមប្រញាប់ឯកទៅសួររកបញ្ជាក់ចាស់ៗ ដែលនៅក្បែរៗ ខ្លួននេះមើលបើមិនជឿៗ អ្នកនៅភ្នំពេញ នេះ ខ្លះក៏បានមកនៅដោយសារពួកនោះអុកឡកខ្លាំងនាសម័យនោះដែរ សូមស៊ើបមើលចុះបើមិនជឿៗ

ចំណែកមេឥស្សរៈឈ្មោះ ហ៊ុលវង្សអាណុភាត ដែលចាប់បាត់រូបខ្ញុំនោះ ប្រហែលជាមកពីក្រុង ខ្លួនខ្ញុំចូលទៅតំបន់គាត់ ខ្លួនគាត់មានការអាបមុខអាបមាត់ក៏មិនដឹង ព្រោះខ្ញុំជាមេឥស្សរៈតាំងពីដំបូងទី ហើយធ្លាប់ល្បីក្នុងរឿងវាយបាញ់នៅក្រុងសៀមរាបនោះ។

តែយ៉ាងណាក៏ដោយ ខ្ញុំធ្លាប់ស្គាល់ចរិតខ្មែរខ្លះដែរ ហើយខ្លួនចង់ឈ្នះចង់ចាញ់ សុខចិត្តឈប់ ចូលទៅក្នុងតំបន់នោះទៅ។

បន្ទាប់ពីនោះ ខ្ញុំចូលទៅកាន់សៀមរាប គឺទីនេះហើយ ដែលនាំឲ្យខ្ញុំឃើញ ជាប-ឈួន សង គុណខ្ញុំរបៀបណានោះ។ ត្រង់ណោះហើយដែលខ្ញុំសរសេរពីខាងដើមនោះថា: ឲ្យអស់លោកចាំមើល ជាប-ឈួនយ៉ាងណាជាមួយខ្ញុំនោះ។

សូមរំលឹកឡើងវិញថា ជាប-ឈួនបានចុះចូលនឹងសម្តេចសីហនុ នៅថ្ងៃទី ១ តុលា ១៩៤៩ ហើយសម្តេចសីហនុបានតម្កើង ជាប-ឈួន ជាមេទ័ពត្រួតត្រាខេត្តសៀមរាប និងកំពង់ធំ។

ខ្ញុំចូលទៅរកស៊ីនៅខេត្តសៀមរាប បានចូលទៅជំរាបសុំលោកជាប-ឈួនតាមផ្លូវការ ត្បិតគេ
ជាប្រធាននៅខេត្តនោះ។ ជាប-ឈួន បានទទួលដោយរីករាយ និងយាយថាមិនអីទេ អញ្ជើញរកស៊ីតាម
សម្រួលចុះ ខ្ញុំនឹងឲ្យគេជួយមើលផង កុំព្រួយ។

ខ្ញុំនឹកអរគុណជាប-ឈួនសន្តិកម្ម ប៉ុន្តែខ្ញុំកំពុងប្រកបរបរនេះមិនទាន់បានប៉ុន្មានផង ស្រាប់តែ
ស្តេចត្រាញនេះ រករឿងដោយផ្លូវសម្ងាត់ ឲ្យគេចាប់ខ្ញុំយកទៅសម្លាប់តែម្តង។ ខ្ញុំដឹងពិតមាននេះដោយ
សារសក្តិបីម្នាក់នៅក្នុងកងទ័ពជាប-ឈួនដែលស្រឡាញ់ខ្ញុំស្មោះ ព្រោះគេពីដើមគេជាកូនចៅរបស់ខ្ញុំ
ដែរ គេបានប្រាប់ខ្ញុំថា ឲ្យប្រញាប់បរិយាយទៅ ត្បិតជាប-ឈួនកំពុងចាត់ការឲ្យគេលបចាប់ខ្ញុំហើយ។ ខ្ញុំនឹក
ហួសចិត្តតែម្តង រឿងនេះមិនខុសពីរឿងព្រេងខ្មែរដែលនិយាយពីរឿងឥសីជបត្នាឲ្យទៅជាខ្លាខ្លះទេ។
រឿងនោះចែងថាៈ តាឥសីចិញ្ចឹមមួយ ដោយស្រឡាញ់នោះ ក៏ជប់វាឲ្យក្លាយទៅជាខ្លា។ ខ្លានេះគិត
ឃើញថា អតីតកាលរបស់អញជាត្នា លោកតាឥសីជប់អញ តទៅបើគេដឹងថាអញមានដើមកំណើតជា
ត្នា អញមិនប្រសើរទេ ដើម្បីកុំឲ្យគេដឹងថាអញពីដើមជាត្នា អញត្រូវតែសម្លាប់ឥសីនោះចោល ព្រោះ
បើទុកគាត់ឲ្យនៅ សមគាត់និយាយរឿងដើមកំណើតអញ នាំឲ្យអញថាកាហុយ។ គិតហើយក៏ប្រុងប្រ
ហារឥសី តែឥសីដឹងទាន់ក៏ធ្វើឲ្យខ្លាខ្លះក្លាយទៅជាត្នាវិញទៅ។ ជាប-ឈួនប្រហែលជាចង់បំបាត់អតីត
កាលរបស់គាត់ជាមួយខ្ញុំ ទើបត្រូវតែកំបាត់ខ្ញុំនោះឯង។ ឬក៏មកពីគ្រានោះខ្ញុំពុំបានឲ្យកម្រៃអ្វីសោះដល់
រូបគាត់ក៏មិនដឹង បានជាគាត់ចង់អាយាតព្យាបាទដល់ថ្នាក់នេះ ព្រោះសម័យនោះគាត់ត្រូវការសួយសារ
អាករសន្តិកសន្ទាប់ណាស់ ថៅកែចិនច្រើនគ្រប់ៗ គ្នាត្រូវតែសែនព្រេនគាត់គ្មានសល់ក្បាលមួយ។

ខ្ញុំមិនអាចនៅបានក៏នាំគ្នាចាកចេញពីខេត្តសៀមរាបប្រញាប់ប្រញាល់។ នេះហើយរឿងខ្ញុំជា
មួយលោកជាប-ឈួន ដែលក្រោយមកគេស្គាល់ឈ្មោះថា ជាប-ឈួនមូលពេជ្រ នោះ។

ខ្ញុំមកនៅភ្នំពេញវិញ ហើយគិតថារករបរណាឲ្យបានស្រួល កុំឲ្យចម្រើនចម្រាសដូចនេះទៀត។
ហើយរឿង «នយោបាយ» ខ្ញុំពុំក្លេចទេ ដូចគេព្យៀននឹងអារកៀនដូច្នោះដែរ។ ខ្ញុំបានចូលបម្រើគណបក្ស
នយោបាយនៅដើមឆ្នាំ ១៩៥០ រហូត ១៩៥១ ដែលខ្ញុំនឹងសរសេរជម្រាបតទៅទៀតនៅជំពូកខាង
ក្រោយ។ ខ្ញុំសូមបញ្ជាក់នៅទីនេះឲ្យហើយថា តាំងពីនៅព្រៃរហូតចូលស្រុកវិញ ខ្ញុំបានសំគាល់ឃើញថា
ពួកនៅស្រុកគំនិតមេនិយម ផ្តាច់ការនិយម កាប់សម្លាប់គ្នា មានដូចគ្នា ដូចជាពួកនៅក្នុងព្រៃដែរ ដដែល
ជាដដែល។ នេះហើយចរិតខ្មែរ!

* * *

ខ្ញុំប្រសើរគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ

ក្នុងពេលដែលខ្ញុំបានចូលមកស្រុកវិញនេះ ខ្មែរយើងមានគណបក្សនយោបាយ តាមលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យដែរហើយ តាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិ យុត្តិវង្ស និង លោក អៀវ-កើស បានកសាងឡើង។ ឆ្នាំដែលខ្ញុំចូលមកនោះ គណបក្សដែលខ្ញុំអាចរំលឹកបាននៅពេលនោះគឺ:

- គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ រូបក្បាលដំរីកាន់ផ្កាយក្រហមជាសញ្ញាលក្ខណ៍, ដឹកនាំដោយលោក អៀវ-កើស
- គណបក្សសេរីភាព រូបប្រាសាទកំពូលបីជាសញ្ញាលក្ខណ៍, ដឹកនាំដោយទ្រង់ នរោត្តម នរិន្ទរេត
- គណបក្សខេមប៉ូឌ្ណការ រូបនាងគង្គីព្រះធរណីជាសញ្ញាលក្ខណ៍ ដឹកនាំដោយលោក លន់-នល់
- គណបក្សតំកើងប្រជាជាតិ រូបហានុមានទ្រង់ទីស្រុកខ្មែរជាសញ្ញាលក្ខណ៍ដឹកនាំដោយលោកយ៉ែម-សំបូរ
- គណបក្សចំរើនជាតិ រូបព្រួញទម្ងន់កងបួន របស់លោក ជា ជិនកុក
- គណបក្សរៀសានមានជ័យ រូបទង់ជាតិពីរខ្លែងគ្នាទ្រមុដ ជាសញ្ញាលក្ខណ៍របស់លោក ម៉ៅ ចយ
- គណបក្សរួបរួមជាតិ
- គណបក្សប្រជាជន រូបនង្គ័លជាសញ្ញាលក្ខណ៍
- គណបក្ស រូបសំបុកឃ្មុំរបស់លោក ម៉ម សុទ្ធ (មិនមែន ម៉ម សុទ្ធ ទុតិយម្សិតឡូវនេះទេ)
- គណបក្ស រូបកណ្តៀវ
- គណបក្សរូបកណ្តាប់ស្រូវ- សំ ញៀន ជាមេ ។

ធម្មតាអ្នកនយោបាយ តែងញៀននឹងរឿងនយោបាយ យ៉ាងណាមិញ រូបខ្ញុំដែលធ្លាប់ជាប់គុក ព្រោះរឿងនយោបាយក៏នៅតែចង់ប្រឡូកក្នុងល្បែងនេះដែរ។

ខាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ មានគ្នាខ្ញុំជាច្រើនបានចូលបំរើ មានលោក ប៉ាច-ឈឺន, ជុំ-មួន ជាដើមដែលធ្លាប់តែរួមសកម្មភាពនយោបាយតាំងពីឆ្នាំ ១៩៧៦ មកនោះ។ ខ្ញុំមកដល់ភ្លាម លោក ម៉ិញ-ណាត្រី និងលោក ជុំ-មួន បានមកជួបខ្ញុំ ហៅខ្ញុំឲ្យចូលគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ។ មានខាងគណបក្សឯទៀតដែរ ដែលមកទាក់ទង តែខ្ញុំពុំបានចូល ខ្ញុំទទួលចូលខាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានគ្នាខ្ញុំច្រើនស្រាប់។ ខ្ញុំក៏បានជួបផ្ទាល់នឹងលោក អៀវ-កើស បំរើគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យតមក។

សូមរំលឹកថា នីតិកាលទី ១ នៃសភាជាតិដែលបើកសម័យពីថ្ងៃ ២១ ខែ មករា ១៩៤៨ សមាជិកភាគច្រើនជាគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ (ក្បាលដំរី)។ សភាជាតិដែលមានករណីយកិច្ចការពាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ តែងតែត្រូវរងអំពើជិះជាន់របស់ហ្នឹងសីហនុជានិច្ច។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលបានប្រកាសប្រើពីឆ្នាំ ១៩៤៧ រហូតមកតែងរអាក់រអួលជានិច្ច បណ្តាលមកពីស្តេចសីហនុដែលគ្មានទេសពិធរាជធមិសោះ ចេះតែកែរដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រឡប់ត្រឡិនការពារតែប្រយោជន៍និងឋានៈក្សត្រ។

ហើយជីវិតយ៉ាងណាទេ? ដោយមិនសប្បាយចិត្តនឹងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានប្រជាប្រិយភាពជាងខ្លួន ព្រមទាំងធ្វើការមិនសូវស្របនឹងបំណងខ្លួននោះ, នៅថ្ងៃទី ១៧ កញ្ញា ១៩៤៩ ស្តេចសីហនុបានប្រកាសរំលាយសភាជាតិនីតិកាលទី ១ នោះទៅ។

ការនោះធ្វើឲ្យប្រជាជនខ្មែរ បាត់មាត់បាត់កំលែងហ៊ានក្អកគ្រហែមត្រឹមណោះ ខ្លាចស្លាប់ដោយសារព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិតលើត្បូង។ ហើយគេដឹងថា មើលទៅព្រឹត្តិការណ៍ស្រុកទេសមុខជាមិនសូវប្រែប្រួលច្របូកច្របល់អ្វីទៅទៀតទេ។ ប៉ុន្តែមានស្ងប់ឯណា នៅថ្ងៃសៅរ៍ ១៤ មករា ១៩៥០ ស្រាប់តែព្រឹត្តិការណ៍មួយកើតឡើងដូចរន្ទះ ធ្វើឲ្យអ្នកភ្នំពេញភ្ញាក់ផ្អើល រហូតដល់ស្រុកស្រែចំការនិគមជនបទ គឺដំណឹងមរណភាពនៃលោក អៀវ-កើស អតីតប្រធានសភាជាតិ បច្ចុប្បន្នអគ្គលេខាធិការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ដែលត្រូវជនម្នាក់បោះគ្រាប់បែកធ្វើឃាតលោក នៅទីស្នាក់ការគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ លេខ ៦៧ ផ្លូវឧកញ៉ាផ្អែង ជិតកាច់ជ្រុងវិថី ៩ តុលាសព្រះថ្ងៃនេះ។

សូមជម្រាបថា ឆ្នាំដែលលោក អៀវ-កើស ទទួលមរណភាពនោះ លោក ឃឹម-សំបូរ ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី, លោក ចៅ-សែនកុសល ជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌, និងមានលោក តាន់-គឹមតិក ជាមេតិញ, លោក សេង-ទិត ជាមេប៉ូលីសនៅតំបន់ផ្សារថ្មី ដែលមាននាទីមើលទៅដល់ផ្លូវឧកញ៉ាផ្អែងនោះផង។

គេអ្នកក្រុងភ្នំពេញទាំងមូល កាលណោះសឹងតែយល់ថាលោក អៀវ-កើស ស្លាប់នេះគឺដោយគម្រោងឧបយាតរបស់ស្តេចសីហនុតែម្តង។ ព្រោះព្រះអង្គនិងពួកបរិវារលោក ពុំមែនចង់ឃើញជីវិតលោក អៀវ-កើស រស់នៅការពាររដ្ឋធម្មនុញ្ញ ការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនោះកាលណា។

ត្រាដែលសម្លាប់លោក អៀវ-កើស ស្លាប់ហើយ គេបែរជាទៅចាប់សមាជិកគណបក្សសេរីភាពម្នាក់ ឈ្មោះ នូយ៉ា នៅបឹងប្រយាបយកមកវាយសួរចម្លើយ វាយបង្ខំឲ្យឆ្លើយថាខ្លួនពិតជាយាតករធ្វើឃាតលោក អៀវ-កើស។ កាលណោះអ្នកភ្នំពេញខ្សឹបខ្សៀវគ្នាថា: «នយោបាយនោះឆើតណាស់ទាត់មួយបានពីរតែម្តង» បានសេចក្តីថាគេសម្លាប់មេប្រជាធិបតេយ្យហើយ គេដដែលហ្នឹងធ្វើឲ្យខាងគណបក្សសេរីភាពនោះ ជាប់រឿងរ៉ាវទៅដែរ។ អ្នកភ្នំពេញយល់ថា រឿងហ្នឹងប្តឹងភ្នែកសុទ្ធសាធ ព្រោះ

ខាងគណបក្សនេះគ្រោះគ្មាននឹកឃើញថាគណបក្សសេរីភាពជាគូប្រឆាំងមកសងសឹកបែបនេះផងទេ ខ្ញុំ
មកជួបហេតុការណ៍ដ៏សម្បើមនេះ ក៏ភ្ញាក់ខ្លួនដូចគេកន្ត្រាក់ នឹកថា ឱ! នយោបាយពួកក្នុងស្រុក មិនខុស
ពីនយោបាយពួកក្នុងព្រៃដែលខ្ញុំធ្លាប់រស់នៅជាមួយនោះប៉ុន្មានទេ កាប់សម្លាប់គ្នាឥតអាណិត ដូចខ្ញុំ
បាននិយាយទុកមកហើយ នេះហើយចរិតខ្មែរ! បើរាល់តែប្រកាប់ប្រចាក់ បំបាត់ជីវិតគ្នាយ៉ាងនេះ មាន
ពេលឯណានឹងកសាងស្រុកទេស? កសាងប្រយោជន៍រួមកើត? ហ៊ី អកុសល!

ខ្ញុំដែលទើបតែបានចូលក្នុងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ក៏ដូចជាបានមកទទួលមរណសញ្ញា និង
ជួយហែសពលោកអតីតប្រធាន អៀវ-កើស តែម្តង ។ សពលោក អៀវ-កើស ត្រូវបានដង្ហែយកទៅ
តំកល់នៅគេហដ្ឋានលោក នៅផ្លូវភាគរកាត (អតីតផ្លូវស៊ីសុវត្ថិ) មាត់ទន្លេ ផ្ទះលេខ ២៣៣ ខាងត្បូងវត្តកែវ
ព្រះភ្លើង ធ្វើបុណ្យទទួលទានអស់ ៧ យប់ ៧ ថ្ងៃ ហើយនៅថ្ងៃទី ២២ មករា ១៩៥០ សពរបស់
លោកត្រូវដង្ហែជាក្បួនយ៉ាងមហោឡារិក ឆ្ពោះទៅបូជានៅវត្តបុទមវត្តី ។ ក្បួនដង្ហែនោះគ្រឹកគ្រេង

(រូបថត ១ : មឈូសសពឯកឧត្តម អៀវ-កើស បានប្រុងប្រៀបដង្ហែចេញ)
(មិនមានលទ្ធភាពដាក់ជូន)

សម្បើមណាស់ ខ្ញុំត្រូវគណៈកម្មការបុណ្យ ចាត់ឱ្យនាំមុខក្បួនដែលដង្ហែបត់បែនតាមផ្លូវជាច្រើននាគ្រង
ភ្នំពេញ គឺចេញពីគេហដ្ឋានសពផ្លូវភាគរកាត (អតីតផ្លូវស៊ីសុវត្ថិ) ត្រង់ទៅខាងត្បូង បត់ទៅលិច ដល់

(រូបថត ២ : ក្បួនដង្ហែសព ឯកឧត្តម អៀវ-កើស ថ្ងៃទី ២២ មករា ឆ្នាំ១៩៥០)
(មិនមានលទ្ធភាពដាក់ជូន)

(រូបថត ៣ : ពិធីបង្សកូល នៅមុខមន្ទីរសភាជាតិសម័យនោះ)
(មិនមានលទ្ធភាពដាក់ជូន)

ផ្លូវ ៩ តុលាសព្វថ្ងៃ ក៏ដើរតាមផ្លូវនេះមកខាងជើង មកដល់ផ្លូវស៊ីនគុយសព្វថ្ងៃ ក៏ដើរតាមនេះរហូតដល់
មាត់ទន្លេ ផ្លូវភាគរកាតវិញ រួចក្បួនក៏តដំណើរសន្សឹមៗតាមផ្លូវនេះ រហូតដល់ផ្លូវឧកញ៉ាឈុន ទើប
បត់ចូលមកលិចវិញ មកដល់មុខមន្ទីរសភាជាតិ ក្បួនបានឈប់ ហើយនិមន្តព្រះសង្ឃបង្សកូលជូនសព
នៅទីនោះដោយស្រន្ទិស្រងាត់ៗ បន្ទាប់មកទើបក្បួនតដំណើរតាមផ្លូវឧកញ៉ាឈុនមកលិចទៀត ទើប
ចូលទៅត្បូងតាមផ្លូវវត្តបុទមវត្តីទៅឈប់នៅឈាបនដ្ឋានវត្តបុទមវត្តីនោះ ដើម្បីបូជា។ អ្នកនៅភ្នំពេញ
ចូលរួបរួមក្នុងក្បួននេះជាច្រើនក្រុមជាច្រើនពួក ប្រកបដោយទឹកមុខក្រៀមក្រំជាទីបំផុត។ ការមួយទៀត
ដែលទុកដូចជាអស្ចារ្យបន្តិចដែរ គឺពេលដង្ហែសពនោះ តំកល់លើប៉ាធាបានបន្តិច ព្រះភិក្ខុណាបង្ហូរចុះមក
រួចមេឃស្រឡុំស្រទន់ដូចជាចេះកាន់ទុក្ខ ចំពោះមរណភាពរដ្ឋបុរសខ្មែរនេះដែរ។ អស់លោកនៅភ្នំពេញ
ចាស់ៗ អាចនឹងនិយាយរឿងនេះឡើងវិញបាន សូមប្អូនៗ ស្រករនេះសាកសួរលោកផងចុះ។

សម័យនោះ, លោក អៀវ-កើស បាត់បង់ជីវិតទៅ, តើស្មារតីស្រឡាញ់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
របស់រាស្ត្រខ្មែរចុះថយឬ? តើគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ (ក្បាលដំរី) ចុះថយកម្លាំងឬ? មិនមែនទេ! ផុយ
ពីវត្តបំណងរបស់ពួករាជនិយម ផ្តាច់ការនិយម អាណានិគមនិយម ដែលចង់បំបាត់លទ្ធិប្រជាធិប-

(រូបថត ៤ : ពិធីបូជាសព ឯកទុគ្គម អៀវ-កើស)

(មិនមានលទ្ធភាពដាក់ជូន)

តេយ្យ និងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ រាស្ត្រខ្មែររឹតតែមានស្មារតីភ្ជាប់ឡើងមួយកំរិតទៀត ស្រឡាញ់
លទ្ធិនេះខ្លាំងឡើង ព្រោះគេយល់ថា ឱ! លទ្ធិនេះមានតម្លៃណាស់តើ សម្រាប់អញជារាស្ត្រនោះ! ដូច្នោះ
ទើបគេសម្លាប់លោក អៀវ-កើស ចោលកុំឱ្យលោកជួយការពារអញកើត គេចង់ទុកអញជារាស្ត្រ
ឆន្ទៈ គ ថ្ងៃទៅរាប់សតវត្សទៀត កុំឱ្យងើបភ្លឺស្វាងកើត។

កាលបើរាស្ត្រខ្មែរយល់យ៉ាងហ្នឹងហើយ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ក៏ក្លាយទៅជាគណបក្ស
ដែលរាស្ត្រស្រឡាញ់យ៉ាងលើសលុប។

* *

*

ខ្លឹមសារនៃយោបាយប្រជាធិបតេយ្យ

ចូលមកក្នុងឆ្នាំ ១៩៩១ គណបក្សនយោបាយបានមានសកម្មភាពជាថ្មី ដោយប្រជាជាតិខ្មែរត្រូវការឲ្យមានអង្គការនីតិបញ្ញត្តិឡើងវិញ។

គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាគណបក្សដែលឈរជួរមុខគណបក្សដទៃទៀត ដោយរក្សាឆ្លាប់ស្ថាប័ននិងស្រឡាញ់។ ចំពោះរូបខ្ញុំពុំមានពន្លឺសទេ ការយោសនាបោះឆ្នោត ដូចជាការកំសាន្តបុណ្យទាន

(រូបថត ៥ : ការយោសនារបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសម័យនោះ)
(មិនមានលទ្ធភាពដាក់ជូន)

សុទ្ធសាធ ត្បិតខ្ញុំនិយាយយោសនាម្តងៗ កន្លែងណាក៏ដោយគេទះដៃអបអរសាទរពុំដែលខាន។ ម្យ៉ាងទៀត គេធ្លាប់ល្បីថា ខ្ញុំ ប៊ុណ្ណចន្ទ-ម៉ុល ធ្លាប់ជាប់គុកកោះត្រឡាច ធ្លាប់កសាងកំណើតស្បូវ។ ម៉្លោះហើយគេរាប់អានខ្លាំងណាស់ចំពោះរក្សា។

សភាជាតិនីតិកាលទី ២ ក៏ត្រូវបានកៅអីមកខាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យយ៉ាងច្រើន ដែលមានរូបខ្ញុំក្នុងនោះម្នាក់ដែរ។ នីតិកាលសភាជាតិទី២ នេះបានបើកសម័យប្រជុំនៅថ្ងៃទី ៤ តុលា ១៩៩១ ។

ហើយនៅថ្ងៃទី ១២ តុលា ១៩៩១ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មី ដែលកាតច្រើនខាងប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែលដឹកនាំដោយលោក ហ៊ុយ គន្ធាល ជានាយកនោះ បាននាំសមាជិកមកបង្ហាញខ្លួនចំពោះសភាផង។

(រូបថត ៦ : លើកសម័យប្រជុំសភាជាតិទី ២ សម័យនោះ។ រូបពីឆ្វេងទៅស្តាំ : ជួរខាងមុខ លោក សឺន-សាន, ទ្រង់ ឥន្ទ្រវង្ស ។ ជួរខាងក្រោយ : លោក ជុំ-ម៉ុង, ខ្ញុំ ប៊ុណ្ណចន្ទ-ម៉ុល ។)
(មិនមានលទ្ធភាពដាក់ជូន)

សភាជាតិធ្វើការបម្រើតែខ្ពង់ខ្ពស់ជាតិដែល ការពារតែលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យដែល ក៏មិនបានសុខស្រួលសោះ ចេះតែទទួលការសង្កត់សង្កិនរបស់ស្តេចសីហនុដរាប។ ហើយបានតែជាងមួយឆ្នាំ

ប៉ុណ្ណោះ ដោយយើងចេះតែចចសរវឹងទើងនឹងព្រះអង្គខ្លាំងពេក នៅថ្ងៃទី ១៣ មករា ១៩៥៧ ព្រះអង្គ ប្រើអំណាចផ្តាច់ការរំលាយសភាជាតិនីតិកាលទី ២ នោះទៅ។ ខ្ញុំ ប៊ុណ្ណចន្ទ-ម៉ុល និងអ្នកប្រឆាំងចេញ មុខច្រើនគ្នា ត្រូវដៃជើងព្រះអង្គចាប់អូសក្បាលបញ្ចូលគុកក្នុងពេលនោះទៅ។ ជីវិតខ្ញុំ, ជាប់គុកលើកទី២ នឹងលើកនេះហើយ!។ ឧ! អនិច្ចាតម្នាក់, អីក៏អ្នកស្រឡាញ់ខ្ញុំម៉្លេះ? បាត់មុខខ្ញុំយូរមិនបានឬ? កាលពីឆ្នាំ ១៩៤២ ខ្ញុំបានមកជួបនឹងអ្នកម្តងហើយ ហើយហួសរហូតទៅកោះត្រឡាច, ឥឡូវឆ្នាំ ១៩៥៧ ខ្ញុំមកនេះ ម្តងទៀត ហើយមិនដឹងជានឹងទៅណាទៀតទេ?

ខ្ញុំចូលគុកលើកទី ២ នេះ បានសង្កេតក្នុងគុកជំរុំរបស់ខ្មែរគ្មានខុសពីជំនាន់ឆ្នាំ ១៩៤២ ទេ របៀប បែបបទធ្វើទារុណកម្មមនុស្សនៅដដែល ហើយខ្ញុំសង្កេតឃើញគេផ្ទាល់មនុស្សដោយវិធីវិបាក ដូចជា គេយកអ្នកទោសទៅចងផ្តាច់នឹងគល់ស្វាយឲ្យអង្រួនចោមខាំ ស្រែករកពុទ្ធា!

នេះជាចរិតអ្នកដឹកនាំរដ្ឋខ្មែរ គ្មានកែប្រែរបៀបសោះ នៅតែចាស់គម្រើលព្រៃផ្សៃដដែល ខ្ញុំទ្រាំ រស់នៅក្នុងគុកអកុសលអស់ពេល ៨ខែ ២០ថ្ងៃ ទើបមានវាសនារំដោះរួចមកវិញ។

ខ្ញុំសូមរំលឹករឿងមួយ មុនពេលរួចពីការឃុំឃាំង ខ្ញុំព្រមទាំងមិត្តជាច្រើន បានទទួលសេចក្តី ក្តៅក្រហាយតូចចិត្ត ចំពោះមេនយោបាយគណបក្សប្រជាធិតេយ្យដូចគ្នា ដែលគេមានវាសនាមិន ជាប់គុក គេចូលទៅប្រាស្រ័យនឹងពួកខ្ញុំនៅក្នុងគុក គេពោលបន្ទោសពួកខ្ញុំថា: អស់លោកឃើញទេ? អស់លោកមិនជឿខ្ញុំ, ខ្ញុំបានរំលឹកច្រើនលើកច្រើនគ្រាហើយថា កុំប្រឆាំងនឹងព្រះករុណាជាអម្ចាស់ជីវិត លើត្បូងឲ្យសោះ, ពួកលោកមិនស្តាប់ខ្ញុំទេ ឥឡូវទាល់តែអីចឹងទៅ! ប៉ុន្តែមិនអីទេ អស់លោកនឹងបានរួច ខ្លួនក្នុងពេលឆាប់ៗ នេះហើយ!

នែ! វាទៅជាអីចឹង, គួរណាស់តែមកលួងលោមលើកទឹកចិត្តគ្នា មិនដូច្នោះបែរជាមកបន្ទោស ដូចគេយកភ្លើងមកចាក់លើទ្រូង! នេះចរិតខ្មែរវាអីចឹង!

តាំងពីចេញពីគុកកាលណា ខ្ញុំនឹកតូចចិត្តចំពោះខ្លួនឯងយ៉ាងខ្លាំងដែលពីនោះមកនេះ គ្មានបាន សុខស្រួលសោះ ជីវិតខ្ញុំជាជីវិតមានសុទ្ធតែបន្ទាចច្រង់ច្រាងចម្រើនចម្រាសជានិច្ច គុកប្រាក់ជាប់កែងគួរ ឲ្យស្ងប់ស្ងួន ខ្ញុំដូចជាអស់កម្លាំងនឹងបម្រើជីវិតនយោបាយត្រឹមណោះ។ ខ្ញុំហៅហត់ណាស់ហើយ។ ខ្ញុំ ក៏បានដកខ្លួនពីជីវិតនេះមួយគ្រា ហើយបែរជាមកខិតខំប្រកបរបរទទួលទានចិញ្ចឹមជីវិតនឹងគ្រួសារវិញ ម្តង ដោយប្រកបរបរពាណិជ្ជកម្មយ៉ាងស្វិតស្វាញប្រឡូកប៉ុកប៉ាកជាមួយចិនពេញទំហឹង ដរាបបានមាន ជីវភាពសមរម្យជាមនុស្សនឹងគេលុះសព្វថ្ងៃ។ ប៉ុន្តែទោះបីលាក់ខ្លួនលែងធ្វើនយោបាយ គិតតែរកស៊ីក៏ ដោយ ក៏ខ្ញុំចេះតែតាមគត់សំគាល់ស្ថានការណ៍ស្រុកខ្មែរជាដដែលដែរ ព្រោះដូចបានជ្រាបហើយ អ្នក ចូលវង់នយោបាយ ទោះបីឃ្នាតពីវង់ទៅហើយក៏ដោយ តែងតែលបមើលគេអ្នកថ្មី ដែលកំពុងតែកាន់ ការរដ្ឋនោះជាដរាប។ ការសំខាន់ៗ ដែលខ្ញុំគត់សំគាល់ ហើយដែលខ្ញុំចេះតែស្រមៃថារបរបស់ស្តេច សីហនុ មុខជានឹងមានហេតុអាក្រក់នៅថ្ងៃណាមួយ ដោយយើងជាកស្រ្តទ្រាំនៅលែងបាន ត្រូវតែរុះរើ នោះគឺ៖

- ស្តេចសីហនុយកតំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីមកកាន់ បន្ទាប់ពីរំលាយសភាជាតិនីតិកាលទី ២ ឆ្នាំ ១៩៥៧ ។
- មកពីលោកល្ខោកអំណាច វាតយកអំណាចរដ្ឋគ្រប់យ៉ាងមកកាន់ ដើម្បីញាក់ញាក់ទៅ ណាក៏បាន។

- ស្តេចសីហនុដាក់តំណែងរាជ្យឲ្យស្តេចឪពុកសោយរាជ្យជួសតទៅ ១៩៥៥, លោកចូលប្រឡូកក្នុងនយោបាយឲ្យបានកប់ដៃ; គណបក្សដែលធ្វើស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវរលាយរាមស់ ដោយអានុភាពលោក។

ត្រង់ណេះមកពីលោកខ្លាចរលាយរាជបល្ល័ង្កផង ចង់ពង្រីកមុខមាត់ឲ្យមានប្រជាប្រិយភាពតែម្នាក់ឯងផង។

មួយទៀតសម្តេចសីហនុយោរយោណាស់ ចិត្តមិនត្រង់បង្កសច្ចៈធ្វើបាបពួកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យសម្បើម។ នៅថ្ងៃទី ១១ សីហា ១៩៥៧ សម្តេចសីហនុបានប្រកាសឲ្យគណៈកម្មការកណ្តាលនៃគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ចូលទៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំងជំនុំនៅព្រះទីនាំងកោដនីយ ដើម្បីចោទឆ្លើយអំពីវត្តបំណងរបស់គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ។ ពេលនោះមានមនុស្សច្រើនពាន់នាក់ បានចូលទៅស្តាប់ផ្ទាល់ ឯវិទ្យុជាតិក៏មានផ្សាយបន្តឲ្យអ្នកស្តាប់ឯទៀតឮផង។ ខាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យមានរូបលោក ស្វាយ-សួរ ជាប្រធាន, លោក តាន់-គីមហួន, ទ្រង់នរោត្តម-ភូរិស្សរា, លោក កែវ-ម៉ុនត្រី, លោក គាំ-រ៉េត ជាសមាជិក។ ក្នុងឱកាសបើកសម័យប្រជុំរួច សម្តេចសីហនុប្រកាសយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ថា សុំឲ្យអស់លោកខាងគណបក្ស កុំបីភិតភ័យបញ្ឈប់ប្រឡូកសោះក្នុងរឿងគេធ្វើបាបផ្សេងៗ, ខ្ញុំសុំធានាទាំងអស់ថាគ្មាននរណាប៉ះពាល់លោកទេ លោកនិយាយអ្វីនិយាយឲ្យត្រង់ៗ ទៅចុះ កុំព្រួយ!

ពេលប្រជុំនោះ ចាប់ពីម៉ោង ៩ រហូតដល់ម៉ោង ១៣:៤០ ទើបចប់ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យបានបង្ហាញនូវគោលបំណងដែលរក្សាលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យស្របតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញពិតប្រាកដ ធ្វើឲ្យសម្តេចសីហនុមិនសប្បាយចិត្តសោះឡើយ។ ឯពួកក្រៃជាបរិវារសីហនុវិញ ឆាប់យល់ព្រះទ័យសីហនុជាម្ចាស់ណាស់ទៅទៀត ពួកនោះចាំឲ្យតែចប់ពេលប្រជុំនឹងរោមខាំពួកអស់លោកគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យឲ្យក្ស័យតែម្តង។ មែន, សីហនុជាម្ចាស់របស់វាហាមតែមាត់ទេ ក្នុងចិត្តគឺពន្យុះវាជាត្រៃឲ្យចាំត្របាក់ក្បាលគេជាស្រេច។ ត្រាន់តែជំនុំចប់ភ្លាម លោក ស្វាយ-សួរ, លោក កែវ-ម៉ុនត្រី, ទ្រង់នរោត្តម-ភូរិស្សរា ចេញតាមទ្វារខាងជើងក៏ត្រូវពួកនោះ ស្រែកជេរម្តាយតាយឪពុកដូចជាពួកបាតផ្សារអាវ៉ាសែ ព្រមទាំងពង្វែងគប់ដុំថ្មព្រោងព្រាត ទៅលើលោក ស្វាយ-សួរ ដំណាំជាងគេ តាំងពីក្នុងវាំងរហូតក្រៅវាំងបែកមុខបែកមាត់អស់។ លោក តាន់-គីមហួន និងលោក គាំ-រ៉េត ចេញទៅទ្វារខាងកើតរួចខ្លួន ប៉ុន្តែបានក៏យព្រលឹងចុងសក់មិនតិច។ នេះជាលក្ខណៈទ្រើសយ្នុងរបស់សម្តេចសីហនុ ដែលចូលចិត្តបោកបញ្ឆោតគេឲ្យស្លាប់តាមគំនិតថោកទាប។

- ស្តេចសីហនុឡើងជោរ ដោយចេះតែស្តាប់ពាក្យបញ្ជាររបស់ ចិន-យួន កុម្មុយនិស្ត ក៏ស្តាប់អាមេរិកាំងចាក់ឲ្យបាត់ការវាយទូតអាមេរិកាំង ១៩៦២ ហើយកាត់ទូតពីអាមេរិក, អព្យាក្រឹតចាក់បែវទៅខាងកុម្មុយនិស្ត ដោយខំយកចិត្តកុម្មុយនិស្ត កុំឲ្យកុម្មុយនិស្តបំបាត់រាជ្យ បើកាលណាកុម្មុយនិស្តចូលមកដល់។

រាស្ត្រយល់ថា រឿងនេះមកពីលោកខ្លាចកុម្មុយនិស្តដែលជាសត្រូវនឹងស្តេច ចូលមកកាប់សម្លាប់លោក ទើបលោកលេងផ្លូវល្អនយកចិត្តឲ្យហើយ។

ចុងចប់ អស់សមត្ថភាពនឹងស្តារស្រុកទេសដែលមានឱនភាព ថវិកាធ្លាក់ស្រុតដល់បាតដាលបណ្តាលមកពីការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនដែលចេះតែចាយពុំចេះរក, សីហនុក៏តាំងខំធ្វើកូន ធ្វើល្ខោន បង្កើតមេដាយលក់រៃយកលុយ រហូតដល់បើកកាស៊ីណូឆ្នាំ ១៩៦៩ នាំឲ្យរាស្ត្រអន្តរាយហិនហោចមិនតិច។

ដោយស្ថានការណ៍ស្រុកកាន់តែលិចលង់សស្រីមនេះ ហើយដែលមានយួនយៀកកុងចោរក្រពើប្រវត្តិ-
សាស្ត្រប្រចាំជាតិ កំពុងតែហាមាត់ប្រុងត្រូវបាត់បង់យកទៅផងនេះ សីហនុចំប្រប់មែនទែន ចង់ដោះដៃ
ពីទំនួលខុសត្រូវ ក៏តាំងហៅលោក លន់-នល់ សិរីមតៈ ឲ្យមកជួយស្តារនាវាកម្ពុជានេះ ដោយឲ្យនាម
រដ្ឋាភិបាលលោក លន់-នល់ ថា រដ្ឋាភិបាលស្រោចស្រង់ជាតិ (Gouvernement de Sauvetage) ហើយ
ឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខប្រវត្តិសាស្ត្រ (ខែសីហា ១៩៦៧)។

កត់សំគាល់ជាលំដាប់មកប៉ុណ្ណោះ ខ្ញុំចេះតែនឹកមមែនថា មិនយូរទេ ស្រុកខ្មែរមុខជានឹងកាន់ប្រៃ
មិនខានទេ កំពុងគិត ស្រាប់តែក្នុង! ថ្ងៃទី ១៨ មីនា ១៩៧០ ព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រដុះឡើង សភា
ជាតិដែលជាតំណាងប្រជាជាតិខ្មែរទាំងមូល ដែលជាសភារបស់ស្តេចសីហនុរបស់សន្តិមរស្រ្តនិយម
បានបោះឆ្នោតជាឯកច្ឆន្ទទំលាក់សម្តេចសីហនុពីប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ!

មែន! សេចក្តីស្រមៃរបស់ខ្ញុំបានដើរដល់ភាពពិតហើយ។ ខ្ញុំមានអំណររកពាក្យនិយាយពុំបាន!
ត្រីខ្លួនចំពោះស្មារតីក្រាករលឹកនៃអស់លោកវរជនយើង បញ្ញវន្តយើង ព្រះសង្ឃយើង ប្រជាពលរដ្ឋ
យើង ដែលរួមគ្នាកំចាត់សីហនុ មេផ្តាច់ការតំណាងរបបរាជនិយមចុងក្រោយនេះឲ្យខ្ចាត់ទៅបាន។ តែ
ប៉ុណ្ណោះ សីហនុអស់លក្ខណ៍ហើយ ហើយបើអាចត្រឡប់ចូលមកស្រុកវិញបាន សីហនុអស់មានភាព
ជាខ្លា ជារាជសីហ៍ទៀតហើយ តែគឺជាឆ្មាមួយប៉ុណ្ណោះ។ ខ្ញុំយល់ជាស្រេច។

ដោយខឹងយោរនឹងគេម្នាក់ខ្លួន ស្តេចកន្ទើរនេះដែលស្ថិតនៅឯប៉ែកាំងស្រាប់ផង មានលទ្ធភាព
គ្រប់គ្រាន់នឹងធ្វើការសងសឹកមកលើខ្មែរ ក៏ពន្យះយួនយៀកកុងយៀកណាមខាងជើងដែលមានស្រាប់
នៅលើដីខ្មែរ ឲ្យវាយខ្មែរគគ្រឹកគគ្រងតែម្តង នាចុងខែមីនា ១៩៧០ និងតៗ មក។

លេខនឹងស្ថានការណ៍ប្រចុបញ្ចប់នេះ លោកសេនាប្រមុខ លន់-នល់ បានថ្លែងសារហាហៅខ្មែរ
ឲ្យជួយប្រយុទ្ធ ហើយលោកប្រមូលអ្នកនយោបាយគ្រប់និន្នាការទាំងអស់ ឲ្យចូលជួយស្ថាបនាជាតិជា
មួយនឹងលោក។ គ្រានោះទឹកចិត្តខ្មែរ ឈាមខ្មែរអ្នកចម្បាំង មានការពេញចិត្តចំពោះលោកសេនាប្រមុខ
លន់-នល់ យ៉ាងខ្លាំង ទាហាន ២៤ ម៉ោងកើតឡើងព្រោងព្រាតជួយស្រុក។ រឿងនេះអស់លោកភាគ
ច្រើនណាស់បានដឹងបានចាំទុកដែរ។

ឯរូបខ្ញុំត្រូវលោកសេនាប្រមុខ លន់-នល់ នាយករដ្ឋមន្ត្រី និងជានាយអគ្គសេនាធិការកងយោធពល
ខេមរភិបាល ហាហៅទៅបំពាក់សក្តិឋានៈជាវរសេនិយត្រី បំរើកងទ័ពតទៅ។

គឺខ្ញុំពេញចិត្តណាស់ទៅហើយ ដោយខ្ញុំបានមានឱកាសនឹងបំរើនយោបាយថ្មីរបស់រដ្ឋាភិបាល
ស្រោចស្រង់ជាតិយ៉ាងពេញទំហឹង។ ខ្ញុំដែលលាក់ខ្លួនពួនអាត្មាអស់កាលជិតម្ភៃឆ្នាំក្នុងរបបរាជនិយម
នោះ ពេលនេះត្រូវតែផុសឡើងវិញ។

- ខែឧសភា ១៩៧១ ខ្ញុំបានត្រូវតែនាំតាំងជាអនុរដ្ឋលេខាធិការក្រសួងធម្មការ
- ថ្ងៃ ២៨ មីនា ១៩៧២ ខ្ញុំបានត្រូវតែនាំតាំងជាឧបការីនៃលោកសេនាប្រមុខ លន់-នល់
ប្រធានាធិបតី
- ហើយខែកញ្ញា ១៩៧២ ខ្ញុំបានចូលរួមក្នុងគណបក្សសន្តិមសាធារណរដ្ឋ ដរាបជាប់ឆ្នោតជា
សមាជិកសភាជាតិនីតិកាលទីមួយសព្វថ្ងៃនេះ។

រឿងចូលគណបក្សនេះ មានគេដណ្តឹងសួរថាហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំចូល ចោលឯគណបក្សប្រជាធិប
តេយ្យរបស់ខ្ញុំពីមុន?

ខ្ញុំសូមជំរាបក្នុងវង់ក្រចកថា ដោយខ្ញុំសង្កេតឃើញគោលបំណងនៃគណបក្សនេះសមរម្យល្មម ឲ្យរូបរួមជាមួយកើតនេះម្យ៉ាង ម្យ៉ាងទៀត ចង់ចូលទៅជួយតម្រូវតម្រង់ខ្មែរគ្នាឃើងឲ្យឆ្ពោះទៅទិសតែ មួយផង។ ខ្ញុំមិនយល់សោះ ចំពោះអ្នកខ្លះដែលចេះតែមាន មិនជួយគ្នាសោះ ដោយគិតតែពីជួយគណ បក្សទៅវិញ ចង់ជាតិលិចលង់ដល់ណាដល់ណាក៏ដោយ។ អ្នកកាន់ការរដ្ឋនោះជាគ្នាគេ អញមិនរវល់ទៅ បៀតទេ ចាំគណបក្សអញ គ្នាអញឡើងកាន់ការសឹមអញរវល់ជាមួយ។

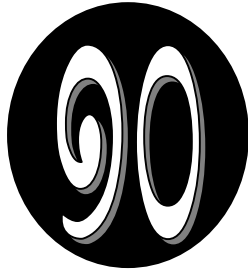
ខ្ញុំមិនដែលគិតដូច្នោះទេ ហើយចំពោះមិត្តខ្ញុំខាងគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ក៏ខ្ញុំមិនដែលចោល ដែរ មិនដែលស្អប់ទេ នៅតែតាមរាប់អាន នៅតែស្រឡាញ់ ឧទាហរណ៍ច្បាស់សពលោក ប៉ាប-ឈីន (ថ្ងៃ១៦តុលា១៩៧១) សពលោក ជុំ-មួង (ពីថ្ងៃ១១មីនា១៩៧៣) គឺមានរូបខ្ញុំជាអ្នកចាត់ចែងលើកដាក់ រៀបចំដោយផ្ទាល់ៗ ដែរ។ ឃើងបែកពីគណបក្សគ្រាន់តែជាការផ្លាស់ប្តូរយោគាស ខ្វែងយោបល់គ្នា ប៉ុណ្ណោះ ទិដ្ឋភាពនយោបាយឃើង ប្រកាន់យកដដែលដូចគ្នាក្នុងរឿងប្រទេសជាតិ នៅស្រុកអាមេរិក មានអ្នកខ្លះចេញពីគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ទៅចូលគណបក្សសាធារណរដ្ឋ អ៊ីចឹងដែរ។ ខ្ញុំយល់ថា វាដូចជាទុក្ខដ៏និយមពេក បើឃើងប្រកាន់តែគណបក្សមួយៗ។

ឥឡូវខ្ញុំសូមវិលបែរមកពោលអំពីចរិតខ្មែរ ក្រោយ ១៨ មីនា ១៩៧០ តមកទៀតនេះ តើមាន ខុសប្លែកប៉ុន្មានពីរបបរាជនិយមទេ? ផ្លាស់តែរបប ប៉ុន្តែមនុស្សមានផ្លាស់ទាំងអស់គ្នាឯណា? ខ្លួនក្បាល ខ្មែរ ចរិតខ្មែរ មានផ្លាស់ឯណា? គំនិតចង់ធំជាច្រើនឯង, គំនិតរិះគន់ឈ្មួនសត្វ, គំនិតកាប់សម្លាប់បំបាត់ ជីវិតគ្នា, គំនិតប្រទូសវាយគ្នាគ្នានយប់យរ, គំនិតបក្សពួកនិយម អញនិយម, មើលងាយគេ អានោះ មិនកើត អានោះមិនផេះ អានោះអីចេះ អានោះអីចុះ... មិនដល់ពួកឃើងទេ, ។ល។ និង ។ល។ នៅមាន ដដែលក្នុងសង្គមខ្មែរ។

*

*

*

តើរបបថ្មីនេះ

ខ្លួនមានឆ្នាំសំបុត្រ ប្រាំពីរ ទេ ?

ខ្ញុំសូមរំលឹកឡើងវិញ នូវហេតុការណ៍ទាំងឡាយដែលសឡេយើញថា យើងចេះតែមានចរិត ប្រឆាំងគ្នាដូចដែលនិយាយមកហើយនេះដូចតទៅ ៖

ក្នុងឆ្នាំ ១៩៧០ មុនដំបូងវ័រជនយើង ប្រជាពលរដ្ឋយើងរួបរួមគ្នាល្អណាស់។ ទាំងលោក ស៊ីង- ផ៊ុកថាញ់ ប្រមុខចលនាខ្មែរសេរីក៏បានចូលរួមនឹងអស់លោកវ័រជន ១៨ មីនាដែរ ព្រមទាំងបញ្ជូនកង ទ័ពលើកដំបូង បីម៉ឺននាក់មកជួយស្រោចស្រង់កម្ពុជាផង ឲ្យត្រង់ផុតពីគ្រោះថ្នាក់ជាដំបូងដែរ។ ទាំងអស់ គ្នាធ្វើអ្វីធ្វើជាមួយគ្នា គ្មានរទិសឋានសោះឡើយ ដរាបដល់ប្រកាសប្រទេសខ្មែរជាសាធារណរដ្ឋ កាលពី ថ្ងៃ ៩ តុលា ១៩៧០ ទៀត។ ឯសត្រូវចោមវាយយើងព្រោងព្រាត ប៉ុន្តែស្មារតីយើងគ្មានញោចញ្ញាវ ចំពោះខ្មាំងប៉ុន្មានទេ យើងសង្ឃឹមថា អាចនឹងកំចាត់សត្រូវទៅវិញបាន។ យើងមានសាមគ្គីមុតមាំ ណាស់ ទាំងវ័រជន ទាំងប្រជាពលរដ្ឋ។

ប៉ុន្តែជាអកុសលរបស់យើងខ្មែរ ចូលមកឆ្នាំ ១៩៧១ ខែកុម្ភៈ លោក លន់-នល់ ត្រូវមានជម្ងឺ ខូចដៃធ្ងន់ជើងធ្ងន់ ហើយត្រូវចេញទៅព្យាបាលនៅបរទេស រហូតដល់ថ្ងៃទី ១២ មេសា ទើបត្រឡប់ មកវិញ។ ស្ថានភាពក្នុងស្រុកដូចជាល្អក៏ខ្វល់ព្រោះនៅថ្ងៃទី ២០ មេសា ១៩៧១ លោក លន់-នល់ ដាក់ពាក្យសុំលាលែងពីដំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រី ចំពោះលោក ចេង-ហេង ប្រមុខរដ្ឋ ថ្ងៃ ២១ មេសា

លោក ចេង-ហេង អនុញ្ញាតតាមពាក្យសុំរបស់លោក លន់-នល់ តែលោកសុំឲ្យលោក លន់-នល់ រៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។

- ថ្ងៃ ២៧ មេសា នៅវិមានរដ្ឋប្រឹក្សា លោកប្រមុខរដ្ឋ ដោយមានសភាពាំងពីរ និងរដ្ឋមន្ត្រី យោសនាការចូលរួមផង បានជួបសន្ទនាជាមួយអង្គការសារពត៌មានជាតិដើម្បីប្តូរយោបល់រឿងវិបត្តិគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។
- ថ្ងៃ ២៨ មេសា លោក លន់-នល់ ជូនដំណឹងទៅលោក ចេង-ហេង វិញថា លោកពុំអាចរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានទេ។
- ថ្ងៃ ២៩ មេសា ដោយលោក នល់-នល់ ពុំអាចតែងតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបាន លោកប្រមុខរដ្ឋ ក្រោយពីបានពិគ្រោះជាមួយប្រធានរដ្ឋសភា និងប្រធានក្រុមប្រឹក្សាសាធារណរដ្ឋ (កាលណោះហៅដូច្នោះ) ក៏បានស្នើលោក ស៊ីសុវត្ថិ សិរិមតៈ ឲ្យរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី លោក សិរិមតៈ ថា ចាំគិតមើលសិន។
- ថ្ងៃទី ៣០ មេសា លោក សិរិមតៈតបទៅលោក ចេង-ហេង វិញថា លោកស្តាយណាស់ ដោយពុំអាចតែងតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មីបាន ពីព្រោះ ៖ ទី ១ លោកជារដ្ឋមន្ត្រីចាស់ចង់ឲ្យអ្នកថ្មីកាន់ការម្តង, ទី ២ ស្រុកកំពុងកើតសង្គ្រាមរវល់ធ្វើសង្គ្រាម។ លោក ចេង-ហេង អស់ផ្លូវក៏ស្នើទៅលោក ជួប-ហ៊ែល អតីតប្រធានរដ្ឋសភា ឲ្យតែងតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។
- ថ្ងៃទី ១ ឧសភា លោក ជួប-ហ៊ែល ឆ្លើយតបទៅវិញថាលោកពុំអាចជ្រើសរើសគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានទេ។ លោក ចេង-ហេង ក៏ចាត់ឲ្យលោក អ៊ុន-តាំ ប្រធានសភាជាតិជ្រើសតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។
- ថ្ងៃ ៣ ឧសភា លោក អ៊ុន-តាំ បានឆ្លើយតបថាលោកពុំអាចជ្រើសតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបានទេ។

ទៅឯណោះពុំអាចទៅឯណោះពុំអាច ក៏តាំងប្រជុំទាំងអស់គ្នាតែម្តង គឺលោក ចេង-ហេង, លោក លន់-នល់, លោក ស៊ីសុវត្ថិ សិរិមតៈ, លោក អ៊ុន-តាំ, លោក អ៊ុន-ស៊ីម ទាំងអស់គ្នាតម្រូវឲ្យលោក លន់-នល់ ជ្រើសតាំងគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។

ទំរាំតែនិយាយត្រូវគ្នា ព្រមធ្វើការជាមួយគ្នា យើងមានវិបត្តិគណៈរដ្ឋមន្ត្រីអស់ពេលកន្លះខែ លេងទេ។

- ថ្ងៃទី ៥ ឧសភា សមាជិកនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី បានចូលទៅបង្ហាញខ្លួននៅទីស្តីការនាយករដ្ឋមន្ត្រី។ សមាជិកសំខាន់ គឺលោក លន់-នល់ ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី, លោក សិរិមតៈ ជានាយកប្រតិភូ, លោក អ៊ុន-តាំ ជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី ១, លោក សុខ-ចុន ជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី ២, លោក ហង្ស-ធុនហាក់ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី ៣។

អស់លោកអ្នកនៅកត់សំគាល់ឃើញថា អស់លោកវរជនទាំងអស់នេះ នៅប្តូរប្តួមគ្នាក្នុងសរសើរ។ ក្នុងខែមិថុនា-កក្កដា បញ្ហាខ្លះអង្គរបានចោទឡើងក្តីឲ្យព្រឹក្សាលរហូតដល់ធ្លាក់លោក យ៉ឹង-ថៃលី ពីដំណែងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្ម និង ផ្តល់កស្តុការ។

ក្រឹត្យ ៤៦៨/៧១ប.រ. ចុះថ្ងៃ ២៩-៥-៧១ តាំងគណៈកម្មការចម្រុះទូលំទូលាយ ទទួលបន្ទុករៀបចំសេចក្តីប្រាង្គដើមរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរមានសមាជិក ៣ នាក់ តំណាងអង្គការរដ្ឋនិមួយៗ និងសមាគមនិមួយៗ។ រយៈពេលធ្វើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ : ៣ ខែ។

ថ្ងៃ ១៦ មិថុនា ១៩៧១ ម៉ោង ៩ ព្រឹក លោក សិរិមតៈ បានបើកពិធី (ប្រកាសនាយកលេខ ១១១១-៧១) ឲ្យគណៈកម្មការចាប់ផ្តើមការងាររបស់ខ្លួន។ គណៈកម្មការចម្រុះមានសមាជិកទាំងអស់ ២៣១ នាក់ ដែលមានខ្ញុំ ប៉ុណ្ណោះ-ម៉ុល ឃ្នាក់ផងតំណាងពុទ្ធិកសមាគមមជ្ឈមណ្ឌលសាធារណរដ្ឋ។ គណៈកម្មការចម្រុះដោយមានលោក មាស-សាង ជាព្រឹទ្ធប្រធានបណ្តោះអាសន្ន បានបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធាន អនុប្រធានទាំងពីរនិងគណៈកម្មការតែងសេចក្តី ១៥ នាក់។ លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត គឺ ប្រធាន លោក សូ-ណែម, អនុប្រធានទី១ លោក ឌុក-វ៉ាស៊ី, អនុប្រធានទី ២ លោក ទ្រិញ-វ៉ាញ។

គណៈកម្មការចម្រុះនេះបានធ្វើការយ៉ាងសកម្មមក។

- ថ្ងៃ ៦ សីហា ១៩៧១ លោក សិរិមតៈ ទៅសហរដ្ឋអាមេរិក រហូតដល់ថ្ងៃ ៣០ សីហា ទើបត្រឡប់មកវិញ បានជោគជ័យត្រចះត្រចង់។
- ថ្ងៃសៅរ៍ ទី ៤ កញ្ញា លោក សិរិមតៈ បានធ្វើសន្និសីទមួយយកការណ៍អំពីលទ្ធផលដែលលោកបានទៅទាក់ទងនឹងសហរដ្ឋអាមេរិក ហើយលោកថា ឲ្យតែយើងរួបរួមគ្នាយ៉ាងល្អ តទៅទៀត គេនឹងកាន់តែជួយយើងទ្វេរឡើងទៀត។ ស្តាប់លោក សិរិមតៈ នាំឲ្យសប្បាយចិត្តណាស់។ គឺត្រូវតែសាមគ្គី ប៉ុន្តែទន្ទឹមនឹងពេលនោះ មិនដឹងហេតុដូចម្តេច ស្រាប់តែនៅរដ្ឋសកាឯណោះ តំណាងរាស្ត្រ ៣៦ នាក់ ធ្វើព្យាបាទសុំដកលោក យ៉ែម-សំបូរ ចេញពីតំណែងប្រធាន។
- ថ្ងៃ ១៦ ខែកញ្ញា ១៩៧១, ក្រោយពីពេលជជែកគ្នាបែកផ្សែងមក ក្នុងរឿងទ្វេភាគីលោក យ៉ែម-សំបូរ រដ្ឋសកាបោះឆ្នោតសម្ងាត់មាន ២៤ សម្លេងឲ្យទ្វេភាគីតាមព្យាបាទ មាន ៣១ សម្លេងឲ្យទុក។ ដូច្នេះលោក យ៉ែម-សំបូរ នៅតទៅទៀត។ ជជែកគ្នានោះនាំឲ្យមនុស្សបែកសាមគ្គីមិនតិច។ បន្ទាប់នោះ នៅស្ងៀមៗ ស្រាប់តែថ្ងៃ ២៤ កញ្ញា លោក អ៊ុន-តាំ ដែលជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី ១ និងជាឧត្តមសេនីយត្រីនោះ ត្រូវដកចេញពីតំណែងទាំងអស់ ប្តូរតំណែងនេះជូនទៅលោក ទឹម-ឆ័ន គ្រូយ។ ប្រជាជនខ្មែរមែកមែក ដោយចូលរួម យើ! អស់លោកជំទាវ ម៉េចក៏ដេញគ្នាចោលជូរម៉្លេះ?
- ក្រឹត្យលេខ ៥៧០/៧១ប.រ. ចុះថ្ងៃ ៤-១០-៧១ គណៈកម្មការចម្រុះតែងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ត្រូវបានពន្យារពេល ២ ខែ តទៅទៀត ប៉ុន្តែមិនដឹងហេតុដូចម្តេច ស្រាប់តែមានក្រឹត្យលេខ ៦០៩/៧១ប.រ. ចុះថ្ងៃ ១៦-១០-៧១ បង្កើតសភាធម្មនុញ្ញ ដោយបញ្ចូលសភាទាំងពីរ ចាប់តាំងពីថ្ងៃ ១៨ តុលា ១៩៧១ តទៅ។
- គណៈរដ្ឋមន្ត្រីជ្រើសរើសថែមថ្មី គឺលោក ទឹម-ឆ័ន ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី ១ ទទួលបន្ទុកទីស្តីការនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងការសម្របសម្រួលខាងមហាផ្ទៃ សន្តិសុខជាតិ ធម្មការយុត្តិធម៌ សាធារណការ និងទេពកោសល្យជនបទ។
- លោក ឆន-សុខុម ទេសរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងឧស្សាហកម្មនិងសហិយកម្ម។
- លោកឧត្តមសេនីយត្រី ហ៊ាប្យណានីន្ទ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ សន្តិសុខជាតិ និងកម្មការ។

- លោក ម៉ាឡាយ-ខេម រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងផ្តល់កស្មការ

ថ្ងៃទី ២០ តុលា ព្រះសង្ឃនៅភ្នំពេញបានធ្វើបាតុកម្មស្ងប់ស្ងាត់នៅមុខវត្តអារាម ទាមទារឲ្យ លោក លន់-នល់ ធ្វើប្រមុខរដ្ឋ ព្រមទាំងបិទពាក្យស្នាក់ សុំឲ្យតម្រឹមតម្រង់នូវកិច្ចការរដ្ឋទាំងឡាយ ដែលល្អៗឃ្លៀងឃ្លាត។

- ថ្ងៃទី ៨ វិច្ឆិកា ១៩៧១ លោក ចេង-ហេង បើកពិធីប្រកាសជាផ្លូវការនូវសភាពមនុស្ស ពេលនោះសភាពមនុស្សបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងប្រធាននិងអនុប្រធាន បានលទ្ធផល លោក អ៊ុន-តាំ ជាប្រធាន, លោក ពិន-យ៉ិន ជាអនុប្រធានទី ១, លោក កើត-គីហ៊ាន អនុ ប្រធានទី ២។

យើងឃើញថា លោក អ៊ុន-តាំ ដែលគេហូតងារនោះ ត្រូវមានមុខចេញមកទៀតតាមរយៈសភា ធម្មនុញ្ញនេះ។

សូមជម្រាបថា ស្ថានការណ៍សឹកពេលនោះ យើងវាយទៅកាន់ខេត្តកំពង់ធំ បានទៅដល់ភ្នំ សន្ទុក ស្រាប់តែថយមកវិញក្រោកៗ អស់រលីង ហើយស្ថានការណ៍ខាងលិចភ្នំពេញ (ទួលលៀប) ក៏ កម្រើកយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរព្រួយបារម្ភ តែបានឆ្លរទៅវិញនៅចុងខែធ្នូ ១៩៧១ នោះ។

សង្ឃឹមថា ឆ្នាំ ១៩៧២ បែបបានស្រួល ប៉ុន្តែមិនដូច្នោះ បែរជាមានរឿងតៗ ទៀត :

- ថ្ងៃទី ៨ មីនា ១៩៧២ ស្រាប់តែមានញាតិរបស់និស្សិតមហាវិទ្យាល័យនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ជូនសភាធម្មនុញ្ញ សូមស្នើម៉ឺនម៉ាត់ មិនឲ្យដាក់ក្នុងកាលៈទេសៈណាដែល ការបោះឆ្នោតពុំអាចប្រព្រឹត្តទៅបាននោះ បុគ្គលណាមានឈាមជ័រជាស្តេចឲ្យកាន់តំណែងធំៗ របស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ ដូចមានចែងខាងក្រោមនេះ :

- ១- ប្រធានាធិបតី
- ២- អនុប្រធានាធិបតី
- ៣- នាយករដ្ឋមន្ត្រី ឬ រដ្ឋមន្ត្រី
- ៤- នាយអគ្គសេនាធិការកងយោធពលខេមរជានី

- ថ្ងៃ ៩ មីនា និស្សិតប្រជុំយ៉ាងធំនៅសាលសន្និសីទចតុមុខ ហៅថាសមាជយុវជន មានបិទ បង្គោលព្រាងព្រាតសុទ្ធតែពាក្យស្នាក់ថា : កុំករយុវជន, អធ្យាស្រ័យមនុស្សពុករលួយគឺ ក្បត់ជាតិ, កុំចែកអំណាចដូចចែកនំគ្នាស៊ី ។ល។

នៅទីបញ្ចប់ សមាជសម្រេចថា :

«យើងជាយុវជនលែងទុកចិត្តរដ្ឋាភិបាលលោកឧត្តមសេនិយ សិរិមតៈ ហើយ»

ស្អែកឡើងថ្ងៃ ១០ មីនា ១៩៧២ នៅកំពង់វត្តកោះ វត្តលង្កា មានបង្គោលស្រែចក្តិសំរេចចិត្ត របស់សមាជយុវជន។ ក្នុងល្ងាចនោះ លោក ចេង-ហេង ថ្ងៃនាមវិទ្យុថា លោកអស់លទ្ធភាពនឹងបំរើ ប្រទេសក្នុងឋានៈជាប្រមុខរដ្ឋតទៅទៀតហើយ លោកសុំផ្ទេរឋានៈនេះទៅលោក លន់-នល់ វិញ។

មិនតែប៉ុណ្ណោះ ម៉ោង ២១ យប់ លោក លន់-នល់ ក្នុងសាររបស់លោក ដែលទទួលឋានៈ ប្រមុខរដ្ឋពីលោក ចេង-ហេង លោកក៏បានឲ្យសភាធម្មនុញ្ញឈប់ចប់សកម្មភាពទៅដែរ។

នែ! វាទៅជាអីចឹង និស្សិតមិនទុកចិត្តលោក សិរិមតៈ វាទៅជាអស់មានលោក ចេង-ហេង ហើយមករលីងឯសកាធម្មនុញ្ញ! សុគតស្នាញសម្លៀក!

- ថ្ងៃ ១២ មីនា លោកប្រមុខរដ្ឋ លន់-នល់ បានថ្ងែងសារកែប្រែឋានៈប្រមុខរដ្ឋ ឲ្យទៅជាមាន ប្រធានាធិបតី ដោយចែងថា :

- ១- ប្រមុខរដ្ឋខ្មែរ
នឹងមានឈ្មោះជាប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋព្រឹត្រីមណ្ឌលទៅ។
- ២- ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ
ជាអគ្គមេបញ្ជាការនៃកងយោធពលខេមរ ជាតិ។
- ៣- ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ
ទទួលខុសត្រូវនូវមុខងារនាយករដ្ឋមន្ត្រី ក្នុង កិច្ចការនេះ
ប្រធានាធិបតីមានរដ្ឋមន្ត្រីទី ១ ម្នាក់ជាជំនួយ ដើម្បីសម្របសម្រួល
សកម្មភាពនិងកិច្ចការនៃសមាជិកទាំងឡាយ នៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
មានទីប្រឹក្សានិង ឧបការីអមផង។ មានខុទ្ទកាល័យនីតិប្រតិបត្តិមួយ
និងក្រុមប្រឹក្សាជាតិខាងសន្តិ សុខជាជំនួយផង។

លោក លន់-នល់ ធ្វើបុណ្យសម្ពោធបានរបស់លោកនៅថ្ងៃទី ១៤ មីនា ១៩៧២ ដោយមាន ព្រះសង្ឃ ១០៨ អង្គ ឧត្តមសេនីយ វរសេនីយ និងឲ្យប្រជាពលរដ្ឋស្រីប្រុសចូលរួម។

ការនេះខ្មែរសង្ឃឹមថាបានសុខស្រួលហើយ មិនដឹងយ៉ាងម៉េច ស្រាប់តែមានវិបត្តិគណៈរដ្ឋ មន្ត្រីទៀត រឺវរវល់នឹងរកវរជនម្នាក់ឲ្យមកជ្រើសរើសគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មី។ កេងឈោរពុំបាន ឯឈោរពុំកើត ក៏ទៅហៅលោក សីង-ផ្កីកថាញ់ ពីព្រៃនគរឲ្យមករៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី។

យើងរវល់នឹងរឿងនេះ ក៏ស្រាប់តែខ្លាំងស្រោចគ្រាប់រុំក្អែកចូលក្រុងពីរត្រីទី ២០ ទៅ ២១ មីនា យ៉ាងសម្លៀក ស្លាប់អស់មនុស្ស ១១២ នាក់ គួរឲ្យឈឺចាប់ណាស់។ ខ្មែរវិទ្យុស្ទើរមានជ័យ។

លោកប្រធានាធិបតី លន់-នល់ ថ្ងែងសាររឿងនេះថាប្រាកដជាមានអ្នកក្នុងឲ្យដែរ ឯចំណែកលោក សីង-ផ្កីកថាញ់ ក៏បានរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីតាមឧទារបស់លោក លន់-នល់

ទៅតាមរបៀប Régime Présidentiel ។

ស្រាប់តែថ្ងៃ ២៤ មីនា គេឃើញខិតបណ្តាប្រឆាំងនឹងលោកគ្រូ ខៀវ-ជុំ ដែលចេះតែច្របំ អារបទៅជំនុំជាមួយសិស្ស នាំឲ្យមានបរិយាកាសមិនល្អ។

ហើយសម្តេចព្រះសង្ឃរាជគណៈមហានិកាយក៏ត្រូវបន្ធូរបន្ថយព្រះទ័យឲ្យថ្ងែងសារមួយ បន្ទោស លោកគ្រូ ខៀវ-ជុំ ដែរ។

ថ្ងៃ ២៨ មីនា មានបងព្រាងព្រាតនៅតាមមហាវិទ្យាល័យនានាថា:

- កុំកេណ្ឌរាស្ត្រឲ្យស្រែក ជយោ!
- កុំបោទយុវជនថាបង្កើតអាណាធិបតេយ្យ !
- កុំទេចចោលឲ្យអស់កំអែលសក្តិភូមិ !
- ទៅហើយ មកវិញវិញ !

ហើយនៅថ្ងៃ ២៩ មីនា នៅសាកលវិទ្យាល័យភ្នំពេញ មានសមាជិកយុវជនមួយ ការពារលោក តា ប៉ាន់-ខាត និង ខៀវ-ជុំ ដែលចេះតែឧស្សាហ៍មកចូលរួមប្រជុំជាមួយសិស្ស តាមសេចក្តីនិមន្តរបស់ សិស្ស។

ស្ថានការណ៍វិលវល់របស់សិស្សនេះ បានលាតវែងអន្ទាយរហូតដល់ថ្ងៃ ២៧ មេសា ១៩៧២ មហាវិទ្យាល័យច្បាប់ត្រូវអាជ្ញាធរអាវុធបាត់ទ្វេជុំវិញ។ នៅក្នុងនោះ មានលោក កែវ-អន និងនិស្សិត កុយ-ប៊ិច។

ឯលោក សីង-ឆ័កថាញ់ ប្រកាសក្នុងថ្ងៃនោះឲ្យសិស្សនៅឲ្យស្ងៀម កុំរំជើបរំជួល។
ថ្ងៃ ២៦ មេសា ស្ថានការណ៍អាចអ្នកបានកើតឡើង ក្រុមបាតុកររាប់ពាន់នាក់ ដែលបានទម្លាយ រនាំងហាមឃាត់កាលពីព្រឹកនោះ បានស្ថិតនៅមុខមហាវិទ្យាល័យច្បាប់ មានមីត្រូស្រែកដៀមជាមធ្យម រដ្ឋាភិបាល។ ហើយម៉ោង ១៧ ក៏នាំគ្នាចោលដុំថ្មមកលើអាវុធបាត់ អាវុធបាត់ក៏ចោលគ្រាប់បែកផ្សែង ព្រមទាំងស្នូកក្រើនអស់ ៥ នាទី បាតុកររត់ជាន់គ្នា។ បាតុករស្រែកដេរពួកអាវុធបាត់យ៉ាងខ្លាំង។ ស្នែក ឡើងទៀតអធិករណ៍មានតទៅទៀត បាញ់គ្នាច្រងាប់ច្រងីលនៅទីនោះ។

នេះជាលើកទី ១ ហើយ ដែលអធិករណ៍កើតឡើងរវាងសិស្ស និងអាជ្ញាធរ។
លោក ថាច់-ជា រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំជាតិ សូត្រតាមវិទ្យុអំពាវនាវឲ្យសិស្សដាក់អាវុធចុះនៅ ម៉ោង ១៤ ថ្ងៃទី ២៧ មេសា។

ថ្ងៃ ២៨ មេសា បាតុកម្មយ៉ាងធំនៅវិមានឯករាជ្យ សិស្សពាក់កំណាត់ខ្មៅនៅអាវុធនិងជួតក្បាល កំណាត់ស មានទម្លាក់ជាយប់ដូចកាន់ទុក្ខខ្មោចចិន-យួន តែគេកាន់ទុក្ខខ្មោចគ្នាគេដែលថាអាវុធបាត់ បាញ់សម្លាប់នោះ។ មានបង្កើនរដ្ឋាភិបាលយ៉ាងសម្បើម : បាញ់យុវជនគឺជាទមិឡ ! បរាជ័យរដ្ឋាភិ- បាលផ្តាច់ការ សីង-ឆ័កថាញ់ សម្លាប់យុវជន មានតែរដ្ឋាភិបាលខ្មែរទេ ដែលសម្លាប់យុវជន !

ហើយគេឃោសនាគត្រឹកគត្រង បានប្រាក់កាសសន្លឹក។ ពេលនោះនិស្សិត កុយ-ប៊ិច ដែល ជាមេនៃរឿង បែរជាមកប្រកាសតាមវិទ្យុសុំទោសរដ្ឋាភិបាលគុយ។

- លោក លន់-នល់ ថ្ងៃនិសារសុំឲ្យសិស្សដែលធ្វើបុណ្យនៅវិមានឯករាជ្យនោះ ឈប់ធ្វើ បុណ្យដែលគ្មានខ្មោចនោះតទៅទៀត ដើម្បីឲ្យមានរបៀបរៀបរយក្នុងសង្គម។ លោកថា ខ្លាំងកំពុងរារាំងយើងកុំឲ្យបោះឆ្នោតបាននៅថ្ងៃ ៣០ មេសា លោកសុំឲ្យសិស្សស្ងប់ចាំ បោះឆ្នោតអនុម័តលើគម្រោងរដ្ឋធម្មនុញ្ញសិន។ តែសិស្សលែងស្តាប់ គេនៅតែទៅ នៅដេក ជុំវិញវិមានឯករាជ្យបន្តបុណ្យដដែល។

សុំរំលឹកថា ពេលនោះចម្រើនសាខាបូជាផង បុណ្យពិសាខបូជា គេធ្វើត្រូវសត្រូវសឲ្យរួចតែពី ដៃ ព្រោះរវល់នឹងរឿងចលាចលសិស្សនៅវិមានឯករាជ្យនោះ។

ថ្ងៃ ៣០ មេសា ១៩៧៣ ជាថ្ងៃបោះឆ្នោតបញ្ចេញមតិលើគម្រោងរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី។ ទាហាននិងស៊ី វិលក៏បានទៅបោះឆ្នោត ទោះបីខ្លាំងកៀបសង្កត់និងគម្រាមកំហែងយ៉ាងណាក៏ដោយ។ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនេះ អ្នកខ្លះថាមិនល្អ មិនកើត អ្នកខ្លះថាដូច្នោះ ខ្លះថាដូច្នោះ គឺថាយើងគ្មានឯកភាពអ្វីទេ។ ប៉ុន្តែដោយប្រទេស និមួយៗ ត្រូវតែមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញនោះ រដ្ឋាភិបាលត្រូវតែបន្ធូរឲ្យចេញច្បាប់នោះខានពុំបាន ល្អអាក្រក់ចាំកែ កុនថ្ងៃក្រោយ។

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ត្រូវលោកប្រធានាធិបតី លន់-នល់ ប្រកាសឲ្យប្រើនៅថ្ងៃទី ១២ ឧសភា ១៩៧២ តមក។

ចប់រឿងនេះ ក៏លេចរឿងរបស់បុគ្គលិកសិក្សាធ្វើកូដកម្មចំពោះរឿងដែលរដ្ឋាភិបាលបញ្ចុះក្របខ័ណ្ឌបុគ្គលិកសិក្សា ពីប្រភេទ «ខ» មកនៅប្រភេទ «គ» វិញ។

- កូដកម្មបុគ្គលិកនៅក្រសួងមហាផ្ទៃទាំងពីរប្រភេទ គឺលេខាធិការ-លេខហាវី ទាមទារក្របខ័ណ្ឌឲ្យស្មើនឹងក្របខ័ណ្ឌគ្រូបឋមសិក្សា និងក្របខ័ណ្ឌភ្នាក់ងារនគរបាលជាតិ។
- កូដកម្មបុគ្គលិកពន្ធនាគារអនុរក្ស ចំនួនប្រហែល ២០០ នាក់ ទាំងស្រីទាំងប្រុសទាមទារក្របខ័ណ្ឌរបស់ខ្លួនឲ្យស្មើនឹងក្របខ័ណ្ឌប៉ូលីសដែរ (ក្របខ័ណ្ឌ គ)។

រដ្ឋាភិបាលល្វីងមុខរាល់ថ្ងៃ។ ពេលនោះដូចជាគ្មានមេគ្មានកោយមិនដឹងជាស្តាប់នរណា។ ប៉ុន្តែយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រទេសខ្មែរត្រូវតែបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានាធិបតី។

- ថ្ងៃទី ២១ ឧសភា ក្រសួងមហាផ្ទៃបានប្រកាសនាមបេក្ខជនប្រធានាធិបតី គឺមាន :
 លោក កែវ-អន អាយុ ៤១ ឆ្នាំ
 លោក លន់-នល់ អាយុ ៥៩ ឆ្នាំ
 លោក អ៊ុន-តាំ អាយុ ៥០ ឆ្នាំ
 លោក អ៊ុន-តាំ និង លន់-នល់ មានដៃជើងឃោសនាគត្រឹកគត្រងសម្លៀកមណាស់ ចុងចប់លោក លន់-នល់ ក៏បានជាប់ឆ្នោតទៅ។

ថ្ងៃ ២១ មិថុនា លោក លន់-នល់ ថ្ងៃសារឲ្យប្រជាពលរដ្ឋរួបរួមគ្នាទាំងអស់ ដើម្បីសំរេចគោលការ គឺ :

- រដ្ឋាភិបាលជួយ
- ប្រជាពលរដ្ឋដែលមានសេរីភាព ជាអ្នកកសាងជីវភាពខ្លួនឯង
- អ្នកបច្ចេកទេសជួយឧបត្ថម្ភ ជួយបង្ហាត់បង្រៀននិងជួយដឹកនាំ។

អង្គការរួបរួមគ្នានោះលោកឲ្យឈ្មោះថា: «អង្គការជាតិបង្រួបបង្រួមខ្មែរអ្នកជាតិនិយម» បារាំងហៅថា: «Rassemblement National de l'Union Nationaliste.»

ប៉ុន្តែហាក់គ្មាននរណាអើពើនឹងលោកសោះ។

ប៉ុន្តែយ៉ាងណាក៏ដោយ ថ្ងៃទី ៣ និងទី ៤ កក្កដា ១៩៧២, លោក លន់-នល់ ក៏ត្រូវតែបានតែងតាំងជាប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរយ៉ាងហ៊ុកហ៊ុកដែរ។

ពីនោះមកនេះ អស់លោកអ្នកអាចកត់សំគាល់បានថា វរជនយើងចាប់ផ្តើមបែកបាក់គ្នាមែនទែនហើយ។ ចូលមកក្នុងខែសីហា ១៩៧២ គណបក្សប្រឹក្រមក៏កើតឡើង ហើយមានកម្លាំងសម្បើម។ គឺគណបក្សស្រ្តីមសាធារណរដ្ឋ ក្រោមការឧបត្ថម្ភរបស់លោក លន់-នល់, គណបក្សសាធារណរដ្ឋរបស់លោក សិរីមតៈ, គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ របស់លោក អ៊ុន-តាំ។ គណបក្សនិមួយៗ សុទ្ធតែមានសារពត៌មានផ្សាយរៀងៗ ខ្លួន។ ហើយគេដឹងថា កាសែតដំណឹងពេលព្រឹក និងកាសែតខេមរាធិបតី ដែលសរសេរទ្រទ្រង់គណបក្សសាធារណរដ្ឋ និងរិះគន់រដ្ឋាភិបាលត្រង់ៗ នោះ គឺជាកាសែតបក្សពួករបស់សាធារណរដ្ឋដែរ។ ប្រជារាស្ត្រខ្មែរឲ្យប្រស្នាតី មិនដឹងជាស្តាប់ខាងណា ជឿខាងណាទេ។

រឿងបោះឆ្នោតរើសតំណាងរាស្ត្រ សភាជាតិ ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅនៅថ្ងៃទី ៣ កញ្ញា ១៩៧២; បោះ
ឆ្នោតជ្រើសរើសព្រឹទ្ធសភាជាតិ ត្រូវប្រព្រឹត្តទៅ នៅថ្ងៃទី ១៧ កញ្ញា ១៩៧២។

ប៉ុន្តែអើយផ្ដើមឡើង ស្រាប់គណបក្សសាធារណរដ្ឋរបស់លោក សិរីមតៈ បានផ្ញើលិខិតទៅជូន
លោក លន់-នល់ មានចំណុច ៥ ១ សុំតវ៉ាអំពីបញ្ញត្តិបោះឆ្នោត លេខ ៤៥-៧២ បសខ ចុះថ្ងៃទី ១២-
៧-៧២ ហើយក្រសួងមហាផ្ទៃបែរជាឆ្លើយជូនបានតែ ១ ១ ប៉ុណ្ណោះ គណបក្សនេះក៏សម្រេចថា:

- ១- មិនចូលរួមក្នុងការបោះឆ្នោតនោះទេ,
- ២- សូមដកសេចក្ដីទុកចិត្តទាំងស្រុងពីរដ្ឋាភិបាលបច្ចុប្បន្ន,
- ៣- គណបក្សនៅតែរក្សាសិទ្ធិជាគណបក្សនយោបាយសកម្ម ។

ហើយកាសែតរបស់គណបក្សនេះ បានសរសេរយ៉ាងខ្លាំងៗសម្លៀក ដូចជាសរសេរលើក្បាល
កាសែតក្នុងថ្ងៃទី ១១ សីហា ១៩៧២ ថា: មនុស្សព្រៃធ្លាប់ប្រើច្បាប់ព្រៃ លុះដល់ចូលមកក្នុងស្រុក ក៏នៅ
តែប្រើច្បាប់ព្រៃដែរ, ការចេះថយដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាជាតិ ពុំមែនជាការកំសាកទេ គឺជាសេចក្ដីក្លា
ហានក្នុងកិច្ចជាតិរស់ !

បន្ទាប់ពីគណបក្សសាធារណរដ្ឋដកថយមិនចូលប្រកួតបោះឆ្នោតនោះ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ
ក្បាលដំរីរបស់លោក អ៊ិន-តាំ រួមប្រជុំល្ងាចថ្ងៃទី ៥ សីហា ក៏តាំងសម្រេចដែរថា :

- ១- ដកខ្លួនមិនចូលប្រឡូកក្នុងការបោះឆ្នោតទេ,
- ២- ប្ដេជ្ញាបរិសុទ្ធចំពោះការរំលោភជាអចិន្ត្រៃយ៍ ពីសំណាក់រដ្ឋាភិបាលទៅលើគោលសំខាន់ៗ
នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ,
- ៣- សម្រេចមិនទទួលស្គាល់លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោតខាងមុខ ហើយទុកលទ្ធផលនោះថាគ្មាន
ភាពតំណាងជាតិទាល់តែសោះ។

អស់លោកអ្នកឃើញហើយ នូវអ្នកដឹកនាំបដិវត្តន៍យើងបែកបាក់គ្នាប៉ុណ្ណា? យើងអាចនឹង
វាស់ទំហំនោះបានទេ?

ឯពួកគណបក្សសង្គមសាធារណរដ្ឋ ដែលបានមកលោក ហង្ស-ធុនហាក់ កាន់ដារជាអគ្គលេ-
ខាធិការនោះ ក៏ចេះតែទទ្រើបៗ ទៅ មុខត្រូវស្រែជម្រៅ (មុខក្រាស់) ដើរអង្វររាស្ត្រឲ្យយល់រឿងស្ថាប័ន
ជាតិគ្រប់កន្លែង ព្រោះគណបក្សនេះយល់ថា ជាតិត្រូវមានអង្គការជាស្ថាប័នគ្រប់សព្វសម្រាប់និយាយ
ការក្នុងអង្គការសហប្រជាជាតិ។

គ្រានេះ វរជនរៀមច្បងទាំងអស់ មើលមុខគ្នាដែលនិច្ចមែនទែនហើយ រីឯកូនចៅដៃជើងម្នាក់ៗ
នោះ ក៏កាន់ជើងចៅហ្វាយនាយ ស្រែកកោកកាកៗ ប្ដេជ្ញាទោសគ្នាទៅវិញទៅមកគ្នានប្រណី។

ខ្ញុំនឹកឃើញដល់កាលយោសនាគណបក្ស កាលពីម្ភៃប្រាំឆ្នាំមុនទៅហើយ សម័យនោះគេ
ជេរគ្នាជាល្បែង ដូចជាថា កុំជឿប្រជាធិបតេយ្យពីព្រោះ «តែ-ក-វ៉ាក់» គឺទាក់កវ៉ៃ ពួកនេះសាហាវ
ណាស់; កុំជឿសេរីភាព ពីព្រោះពួកនេះ «តាបូត» គឺតូតរាប ភរហូត; កុំទៅយកដំរីកំបុតក មាន
ក្បាលឥតខ្លួនចង្រៃណាស់; កុំទៅកាន់រូបប្រាសាទដាក់អាចម៍ប្រដៀវ; កុំទៅជឿហនុមានដែលកំពុងលី
ផែនដីទៅលក់ ។ល។ ខ្លះប្រតិស្ឋរឿងអាសអាភាសផ្សេងៗ ដូចជាថា ហនុមានសហាយនឹងនាងគង្គីង
។ល។ គឺគេចោទគ្នាសើចលេង គ្មានគិតដល់គោលគំនិត នៃគណបក្សសោះឡើយ។ គេគ្មានយកគោល
នយោបាយដឹកនាំស្រុកទេស ដែលត្រូវធ្វើយ៉ាងណាៗ ទើបបានចំរើននោះមកពោលសោះឡើយ។

ប្រជារាស្ត្រខ្មែររាល់រាល់រង្វង់ លូងនៅតែលូងគ្មានស្គាល់មាតិកាច្បាស់រឿងនយោបាយស្រុក ដរាបសព្វថ្ងៃ សម័យនោះវាដូច្នោះ ដល់មកសម័យនេះហើយ ក៏វានៅតែដូច្នោះទៀត គួរស្តាយ !

ការទាស់ទែងខ្លាំងគំនិតគ្នានេះ គ្មាននរណាអាចរំលងបានទេ ខ្ញុំក៏ចេះតែនឹកថា ឱ! ពេលនេះ ប្រសិនបើមានព្រះឥន្ទ ព្រះព្រហ្ម យមយក្សណាមកប្រោស ហ្ន៎ , ប្រហែលជាបានត្រូវរ៉ូវវិញខ្លះៗ ហើយ អស់លោកអ្នកក៏ប្រហែលជាបានគិតដូចខ្ញុំដែរ មិនអីចឹងឬ? យើងពិបាកចិត្តដូចៗ គ្នាៗ ប៉ុន្តែមានរស្មី មួយដែលនាំឲ្យភ្នែករឿងនេះៗ ក្នុងពេលដែលខ្ញុំកំពុងនឹកផ្សេងនោះ ស្រាប់តែសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ហួត-តាត លោកបានហៅខ្ញុំទៅពិគ្រោះនឹងលោកៗ លោកមានព្រះបន្ទូលសួរថា ស្ថានការណ៍សព្វថ្ងៃ ចលាចលពេញទំហឹង ឯវរជនយើងទាស់គ្នាពេញល្បួង តើលោក ម៉ុល ឯងយល់យ៉ាងណាដែរ? ខ្ញុំនឹក ឃើញថាមានតែសម្តេចទេ ទើបពួកនោះស្តាប់ខ្លះ ទើបខ្ញុំទូលទៅព្រះអង្គថា :

- សូមទ្រង់មេត្តាប្រោស, ទូលបង្គំយល់ថា មានតែសម្តេចទេ ដែលប្រហែលជាពួកវរជន យើងនៅគោរពស្តាប់ខ្លះ សូមសម្តេចសរសេរលិខិតទៅស្នើពួកនោះ ឲ្យរួមគ្នាឡើងវិញទៅ ប្រហែលជា មានលទ្ធផលប្រសើរៗ លោកសួរមកខ្ញុំវិញថា : អាត្មាគិតថានឹងសរសេរទៅហើយ ប៉ុន្តែវាគ្មានអ្នកកាន់ សំបុត្រនោះ យកទៅជូនអស់លោកទាំងនោះដោយផ្ទាល់ៗ ដែរ ខ្ញុំក៏ទូលលោកវិញប្រញាប់ថា : ទូល បង្គំធានាយកទៅជូនវរជនទាំងនោះដោយផ្ទាល់ដៃ សុំសម្តេចធ្វើសំបុត្រនោះមកចុះៗ សម្តេចព្រះសង្ឃ រាជក៏ធ្វើសំបុត្រទាំងបីជាសម្ងាត់ ឲ្យខ្ញុំនាំទៅជូនលោកទាំងអស់ឲ្យរួបរួមគ្នា ខ្ញុំក៏បាននាំសំបុត្រនោះទៅ ជូនលោក លន់-នល់, លោក សិរិមតៈ, លោក ចេង-ហេង ដល់ទីលំនៅៗ ឯលោក អ៊ិន-តាំ សម្តេច លោកប្រើស្មៀនលោកឲ្យយកទៅជូនៗ ថ្ងៃក្រោយមកក៏ឃើញលោក សិរិមតៈ, លោក ចេង-ហេង និង លោក អ៊ិន-តាំ ធ្វើលិខិតរួមគ្នាថ្លែងថា អស់លោកអរព្រះគុណសម្តេចណាស់ ហើយថា ប្រុងនឹងរួបរួមគ្នាដែរ ពុំចង់បែកបាក់ទេ។

សម្តេចព្រះសង្ឃរាជក៏លោកមានអំណរៗ ខ្ញុំដែលជាអ្នកនាំការណ៍ក៏បានសប្បាយដែរ ប៉ុន្តែ ពេលដែលគណបក្សសង្គមសាធារណរដ្ឋកំពុងចាត់បេក្ខជននយោបាយសនាទ្រីបៗ តែឯង មុននឹងដល់ថ្ងៃបោះ ឆ្នោតចំនួន ១៣ ថ្ងៃ គឺថ្ងៃ ២១ សីហា ១៩៧២ ពេលព្រឹក ស្រាប់តែ... ក្លាំង ! គ្រាប់បែកពូស្តិកមួយដុះ ឡើង សំដៅទៅប្រុងផ្តាច់ជីវិតលោក ស៊ីង-ឆ័កថាញ់ រដ្ឋមន្ត្រីទី ១ និងជារដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសខ្មែរ!

បះសក់! អស់អ្នកក្រុងភ្នំពេញ និងអ្នកប្រវត្តិសាស្ត្របើកភ្នែកធំៗ ។

នែ! អ្នកនយោបាយខ្មែរ លេងឡើងសុទ្ធតែអីចឹងៗ លោក ស៊ីង-ឆ័កថាញ់ ប្រាប់ពួកកាសែតថា អ្នកដែលប្រាថ្នាជីវិតលោក ជាអ្នកធ្លាប់ធ្វើទាហាន មិនមែនសត្រូវក្រៅទេ គឺសត្រូវក្នុងតែម្តង លោកថា លោកឥតខ្ចាចស្លាប់ទេ ព្រោះជីវិតលោក លោកយកមកឲ្យខ្មែរប្រើហើយ បើមានគេពុំពេញចិត្តនឹង លោក គេចង់បំបាត់លោក ក៏មិនដឹងជានឹងគិតធ្វើម្តេចៗ ផ្សេងៗ ទៅចុះ ស្លាប់ក៏ស្លាប់ទៅ !

មែន, លោក ស៊ីង-ឆ័កថាញ់ ជាមនុស្សនយោបាយតាំងពីឆ្នាំ ១៩៧០ ធ្លាប់ចោលស្រុក ចោល ស្រែ ចោលម៉ែ ចោលឪ ធ្លាប់ជាប់គុកច្រវាក់ ធ្លាប់នៅព្រៃស៊ីអត់ស៊ីឃ្លាន, ធ្លាប់ត្រូវគេជេរតាមវិទ្យុយ៉ាង ចាស់ដែកាលពីឆ្នាំ ១៩៦៧ ថាក្បត់ជាតិ លោកទើបតែបានអើតក្បាលមកជាន់ស្រុកខ្មែរ ក្រោយព្រឹត្តិ- ការណ៍ ១៨ មីនា ក៏ស្រាប់តែរងគ្រោះអាក្រក់ទៀត មករងថ្មបាក់ ត្រូវកូនសិស្សជេរពេញមេឃ កាលពី ខែមេសា ហើយមិនទាន់បានស្ងប់ផង ក៏ស្រាប់តែមកបិះស្លាប់បែបធូរល្អយយ៉ាងនេះទៅទៀតៗ គិតទៅ ដូចជាអាសូរលោកដែរៗ នេះសំដីអ្នកគ្រិះរិះគេពោលៗ

ចំណែកខ្ញុំ ខ្ញុំក្រាក់ធ្លាក់ទឹកចិត្តថា ឱ! អ្នកនយោបាយខ្មែរ! បើលេងឡើង សុទ្ធតែប្រាថ្នាបំបាត់ ស្រមោលគ្នាអីចឹង តើថ្ងៃណាឡើយនឹងបានប្តុំប្តឹង! ឱ! បើមិនបានប្តុំប្តឹងទេក៏ហីទៅចុះ អាណិតតែកុំឲ្យ រឹតតែទន់ជ័យទៅទៀតនោះ។ ការកាប់សម្លាប់គ្នានេះ មុខគួរឲ្យស្តាយណាស់។ រាប់ឈ្មោះមើល អ្នកចេះ ដឹងខ្មែរយើងមានប៉ុន្មាននាក់? បើរាល់តែលបកាប់សម្លាប់គ្នាអីចឹង ចុងចប់វានៅសល់អ្វី? មាននរណា ដឹកនាំនរណា? បើយើងមិនពេញចិត្តនឹងលោក ស៊ីន-ឆ័កថាញ៉ាទេ លោក ស៊ីន-ឆ័កថាញ៉ាចេះខ្មែរដែរតើ ម៉េចមិននិយាយប្រាប់ឲ្យត្រង់ទៅ? ម្យ៉ាងទៀតលោក ស៊ីន-ឆ័កថាញ៉ានេះ គាត់មកដើម្បីបង្កប់កិច្ចដែល ថាត្រូវបង្កើតឲ្យមានស្ថាប័នជាតិគ្រប់សព្វទេតើ ចប់ហើយគាត់ឈប់ គាត់មានក្រាញចងដឹកនាំណា? ម៉េចក៏មិនចាំមើលគាត់សិន?

ប៉ុន្តែ! ចរិតខ្មែរយើង!!! អើធ្វើម៉េចបើវាអីចឹងពិតណាស់មកហើយនោះ!!! កែពុំបាន! ខ្ញុំមិនដឹងជា ឈ្មោះណានៅក្នុងក្រុមណាទេ ដែលប្រុងសម្លាប់លោក ស៊ីន-ឆ័កថាញ៉ានោះ ប៉ុន្តែខ្ញុំជឿថា អ្នកនោះក៏គឺ ជាខ្មែរដែរ។

- ថ្ងៃទី ៣ កញ្ញា ១៩៧២ បោះឆ្នោតជ្រើសរើសសភាជាតិ
  - ថ្ងៃទី ១៧ កញ្ញា ១៩៧២ បោះឆ្នោតជ្រើសរើសព្រឹទ្ធសភា :
- ពេលទាំងនោះបានប្រព្រឹត្តិទៅដោយស្រួល ។

លុះដល់ចូលមកខែតុលា ១៩៧២ មានការកត់សំគាល់មួយទៀត គឺថ្ងៃទី ១៤ តុលា ១៩៧២ គណៈមន្ត្រីរបស់លោក ស៊ីន-ឆ័កថាញ៉ា តាំងឡើងដោយក្រឹត្យលេខ ១៨៧/៧២ PRK ថ្ងៃ២១មីនា១៩៧២ បានដាក់ពាក្យសុំលាលែង ចំពោះលោកសេនាប្រមុខ លន់-នល់ ។

លោកសេនាប្រមុខប្រធានាធិបតីបានចាត់ឲ្យលោក ហង់រ្យ-ធុនហាក់ អគ្គលេខាធិការគណបក្ស សង្គមសាធារណរដ្ឋទៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មី។ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មីកើតឡើងដោយក្រឹត្យលេខ ៧៨៥/៧២ PRK ចុះថ្ងៃ ១៥ តុលា ១៩៧២ មានទេសរដ្ឋមន្ត្រី ៤ រូប, រដ្ឋមន្ត្រីថ្មី ១១ រូប និងរដ្ឋលេខាធិការ ៥ រូប ។

- ថ្ងៃ ១៧ តុលា គណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មី បានបង្ហាញខ្លួនចំពោះសហសភា។
- ហើយទាំងអស់គ្នា ចាប់ធ្វើការតទៅ ដោយមានសង្ឃឹមថាបានចម្រើនស្រុកទេស។
- សរុបក្នុងឆ្នាំ ១៩៧២ យើងបែកបាក់គ្នាយ៉ាងខ្លាំង ហើយផ្លូវជាតិលេខ ១ ពីអ្នកលឿងទៅស្វាយ រៀង យើងទៅលែងរួច ទីខេត្ត ទីក្រុងរួញចូលក្នុងបន្តិចម្តង ។

យើងចូលមកក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៣។

យើងរាល់គ្នាជឿថា ប្រហែលជាយើងត្រូវត្រូវនឹងរឿងប្រទូសរ៉ាយ ជេរគ្នា បាតុកម្ម កូដកម្ម ស្តី ទៀតហើយ។ ប៉ុន្តែចាំមើល?

ថ្ងៃទី ២៧ មករា ១៩៧៣ អាមេរិកាំងនិងយួនខាងជើងចុះហត្ថលេខាលើច្បាប់នៅយួនខាង ត្បូង។ លោកសេនាប្រមុខខ្មែរ បញ្ជាឲ្យទាហាននៅក្នុងបន្ទាយទុកឱកាសឲ្យយួនខាងជើងដកទ័ពទៅ ស្រួលៗ ចេញទៅវិញ។

យើងមានពន្លឺសង្ឃឹម! ប៉ុន្តែស្រាប់តែព្រឹបៗ ពួកព្រៃកម្រិតទ័ពរដ្ឋាភិបាលស៊ីវិលគ្រប់កន្លែង ធ្វើឲ្យ ស្លាប់ខ្មែរក្នុងចាស់ទ្វេលើសដើម! ខាងណោះគ្រាប់បែក ខាងណោះផ្កក់ចូល ! បូកគ្នាទៅម៉្លេះ ទាំងភូមិ ! នរណាចាញ់? នរណាល្អ? ឆ្លើយថា ខ្មែរចាញ់ទាំងអស់គ្នា ! នេះរឿងច្បាំង។ ឯរឿងកិច្ចការរដ្ឋវិញ លោកកុន្យិយកិច្ចការសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ តម្រូវឲ្យឡើងថ្លៃប្រេងឥន្ធនៈ ក៏ដូចជាជាសំអាតមចិនតម្លើង

ថ្ងៃអីវ៉ាន់គ្រប់ដំពូកត្រីបៗ ដូចទឹកចាល់ទំនប់ បុគ្គលិកសិក្សាខ្មែរអត់ទ្រាំពុំបាន ក៏ផ្ដើមធ្វើកូដកម្ម (ថ្ងៃ ១០-២-៧៧) គគ្រឹកឡើង គ្រូបង្រៀនឈប់បង្រៀនសិស្ស ព្រោះបញ្ហាប្រកួតនឹងទំនិញឡើងថ្លៃ ក្នុងថ្ងៃ ទី ២៧ កុម្ភៈ ម៉ោង ៨ កន្លះត្រឹក នៅមហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ, គណៈកម្មការចម្រុះតំណាងគ្រប់ក្រុម ខ័ណ្ឌបុគ្គលិកសិក្សាខ្មែរដែលមានលោក សេង-ប៊ុនថន ជាប្រធាន និងមានគ្រូបង្រៀនប្រមាណ ៤០០ នាក់រួមផង បានធ្វើសន្និសីទសារពត៌មានស្ដីអំពីគោលបំណងដ៏ពិតប្រាកដ នៃកូដកម្មរបស់បុគ្គលិក សិក្សាខ្មែរ។

លោក សេង-ប៊ុនថន បុគ្គលិកសិក្សាធ្វើកូដកម្មនេះ ដោយសារក្រពះដែលប្រទាំងប្រទេសនឹង រឿងឡើងថ្លៃទំនិញគ្រប់សារពើម បើរដ្ឋាភិបាលមិនដោះស្រាយទេ កូដកម្មនឹងបន្តទៅទៀត!

រឿងកូដកម្មបានលាតវែងតទៅ អ្នកខ្លះកាន់ជើងថាគ្រូធ្វើនេះត្រូវ ព្រោះថាប្រយោជន៍រួម ត្រូវតែ ទាមទារ។ អ្នកខ្លះថា ពួកលោកគ្រូ អ្នកគ្រូធ្វើនេះមិនសម ព្រោះបើទាមទារផង បង្រៀនសិស្សផងទៅវា ម៉េច? លេងទម្លាក់ការចោល ទុកឲ្យកូនខ្មែរគ្មានវិជ្ជាព្រោះរឿងទាមទារនោះ វាមិនស្លាប់ហើយ? កូនខ្មែរ កៀសពីព្រៃ, កូនអ្នកក្ររហេមហាម កូនគេកូនឯងដែលគ្មានប្រាក់កាសនឹងជួលសាលារៀននោះ វាមិន នៅតែខ្វាក់ពេញមាត់ហើយ? ជាមួយគ្នានឹងកូនយើងរាល់គ្នានៅផ្ទះ, នៅ Lycée Descartes គេបង្រៀន គគ្រឹក រួចកូនចៅថៅកែចិនធំៗ អ្នកធំៗ គេមានគ្រូបង្រៀនដល់ផ្ទះ ខ្លះសុំទៅរៀនរហូតបរទេស។ ពួក អស់នោះចេះដឹងត្រឡប់មកវិញ ចៅហ្វាយយើងទៀត ! ទៅណាវាឈ្លែង!

នៅថ្ងៃអាទិត្យ ទី៤ មីនា ១៩៧៧, នៅសាលមហោស្របទន្ធបាសាក់ មានបើកសម័យប្រជុំមួយ ពិភាក្សាស្ដីពីបញ្ហាទំនិញឡើងថ្លៃនោះ ឆ្លើយតបនឹងកូដកម្មបុគ្គលិកសិក្សា។ អស់លោកអ្នកធំ មាន លោក លន់-ណុន, អិត-ធុយ, សាផុន-សារ៉ាស៊ី, ថាច់-ជា, កែវ-ម៉ុងត្រី, ឡុង-បុត្តា, ស៊ុម-ឈុំ។ និយាយទៅនិយាយមកគ្មានដំណោះស្រាយអ្វីនាំឲ្យកក់ក្តៅសោះឡើយ។ ហើយដែលនាំឲ្យលោក លន់- ណុន ក្តៅក្រហមមុខនោះ គឺមានគ្រូបង្រៀនម្នាក់ចោទលោកថា លោកមាន ៩២ លានដុល្លារ U.S. ធ្វើនៅ ប៉ារីសស្វីស Banque Suisse !

ហ៊ី ស្តាប់ទៅឈឺក្បាល ។

រឿងនេះមិនទាន់ចប់ផង លេចរឿងលោកផ្កាយ១ អ៊ុន-ញ៉ាច ចៅហ្វាយខេត្តកំពត ទះកំផ្លៀង លោកគ្រូ គង់-លីម, មកទៀត ត្រូវ កំរំជួលឡើងទៀត។ លោកអភិបាលក្រុងយើងយល់ថាបែបមិន ស្រួល ក៏ធ្វើដីកាក្រុងថ្ងៃ ១៤ មីនា ១៩៧៧ ហាមប្រាមមិនឲ្យធ្វើបាតុកម្មផ្ដេសផ្ដាស !

ប៉ុន្តែមានប្រសិទ្ធភាពឯណា? ថ្ងៃទី ១៧ មីនា ១៩៧៧ មានមីទ័នីគ្រូបង្រៀនគគ្រឹកគគ្រង នៅ មហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ, មានបដាជាច្រើនប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាល ដូចជាថា : អ្នកដឹកនាំល្មោកអំ ណាច + ខ្លះសមត្ថភាព = កប់ខ្លួនឯង, ជាដើម ។

ម៉ោង ១១ ជិតឈប់ប្រជុំទៅហើយ ក៏ស្រាប់តែ ក្លាំង! ក្លាំង! ស្លាប់ ២ នាក់ រហូសច្រើននាក់ ! ផ្ទុះ គ្រាប់បែក !

- ហើយព្រឹត្តិការណ៍ធំបំផុត ស្ទើរក្រឡាប់ផែនដីក្នុងថ្ងៃដែលនោះ គឺវេលាម៉ោង ១ កន្លះ ថ្ងៃ ត្រង់ ស្រាប់តែ ក្លាំង! ក្លាំង! ពីរគ្រាប់ក្បែររថនីវិមានសាធារណរដ្ឋចំការមន! យន្តហោះ T 28 បើកបរ ដោយឈ្មោះ ស-កុត្រា ដែលថាត្រូវជាអតីតស្វាមីនាងបុទុមបុព្វ បានទំលាក់គ្រាប់បែកនេះ សំដៅ លោកប្រធានាធិបតី លន់-នល់ ដែលវេលានោះក៏មានប្រជុំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីផង។

ក្នុងថ្ងៃនោះមានការបន្ទាន់ៗ ជាប់ៗ គ្នា។ បន្ទាប់ពីទំលាក់គ្រាប់បែកនេះភ្លាម លោកប្រធានាធិបតី
លន់-នល់ ថ្ងៃសារប្រាប់រាស្ត្រឲ្យរួបរួមគ្នា រួចលោកថ្ងៃសារប្រកាសភាពអាសន្ន ប្រទេសជាតិស្ថិតនៅ
ក្នុងភយន្តរាយ, លោក គាំ-រ៉េត រដ្ឋមន្ត្រីយោសនាការ ថ្ងៃសារអំពីវិធានការការពារ ហើយឲ្យរាស្ត្រនៅឲ្យ
ស្ងៀមកុំក្អាកក្អើល, លោក ថោង-លីមហ្សង ធ្វើសន្និសីទកាសែត, ហើយបំរាមគោចរប្រកាសពីម៉ោង
២១ ដល់ម៉ោង ៥ ក្លឹម

ព្រឹត្តិការណ៍ច្រើនស្តេកស្តុះ រកកត់មិនទាន់។ បន្ទាប់មកមានការចាប់ពពួកស្តេចយុំមួយកន្លែង។
បន្ទាប់មក ខ្មែរយើងក៏ហោកប៉ាល់ហោះអាមេរិកាំង ឲ្យចូលមកជួយទម្លាក់គ្រាប់បែកនៅជុំវិញរដ្ឋធានីភ្នំ
ពេញតែម្តង ព្រោះពេលនោះយួននិងខ្មែរខាងម្ខាងទៀតនោះ ចូលមកកាន់តែកៀកនឹងក្រុងភ្នំពេញ
ណាស់ទៅហើយ ដូចនៅអរិយក្សត្រនេះជាដើម។

ប៉ុន្តែបែបបទបន្តិចមកវិញ។

ថ្ងៃទី ១៧ មេសា ១៩៧៧ លោក លន់-នល់ ថ្ងៃសារជំរាបរាស្ត្រអំពីចំណង់និងបំណងរបស់
លោកក្នុងការបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់ខាងនយោបាយមួយ (Un Haut Conseil Politique) សម្រាប់កាន់
កាប់ការដឹកនាំរួមគ្នា ចំពោះបញ្ហាធំៗ របស់ជាតិ។

ស្តាប់ពាក្យនេះ សហសភាពេលប្រជុំពេញអង្គជាសមាជសភាក្នុងសម័យប្រជុំវិសាមញ្ញនៅថ្ងៃ
ចន្ទ ទី ២៧ មេសា ១៩៧៧ សំរេចចិត្តគាំទ្រម៉ឺងម៉ាត់នូវគំនិតពង្រីកមូលដ្ឋាននយោបាយនេះ ហើយដើម្បី
អនុវត្តនូវកម្មវិធីនេះ រដ្ឋាភិបាលពិសេស ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យចាត់វិធានការតាមបញ្ញត្តិក្នុងរយៈ ៣ ខែ។

ថ្ងៃ ២៤ មេសា ១៩៧៧ លោក លន់-នល់ ថ្ងៃសារជំរាបខ្មែរអំពីសមាសភាពឧត្តមក្រុមប្រឹក្សា
នយោបាយ។

- ១- ផ្អាកសម័យប្រជុំនៃសភាជាតិនិងព្រឹទ្ធសភាសម្រាប់រយៈពេល ៦ ខែ។
- ២- បង្កើតគណៈកម្មាធិការមួយមានឈ្មោះថា ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានយោបាយ ដែលមានភារៈ
ជួយលោកប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋ ក្នុងកិច្ចការដឹកនាំប្រទេសជាតិ។

* *
*

ក្នុងរយៈពេលជិត ៦ ខែនេះ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានយោបាយ អាស្រ័យដោយសម្លេងនៃលោកប្រ
ធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋខ្មែរ នឹងធ្វើសេចក្តីសម្រេចផ្សេងៗ ដែលនឹងត្រូវឲ្យរដ្ឋាភិបាលពិសេសអនុវត្ត។
ការចាត់តាំងនិងការប្រព្រឹត្តទៅ នៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានយោបាយ នឹងត្រូវកំណត់ដោយបញ្ញត្តិ
នៃលោកប្រធានាធិបតីសាធារណរដ្ឋ។

មកដល់ត្រង់នេះ យើងដូចជាបានសប្បាយ ត្បិតបានឃើញអស់លោកវេជនទាំងអស់ បានរួប
រួមគ្នាឡើងវិញដូចប្រាថ្នា។

ប៉ុន្តែមកនឹកចូលត្រង់ឈ្មោះបន្តិច គឺថ្ងៃទី ២ ឧសភា ១៩៧៧ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលោក ហង្ស-ជុន
ហាក់ បានលាលែង ហើយថ្ងៃទី ១៦ ឧសភា ១៩៧៧ លោក អ៊ុន-តាំ ដែលជាសមាជិកឧត្តមក្រុមប្រឹក្សា
នយោបាយនោះ ស្រាប់តែសម្រេចខ្លួនចុះមករៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រីបន្តពីលោក ហង្ស-ជុនហាក់ ហើយ

ចំពោះរឿងនេះ ខ្ញុំសូមលើកឡើងវិញបន្តិចថា គណៈរដ្ឋមន្ត្រីស្រុកខ្មែរយើងដូចជាផ្លាស់ប្តូរញឹកញាប់ ពេក រកតែនឹងទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រវត្តិសាស្ត្រឲ្យបានជាក់ច្បាស់ប្រាកដប្រជាពុំទាន់។ គិតមើលចុះ តាមដែលខ្ញុំកត់ត្រា : ពីខែកុម្ភៈ ១៩៥៨ ដល់ខែមីនា ១៩៧០ យើងមានគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ៤៥ លើក ដែល ក្នុងនេះ មានគណៈរដ្ឋមន្ត្រីគណបក្ស ២០ លើក គណៈរដ្ឋមន្ត្រីសន្តិសុខស្រ្តីនិយម ២៥ លើក។ ហើយ នាយករដ្ឋមន្ត្រីឃើញតែមនុស្សដដែលៗ ច្រើនលើកដូចជាញ៉ាមញៀនតែឋានៈនេះយ៉ាងម៉េចមិនដឹង តែ ការ មិនឃើញចម្រើនទៅមុខសោះ ផ្លាស់ចុះផ្លាស់ឡើង មនុស្សដដែលៗ ដើរជ្រុំជើងលើដានចាស់ ដដែលៗ មិនឃើញឈានទៅមុខសោះ។ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៤៨ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧០ មានឈ្មោះមនុស្សដែល មានវាសនាធ្វើនាយកនោះ ១៧ នាក់ ដូចជាសីហនុ ១៥ លើកម្នាក់ឯង សម្តេច ប៉ែន-នុត ៦ លើកម្នាក់ ឯង។ អ៊ុម-ឈឿងស៊ុន និង នរោត្តម-កន្ទុល ៣ លើកម្នាក់។ ហើយកាលនីតិកាលទី ១ នៃសកាជាតិ នោះ នាយករដ្ឋមន្ត្រីមានលោក ឈាន-វ៉ែម, ប៉ែន-នុត, យ៉ែម-សំបូរ, អៀវ-កើស។ នីតិកាលទី ២ មានលោក ហ៊ុយ-កន្ទុល។

ឃើញថា វេជ្ជនៃខ្មែរទាំងនោះ លាយចម្រុះគ្នាទាំងអ្នកលោកអំណាច អញ្ជូនិយម កៅអីនិយម ផ្តាច់ការនិយម ព្រមទាំងអ្នកជាតិនិយមខ្លះផង។

ការផ្លាស់ប្តូរហើយវិលទៅវិលមក ធ្លាក់ទៅលើតែបុគ្គលម្នាក់ៗ និងពួកក្រុមម្នាក់ៗ នេះហើយ ដែលទុកដូចជាម្សៅម្យ៉ាងរបស់អ្នកកាន់អំណាចស្រុកខ្មែរ ហើយដែលគេប្រកាន់ថាជាម្សៅ «ល្អ» របស់គេទៀត។

ហើយមកដល់ត្រង់នេះ ខ្ញុំសូមបញ្ចប់កំណត់របស់ខ្ញុំពេលនេះចុះ តែសូមឲ្យអស់លោកអ្នក អានពិចារណាឡើងវិញ តាំងពីក្រោយព្រឹត្តិការណ៍ ១៨ មីនា ១៩៧០ រហូតមកដល់នេះ តើយើងបំផ្លាញ ពេលឲ្យខូចទេទៅ ទៅប៉ុណ្ណា? យើងប្រឈ្មោះគ្នាប្រឡងគ្នា គ្មានមេ គ្មានកោយ អស់ពេលប៉ុន្មាន? តើ យើងអាចនឹងរិះគន់ការបែកបាក់ដ៏អាស្រូវនេះបានដែរទេ?

សូមអស់លោកអ្នកមេត្តាគិត ហើយឆ្លើយចំពោះរឿងនេះផងចុះ។ តើ **ចរិតខ្មែរ** យើងអាចផ្លាស់ ខ្លះបានទេ? ដើម្បីសាងសាធារណរដ្ឋតទៅទៀតនោះ?

*

*

*

ଅକ୍ଷୟକାନ୍ତ

គំនិត «មានតែអញ»

មានវរជនខ្លះ ដែលធ្វើជាប្រធានអង្គប្រជុំណាមួយ សប្បាយណាស់នឹងនិយាយបែកជាអូរហូរ ជាស្ទឹង រហូតដល់ទៅជ្រុលរឿងខុសរបៀបវារៈទៅក៏មាន។ បញ្ចេញយោបល់មកសុទ្ធតែបញ្ជាក់ថា គិត នោះត្រឹមត្រូវហើយ យោបល់នោះល្អហើយ ឲ្យសមាជិកអង្គប្រជុំអនុម័តតាមចុះ។ កាលបើមានសមាជិកណាជំទាស់ ឬសុំជូនយោបល់ខ្លះនោះ រមែងតែនឹងមិនសប្បាយចិត្តសោះឡើយ ព្រោះទំលាប់អាត្មា ឯងនោះចេះតែមើលងាយគេ ថាគេមិនកើតទេ គេមិនដល់ខ្លួនទេ គេល្ងង់, ឯខ្លួនវិញគឺជាអ្នកចេះជ្រៅជ្រះ ជាបញ្ញវន្ត ជាមនុស្សកំពូល គំនិតរបស់ខ្លួនជាគំនិតពេជ្រ គំនិតរបស់អ្នកដទៃជាគំនិតកាក មិនបានការ មិនត្រូវមកបញ្ចេញអ្វីទេ។

គំនិត«អញនិយម»នេះ ជាគំនិតផ្កាសហ្មសហេតុ ពីព្រោះគេឯទៀតក៏ជាមនុស្សមានវិចារណញ្ញាណដែរ ធ្លាប់ត្រិះរិះរកហេតុផលក្នុងរឿងណាមួយដែរ គេចេះដឹងមួយបែប យើងចេះដឹងមួយបែប ត្រូវបញ្ចេញយោបល់ផង ដើម្បីរកលទ្ធផលល្អឲ្យអង្គប្រជុំ ឬសមាគម។ ពីព្រោះតាមធម្មតា សូម្បីអ្នកសិល្បៈដូចគ្នា ក៏មិនអាចទទួលការធ្វើការឲ្យបានសព្វគ្រប់តែម្នាក់ឯងបានទេ វាត្រូវតែអ្នករៀនរូបរាង រាំ អ្នកគូររូបរាងគូរ អ្នកក្លែងរូបរាងក្លែង មួយមុខៗ ពិសេសៗ ដោយខ្លួន វាមិនមែនអ្នករាំចេះរាំ ហើយចេះគូរ ចេះលេងក្លែងសព្វគ្រប់នោះទេ ឬក៏អ្នកក្លែងចេះទាំងគូរទាំងរាំរែកនោះទេ។ ម្នាក់ៗ មានវិជ្ជាជីវៈពិតប្រាកដដោយៗ ខ្លួន។ យ៉ាងណាមិញ យើងប្រធាន យើងចេះដឹងតាមសមត្ថភាពយើង ឯគេឯទៀត គេក៏មានចំណេះអ្វីផ្សេង សម្រាប់និយាយឲ្យយើងស្តាប់ដែរ គួរតែយើងឲ្យគេនិយាយផង ស្តាប់គេផង ព្រោះតាមសង្កេតមក ធម្មតាប្រធានអង្គប្រជុំច្រើនតែយល់លើការទូទៅ ឯការកំប៉ិកកំប៉ុក កំទេចកំទីរយរងនោះ គេសមាជិកគេយល់គេដឹង។

នៅប្រទេសខ្មែរយើង ច្រើនតែអ្នកមានតម្រិះចេះដឹង មានសញ្ញាប័ត្រធំៗ ចេញមកពីបរទេស មកនាំឲ្យខូចរបៀបរៀបរយក្នុងសង្គមខ្មែរ ពីព្រោះតែលោកនិយាយនៅក្នុងពេលប្រជុំម្តងៗ ច្រើនតែអួតថា នៅអឺរ៉ុបឬនៅអាស៊ីទ្វីប គេច្រើនតែប្រើរបៀបដូចលោកពន្យល់ជូននេះឯង ត្រង់ពិតឬមិនពិត ស្រេចតែលោកដ៏មហិមានោះ អធិប្បាយរៀបរាប់ទៅតាមការយល់របស់បុគ្គលនោះទេ មិនមែនជាវិជ្ជាដែលបានរៀននោះយកមកពន្យល់នោះទេ គឺជាយោបល់ម្នាក់ៗ ទេតើ។ ប៉ុន្តែគ្នាដែលមានតម្រិះតិចតួចស្តួចស្តើង មិនហ៊ានជូនយោបល់ ដោយខ្លាចអ្នកមានតម្រិះនោះមើលងាយខ្លួន ! នេះហើយចិត្តខ្មែរសមយសតវត្សរ៍ទី ២០ នេះ សំគាល់មើលចុះ អ្នកដែលបានដឹកនាំមុនៗ កន្លងមកនេះ ច្រើនតែអាត្មានិយម មានតែអញទើបដឹកនាំប្រទេសជាតិទៅបាន គ្មានបណ្តុះចិត្តបរិសុទ្ធជួយពន្យល់ជូនយោបល់ ឃើញត្រូវហើយនាំគ្នាធ្វើតាមនោះទេ មានតិចណាស់ ច្រើនតែប្រជុំរួចបង្អែកម្តង ត្រង់អនុវត្តទៅតាមនោះ សុទ្ធតែម្តង។ នេះហើយប្រជុំច្រើនបានការតិច ប្រទេសចំរើនលូតលាស់ គេប្រជុំតិចធ្វើការបានច្រើន ទើបទៅមុខបាន ខ្ញុំសំគាល់មើលមកឃើញបែបនេះច្រើន។

ហេតុនេះ យើងគួរអនុលោមស្តាប់សម្លេង ស្តាប់យោបល់របស់សមាជិកឯទៀតខ្លះផង កុំ
អញ្ជើញមេតក

គំនិតលួចយកយោបល់គេ

មានជនជាតិយើងខ្លះ ចូលចិត្តយកយោបល់អ្នកដទៃមកធ្វើជាយោបល់ឯងផ្ទាល់ ជាហេតុនាំឲ្យ
អ្នកបញ្ចេញយោបល់លែងចង់បញ្ចេញយោបល់ខ្លួនទៅទៀត បញ្ចេញធ្វើអ្វី បើប្រធាន បើមិត្តនោះ
យកយោបល់ខ្លួនទៅធ្វើជាយោបល់គេទៅហើយ ដូចយ៉ាងឈ្មោះ ម៉ី បានជូនយោបល់នៅពេលប្រជុំ
ធំ ហើយអង្គប្រជុំបានយល់ស្របទាំងស្រុង ដល់ពេលសម្រេច ស្រាប់តែបាត់ឈ្មោះ ម៉ី ទៅចេញ
ឈ្មោះ សុក្រ-សៅរ៍ ឯណាឯណោះទៅវិញ

កាលពីជំនាន់ចាស់ សម្តេចសីហនុតែងសួរយោបល់នៅអង្គប្រជុំរាល់ពេល ហើយចម្រាញ់
យកយោបល់ណា ៤-៥ ដែលល្អៗ មក ស្រែកថា : បើតាមយោបល់ខ្ញុំ គួរតែធ្វើយ៉ាងនេះយ៉ាងនោះ
ត្រង់ថា បើធ្វើតាមលោកនេះ លោកនោះ ឬធ្វើតាមយោបល់លោកនេះលោកនោះ ដែលគាត់សរសេរ
ក្នុងសៀវភៅនេះនោះ ជាហេតុនាំឲ្យម្ចាស់យោបល់នោះគ្នាពេញចិត្តផងនោះ ឥតថាទេ ថាសុទ្ធតែជា
គំនិតឯង យោបល់ឯង បើរាល់ដូច្នោះ តើនរណានឹងជួយឲ្យយោបល់ល្អៗ ទៀត?

គំនិតលួចយោបល់គេនេះ ល្មមអស់លោកខ្លះផ្លាស់ចេញហើយ

គួរតែពិគ្រោះសាកសួរ

មានវេជ្ជខ្លះបានធ្វើធំហើយ នៅមិនទាន់ចេះរបៀបដេកដើរឈរអង្គុយ តាមបែបបទជាខ្មែរនៅ
ឡើយទេ ច្រើនតែប្រើអាកប្បកិរិយា ឥរិយាបថគ្លងៗ មិនសម ទាំងប្រពន្ធទាំងប្តី នៅបែបជាជន
សាមញ្ញធម្មតាតយង្គីទៅ

ដើម្បីសមរម្យនឹងឋានៈយើង ដែលជាអ្នកជួយដឹកនាំប្រទេសជាតិ គប្បីយើងពិគ្រោះសាកសួរ
អស់លោកចាស់ទុំ កាន់ទំនៀមទំលាប់ជាតិឆ្លិនឆ្លៅ ឲ្យលោកជួយណែនាំពន្យល់ផង ទើបល្អៗ ពីព្រោះ
យើងអ្នកធំ គឺជាតំណាងជាតិមួយផ្នែក កុំយើងច្រឡំច្រឡង់ច្រឡង់គ្នា នោះ តោងតែគិតមុននឹងធ្វើអ្វីៗ ថា
អាត្មាអញជាតំណាងជាតិខ្មែរទាំងមូល បើអាត្មាអញធ្វើខុស គឺនាំឲ្យជាតិបរទេសមើលងាយជាតិខ្មែរ
ទាំងមូលតែម្តង ម្យ៉ាងទៀត បរទេសក៏ដូចជាពិបាកយល់សភាពទន់ភ្លន់របស់ជាតិខ្មែរខ្លាំងណាស់
ធំហើយគប្បីយកចាស់ទុំជាទីប្រឹក្សាខ្លះទើបល្អៗ យើងបានធ្វើធំដោយតម្រិះវិជ្ជា ពុំមែនដោយចេះដឹង
ទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីទេ ដូច្នោះយើងកុំអួតថាយើងចេះ យើងយល់ទំនៀមទំលាប់ប្រពៃណីខ្មែរនោះ

គំនិតខ្លាចនយោបាយ

មានវរជនយើងខ្លះ ខ្លាចនយោបាយទាំងខ្លួនឯងកំពុងស្ថិតនៅក្នុងវង្វែរនយោបាយ។ រដ្ឋការចាត់
ឲ្យទៅកាន់ការនយោបាយដើម្បីជួយប្រទេសជាតិខ្លួន តែបែរជាទៅនិយាយនឹងជនបរទេសនោះថា : ខ្ញុំ
ស្អប់នយោបាយណាស់ ខ្ញុំសុំតែរស់ទេ ខ្ញុំមិនចេះធ្វើនយោបាយទេ ! ។

ស្តាប់ចុះ ! បើមានមនុស្សរបៀបហ្នឹងច្រើននាក់ ប្រទេសជាតិមុខជានឹងពិបាកពុំខាន។ គួរត្រលប់ !
បើថាខ្លាចនយោបាយហើយ ម្តេចឡើយក៏ទៅស្ម័គ្រសុំគេ ទៅនៅធ្វើការត្រង់កន្លែងដែលគេកំពុងធ្វើ
នយោបាយ? នេះហើយចរិតខ្មែរ! ដែលចង់តែធំ តែមិនចេះដឹងមុខងាររបស់ឯងថាត្រូវធ្វើអ្វី។ ឬមួយ
យល់ថាកន្លែងនោះជាកន្លែងខ្លាញ់ស្រួលអញ្ជាប្រមូលដុល្លារយកមកធ្វើមានបាន? ឱ! បើគិតបែបនេះ ខ្ញុំ
សូមអង្វរ ! ព្រោះរបររកស៊ីសម្រាប់មានបាននោះមានគរគោក ចេញទៅរកស៊ីទៅ កុំលេងយកកន្លែង
ដែលគេត្រូវធ្វើនយោបាយ មកធ្វើជាកន្លែងជំនួញនោះ មិនស្រួលទេ ! ប្រយ័ត្នក្លាយទៅជាចម្ប៉ា រសាត់
ដូចចក កូនចៅរកស្រុកនៅនឹងគេគ្មាន។ ត្រូវតែយើងបណ្តុះស្មារតីជាអ្នកនយោបាយគ្រប់ៗ គ្នា ឲ្យគំរូ
ដល់កូនចៅយើងតទៅទៀត កុំឲ្យខ្លាចនយោបាយ ឲ្យស្រឡាញ់នយោបាយ ស្រឡាញ់ស្រុកទេស
កសាងស្រុកទេសដោយខ្លួនឯង។ កុំបាច់ពីនិរនាមនយោបាយជួស កសាងស្រុកជួសនោះ !
គ្មានបរទេសណាគេមានចិត្តល្អ ចង់ជួយដើរនយោបាយជួសខ្មែរ កសាងស្រុកខ្មែរជួសខ្មែរទេ ! បើថា
ចង់យកផលប្រយោជន៍ពីខ្មែរនោះ វាមែន !

រឿងបរទេសនេះ ចាស់ទុំបរមបុរាណយើងបានចងជាសុភាសិតថា : កុំទុកចិត្តបរទេស កុំទុក
ចិត្តអភិទេសស្រុក កុំទុកចិត្តអភិប្រាយ។ ពីរឃ្លាខាងក្រោយទាក់ទងនឹងរឿងផ្សេងៗ ឯឃ្លាទី ១ ខាងដើម គឺ
លោកប្រដៅយើងយ៉ាងច្បាស់ថា ឲ្យយើងប្រយ័ត្នឲ្យណាស់ចំពោះជនបរទេសនេះ ពីព្រោះគ្មានបរ-
ទេសណាស្មោះត្រង់នឹងយើងសោះឡើយ។ បរទេសណាដែលជួយយើង ដែលហុចកស្តុតាន់ថាគេពិត
ជាស្មោះនោះ ក៏ព្រោះតែប្រយោជន៍គេពិតជាត្រូវបានពីយើងនេះទៅដែរ។ ឬក៏ហោចណាស់ប្រយោជន៍
យើងនឹងគេវាស្របគ្នា គេត្រូវតែរួមនឹងយើងទៅ។

គំនិតសងសឹកសួរពូជ

នៅក្នុងសង្គមមនុស្សជឿនលឿន មនុស្សវិទ្យាសាស្ត្រ គេតែងស្គាល់គន្លងយុត្តិធម៌ល្អណាស់។
នៅក្នុងសង្គមខ្មែរ យើងគ្មានការអប់រំមនុស្សឲ្យស្គាល់គន្លងយុត្តិធម៌ មនុស្សធម៌ទេ។ មនុស្សច្រើនតែធ្វើ
តាមតែខ្លួននឹកឃើញឬក៏ចេះតែដើរតាមគំនិតព្រៃផ្សៃសម័យបុរាណ ដែលចូលចិត្តតែសម្លាប់បំបាត់ពូជ
នោះតែម្តង។ គំនិតដែលចូលចិត្តសម្លាប់បំបាត់ពូជនោះ កាតច្រើន គឺជាគំនិតស្តេចដែលជាអ្នកកាន់
អំណាច។ មានរឿងសម័យបុរាណច្រើនណាស់ ដែលនិយាយពីការកាប់សម្លាប់នេះ។ ស្តេចម្នាក់កាល
ដែលច្បាំងឈ្នះសម្លាប់ស្តេចម្នាក់បានហើយនោះ មិននៅស្ងៀមទេ ឲ្យពេជ្រយាតតាមចាប់សម្លាប់បុត្រា

បុត្រីស្តេចម្ចាស់ទៀតឲ្យវិនាសសូន្យទៅទៀត។ ឯពួកស្តេចម្ចាស់ដែលបរាជ័យនោះ តែងតែរត់ចូលព្រៃ សន្សំកម្លាំង ឬក៏រត់ទៅហោបរទេសឲ្យចូលមកជួយកំចាត់ស្តេចដែលឈ្នះនោះវិញ ហើយកាប់សម្លាប់ បំបាត់ពូជគ្នាម្តងវិញ។ ម្ល៉ោះហើយ ការសម្លាប់បំបាត់ពូជគ្នាក៏ដូចជាទៅជាទម្លាប់ទំនៀមប្រចាំវង្សក្សត្រ យ៉ាងធម្មតា។ ដូច្នេះអ្នកណាដែលដឹងខ្លួនថាចាញ់នោះ តែងជញ្ជូនកូនចៅរត់ចូលព្រៃ ឬក៏ទៅនៅឯ បរទេស ហើយបើមានឱកាសល្អ ស្តេចចាញ់នោះមិនញញើតសោះឡើយ ក្នុងការសងសឹកចំពោះស្តេច ឈ្នះ។

គំនិតនោះមានមកយូរសតវត្សរ៍ហើយ គួរតែបំបាត់ចេញ ប៉ុន្តែក្នុងសម័យសីហនុ នៅក្នុងសត- វត្សរ៍ទី ២០ នេះ ក៏នៅឃើញមានដដែល។ អ្នកកាន់អំណាចនេះ កាលបើឲ្យគេចាប់យករូបបុគ្គលណា ម្នាក់ ដែលប្រឆាំងនឹងនយោបាយខ្លួនយកទៅដាក់គុកហើយ ពុំមែនចប់ត្រឹមហ្នឹងទេ ឲ្យគេដកបុសជីក គល់ស្រាវជ្រាវរកខ្សែស្រឡាយបុគ្គលជាប់ចោទនោះតទៅទៀត ចាប់យកកូនប្រពន្ធគ្នាមកធ្វើទោស អស់មួយពូជ។ ជួនកាលកូនធ្វើខុសមិនធ្វើទោសតែកូនទេ ចាប់ដល់ទៅឥតក្មេង ជីដូនជីតាគ្នាថែមទៅ ទៀត។ ជួនកាលគ្រាន់តែជាពួកម៉ាកភ្លើនភក្តី ក៏ត្រូវតែបានទទួលទោសដែរ។ នេះហើយជារឿងគំនិត សងសឹកអស់មួយពូជ។

គំនិតបែបនេះពុំមែនជាគំនិតកីឡាទេ ជាគំនិតកំសាកថោកទាប។

ចាប់ពីនេះតទៅ យើងនៅក្នុងរបបសាធារណរដ្ឋប្រកបដោយលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យហើយ គប្បី អ្នកកាន់អំណាចរដ្ឋមេត្តាលះបង់គំនិតអប្រិយនោះចេញទៅ។ សូមឲ្យមានសុភវិនិច្ឆ័យ សូមឲ្យមានយុត្តិ ធម៌ កុំយកកំហឹងគំនុំគុំកូនផ្ទាល់ខ្លួនមកបង្កឲ្យកើតអគតិនៅក្នុងសង្គមឲ្យសោះ អ្នកកាន់អំណាចរដ្ឋមាន ស្មារតីស្មោះលើយុត្តិធម៌និងអហិង្សា ទើបប្រជាជនបានសុខកាយសប្បាយចិត្ត ហើយរឹតតែស្រឡាញ់ ទុកចិត្តចំពោះអ្នកកាន់អំណាចនោះ ការពារអ្នកកាន់អំណាចនោះដោយកត្តិភាពគ្រប់គ្នា ជាហេតុនាំឲ្យ មានសាមគ្គីឡើង ធ្វើការអ្វីក៏បានឥតទង្វើសទៅទៀតព្រោះសោះឡើយ។

គំនិតផ្ទៃក្នុង

នៅប្រទេសស៊ីរីលីយ៉ា គេមានចិត្តកីឡាប្រចាំខ្លួន។ ទាស់ទែង វាយតប់គ្នា ក៏គេធ្វើដោយមានចិត្ត កីឡា គេពុំមែនផ្ទាញ់គ្នាដោយអំពើព្រៃផ្សៃទេ ចិត្តកីឡានោះយ៉ាងម៉េច? សូមលើកឧទាហរណ៍ចំពោះ តែរឿងវាយតប់គ្នាមកពោល។ ទឹកចិត្តកីឡានោះគឺថា ម្នាក់ៗ គេមិនដែលលបកាប់ លបប្រហារចំពោះ គូសត្រូវទេ គេតែងប្រកាសដោយចេញមុខ បានសេចក្តីថា គេហៅគូសត្រូវរបស់គេនោះ ឲ្យចូលមក ប្រយុទ្ធដោយត្រង់ៗ។ ពេលប្រយុទ្ធនោះ ពេលគូប្រយុទ្ធរបស់គេត្រូវដួលចុះដោយចាញ់កម្លាំងរបស់គេ នោះ គេតែងបង្ហូរដៃជើងសិនចាំឲ្យគូប្រយុទ្ធនោះងើបឡើងតស៊ូតទៅទៀត, ឬក៏គេតែងតែជួយលើកគូ ប្រយុទ្ធនោះឲ្យងើបឡើងហើយសួរថា : ម៉េចឯងអាចតស៊ូនឹងយើងតទៅទៀតបានទេ? បើគូប្រយុទ្ធនោះ ថាតស៊ូបាន គេប្រយុទ្ធគ្នាតទៅទៀត។ បើគូប្រយុទ្ធនោះថាសុំឈប់ហើយ គេក៏ជួយបបោសអង្អែល និយាយដោយពាក្យផ្អែមល្អមថា : អើ យើងឈប់ទាស់គ្នាត្រឹមណោះចុះ ! គេគ្មានបន្ទុះបង្គាប់ដោយ ពាក្យបញ្ជីចិត្តដូច្នោះដូច្នោះទេ។ ខ្មែរយើងវិញ តាមដែលធ្លាប់ឃើញ ធ្លាប់ដឹង ពុំដូច្នោះទេ ដាល់តប់គ្នា

បើជាលក្ខប្រយុទ្ធរបស់គេដួលហើយ ពុំនៅស្ងៀមទេ គេសុះទៅទាត់ជាក់ថែមទៀត ជួនកាលទាត់ជាក់ ទាល់តែអ្នកចាញ់នោះសន្ទប់បាត់មាត់ឬក៏ស្លាប់ទៅផងក៏មាន។ គឺថា គេគ្មានពេលនិយាយតាមរបៀប ក៏ឡើយទេ ដែលហៅថាឈ្នះសម្រាប់គេ គឺទាល់តែគ្រូប្រយុទ្ធនោះដួលសន្ទប់ឬក៏ស្លាប់ទៅ បើថានៅរស់ ទេ គ្រាន់តែដួលគេយល់ថាពុំទាន់ឈ្នះទេ។ នេះឯងចរិតខ្មែរ។

តើដែលហៅថាឈ្នះនោះ វាស្ថិតនៅលើយើងទាត់ជាក់គ្រូប្រយុទ្ធដែលពុំបានតែដៃសោះឲ្យសន្ទប់ ឬឲ្យស្លាប់ពិតមែនឬ? ពុំមែនដូច្នោះទាំងអស់ទេ វាស្ថិតនៅលើពាក្យសុំចុះចាញ់របស់គ្រូប្រយុទ្ធដំណោះ ទេ។ ព្រោះថាជួនកាលគ្រូប្រយុទ្ធនោះភ្ញាក់ស្លៀតតែបន្តិច យើងកាប់គេបំបាក់ទៅ ហើយអ្នកចាញ់សុំចុះ ចាញ់ហើយមិនត្រូវបណ្តុះគំនុំនឹងគូសត្រូវរបស់ខ្លួននោះតទៅទៀតទេ គួរតែឈប់ត្រឹមពេលនោះ នៅថ្ងៃ ក្រោយគួរសមគ្នាជាធម្មតា ទើបត្រូវតាមមនុស្សធម៌។

យើងដែលឈ្នះគេ ដោយវាយគេថែមក្នុងពេលគេដួលហើយនេះ អាក្រក់មើលពន់ពេកណាស់ វាមិនមែនជាអ្នកមានកីឡាអ្វីបន្តិចសោះ។

រឿងអាក្រក់មួយទៀត ដែលមនុស្សកីឡាគេមិនប្រព្រឹត្តិសោះ គឺរឿងលបកាប់ លបចាក់គ្នា ពី ខាងក្រោយខ្នង។ ទល់មុខនឹងគេពុំកើត លេងតាមផ្លូវស្ងាត់។ អំពើនេះជាអំពើថោកទាប ដែលមនុស្ស សាមញ្ញគេថា ពុំមែនជា «អ្នកលេង» មែនទេនោះទេ គឺជាអ្នកក្លែងក្លាយ, កំសាកញ្ជីលបកាប់ពីក្រោយ, គ្មានអ្នកណាគេសរសើរ គេឲ្យតម្លៃថាភ្នាហាន ថាមុះមុតទេ។

ខ្ញុំចូលចិត្តឲ្យអ្នកលេងទាំងអស់ ទាំងអ្នកលេងកាប់ចាក់ ទាំងអ្នកលេងនយោបាយ មេត្តាកាន់ ចិត្តកីឡា, ឈ្មោះគ្នាមួយទល់មួយកុំព្រួតគ្នា, កាប់ចាក់, ប្រឆាំងចេញមុខ កុំលេងលបពីក្រោយ ធ្វើយ៉ាង នេះចាញ់ឈ្នះល្អមើល សាធារណជនឲ្យតម្លៃ ! ផ្ទុយពីនេះ លេងល្បែងកំសាក គ្មាននរណាសរសើរទេ សាធារណជនស្មោះទឹកមាត់ដាក់ឲ្យដោយស្អប់ខ្ពើមពុំខាន !

គំនិតលោកព្រះបាទព្រះបាទ

មានអស់លោកអ្នកធំខ្លះធ្វើការនៅខែត្រក្រៅ រដ្ឋការឲ្យគេហដ្ឋានស្នាក់នៅដោយសមរម្យ ឯ ជុំវិញគេហដ្ឋាននោះក៏មានដំណាំដំណោចគ្រប់សព្វ មានរុក្ខជាតិដូង ស្វាយ ល្ពុត ខ្នុរ ស្វាយ ចេកជាដើម មានផ្លែរយោងរយានសម្រាប់បេះអាស្រ័យឥតខ្ចោះ។ ថ្ងៃមួយលោកនោះឯង ត្រូវរដ្ឋការផ្លាស់ឲ្យទៅនៅ កន្លែងថ្មី ខែត្រមួយផ្សេងទៀត លោកនោះឯងមានចិត្តលោកលន់ឥតមានខ្មាសសោះឡើយ ដឹងថាខ្លួន អស់បាននៅទីនេះហើយ តាំងឲ្យកូនប្រពន្ធបេះដំណាំដំណោចដំឡូង ដូង ស្វាយនោះអស់រលីងស្ទើរតែគ្មាន សល់ក្តីប, សុំផងលក់ផង ធ្វើយ៉ាងម៉េចឲ្យតែខាងអស់ កុំឲ្យអ្នកមកនៅក្រោយបានស៊ីផង។ មិនតែ ប៉ុណ្ណោះ ចលនវត្ថុដែលរដ្ឋការទិញទុកឲ្យប្រើប្រាស់ក្នុងគេហដ្ឋាននោះ ក៏មន្ត្រីនោះខ្ទប់វេចដឹកជញ្ជូនអស់ ដែរ។ អ្នកមកនៅខ្លះអ្វីខ្លះទៅ អញមិនដឹងទេ ! អាណាប្រើផ្លាស់អញធ្វើអី? នេះគំនិតចម្រើនព្រម ពង្រីកជាតិគួរឲ្យស្អប់ខ្ពើមបំផុត។

ឯអ្នកដែលមកនៅក្រោយ តាំងខ្លះនេះខ្លះនោះត្រជាបត្រដួស ទំរាំតែបានស្រួល គ្នាវេទនាមិន មែនតិច។ រឿងនេះជាចរិតម្យ៉ាងរបស់លោកធំជាតិខ្មែរ ដែលត្រូវតែនាំគ្នាជម្រុះចោលចេញទៅ គួរទុក

ស្នាដៃខ្លះឲ្យគ្នាអ្នកក្រោយបានឃើញផង បើគ្មានស្នាដៃទុកទេក៏ហីទៅចុះ ចុះតែខ្លួនទៅវាបានហើយ កុំ
លេងមិនបានទុកស្នាដៃឲ្យគេ ហើយថែមទាំងប្រមូលខ្ទេចតាំងពីចេក ដំឡូង ដូង ស្វា របស់រដ្ឋទៅ
ទៀតនោះ មិនល្អទេ !

គំនិតចម្រុះ

ខ្ញុំបានសង្កេតឃើញ គ្រប់កន្លែងដែលមានប្រាសាទបុរាណ, រូបគោ, រូបនាគ និងសសរថ្មខ្លះ
ត្រូវតែបង្កប់ ខូចបាត់លំអអស់ ដោយសារជនចម្រើនចេះតែយកកាំបិតពូថៅទៅសំលៀងលើរូបថ្មទាំង
នោះ។ បើរូបទាំងនោះនៅជិតមាត់ត្រពាំង ជិតផ្លូវដែកផង ក៏រឹតតែរេចរិលខ្លួនជ្រៅណាស់ទៅទៀត ខ្លះ
បាក់ដាច់បាត់ទៅតែម្តង។ មកពីជនគ្មានគំនិតទាំងនោះនាយដែលពេកណាស់ យកកាំបិតពូថៅពីផ្ទះទៅព្រៃ
មិនសំលៀងឲ្យហើយទេ ចាំដល់ព្រៃត្រង់មានរូបថ្មនោះ តាំងយករូបថ្មនោះជាថ្មសំលៀងតែម្តង។ ជួន
កាលនៅឯផ្ទះនោះគ្មានថ្មសំលៀងផងទេ អាងតែថ្មនៅឯព្រៃ ចាំទៅសំលៀងឯព្រៃនោះតែម្តង។ មកពី
កំដៅលក់ពេកណាស់ ទើបបានជាមិនរាល់រកសព្វថ្ងៃមួយដុំសម្រាប់សំលៀងកាំបិតនោះ។ ហើយបើ
លយជាយក លេងយកសសរថ្មចម្លាក់ រូបគោ និងសិលាចារឹកទៅទុកសំលៀងតែម្តង។

ឯព្រះសង្ឃខ្លះដែលមានវត្តនៅជិតប្រាសាទ លោកខ្លាចបាបមែន មិនហ៊ានដើរកន្លងក្នុងអក្សរទេ
ដោយជឿថាគួរអក្សរមួយក្នុង គឺសុទ្ធតែជាព្រះ ប៉ុន្តែចំពោះផ្ទាំងសិលាចារឹកវិញ លោកបែរជាយកមក
ដាក់នៅជើងជណ្តើរនិមន្តឡើងចុះព្រងើយ។

មកពីអ្វីបានជាដូច្នោះ? មកពីលោកមិនយល់តម្លៃនៃផ្ទាំងសិលាចារឹកនោះសោះ ស្មានតែជាថ្ម
ធម្មតា រាងវាវាបស្មើល្មមទ្រទ្រង់បំផ្លាញបាន ក៏លែតាមហ្នឹងទៅ។ ឯពួកអ្នកសំលៀងកាំបិតពូថៅលើរូប
គោ រូបនាគ ក៏ដូច្នោះដែរ គឺមកពីពួកនោះមិនយល់នូវតម្លៃវត្ថុនោះសោះតែម្តង ហើយសមបើមានគំនិត
ខ្ជិលច្រអូសផង ឃើញវត្ថុនោះជាគ្រឿងសម្រាប់ស្រួលធ្វើការអីចឹងទៅ ក៏តាំងសំលៀងធ្វើព្រងើយ។

ដូច្នោះគំនិតចម្រើនរបស់ពួកនោះ គឺបណ្តាលមកពីមិនយល់ ហើយការមិនយល់ គឺមកពីគ្មានអ្នក
ពន្យល់។ បើមានអ្នកពន្យល់ឲ្យមនុស្សជំពូកនេះយល់រឿងតម្លៃវត្ថុទាំងនោះ ម្ល៉ោះសមពួកនោះ មិនសូវ
ជាចម្រើនដល់ម្លឹងទេ។ អ្នកចេះដឹងបុរាណខ្លះៗ ច្រើនហាមថា «កុំប្រមាថម្តាយ កុំរំលាយព្រះ»។ ត្រង់
រឿងព្រះគាត់ចេះហាម ឯរូបថ្ម ចម្លាក់ថ្ម ដែលមានតម្លៃដូចព្រះពុទ្ធរូបផងដែរនោះ គាត់ឥតហាមទេ
បណ្តោយឲ្យអន្តរាយទៅចុះ បើត្រូវលោខ្លាច បែរជានាំគ្នាតំកើងថ្មមួយដុំពីរលើខ្ទមក្រោមដើមជ្រៃដើម
ពោធិឯណោះទៅវិញ ដើរទៅលើកដៃសំពះម្តង ដើរមកលើកដៃសំពះម្តង អុជធ្មប់ថែរក្សា នរណាប៉ះ
ពាល់ពុំបាន។ វាទៅជាផ្ទុយអីចឹង !

ប្រសិនបើគាត់ជួយហាមទៅ កុំឲ្យមនុស្សយកផ្ទាំងសិលាចារឹកមកដើរជាន់ចុះឡើង កុំឲ្យ
មនុស្សផ្តាស ទៅសំលៀងកាំបិតលើរូបគោ រូបនាគបុរាណទៅ វាមានអី? ម្ល៉ោះសមមនុស្សចម្រើនវា
ញញើតខ្លះដែរ វាមិននាយដែលពេក ទេ អត់ហាមសោះ។

ដូច្នោះ អំណើតទៅខ្ញុំយល់ថា ខ្មែរយើងទាំងចាស់ទាំងក្មេង គួរចាប់ផ្តើមពន្យល់គ្នាឲ្យយល់តម្លៃ
វត្ថុបុរាណឲ្យបានច្បាស់គ្រប់ៗ គ្នា ឲ្យយល់ថាវត្ថុទាំងនោះ គឺជាសាច់ជាឈាមដូនតាយើងសុទ្ធសាធ គឺ
ជាស្រមោលព្រលឹងរបស់បុព្វបុរសខ្មែរសុទ្ធ។ ត្រូវតែយើងការពារ ត្រូវតែយើងស្រឡាញ់ កុំបណ្តោយ

ឲ្យរេចរិល, មិនត្រូវយើងបណ្តោយឲ្យចោរជិតឆ្ងាយចូលមកលួចយកទៅណា ទៅណាទេ ពីព្រោះការ បាត់បង់វត្ថុទាំងនោះ ទុកដូចជាបាត់បង់ផ្ទាំងផ្ទាំងសាច់ឈាមដូនតាយើងដូច្នោះដែរ។ ឲ្យយើងដណ្តឹងសួរ គ្នាថា : តើយើងមិនពិតចាប់យីផ្សារទេឬ បើមានគេមកប្រឡេះសាច់ច្របាច់ផ្ទាំងយើងនោះ?

យើងជាខ្មែរ ត្រូវពន្យល់កូនចៅឲ្យយល់ក្នុងន័យខាងលើនេះ ទើបកូនចៅយើងយល់ជួយថែ រក្សាការពារវត្ថុបុរាណយើងតទៅបានយូរអង្វែងវែងឆ្ងាយ។

ចូររួបរួមគ្នាមនុស្សជំនិត

អ្នកធ្វើជំនួញប្រយុទ្ធនឹង ជាពិសេសចំពោះអ្នកណាដែលជំនិតនឹងខ្លួននោះវែងឆ្ងាយ ពីព្រោះគឺជំនិត នោះហើយដែលនាំឲ្យយើងខូចឈ្មោះដោយសារ។ គឺអ្នកនៅជិតយើងនេះហើយ ដែលយកឈ្មោះយើង ទៅលក់យកប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ព្រោះវានៅជិតយើង គេមើលមកក៏ជឿទាំងអស់។ ចំពោះអ្នកដែលធ្វើ ឲ្យយើងខូចឈ្មោះនោះ មិនបាច់ដល់មនុស្សជំនិតផងទេ មនុស្សដែលគ្រាន់តែមកអែបឡបនឹងយើង រាល់ថ្ងៃនោះ ក៏អាចឲ្យយើងខូចឈ្មោះបានដែរ ឲ្យតែវាចង់ធ្វើ។

ខ្ញុំនឹកឃើញរឿងមួយ កាលណោះនៅសាលាកាត់ក្តីយើងនេះ មានស្នាក់ម្នាក់ប៉ុនប្រសប់វាយ បូកអែបអែបនឹងលោកចាងហ្វានសាលាកាត់ក្តីណាស់ រាល់ថ្ងៃគាត់តែនឹមកកាន់សាលាកាត់ក្តីមុនលោក ចាងហ្វានជារឿយៗ ចាំទទួលដំណើរលោកចាងហ្វាន និងជួយកាន់កាតាបសំណុំរឿងរបស់លោកចាង ហ្វានចូលទៅកាន់ការិយាល័យផង។ ធ្វើដូច្នោះ ដើម្បីឲ្យអ្នកកើតក្តីក្តាំងទាំងឡាយ សម្លឹងមកយល់ច្រឡំ ថា គាត់ជាមនុស្សជិតស្និទ្ធនឹងលោកចាងហ្វានណាស់ ពីងពាក់គាត់ចុះ ក្តីមិនចាញ់គេទេ ព្រោះគាត់ ស្គាល់ចាងហ្វានពិតប្រាកដណាស់។ លុះគេទៅជួបពីងពាក់ គាត់នោះក៏តាំងសួរហេតុសព្វគ្រប់ រួចក៏ តាំងអធិប្បាយច្បាប់ហូរហែវែងឆ្ងាយធ្វើឲ្យជនមានរឿងនោះស្តាប់តាំង រួចក៏ថាគាត់នឹងលោកចាងហ្វាន ជាមិត្តនឹងគ្នា និយាយតែមួយម៉ាត់ស្រេចការភ្លាម សុំឲ្យតែចំណាយប៉ុណ្ណោះប៉ុណ្ណោះមកចុះ។ ជនមាន រឿងជឿស្តុក មិនជឿឯណាបានបើគាត់ចេះច្បាប់សំបើមនិងស្គាល់លោកចាងហ្វានទៀតនោះ។ គ្នាក៏តាំង ស្តុកប៉ាន់គិតគូរតាមពាក្យពន្យល់ស្នាក់កំហូចនោះទៅ។ ស្នាក់កំហូចនោះមានយកទៅជូនលោកចាង- ហ្វានឯណា លេបតែម្នាក់ឯងទៅ។ លុះគេកាត់ទៅជនដែលស្តុកប៉ាន់បានឃ្នះ ក៏តាំងថា ហ្ន៎! ឃើញទេ គាត់នឹងចាងហ្វានជួយមែន! លោបែរជាចាញ់វិញ ក៏ធ្វើជាក្តៅបន្ទោសជនស្តុកប៉ាន់ថា មកពីក្លែងពាក្យ បណ្តាំគាត់ គាត់ផ្តាំឲ្យឆ្លើយដូច្នោះ អ្នកនោះទៅជានិយាយដូច្នោះខូចអស់ ទើបបានចាញ់គេ។ សុំលុយគ្នា ហើយបន្ទោសគ្នាទៀត។ ឯលោកចាងហ្វានគ្មានដឹងខ្លួនសោះ មិនដឹងថាអ្នកកាន់កាតាបឲ្យខ្លួននោះ កាន់ ដោយចង់ឲ្យគេឃើញ ដើម្បីរកស៊ីឯណា លោកស្មានតែថាស្នាក់នោះកាន់ឲ្យលោកដោយគោរពរាប់អាន លោកដោយស្មោះតែប៉ុណ្ណោះ។ ទំរាំតែលោកដឹងខ្លួន ហើយបណ្តើញស្នាក់នោះឲ្យឈប់ទាក់ទង ឈ្មោះ លោកក៏ល្បីសុះសាយសន្លឹកថា ជាចាងហ្វានអយុត្តិធម៌ សុំសំណូកផ្តេសផ្តាសសំបើម។ នេះគ្រាន់តែ មនុស្សវាយអែបលុតក្រាបឡើមឡើមផង វាអាចយកឈ្មោះយើងទៅជួញកើត ចំណង់បើជនជំនិតយើង ទៀត វាវិតតែស្រលយកឈ្មោះយើងទៅជួញណាស់ទៅទៀត។ វាចង់បានលាភសក្តារពីអ្នកឯទៀត ដែលចង់ប្រាស្រ័យនឹងយើង វាក៏តាំងថា យើងត្រូវការនេះត្រូវការនោះ ចូលចិត្តដូច្នោះដូច្នោះ។ គេដែល

ចង់ប្រាស្រ័យនឹងយើងក៏តាំងរករបស់នោះមកឲ្យវាទៅ។ ជួនកាលវាធ្វើឲ្យគេដែលប្រុងមករកយើងនោះ
ស្អប់យើង ដៀលឆ្មោះយើងតាមផ្លូវស្ងាត់ប្រាណីយ ព្រោះតែអ្នកនោះពុំបានយកអ្វីទៅឲ្យវាតាមបំណងវា
ទៅជាបំបែកយើងពីអ្នកដែលមកប្រាស្រ័យនឹងយើងទៅវិញគ្រុយ។ នេះជាកំនិតអាក្រក់ជួរជាតិ នៃជំនិត
ទុច្ចរិត។ វាគ្មានគិតពីរឿងយើងខូចឈ្មោះអ្វីទេ គិតតែផលប្រយោជន៍វា។

និយាយនេះ មិនសំដៅទៅលើជំនិតខ្លះដែលមានកិត្តិភាពចំពោះចៅហ្វាយនាយ ហ៊ានស្លាប់រស់
ជាមួយចៅហ្វាយនាយនោះទេ។ ជនជំនិតជំពូកនេះ គប្បីចៅហ្វាយនាយមើលឃើញគុណសម្បត្តិ និង
ជួយឧបត្ថម្ភ យកគ្នាជាសហការីជាជំនិតទៅទៀត កុំឲ្យរង្រៀសឲ្យសោះ។

បេរ៉ង់ឡេ

មានមនុស្សភាគខ្លះនៅក្មេងធ្លាប់ក្រលំបាកតោកយ៉ាក រៀនសូត្រខ្លះមុខខ្លះក្រោយ មានមិត្តភក្តិ
កំសត់ទុរគតដូចគ្នា ចេះគួរសមរកគ្នា ស្រាប់តែខ្លួនមានវាសនាខ្ពស់ដោយចៃដន្យ មានគេអ្នកមានទ្រព្យ
សម្បត្តិយកទៅជួយចិញ្ចឹមឲ្យរៀនសូត្របានធ្វើជំនួញ ក្លាយទៅជាអ្នកធំ អ្នកមានដោយភរិយាជាអ្នកមាន
ទ្រព្យឧបត្ថម្ភ បានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ទ្រព្យសម្បត្តិសម្បូរភ្លាម ក៏តាំងរក្ខេបយើងនូវការកំសត់ទុរគតទាំង
ឡាយ។ មានខ្លះ នៅពីក្មេងមានមិត្តភក្តិធ្លាប់ក្រដូចគ្នា ខ្លួនឡើងជាអ្នកមាន អ្នកធំ មិត្តនោះគ្នាគ្មានពំនឹង
ពីងពាក់ ក៏មករកខ្លួនដើម្បីឲ្យជួយដោះស្រាយជួយសង្រ្គោះគ្នាផង ក៏ស្រាប់តែខ្លួនមិនស្គាល់តែម្តង
មានខ្លះ ម៉ែឪបងប្អូនខំនៅស្រែចំការ ខំរកស៊ីញ៉ែសតាំងទឹក យកប្រាក់មកផ្គត់ផ្គង់ឲ្យកូនឲ្យប្អូននោះរៀន
សូត្រចេះដឹង។ កូនឬក៏ប្អូននោះរៀនសូត្របានចេះដឹងធ្វើការមានឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ ស្រាប់តែបានប្រពន្ធកូនគេ
អ្នកមាន ក៏ក្លាយទៅជាអ្នកធំ អ្នកមានសម័យថ្មី រក្ខេបម៉ែរក្ខេបឪ រក្ខេបបង រក្ខេបប្អូនអស់រលីង។ ជួនកាល
ម្តាយឪពុកមករក ប្រពន្ធនោះក៏ប្រាប់ឲ្យទៅវិញ ជួនកាលប្រពន្ធនោះរៀបបាយទឹកឲ្យគាត់អាស្រ័យជា
មួយឈ្នួល ដេកជាមួយឈ្នួល។ លោកធំនោះឥតចាប់អារម្មណ៍អ្វីទាំងអស់។ ជួនកាលប្រពន្ធដាក់កំរិត
ម្តាយឪពុកភ្នែកឲ្យឈប់មករកទៀត។ លោកនោះក៏នៅស្ងៀម។ ម្តាយឪពុកនិងបងប្អូន បានតែទឹកភ្នែក
ឈឺចាប់ឧបនឹងទ្រូងយកទៅកាន់ផ្ទះសម្បែងឯស្រុកកំណើតវិញតែប៉ុណ្ណោះ។

អស់លោកធុននេះ តាមដែលខ្ញុំធ្លាប់ស្គាល់មានច្រើនដែរ ដែលខ្ញុំសូមអភ័យទោស សុំមិន
បញ្ចេញឈ្មោះទេ ទុកឲ្យលោកនេះឯងសុខសប្បាយទៅចុះ ! មនុស្សបែបគ្នានេះដែរ មានខ្លះពីដើមគ្រូ
រំហៀ មានកំណើតនៅស្រែចំការ ស្រាប់តែមកសេពគប់ត្រូវនៅក្រុងនេះឡើងជីវភាពខ្ពស់មានផ្ទះថ្ម
សសរឥដ្ឋ ក៏ឡើងចាងជោរក្មេងក្មាន លែងស្គាល់អ្នកស្រុកជាមួយគ្នាតែម្តង។ ខ្លះស្គាល់ដែរតែស្គាល់
ក្នុងរបៀបមើលឆាយគ្នាជាមនុស្សស្រែ ជាមនុស្សថោកទាប ដើរជិតមិនបាននិយាយលេងយូរមិន
កើត, ខ្លះទៀតដែលពីដើមពូជពង្សនៅស្រែចំការកប់កកបំប្រាំហាលថ្ងៃហាលភ្លៀង, បានមកធ្វើជំនួញ
ក្រុង ក៏តាំងប្រមាថអ្នកស្រែចំការជេរស្តីកូនសុទ្ធតែដៀល ថាអាក្រក់ស្រែ ! កុំធ្វើដូចអ្នកស្រែ ! បាន
សេចក្តីថាអ្នកស្រែដែលចិញ្ចឹមខ្លួននោះ ព្រមទាំងជាដើមវង្សរបស់ខ្លួននោះ អាក្រក់ណាស់ តំរក់ ! មាន
ខ្លះទៀតធ្លាប់បួសរៀននៅវត្ត ឬក៏ធ្លាប់ធ្វើខ្លួននឹងលោកសង្ឃ រៀនបានធ្វើការបានប្រពន្ធ ប្រពន្ធសួរថា
បងឯងធ្លាប់នៅវត្តទេ? បុរសអន្តិកាយើងឆ្លើយថា ទេ ! បងមិនស្គាល់វត្តនោះមានកុដិវិហារបែបម៉េចផង

ទេ ! បងមិនធ្លាប់នៅទេ ! ខ្លះធ្វើជាពើស្មារប្រពន្ធជាអូនឯងដែលឧស្សាហ៍ចូលវត្តដែរឬ? បងធុញណាស់ ចូលវត្តម្តងៗ មើលទៅក្នុងវត្តក្នុងអែនអន់ទ្រូលទ្រូលខ្ជិលទ្រូមក បងមិនចង់ឃើញទេ ! ឆាកទៅកន្លែង សុកម៉ម៉ុក ឆាកទៅបាយទឹកស៊ីតត្រលែត ហ៊ី... ឲ្យបងនៅ បងមិនចេះនៅទេ!!! តែ! ចេះហាមាត់ដៀល គ្មានសំបុកដើមរបស់ខ្លួនទៅកើត ! ខ្លួនធ្លាប់ដើរទ្រាកៗ យូរចានស្រាក់បបរសៀង ត្រីងៀត ត្រីង្កើជាមួយ លោកសង្ឃ ទៅជាអីចឹងទៅកើត!

ខ្លះទៀតមានមិត្តភក្តិធ្លាប់កៀកដៃគ្នាទៅណាមកណាវាវា ថ្ងៃ ស្រាប់តែថ្ងៃមួយត្រូវបានឡើង ធ្វើធំ ក៏គេចលែងឲ្យជួបមុខមិត្តនោះ ឬក៏បានជួបដែរតែព្រងើយទៅលែងស្គាល់គ្នាតែម្តងៗ និយាយថា ស្គាល់នាំថែកខ្លួនព្រោះខ្លួនឥឡូវធំដុំ។

មនុស្សប៉ុន្មានជំពូក ដែលខ្ញុំបានសង្កេតរៀបរាប់មកនេះ អស់លោកអ្នកចង់ឲ្យឈ្មោះថាជាអ្វី ដែរ? គឺសុទ្ធតែជាមនុស្សអកតញ្ញ រមិលគុណ មនុស្សមេអំបៅដែលក្លែងកំណើតដើមខ្លួនជាជំនួរ។ មនុស្សជំពូកនេះគ្មានសតិសម្បជញ្ញៈក្នុងខ្លួនបន្តិចសោះ។ គ្មានដឹងខ្លួនសោះថានៅជុំវិញខ្លួន គេខ្សឹបខ្សៀវ និន្ទា សើចគ្មានតិះដៀលខ្លួនពេញទំហឹង។ ព្រោះមនុស្សទាំងអស់គ្នាសុទ្ធតែមានប្រវត្តិពិតៗ របស់ខ្លួន អ្នក ដទៃគេតាមស្គាល់ហូរហែមក អ្នកនេះដឹងត្រង់ណោះ អ្នកនោះដឹងត្រង់ណោះ ខ្លួនមកគេចកែលុបស្នាម ជានរបស់ខ្លួនតែត្រឹមពេលបច្ចុប្បន្ននេះ លុបម៉េចនឹងបាន។ ម្ល៉ោះហើយក្តីឈ្មោះខ្លួននោះវានៅតែស្តុយ រហឹមអីចឹងទៅ។

ហេតុហ្នឹងហើយ បានជាខ្ញុំសុំផ្តាំបួនៗ យុវជនខ្មែរថា មេត្តាកុំយកតម្រាប់តាមពួកមេអំបៅ ដែល ក្លែងខ្លួនថាខ្លួនពីដើមជាជំនួរនោះ។

យ៉ាងម៉េចបានជាខ្ញុំចង់ឲ្យចៀស? អស់លោកដែលមានប្រមាត់ថ្លើមជាមេអំបៅ លោកមិន ស្គាល់ម៉ែឪលោក មិត្តភក្តិលោក គ្រូបាអាចារ្យលោក វាជាសិទ្ធិរបស់លោកទេតើ? ខ្ញុំនេះមកអះអាង ជ្រៀតជ្រែកអី? មានប្រយោជន៍ស្តី?

ខ្ញុំសូមជម្រាបថា មកពីសង្កេតឃើញថា :

- ពួកអស់លោកទាំងនេះ ត្រូវគេលបសើចពេបជ្រាយ ហើយជាមនុស្សខ្លះមិត្តដែលសុចរិត
- ពួកអស់លោកទាំងនេះ បើមានគ្រោះថ្នាក់ថ្លោះយសសក្តិធ្លាក់ខ្លួនដូច្នោះដូច្នោះ គេរាល់គ្នាទះ ដៃបន្ទូរថាឲ្យស្រឡះសាធុទៅចុះ
- ពួកអស់លោកទាំងនោះ ត្រូវម៉ែឪបងប្អូនមិត្តភក្តិប្រទេចផ្តាសាដាក់ទំនាយ ឲ្យរលាយរលត់ គ្រប់ៗ គ្នា។

ខ្ញុំសង្កេតឃើញយ៉ាងហ្នឹង, ខ្ញុំចង់ឲ្យយុវជនយើងដែលជាសសរទ្រទ្រង់ប្រទេសខ្មែរពីនេះរៀង ទៅ បានទៅជាបុគ្គលល្អគ្រប់ៗ គ្នា មានគោរពអានស្មោះដូចៗ គ្នា គ្មានមិត្តភក្តិចាំសើចពេបជ្រាយ, គ្មាន ពួកម៉ាកចាំផ្តន្ទាឲ្យលិចលង់, គ្មានម៉ែឪដាក់បណ្តាសា ទើបខ្ញុំសុំឲ្យចៀសរបៀបជីវភាពមេអំបៅនោះ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ជាប្រយោជន៍ដល់សង្គមប្រជាធិបតេយ្យ យើងត្រូវតែចៀសវាងរបៀបនោះ ពី ព្រោះយើងត្រូវសាងសមភាព ដើរគន្លងភាគរកាត ដើម្បីវឌ្ឍនភាពនិងសុកមង្គលសង្គម។ ពីព្រោះតែ រឿងវឌ្ឍនភាពនិងសុកមង្គលនៃសង្គមយើងនេះហើយ ទើបខ្ញុំនាំយករឿងមេអំបៅមកពោលក្នុងទីនេះ។

ស្វាពាក្យម្តង

អ្នកធំខ្លះមានបូកពាមិនខុសពីស្វាពាក្យម្តងទេ។ ស្វាពាក្យម្តងនោះវាយ៉ាងណា? ស្វាដែលគេបំពាក់ឲ្យហើយ វាតែងតែច្រើនថាក្បាលវាមានពាក្យម្តង វាក្រេបស្មានតែក្បាលវានៅទេ តែកាលណា រមាស់ក្បាល ក៏តាំងលើកជើងអះក្បាលក្លាម នាំឲ្យគេមើលយល់ក្លាមថា វាជាស្វាពិតប្រាកដ ព្រោះពាក់ដល់ម្តងហើយ នៅតែមិនកាន់បូកឋានៈជាអ្នកមានម្តងពាក់សោះ នៅតែកាន់បូកជាសត្វតិច្ឆានដដែល។

អ្នកធំយើងខ្លះ ដែលទើបនឹងបានយសសក្តិខ្ពង់ខ្ពស់ក៏ដូច្នោះដែរ ច្រើនតែក្រេបច្រើនថាខ្លួនជាធំ ច្រើនតែនៅឡេះឡោះច្រឡោមច្រឡើម នាំឲ្យថោកទាបដល់ឋានៈគេឯងអស់។ អ្នកធំខ្លះ មិនចេះទាំងស្រុង ធម៌ខាងផ្លូវទូតទៀតផង ច្រើនប្រព្រឹត្តជាមួយភ្លៀវបរទេសអំពីផ្តេសផ្តាសនាំឲ្យខ្មាសគេ មិនខ្មាសតែខ្លួន ឯងម្នាក់ គឺនាំឲ្យជាតិខ្មែរដែលមានខ្លួនជាដំណាងនោះ ខ្មាសគេតាមនោះដែរ ព្រោះខ្លួនជាអ្នកតំណាងខ្មែរ ធ្វើអ្វី ក៏ដូចជាខ្មែរធ្វើដូច្នោះដែរ។ ខ្ញុំព្រមព្រៀងម្នាក់នៅបរទេសនិយាយប្រាប់ខ្ញុំថា មានអស់លោកបុគ្គលិកទូត យើងខ្លះ ត្រូវភ្លៀវប្រទេសដែលយើងទៅនៅនោះ អញ្ជើញឲ្យទៅពិសាកោដននៅគេហដ្ឋានរបស់គេ ដោយគេមានអញ្ជើញភ្លៀវបរទេសឯទៀត ឲ្យមករួបរួមផងដែរ។ ឯលោកបុគ្គលិកទូតយើងនោះ លោក ក្រេបច្រើនថាលោកជាដំណាងខ្មែរ ក្រេបថាកន្លែងនោះជាកន្លែងស្រុកគេដែលយើងត្រូវប្រយ័ត្ន ក៏តាំងពិសា សុរាយ៉ាងច្រើនទៀតផង ដោយមានសេចក្តីស្រែកឃ្លានជាខ្លាំងពីផ្ទះទៅ ព្រោះគ្រាន់តែទទួលសំបុត្រ អញ្ជើញដប់លៀងក្លាម លោកសំលៀងមាត់ជាស្រេច ចាំទៅអាស្រ័យឲ្យឆ្អែតទាល់តែឆ្អល់នៅកន្លែងគេ តែម្តង លោកឥតហ៊ានទទួលទានអ្វីនៅផ្ទះទេ ខ្លាចទៅផ្ទះគេទទួលទានមិនកើត ត្បិតមិនឃ្លាន លោកទុក ពោះឲ្យទេស្អាត ចាំទៅវាត់ឲ្យណាណីនៅផ្ទះគេ។ មានអី! ឃ្លានពីផ្ទះមកស្រាប់ លោកបរិភោគអាហារ និងពិសាស្រាបានយ៉ាងច្រើនគួរសរសើរ!!! ស្រាប់តែហួសករិក្ខ ក៏ភើភាយមកវិញ រួចក៏តាំងក្អួតចង្ហែរ ជ្រហិតជ្រហមមួយរំពេច នាំឲ្យភ្លៀវឯទៀតមើលមកគ្រប់គ្នាយ៉ាងភ្ញាក់ផ្អើល គេខ្លឹម គេយកដៃខ្ទប់ ច្រមុះ ! មាត់រំចែករំចោកដៃជកគ្នាលាន់ឡើង ក្នុងចំណោមភ្លៀវទាំងនោះថា : ឧ! គាត់នេះខ្មែរ ខ្មែរអីគេ នេះស៊ីជីកអីក៏អាក្រក់អាត្រីម៉្លេះ? យើងមិនដែលឃើញមិនដែលយល់ នរណាគម្រក់ដូចខ្មែរទេ!

ពាក្យនេះពីរោះទេ? គឺជាពាក្យដែលគេមើលឆ្ងាយចំពោះមកខ្មែរទាំងអស់ ដោយសារតែលោក ម្ចាស់នោះឯង ធ្វើឲ្យថោកទាប។

តាមល្អ យើងដែលជាតំណាងជាតិខ្មែរគួររក្សាកិរិយាមារយាទឲ្យបានថ្លៃថ្នូរ ទុកកិត្តិយសឲ្យ ស្រុកទេសនិងបងប្អូនខ្មែរ។ គួរកុំចង់ធ្លាក់ហួសហេតុ គួរអាស្រ័យពីផ្ទះសង្កត់ពោះខ្លះឲ្យហើយ ដល់ទៅ អាស្រ័យជាមួយគេ វាប្រព្រឹត្តទៅបានស្រួល។ ហើយបើទុកជាពុំបានអ្វីជាក់ព្រោះសោះ ក៏គួរខំអត់ អាស្រ័យល្មមតែចប់ស្មើនឹងគេ ទុកពោះមកអាស្រ័យនៅផ្ទះយើងវិញចុះ។ កុំអាស្រ័យទាល់តែចាក់ជ្រុះ ក្អួតចង្ហែរច្រងាប់ច្រងីលដូច្នោះ ព្រោះវាខ្មាសគេខ្លាំងណាស់ មុននឹងធ្វើអ្វីៗនិមួយៗ គួរនឹកថាអាត្មាអញ

ជាតិជាខ្មែរ តោងប្រយ័ត្នចំពោះខ្មែរ ការពារប្រយោជន៍ខ្មែរ ទើបប្រទេសជាតិយើងប្តូរច្រើនទៅរួច ម្នាក់ៗ ជួយលើកបន្តិចបន្តួចទើបនគរចំរើនទៅរួច។

ខ្ញុំនាំរឿងនេះមកនិយាយ ព្រោះចង់ទាញការប្រុងប្រយ័ត្នអស់មិត្តឯទៀត ដែលទៅឈរនៅ បរទេស និងអស់លោកដែលភ្ញៀវបរទេសអញ្ជើញទៅពិសាលៀងនៅផ្ទះគេបិតនៅក្នុងប្រទេសខ្មែរផង តែប៉ុណ្ណោះ ឲ្យប្រុងស្មារតីប្រុងខ្លួនជានិច្ច កុំឲ្យធ្លោយនាំឲ្យខ្មាសគេ។ បើមិនចេះមិនយល់ច្បាប់ទម្លាប់ទេ សួរអស់លោកអ្នកឯណាដែលលោកចេះដឹងទៅ ព្រោះមិនខ្វះទេអស់លោកអ្នកដែលចេះដឹងនូវសុដីវ- ធម៌ខាងផ្លូវទូតនោះ។

បើមិនច្បាស់កុំអះអាង

បងប្អូនយើងខ្លះ ចូលចិត្តនិយាយការអ្វីដែលខ្លួនបានដឹងតែ ៥ ១១ តែនិយាយផ្ទៀងផ្ទាត់ចេះដឹងពិត រហូតដល់ ១០ ឬ ១៥ ឯណោះ គួរឲ្យស្តាយណាស់ ព្រោះនាំឲ្យខុសព័ត៌មានពិតអស់រលីង។

ដូចយ៉ាងបច្ចុប្បន្ននេះ ដែលស្រុកកំពុងមានចលាចលសង្រ្គាម មរណភ័យគ្រប់កន្លែង បងប្អូន យើងគ្នាត្រូវការដឹងស្ថានការណ៍ពិតប្រាកដ អ្នកខ្លះដែលមិនដឹងស្ថានការណ៍ច្បាស់ទេ តែនិយាយដូចជា ច្បាស់ណាស់អីចឹង។ ដូចកាលវាយគ្នានៅជិតដួង មានខ្លះនិយាយអះអាងថា អូ! ពួករំដោះចូលដល់កៀន ស្វាយហើយ ! ខ្ញុំបានបើករថយន្តទៅមើលដល់កន្លែង ពុំឃើញដូចជាពាក្យអស់លោកនោះនិយាយទេ ខ្ញុំត្រឡប់មកវិញ សួរអស់លោកនោះទៅ លោកនោះឆ្លើយមកខ្ញុំវិញថា៖ ទេ! ខ្ញុំគ្រាន់តែច្បាស់ណាស់ ថា ពួករំដោះចូលដល់កៀនស្វាយ ឥឡូវបើពុំពិតទេ ខ្ញុំក៏មិនដឹងដែរ ! គ្រុយអីចឹងទៅ !

នេះបើយើងជួយឃោសនាឲ្យសត្រូវ ក៏បានដែរ ព្រោះនាំដំណឹងមិនពិតមកនិយាយ ឲ្យគ្នា ភ័យនៅក្នុងក្រុងឯណោះ។ បងប្អូនយើងចូលចិត្តណាស់ រឿងពួកគេហើយនិយាយអះអាងដូចជាច្បាស់ ណាស់អីចឹង។ យើងគួរកំចាត់ផ្តាច់គំនិតអកុសលនេះទៅ។ អ្នកនិយាយ គប្បីទៅឃើញច្បាស់នឹងភ្នែក សីមនិយាយ។ អ្នកស្តាប់គប្បីត្រិះរិះពិចារណាឲ្យមែនទែនសីមជឿ។ កុំរកបន្តតាមគ្នា កុំជឿបន្តតាមគ្នាឲ្យ សោះ, បើករបន្តគ្នា ជឿបន្តគ្នានេះនឹងនាំឲ្យផ្អើលដូចទន្សាយក្រយាផ្ទៃព្រៃ រត់ពាសវាលពាសកាលពេញ ទាំងក្រុមមិនខាន !

គួរនិយាយតែឡើងមានប្រយោជន៍

ខ្ញុំសង្កេតឃើញអស់លោកមធ្យមៗ ខ្លះ ច្រើនជំនុំនិយាយគ្នាលេងរឿងអត់ប្រយោជន៍។ ដូចជា មុនដំបូងនិយាយឡើងរឿងនយោបាយស្រុកទេសមែនហើយ ប៉ុន្តែនិយាយបានតែបន្តិចក៏តាំងមានម្នាក់ នាំវី និយាយពីរឿងស្រីញី ល្បែងបៀ ប្រាំឯណោះភ្លាម រួចទាំងអស់គ្នាក៏តាំងទៅទាំងម៉ត់រឿងនោះដែរ។ ខ្លះមានសំដីថ្វីមាត់ពូកែនិយាយចំអេសចំអាស ដូចជាខ្លួននោះគ្មានម្តាយជាស្រី គ្មានប្រពន្ធជាស្រី គ្មាន កូនស្រីអីចឹង វាសឡើងពាក្យសុទ្ធតែអាសអាភាស ដូចពួកអ្នកប្រមឹកអាវ៉ាសែដូច្នោះដែរ។ លក្ខណៈ យើងជាអ្នកធំ អ្នកចេះដឹងរលាយអស់រលីង។

ដូចយ៉ាងគ្រួសាររាជនិយមជំនាន់ដើម អស់លោកជំនាន់ចាស់ៗ គង់នឹងជ្រាបខ្លះមិនខាន។ បើ គ្រួសារស្តេចណាកាន់លក្ខណៈត្រឹមត្រូវ លក្ខណៈថ្លៃថ្នូរ គ្រួសារស្តេចនោះមានរាស្ត្រគោរពច្រើន ចូល ចិត្តច្រើន។ ផ្ទុយទៅវិញ គ្រួសារស្តេចណាមិនកាន់ទំនៀមទំលាប់ ក្រិត្យវិន័យ ច្បាប់បរមបុរាណទេ គ្មាន រាស្ត្រណាគោរពទេ គោរពយ៉ាងម៉េច បើពួកនោះក៏ជាពួកអាក្រក់ស្រី ស្រា ហៀ ប្រាំ ព្រះអង្គម្ចាស់ ក្សត្រាមានប្រពន្ធរាប់មិនអស់ អាងទ្រព្យព្រះរាជទ្រព្យចាយវាយខ្លះខ្លាយ ដូចគេជះក្រដាសប្រាក់តាម បង្អួចចោល, ឯព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រីក៏ដែរ ប្តីច្រើនប្តូរផ្លាស់កត់ឈ្មោះមិនអស់មិនទាន់ វាទៅជាពួក មនុស្សមួយក្រុមដែលឲ្យគំរូដល់គេសុទ្ធតែអាក្រក់ទាំងអស់។

លក្ខណៈអាសអាភាសអាក្រក់អាក្រីនេះហើយ ដែលនាំឲ្យខូចទំនៀមទំលាប់ ប្រពៃណីខ្មែរ អស់។

ដូច្នេះសរុបសេចក្តីទៅ គួរណាស់តែយើងអ្នកធំក៏ដោយ អ្នកមធ្យមក៏ដោយ និយាយស្តីអ្វី និយាយពីរឿងខ្លឹមសារ ទាក់ទងជាពិសេសនឹងជាតិ ដើម្បីឲ្យមានពន្លឺក្នុងការដោះស្រាយរកវឌ្ឍនភាពឲ្យ ជាតិ។ បើយើងជួបជុំគ្នាហើយរវល់តែជជែកក្តាកក្តាយតែពីរឿងស្រី ស្រា អាភៀនកញ្ឆា ហៀប្រាំនោះ មានពេលឯណានឹងពីគ្រោះរឿងស្រុក។

យើងគួរនាំគ្នាបែរមករកគំនិតល្អៗ អប់រំកូនចៅខ្មែរមិត្តកក្តីខ្មែរ, ឲ្យបានរស់ជាខ្មែរ ស្លាប់ទៅជា ខ្មែរ, កើតវិញជាខ្មែរ ឲ្យខ្មែរមានជំហរនិងកម្លាំងមាំមួនតទៅអនាគត !

គួរពត់ឈើកាលពីលោកតូច

គ្រួសារខ្មែរខ្លះ កាតច្រើន ច្រើនតែអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ ទំយើទំរើសកូនមិនរាល់អប់រំអ្វីទាំង អស់ ខ្លះស្រឡាញ់កូនជ្រុល ព្រោះកូនមានតែមួយ ខ្លះដោះខ្លួនឯងដោយអាងទ្រព្យធន កូនទារប៉ុន្មានបាន ប៉ុណ្ណោះ ខំយកចិត្តកុំទំរើសវាតាំងពីតូចគ្មានស្គាល់ហោថាយ៉ាងម៉េចខ្លះខាត យ៉ាងម៉េចគ្មាន យ៉ាងម៉េច ក្រេម លុះដល់វាធំឡើងទម្លាប់របស់វាក៏ត្រូវតែបង្ខំម្តាយឪពុកឲ្យរកនេះ ឲ្យរកនោះ រកមិនចេះចប់ តាំងពី សម្លៀកបំពាក់គ្រឿងអលង្ការ រហូតដល់ថយន្តល្អៗ ជាចុងបំផុត។ ម៉ែខ្លះចេះតែខំទ្រោលទៅ ម៉ែខ្លះ ទ្រោលទៅពុំរួចក៏តាំងកាប់ពត់ក្មេងនោះមកវិញ។ ពេលពត់នេះហើយដែលម៉ែ ១០០ កាតរយប្តូរហ៊ុះ ត្រីក្បាលតតាត ដកដង្ហើមជំប្រាប់គេប្រាប់ឯងថា : ហី... អាកូនខ្ញុំ មេកូនខ្ញុំវាធ្វើឲ្យខ្ញុំលំបាកដល់ហើយ ទារនេះ ទារនោះមិនចេះអស់មិនចេះហើយ ហើយរៀនសូត្រអ្វីៗ គ្មានកើតសោះ ឃើញតែពួកម៉ាកទៅ ណោះទៅណោះ ព្រូចុះព្រូឡើង ! ។ ហើយគាត់ចង់ឲ្យគេជួយដោះស្រាយគាត់ផង តើធ្វើយ៉ាងណាឲ្យកូន នោះបានស្តាប់គាត់ខ្លះ? ឲ្យកូននោះយល់ថា គាត់លំបាកចិត្តផង? ឲ្យកូននោះឈប់ផ្តេសផ្តាសផង? មានវិធីអ្វី?

ចំពោះវិធីនោះ មានតែផ្តើមអប់រំដោយទាញក្មេងនោះបន្តិចម្តងៗ ពន្យល់វាឲ្យឃើញហេតុអា- ក្រក់ដែលបណ្តាលមកពីវាផ្តេសផ្តាសនោះ ព្រមទាំងពន្យល់ឲ្យវាយល់ផលប្រយោជន៍នៃការរៀនសូត្រ ផង។ យូរៗ ទៅប្រហែលជាបានប្រកបខ្លះៗ នេះជាគំនិតខ្ញុំផ្ទាល់ទេ ប៉ុន្តែរឿងសំខាន់ដែលខ្ញុំចង់ពោល ក្នុងទីនេះ គឺរឿងយើងត្រូវការពារក្មេងកុំឲ្យខូចទាន់ឯណោះទេ ពោលគឺយើងត្រូវអប់រំវាតាំងពីតូច ឲ្យវា

ដឹងល្អអាក្រក់ ថោកទាបឯណោះទេ ក្មេងដូចជាត្នូនមនុស្សម្នាក់ដែរ យើងត្រូវការពាររោគវា ប្រសើរ ជាងចាំព្យាបាលរោគម យើងត្រូវអប់រំក្មេងឲ្យល្អ ជាជាងចាំតែតម្រិតម្រង់វា ក្នុងគ្រាដែលវាជំហើយ នោះ។ រោគមកស្ថិតក្នុងខ្លួនទៅហើយ ថ្នាំខ្លះដាក់ទៅដល់ អ្នកជម្ងឺក៏រស់ឡើង ថ្នាំខ្លះដាក់មិនដល់ អ្នកជម្ងឺ ក៏ស្លាប់ទៅ។ ក្មេងដែលទម្រើសជ្រុលទៅហើយ ច្រឡើសបើសហួសទៅហើយ អាវ៉ាសែជ្រុលទៅ ហើយ ក៏ដូចមនុស្សមានជម្ងឺជាប់ដែរ ថ្នាំអប់រំពិបាកនឹងដាក់ព្យាបាលឲ្យជាណាស់។ ហើយដោយភាគ ច្រើន យុវជនដែលកែលែងឡើង គឺមកពីម្តាយឪពុកបណ្តែតបណ្តោយជ្រុល ឲ្យវាអាវ៉ាសែ រាំរែក ស៊ី ផឹកគប់មិត្តភក្តិសុទ្ធតែពួកពាល។ ខ្ញុំសង្កេតឃើញថា សម័យនេះក្មេងៗ ឈាមរាវ ចូលចិត្តបង្កើតគេ ហៅថា សៀវត្រី (Surpris) តាមរបៀបអឺរ៉ុប។ ខ្លះបែបចង់អាវ៉ាសែដែរ ម៉ែឪកូនស្រីខ្លះមុនដំបូងបែប សរសើរកូនស្រីខ្លួនថា កូនអញចេះរបៀបបរទេស, ដល់យូរៗ ទៅឃើញផលមិនស្រួល ដោយកូនស្រី នោះដូច្នោះដូច្នោះទៅ តាំងដេកឈឺចាប់ក្រឡាប់ផ្តាប់ផ្តាររកបាញ់ចោល, រកកាត់កាល...។ ខ្លួនឯងខ្មែរ វា មិនយល់រឿងបែបអឺរ៉ុបសោះ បណ្តោយឲ្យកូនធ្វើតាមបែបអឺរ៉ុប។ តាមខ្ញុំដឹងយុវជនអឺរ៉ុប ការឧបត្ថម្ភ រំកេងកពីធាតុអាកាសស្រុកគេត្រជាក់រហូតដល់ធ្លាក់ទឹកកក ត្រូវការឧបត្ថម្ភឲ្យមានកំដៅកក់ក្តៅក្នុងពេល រំនោះ។ ម្យ៉ាងទៀតការរាំឧបរិតគ្នា គឺជាការធម្មតារបស់គេទៅហើយ ស្រុកយើងអាស៊ីឯណោះជាស្រុក ក្តៅ មើលចុះរាំប្រទេសចិនជាដើម គេរាំរែកម្តងៗ ពុំដែលឧបរិតគ្នាទេ ច្រើនត្រឹមតែចាប់ចុងដៃគ្នារាំ ជា ការស្រេច។ ដូចរាំប៉ូន រាំរឹង រាំក្បាច់ជាដើមមានបានប៉ះសាច់គ្នាឯណា ឃើញថាសមរម្យហើយ សំរាប់ស្រុកយើងប្រទេសក្តៅ។ ចុះបើយើងយករាំអ្នកស្រុកត្រជាក់ មកលេងនៅស្រុកក្តៅ ការនេះវា មានផលផ្សេង ការរាំនោះមិនមែននាំឲ្យកក់ក្តៅទេ ផ្ទុយទៅវិញវានឹងនាំឲ្យផលអាក្រក់ទៅថ្ងៃក្រោយ។ ក្មេងណាចេះគិតក៏គិតទាន់, ក្មេងណាដែលខ្ជិលគិត ក៏បណ្តោយខ្លួនទៅតាមសោតណាអីចឹងទៅ !

ត្រង់ហ្នឹងហើយបានជាថា យើងជាម៉ែឪខ្មែរ គួរកុំបណ្តែតបណ្តោយពេក ព្រោះអស់លោកអ្នក ពិតជានៅចេះឈឺចាប់ កាលណាឃើញកូនយើងមិនដោយតាមទូន្មាននោះ។

ដូច្នោះទើបថា គប្បីយើងអប់រំកូនចៅយើងឲ្យយល់អាក្រក់ល្អតាំងពីវានៅតូចៗ នោះមកផង ទើបបានផលល្អ។ ចំពោះរឿងអប់រំក្មេងតាំងពីនៅតូចៗ ទៀត ខ្ញុំសុំជូនរឿងផ្ទាល់ខ្លួនមួយ ខ្ញុំមានកូនចៅ ជាច្រើននាក់ ខ្ញុំតែងពន្យល់កូនចៅខ្ញុំឲ្យស្គាល់ចាស់ទុំ សូម្បីមនុស្សបរើនៅក្នុងផ្ទះរបស់ខ្ញុំ ក៏ឲ្យកូនចៅខ្ញុំ ហៅពួកនេះដោយពាក្យរាបសារដែរ គឺឲ្យហៅបងនេះ បងនោះ មីននេះ មីននោះ ហាមផ្តាប់មិនឲ្យហៅ មេនេះ មេនោះ អានេះ អានោះ ផែនបង អាមីន ជាចំខាត។ ហើយបើក្មេងណាតូចជាងកូនខ្ញុំ ខ្ញុំបង្គាប់ ឲ្យកូនខ្ញុំឲ្យហៅថា អូននេះ អូននោះ ដរាប។

លោកអើយ ដល់ពេលកូនចៅខ្ញុំទៅរៀនសាលា ខ្ញុំក្អក់ព្រើតតែម្តង ដោយឧស្សាហ៍ពួកកូនចៅខ្ញុំ ចេះដេរបញ្ជោរនៅចំពោះមុខខ្ញុំតែម្តង។ ខ្ញុំក៏បានហៅកូនធំជាងគេមកសួរថា : ឯងចេះរបៀបដេរនេះពី ណាមក? កូននោះឆ្លើយថា : ខ្ញុំចេះមកពីសាលារៀន គូកនខ្ញុំវាដេរខ្ញុំ វាទាស់នឹងខ្ញុំ វាដេរម្តាយខ្ញុំ វាហៅ ខ្ញុំថា អា.... ខ្ញុំក៏ចេះពីវាមក ! ដេរបញ្ជោរក៏ចេះពីវាមកដែរ !

គួរអស់លោកពិចារណាដែររឿងនេះ។ បើសង្កមយើង បើគ្រូបង្រៀនយើង បើម្តាយឪពុកទាំង អស់គ្នា មិនជួយណែនាំពន្យល់កូនចៅ ឲ្យស្គាល់ពាក្យពីរោះពិសាតាំងពីក្មេងៗ ទៅទេ វាពិបាកកែខ្លាំង ណាស់។ ពួកល្អម្នាក់ពីរ មុខជាដួលរេទៅតាមពួកអាក្រក់ច្រើនគ្នានោះពុំខាន។

គួរសូន្យគងលក្ខណៈខ្មែរខ្លះៗ

សម័យនេះ អ្នករស់នៅក្នុងសង្គមយើងគប្បីត្រិះរិះពិចារណាអំពីទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរឲ្យបានម៉ត់ចត់ទៅផង កន្លែងណាដែលហួសសម័យ ដែលមិនសមរម្យ មិនស្របនឹងដំណើរការប្រទេស ក៏គួរចោលទៅចុះ ប៉ុន្តែកន្លែងណាដែលបង្ហាញបែបបទលក្ខណៈខ្មែរតាំងពីដួនតាមក យើងពុំគួរនឹងកាត់បំបាត់ចោលសោះឡើយ។

ខ្ញុំចង់ពោលពីរឿងសំលៀកបំពាក់ ដូចជាបុណ្យសព ខ្ញុំធ្លាប់ឃើញខ្មែរចាស់ៗ ជំនាន់មុន បើហែសព ប្រុសៗ ស្លៀកពាក់ពណ៌ស ក្រាវាត់ខ្មៅ ស្បែកជើងខ្មៅ, ស្រីៗ ពាក់អាវស សំពត់ចងក្រិន ពណ៌ព្រីងទុំ ឬខ្មៅ មើលទៅបែបរម្យទេណាស់។

ដល់មកឥឡូវនេះ គេស្លៀកពាក់តាមអំពើចិត្ត ទៅបុណ្យខ្មោចដូចទៅបុណ្យកម្រិត ចូលវត្តដូចជាចូលវត្តសាល ច្រឡកច្រឡំហាក់ដូចជាប្រទេសនេះទើបតែកើតម៉្លោះ គ្មានវប្បធម៌ទំនៀមទម្លាប់អ្វីសោះ។

តាមល្អ គួរតែយើងម្នាក់ៗ នៅក្នុងសង្គមជួយសួនគ្រងនូវលក្ខណៈអ្វីដែលជាខ្មែរនោះ ឲ្យនៅតែជាលក្ខណៈខ្មែរតទៅផង ទើបប្រសើរ។

រឿងសំលៀកបំពាក់នេះទៀត អស់លោកភាគច្រើនចូលចិត្តស្លៀកពាក់ខោអាវធំ ពេលបុណ្យពេលជំនុំ ទោះបីរដូវក្តៅស្ទើរតែបែកក្បាលក៏ដោយ អាភាសធាតុក្តៅស្ទើរហុយផ្សែង យើងសុខចិត្តទ្រាំបែកញើស គ្រលំអាវធំធ្វើមុខជូរ។ សម្លៀកបំពាក់គេប្រើក្នុងប្រទេសត្រជាក់ ធាតុត្រជាក់ធ្លាក់ទឹកកក ឯងយកមកគ្រលុំឲ្យបែកញើស។ នេះជាអំពើឬបែបបទខុសទំនងដែរ។ ខ្ញុំព្រិះគន់ទេ បើអស់លោកចូលចិត្តបំបែកញើសរបៀបនោះ តែខ្ញុំយល់ថា បើយើងស្លៀកពាក់ឲ្យស្អាតរបៀបរង្វាញនោះ អស់លោកអ្នកនឹងបានស្រួលខ្លួន ហើយបានសមរម្យផង។

អំពីទ្រើងទុកសក់សេះ

សព្វថ្ងៃនេះ នៅប្រទេសខ្លះនៅជុំវិញយើងនេះ មានយៀកណាម ថៃ ឡង់ដ៍ ហ្វីលីពីន គេកំពុងតែប្រយ័ត្នរឿងយុវជនទុកសក់សេះ ដែលគេយល់ថាធ្វើខូចទំនៀមទំលាប់ល្អរបស់ស្រុកគេ ព្រមទាំងគេមិនចង់ឲ្យសុវិលយុវជននោះ ឆ្លងមកលប់លើវប្បធម៌របស់គេផង។ កន្លែងខ្លះ គេចាត់ភ្នាក់ងារឲ្យចាំចាប់យុវជនទុកសក់វែងយកមកកាត់សក់នោះចោល។ ហើយស្រុកខ្លះ នៅចំណតយន្តហោះផ្ទាល់តែម្តង គេសុំអញ្ជើញភ្ញៀវបរទេសទុកសក់វែងឲ្យចូលទៅកាត់សក់នៅកន្លែងមួយសមរម្យ ដែលគេបំរុងទុកជាស្រេច មុននឹងឲ្យបរទេសនោះចូលទៅកាន់ក្រុងរបស់គេ។

យើងឯណោះវិញ យើងមានចាត់ការអ្វីដែរលើរឿងជនទុកសក់វែងនេះ?

ឃើញមានតែមួយពេលគត់ គឺលោកប្រធានាធិបតី លន់-នល់ ប្រកាសឲ្យយុវជនទុកសក់វែង កាត់សក់វែងរបស់ខ្លួនចោល កាលពីខែមីនា ១៩៧២, ប៉ុន្តែមានយុវជនណាស្តាប់ប្រសាសន៍លោកប្រធានាធិបតី លន់-នល់ ទេ? អត់ទេ !

សូមអភ័យទោស ក្រែងខ្ញុំយល់ច្រឡំ ខ្ញុំសង្កេតឃើញថា យុវជនសង្ហាទុកសក់សេះ (មិន និយាយពីពួកសិល្បករនិងនិស្សិតទេ) ច្រើនតែជាក្មេងពាល ក្មេងកាប់ចាក់ លួចប្លន់ ឆក់នាឡិកា ឆក់ ខ្សែក តាមផ្សារតាមផ្លូវ... អ្នកក្រែងយើងមូលមាត់គ្នាហៅថា: ពួកអាទុកសក់វែងឬអាទុកសក់សេះ។

យើងគួរផ្ដើមពន្យល់យុវជនយើងឲ្យចៀសវាងរឿងទុកសក់វែងនេះផងហើយ ព្រោះមិនជាការ ល្អមើលសោះ ប្រសូច្រឡំស្រី ស្រីច្រឡំប្រុស ខុសពីបែបបទខ្មែរ។ យើងគួរមើលប្រទេសគេក្បែរខាង យើងនោះផង គេធ្វើយ៉ាងណា គេការពារយ៉ាងណា។

គប្បីម៉ឺនម៉ាត់ឲ្យបានយូរអង្វែង

នៅឧកាសផ្លាស់របបគ្រប់គ្រង នៅប្រទេសណាក៏ដោយក្នុងលោកនេះ គេតែងតែផ្លាស់តាម របៀបក្តៅទៅតាមបញ្ញត្តិឲ្យមនុស្សធ្វើតាមកុំឲ្យល្អៀងបាន។ ជាពិសេស លុះត្រាតែអ្នកកាន់អំណាចនោះ ប្រយ័ត្នប្រយែងខាងផ្លូវច្បាប់ គោរពច្បាប់ទៅផងទើបបានចម្រើន ច្បាប់នោះឯងមានប្រសិទ្ធិភាព។ ដូច ជាគ្រួសារយើងនិមួយៗ ទាល់តែមេគ្រួសារនោះពូកែម៉ឺនម៉ាត់ ទើបគ្រួសារនោះបានត្រឹមត្រូវទៅតាម គន្លងល្អ មិនមែនរង់ចាំតែសមាជិកគ្រួសារនេះ គោរពតាមតែឱវាទខ្លួនជាមេនោះទេ។ យ៉ាងណាមិញ ប្រទេសជាតិនិមួយៗ ក៏ដូចនោះដែរ គួរណាស់តែអ្នករក្សាអំណាច ស្ថិតនៅក្នុងគន្លងច្បាប់នោះទៀងទាត់ ម៉ឺនម៉ាត់ទើបប្រជាពលរដ្ឋបានសុខសាន្តទៅកើត តែកាលណាមិនគោរពច្បាប់ ធ្វើតាមតែតណ្ហារបស់ ខ្លួននោះ ប្រទេសនោះទៅមុខពុំរួចទេ នៅតែវិលវល់ដូចបែបចាស់ដដែលជាដដែល។ ម្យ៉ាងទៀត បើ យើងតឹងយើងម៉ឺនម៉ាត់ពីដំបូងយ៉ាងណា យើងត្រូវតឹងត្រូវម៉ឺនម៉ាត់ឲ្យរហូតទៅ កុំតឹងម៉ឺនម៉ាត់តែមួយ ឆាប់ រួចជួរស្តែតនោះ។

ដូចយើងបានឃើញស្រាប់ថ្ងៃទី ៩ តុលា ១៩៧០ យើងប្រកាសប្រទេសជាសាធារណរដ្ឋ គឺ សន្មតថាប្តូរផ្លាស់អស់របៀបរាប់ចូលទាំងល្បែងពាលាផង, សិស្សានុសិស្សបានទាំងដុតរូបសំណាក ហៀបប៉ា នៅមុខសក្យមុនិចេតិយផង ជាសញ្ញាថាយើងត្រូវរលប់លេងហៀបប៉ាទៀតហើយ។ នៅ ពេលនោះដូចជាស្ងប់បន្តិច ប៉ុន្តែមិនយូរប៉ុន្មាន ល្បែងពាលាក៏រស់រវើកឡើងវិញ មកពីអ្វី? មកពីច្បាប់ យើងបន្ធូរបន្ថយរិចរិទៃ រួចអ្នកខាងលើបែបខ្ជិលបន្តិចផង ក៏បណ្តោយៗ ទាល់តែអីចឹងទៅ។ ខ្មែរយើង មានចរិតតឹងរ៉ឹងម៉ឺនម៉ាត់តែមុនដំបូង យូរទៅជួរស្តែត។

និយាយរឿងយើងចាប់បន្តនេះ ខ្ញុំនៅនឹកឃើញបន្តិចថា នៅឆ្នាំ ១៩៤០ កាលយើង, រាជការ បារាំង-ខ្មែរ, បានតទល់ចម្បាំងសៀមគត្រឹកគ្រង តែមិនមែនទាន់ជាសាហាវដូចសព្វថ្ងៃនេះផងទេ រាជការបារាំងបានធ្វើសប្តុត្រចុះថ្ងៃទី ១៧ មិថុនា ១៩៤០ ហាមប្រាមទាំងអស់មិនឲ្យបើកវង់រាំច្រៀង ស្រុកកើតសង្គ្រាម។ កាលណោះស្ងាត់អស់ ហើយស្ងាត់រហូតរាប់ឆ្នាំ។ ឯយើងសព្វថ្ងៃនេះមិនដូច្នោះទេ

ហាមបិទតែមួយភ្លែតបើកវិញ រោងកុនកំដោយ រន្តសាលកំដោយ ដូចជាច្បាប់ស្ថិតនៅតែលើក្រដាស សោះតែម្តង ហាមអ្វីគ្មានប្រសិទ្ធិភាពដូចជំនាន់បារាំងទេ និយាយនេះមិនសរសើរច្បាប់បារាំងទេ តែ សរសើរថាគំនិតបារាំងវាម៉ឺនម៉ាត់មែនទែន ព្រោះតែវាម៉ឺនម៉ាត់មែនទែនអីចឹងហើយ បានជាវាត្រួត ក្បាលឯងកើត ខ្មែរយើងព្រោះតែធួរស្តុតស្រីស្រីព្រៃលតអីចឹងហើយ បានជាពិបាកគេបដុតពីកញ្ចះគេ ទាំងរាស្ត្រទាំងនាម៉ឺននោះ។

ខ្ញុំនិយាយនេះដូចជាឆ្ងល់ ប៉ុន្តែនិស្ស័យខ្ញុំ ខ្ញុំបានសច្ចាថាខ្ញុំសុំរស់នៅជាខ្មែរ ស្លាប់ទៅក៏ជាខ្មែរ ហើយរស់ក្នុងកំណើតថ្មីវិញក៏ជាខ្មែរដែរ។ ខ្ញុំមិនចង់ឲ្យជនជាតិណាការខ្សែខ្ញុំជាជាតិផ្សេងសោះឡើយ។

ម្យ៉ាងទៀត យើងចូលចិត្តតែធ្វើសច្ចាជិតស្និទ្ធនឹងមិត្តម្តង ទឹកមើល នៅពេលកសាងអ្វីមួយនៅ តាមខេត្តតាមក្រុង អស់លោកច្រើនមិនសូវប្រញាប់ធ្វើទេ លុះតែដល់ពេលជិតសម្ពោធតែម្តង ក៏តាំង ប្រញាប់ធ្វើទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ គ្រវីសគ្រវាសឲ្យតែបានហើយសម្រាប់សម្ពោធក៏យកគាប់មួយពេលនោះ ទៅ។ សួនច្បារគ្មានផ្កា កាច់ផ្កាមកដោតបញ្ឆោតទៅ, អណ្តូងគ្មានទឹកដងទឹកពីរបីឡានយកមកចាក់ឲ្យ ពេញទៅ សម្រាប់ «ព្រះអង្គទេតសរសើរ» ពេលបើកសម្ពោធសមិទ្ធិរក្ខណៈ កេណ្ឌយកចេកម្នាស់ល្អៗ មកដាក់គរពោរពាសបង្ហាញ, ហើយទ្រង់មានមួយក៏ចេះតែដើរហើរហោះតាមព្រះអង្គស្ទើរគ្រប់ខេត្ត ក៏ បញ្ជាក់អំពីការចំរើនខាងចិញ្ចឹមមាន់។ អាងតែ «ឌុំ» ខ្វាក់ គ ថ្លង់, «កូនចៅ» គិតតែពីក្រវី យកមេ- ងាយ។ នែ ! សម័យនោះ !

ឥឡូវនេះ សម័យនេះ ខ្ញុំសូមធ្វើសំណូមពរកុំឲ្យហែលតាមដំណើរមុននោះឲ្យសោះ។ រួមគ្នាធ្វើ អ្វី ធ្វើឲ្យស្មោះម៉ឺនម៉ាត់ឲ្យរហូតកុំបន្ត។

ការសន្និះសង្ស័យ

អ្នកដឹកនាំខ្មែរ តាំងតែពីដើមមកចូលចិត្តតែសង្ស័យគ្នាទៅវិញទៅមក។ ការសង្ស័យនេះ ចេញ ផលជាការកាប់សម្លាប់គ្នាឥតប្រណិយ

អ្នកដែលកំពុងកាន់អំណាច រមែងតែងតែមិនទុកចិត្តចំពោះអ្នកដែលធ្លាប់រួមការជាមួយ ដោយ ចេះតែក្រែងថា តិចលោអាមនេះវាដណ្តើមអំណាចអញ្ចាទៅ, តិចលោអាមនេះវាលបសម្លាប់អញដើម្បីយក តំណែងអញទៅ ! តិចលោអីចេះ តិចលោអីចុះ ! ច្រើនប្រការ។

កាលបើទឹករអិលដូច្នោះហើយ ក៏តាំងលែងទុកចិត្ត រួចបើជួនមានអាមីអាថ៌កំបាំងចាក់រុកបន្តិច ផងនោះ ក៏តាំងជឿជាក់មែនទែន ថាសហការីឬមិត្តពីដើមនោះក្បត់ខ្លួនមែនទែនតែម្តង។ ដល់មកត្រង់ ណោះ ក៏តាំងរកលេសចោទប្រកាន់សហការីនោះឬមិត្តនោះ ឲ្យគ្នាទៅជាអាក្រក់ ដើម្បីយកទៅសម្លាប់ ចោលទេទេទៅ។

ផលវិបាកដែលកើតឡើង ដោយការចេះតែសង្ស័យគ្នានេះ ជួនកាលនាំឲ្យកើតសង្គ្រាមក្នុង ស្រុកយ៉ាងធំទៅផងក៏មាន។

ខ្ញុំសុំរំលឹករឿងមួយ: ស្តេចសុគន្ធបទ (រវាងសតវត្សរ៍ទី ១៥ នៃ គ.ស.) ស្រឡាញ់គាប់ព្រះទ័យ នឹងប្អូនថ្ងៃឈ្មោះ កន នោះណាស់ ថែមទាំងប្រទាននាវា «បុនហ្នឹងព្រះស្តេច» ត្រួតត្រាលើក្រសួង

សង្ឃការីថែមទៅទៀត។ ក្រោយមក ក៏ស្រាប់តែសង្ឃវ័យថា យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកនប្រុងដណ្តើម អំណាច។ លុះស្តាប់ពាក្យចារកុរុកមន្ត្រីដែលស្តាប់យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកននោះថែមទៀតទៅ ក៏យល់ថា យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកនប្រុងក្បត់មែនទែន ទើបឲ្យគេតាមចាប់យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកនយកមកសម្លាប់។ ឯ យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកនដឹងខ្លួន ក៏ភៀសខ្លួនទៅកេណ្ឌរាស្ត្រក្បត់មែនទែនតែម្តង ចេញមុខច្បាំងនឹងស្តេច ផែនដីពេញទំហឹង។ ប្រជារាស្ត្រកើតវិនាសហិនហោចខ្លោចផ្សាអន្តរកប្ប សម្លាប់គ្នាដូចសត្វធាតុ។ យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកនធ្វើគត់ព្រះសុគន្ធបទទៅវិញ ហើយយករាជ្យមកសោយ តាំងខ្លួនជាម្ចាស់ផែនដីគ្រុយ ហើយក៏តាំងសប្បាយរាំរែកតាមគន្លងស្តេចផែនដីព្រងើយ ! ។ នេះរាស្ត្រស្លាប់មួយលើក។ ស្តេចកន នេះកំពុងតែត្រេកត្រអាល ក៏ស្រាប់តែស្តេចអង្គចន្ទ (អង្គចន្ទទី ១) ចេញពីសៀមមកវិញ លើកទ័ព គត្រឹកគត្រងមកដេញស្តេចកននោះទៅវិញ។ ការកាប់សម្លាប់គ្នាឯង វះសាច់កាប់ផ្តួងគ្នាឯង ក៏ផុស ឡើងម្តងទៀត ប្រជារាស្ត្រវិនាសជីវិតរាប់ពុំអស់។ ទំរាំតែផ្តួលស្តេចកនបាន ចំណាយស្មើអស់ពូជខ្មែរ ដែលខ្លាំងពូកែ។

នេះជារឿងចាស់ ដែលអ្នកប្រវត្តិសាស្ត្រគេដឹងគ្រប់ៗ គ្នា ហើយរកហេតុទៅឃើញថា គឺមកពី ស្តេចអ្នកដឹកនាំចេះតែសង្ឃឹមអ្នកដែលធ្លាប់តែស្រឡាញ់ពីដំបូង ពោលគឺស្តេចសុគន្ធបទសង្ឃឹមលើ យុទ្ធជ្នងព្រះស្តេចកន រហូតដល់មានរឿងនាំឲ្យរាស្ត្រស្លាប់ពាសវាលពាសកាល។

រឿងថ្មីមួយទៀតកាលពី ២០ ឆ្នាំមុននេះ នរណាក៏ដឹងដែរថា ស៊ីង-ឆឹកថាញ់ រត់ចូលព្រៃទៅជា មេខ្មែរសេរី ក៏ដោយសារស្តេចសីហនុមិនទុកចិត្តគាត់។ រំលឹករឿងនេះឡើងវិញ អ្នកភ្នំពេញនឹកឃើញ ក្លាម។ កាលណោះលោក ស៊ីង-ឆឹកថាញ់ ត្រូវរដ្ឋាភិបាលបារាំងដោះលែងមកវិញ។ ថ្ងៃ៣០តុលា១៩៥១ លោក ស៊ីង-ឆឹកថាញ់ មកភ្នំពេញ រាស្ត្រខ្មែររាប់ម៉ឺននាក់ទទួលគាត់។ សីហនុក៏ស្រាប់តែក្រែងរំអង់ថា: អែយ៉ា, អាម្យៀនេះមានរាស្ត្ររាប់អានខ្លាំងណាស់តើ, មិនស្រួលទេ ថ្ងៃក្រោយម្យៀនេះមានប្រជាប្រិយ ភាពសម្បើមហើយ អញអស់មានមុខមានមាត់ហើយ ដូច្នោះ ត្រូវចាត់ការយកអានេះចេញទើបបាន។ ស៊ីង-ឆឹកថាញ់ មិនមែនមានត្រចៀកដូចត្រចៀកពាង មានភ្នែកដូចភ្នែកបូស្សីឯណា គាត់មានត្រចៀក និងភ្នែកជាមនុស្សដែរ ដឹងខ្លួនក៏ភៀសចូលព្រៃបាត់។

រឿងមួយទៀត នរណាមិនដឹង ជួន-ម៉ុម ជាអ្នកចេះដឹងល្បីពីស្រុកបារាំងមក។ គ្រាន់តែហៀប តែនឹងដាក់ជើងចុះជាន់លើដីពោធិ៍ចិនតុង ក៏ស្រាប់តែត្រូវដកជើងឡើងយន្តហោះវិញប្រញាប់។ ចុះឯ ណាបាន? បើពួកគ្រួសីហនុនៅត្រៀមត្រៀបត្រាចាំខាំពាយកទៅឲ្យសីហនុនោះ។ គេថា ជួន-ម៉ុម ជា មនុស្សក្រហម។

មួយទៀត, ៤-៥ ឆ្នាំមុននេះនរណាទៅភ្លេច? ហ្សិ-យន់, ហ្សិ-នីម, ខៀវ-សំផន បានបាត់ខ្លួន តើ ដោយសារនរណា? គឺមកពីពួកនិយមស្តេច ពួកពួករលួយបរិវារស្តេចពាលសីហនុ ពួកថែរ៉ាំង ។ល។ រាស្ត្រខ្មែរណាម្នាក់ដែលភ្លេចពាក្យជេរប្រទេចរាល់ថ្ងៃ របស់សម្តេចសីហនុ ទៅលើពួកទាំងបីនោះ?

សរុបមក សូមឲ្យឃើញថាអ្នកដឹកនាំយើង គឺសីហនុនោះរាល់តែសង្ឃឹមវេជនឯទៀត រាល់តែ នឹងច្រណែននឹងប្រជាប្រិយភាពគេឯទៀត រករឿងមិនឲ្យនរណាលូតលាស់ខ្ពស់ជាងខ្លួនកើត ឲ្យមានតែ ខ្លួនម្នាក់ជាកំពូល ជាដើម ជាមេ ជាឯកលើគេ ។

លទ្ធផលនៃទិដ្ឋភាពនេះ នាំឲ្យវេជនបញ្ជាវន្តឃ្នាតឆ្ងាយពីសីហនុរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ មាន បក្សមានពួកសុីសាច់ហុតយាមគ្នាគ្មានពិចារណា ព្រោះតែការកាន់ជើងពួកក្រហម ពួកខៀវ មិនគិតពី

រួមរស់ជាខ្មែរ ដោយសុខសាន្តសោះៗ ខ្ញុំនិយាយមកប៉ុណ្ណោះ តើអស់លោកសង្កេតឃើញបែបនេះទេ? សុំជួយពិចារណាផង។

ហេតុអ្វីបានជាយើងខ្លាំងថយ

ខ្ញុំយល់ថា ខ្មែរយើងសម័យសតវត្សរ៍ទី ១៣ កសាងនគរវត្តរួច ក៏ចាប់ចុះថយឥទ្ធិពលបន្តិចម្តងៗ ដរាបដល់រៀវរួចរាជ្យដល់សព្វថ្ងៃនេះ។ ហេតុម្តេចក៏ដូច្នោះ? ដោយហេតុថា ជំនាន់នោះ គេផ្តាច់ការពន់ពេកប្រើកម្លាំងមនុស្សដូចគោ-ក្របី ឲ្យដឹកជញ្ជូន មានទម្ងន់ហួសកម្លាំងយកមកធ្វើប្រាសាទ ហើយបង្ខំឲ្យធ្វើគ្មានពេលសម្រាក។ ប្រាសាទទាំងឡាយនៅអង្គរពិតជាមរតកអនុស្សាវរីយ៍របស់ដួនតាយើងប្រាកដណាស់។ នៅពេលកសាងប្រាសាទទាំងឡាយនៅអង្គររួច យើងកត់សំគាល់ឃើញប្រជាពលរដ្ឋខូចទឹកចិត្តអស់ រហូតដល់សត្រូវចូលមកវាយប្រទេសជាតិ ប្រជាពលរដ្ឋពេលនោះកំពុងធុញទ្រាន់នឹងការលំបាកពន់ពេក ក៏កើតចិត្តឡើយណាយលែងមានចិត្តការពារប្រទេសជាតិទៅ។ ហើយរហូតមកចេះតែចុះថយឥទ្ធិពលជាលំដាប់ ឥតមានវរជនណាជួយបណ្តុះទឹកចិត្តប្រជាពលរដ្ឋ ឲ្យក្លាករលើកឡើងវិញទេ ចេះតែបណ្តោយយូរជាយូរទៅ ប្រជារាស្ត្រក៏ទៅជាអស់សង្ឃឹមចំពោះរដ្ឋាភិបាលសន្តិសុខ នាំឲ្យខូចទឹកចិត្តរឹតតែខ្លាំងឡើង។ ណាមួយត្រូវពួកស្តេចជិះជាន់ផង ណាមួយជីវភាពលំបាកផង ក៏ដេកផ្សងចាំតែវាសនាប៉ុណ្ណោះ។

នៅពេលដែលវាចូលមកប្រទេសនេះម្តងៗ សត្រូវតែងតែយោសនាថា យើងមកជួយរំដោះអ្នករាល់គ្នាឲ្យរួចពីក្រញាំរបស់ពួកមនុស្សមួយចំនួនដែលកំពុងតែជិះជាន់អ្នករាល់គ្នាសព្វថ្ងៃ។ គួរកត់សំគាល់ថានៅពេលសត្រូវចូលមកវាយម្តងៗ មិនដែលអត់មានមនុស្សក្បត់រត់ទៅចូលខាងសត្រូវនោះទេ តែងតែមានជាដរាប ជួយយោសនាឲ្យសត្រូវទៀត ជាហេតុនាំឲ្យប្រជាពលរដ្ឋយល់ច្រឡំថា គេមកជួយរំដោះយើងឲ្យរួចពីការលំបាកគ្រប់យ៉ាងមែន តោងតែយើងជួយខាងសត្រូវទើបបានសេចក្តីសុខ ហើយបច្ចុប្បន្នចូលខាងសត្រូវដោយមិនដឹងខ្លួនទៅទៀត។ ពីនោះរៀងមកដល់សតវត្សរ៍ទី ១៧ យើងចាប់ចុះមែនទែន ដល់មកសតវត្សរ៍ទី ១៨ ខ្មែរក្លាយជាជាតិមួយបាក់ស្បែក អស់មានគំនិតអ្វីហៅថាតស៊ូនោះរលីង គិតតែពីទូលកញ្ជើរត់ រត់ជាទម្លាប់ជាប់មកដល់សព្វថ្ងៃនេះតែម្តង។

អស់លោកជួយពិចារណាមើល រហូតដល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ តើយ៉ាងណា? យៀកកុងយួនខាងជើងចូលមកវាយប្រទេសខ្មែរ ដុតបំផ្លាញអស់ផ្ទះសំបែងអ្នកស្រុក ហើយមានស្តេចសីហនុបានជួយស្រែកពួកនោះទៀត ជាហេតុនាំឲ្យប្រជាពលរដ្ឋយើង ទៅតាមគន្លងសតវត្សរ៍មុនៗ តែម្តង។ ខ្ញុំសុំរំលឹកដោយស្មោះត្រង់ថា ព្រោះតែគន្លងបាក់ស្បែករង្វើងចូលនឹងសត្រូវរាល់ៗ ជំនាន់នេះហើយ ទើបនគរកម្ពុជាធំបត់ នៅរួមរួញតូចប៉ុនបាតដៃសព្វថ្ងៃនេះ ហើយបើកុំតែបាក់ស្បែកចូលមកធ្វើជាចៅហ្វាយទាន់ កុំអីរលាយបាត់ផងក៏មិនដឹង បានបាក់ស្បែកវាចូលមក វាខាយរំលោភត្រួតត្រាក៏បាននៅសល់ប៉ុណ្ណោះ។ នេះហើយវាសនាកម្ពុជាយើងដែលត្រូវតែមានចៅហ្វាយត្រួតត្រានោះ។

ចំពោះការទុនថយច្នៃនុភាព ខ្ញុំសូមប្រៀបធៀបទៅនឹងមហាប្រទេសខ្លះពីសម័យបុរាណ ដូចយ៉ាងមហាប្រទេសចិនប្រជាមានិត ជាមហាអំណាចនៅអាស៊ីដែរ កាលជំនាន់ស្តេចចិនឈ្មោះ ជិន-ស៊ី

ហ្គីងទី Chin Shih Huongti^(១) ខ្លាចពួកម៉ុងហ្គោលចូលវាយ ប្រទេសចិនស្តេចនោះក៏ចាប់សាងកំពែងដ៏ធំ សតវត្សរ៍ទី ៣ មុនគ្រិស្តសករាជ (Grande Muraille) ហើយវែងវែងរហូតដល់ប្រាំពាន់គីឡូម៉ែត្រ នាំឲ្យប្រជាជនចិនលំបាកវេទនាជាអស្ចារ្យ សង្ឃឹមកាលណា ប្រជាជនចិនហត់ឡើយយ៉ាងខ្លាំង គ្មានកម្លាំងធ្វើសង្គ្រាមសោះ។ ទទួលពេលនោះពួកម៉ុងហ្គោលក៏ចូលមកវាយទៀត ហើយឃោសនាថាមកជួយប្រជាពលរដ្ឋចិនឲ្យផុតពីទោសភាព ប្រជាជនចិនក៏ជឿមួយចំនួនធំ លែងជួយកងទ័ពរដ្ឋាភិបាល នាំឲ្យកងទ័ពរដ្ឋាភិបាលទន់ខ្សោយ បណ្តោយសត្រូវវាយធ្លាយមហាកំពែងនោះទៅ ហើយមហាប្រទេសចិនសម័យនោះ ក៏ធ្លាក់ចុះក្នុងហាយនភាពពេលនោះទៅ។

នៅអេហ្ស៊ីបក៏ដូច្នោះដែរ ហេតុតែចង់បានកេរ្តិ៍ឈ្មោះខ្ពស់ស្មើនឹងទេវតា ស្តេចអេហ្ស៊ីបឈ្មោះ រាមសេសទី ២ បានសាងមហាចេតិយ Pyramide ទុកជាកិត្តិគុណដ៏សំខាន់របស់សក្យវង្ស បន្ទាប់ពីនោះមក អេហ្ស៊ីបក៏ចុះថយចន្លិចម្តងៗ ដរាបមក។

ការចុះថយឥទ្ធិពលទាំងយើងទាំងគេនេះ គឺបណ្តាលមកពីការអ្នកគ្រប់គ្រងស្រវាប្រទាញតែនឹងរឿងកិត្តិយស ចង់ប្រកួតនឹងអាទិទេពជាក់ច្បាស់ណាស់។

ឥឡូវនេះ ខ្ញុំសូមនិយាយអំពីប្រទេសដែលគេបានចម្រើនវិញម្តង។ តើគេចាត់ការយ៉ាងដូចម្តេចខ្លះ? ដូចយ៉ាងប្រទេសជប៉ុន កាលពីសតវត្សរ៍ទី ១៧ ស្តេចរបស់គេឈ្មោះអធិរាជ មេអិជិ (Meiji) ព.ស. ២៤១០ គ.ស. ១៨៦៦ បានភ្ញាក់រលឹកឈ្នួលយល់ថា : ប្រទេសជប៉ុនត្រូវតែមានអ្នកចេះដឹងច្រើនតទៅ អនាគតទើបបានចម្រើន ហើយគ្មាននរណាប្រមាថបាន។ គិតដូច្នោះក៏ចាត់បញ្ជូនកូនសិស្សឲ្យចេញទៅរៀននៅបរទេសជាច្រើនប្រទេស។ មិនយូរប៉ុន្មានកូនសិស្សនោះចេះដឹង នាំចំណេះចេះដឹងមកធ្វើការបម្រើប្រទេសជប៉ុនវិញ បានចម្រើនជាលំដាប់ដរាបដល់សព្វថ្ងៃ។

ឯប្រទេសថៃក៏ដូច្នោះដែរ ស្តេចឈ្មោះព្រះបាទសម្តេចចុឡាចមក្រៅ^(២) កាលពីឆ្នាំព.ស. ២៤១១ គ.ស. ១៨៦៧ បានចាត់កូនចៅគេឲ្យទៅរៀននៅបរទេសជាច្រើនគ្នាដូចយ៉ាងលោក យួង អក័យវង្ស, ហ្គីងប្រឌីក្នុងយ៉ុង... ជាដើម គេចេះដឹងត្រឡប់មកវិញ មានចំណេះគ្រប់វិស័យសម្រាប់ធ្វើការឲ្យប្រទេសថៃ។ ឯយើងខ្មែរឯណោះវិញ មានស្តេចណាចាត់កូនសិស្សណា ឲ្យទៅរៀនដូចជប៉ុន ដូចសៀមទេ?

នៅសម័យ ព.ស. ២៤១១ គ.ស. ១៨៦៧ នោះ ស្តេចខ្មែរកំពុងតែដណ្តើមអំណាចគ្នា បងសម្លាប់ប្អូន ប្អូនសម្លាប់បង ដណ្តើមគ្នាសោយរាជ្យសម្បត្តិ។ ប្រជាពលរដ្ឋស្លាប់គរជើងលើគ្នា។ តមកមានដែរ ក្រសួងអប់រំជាតិបញ្ជូនកូនសិស្សឲ្យទៅរៀននៅបរទេស ដោយជួយផ្តល់អាហារូបករណ៍ ដោយចំនួនតិចហើយស្តេចស្នើដល់មេទៀត ឬក៏ប្រទេសនោះមានគេឲ្យអាហារូបករណ៍ ប៉ុន្តែម្តងៗ ដោយបើព្រះអង្គមិនសព្វព្រះទ័យ ក៏តាំងឲ្យរដ្ឋាភិបាលផ្តាច់អាហារូបករណ៍ពីសិស្សនោះជាប្រញាប់។ សិស្សនោះក្តៅតែលតោលវង្វែងវិលវល់ លែងចង់នៅជាខ្មែរ ចង់តែសុំប្តូរឈ្មោះចូលសញ្ជាតិបរទេសតែម្តង ដើម្បីរស់រានមានជីវិត។ ស្តេចខ្មែរយើងវាអីចឹង ! គំនិតនេះ គឺគំនិតមិនចង់ឲ្យនរណាចេះជាងខ្លួនជាពួក ស្តេច ប៉ុន្តែមិនយល់ថា គំនិតខ្ពប់គ្នាឯងមិនឲ្យចេញក្រៅនេះ ជាគំនិតសម្រាប់ធ្វើខ្ញុំគេនោះទេ។ ស្តេចនេះ

១- សរសេរឲ្យត្រូវគឺ Qin Shi Huangdi ជាមហារាជាធិរាជចិនទី១
២- នាមពិតប្រាកដគឺ ព្រះបាទសម្តេចព្រះចុឡាចមក្រៅចៅយូហ្វូ

មិនយល់ថា តែកាលណាប្រជាជនល្ងង់ហើយ ប្រទេសនឹងស្ថិតនៅជាខ្ញុំគេនោះ មិនយល់ទេ។ ស្មានតែថា អញស្តេច អញចេះ, ចេះគ្រប់សព្វឬ? បើគ្មានដៃជើងមន្ត្រីសេនាបតីជាអ្នកចេះផង មានតែពួកអបអែបបន្ទូលលើកជើងហែកហកមុខក្រោយ តើធ្វើឲ្យស្រុកលូតលាស់ទៅកើតឬ? ព្រោះហេតុដូច្នោះហើយ, ទើបបានជាសព្វថ្ងៃ ពេលមានអាសន្នកើតឡើង យើងខ្លះអ្នកចេះដឹងសំខាន់ៗ សម្រាប់ធ្វើការ យើងផ្អាកផ្អកកិច្ចការតែទៅលើបុគ្គលមួយចំនួនឲ្យធ្វើការ ហើយបើពួកនោះធ្វើខុសផ្តាច់ការ អាវ៉ាសែក្បត់ជាតិ លក់ជាតិ ក៏តាមតែពួកនោះចាត់ អ្នកឯទៀត គ្មានដឹងគ្មានយល់អ្វីទាំងអស់ ព្រោះមិនដឹង មិនចេះ គ្មានសមត្ថភាពនឹងជួយតាមមើលតម្រិតម្រង់ ចេះកិច្ចការនេះផងសោះ។

ដូចមានពាក្យកាព្យប្រមបុរាណតែងពោលនិយាយតៗ គ្នាមកថា ៖

“ស្តេចខ្មៅ នាម៉ឺនខ្មៅ ដូចពស់នាងត្រាវពេនមាត់ដណ្តើរ” ។

“ស្តេចប្រាជ្ញ នាម៉ឺនមហិទ្ធិយក្ស ដូចពស់ពក្វាក់ពេនមាត់ទ្វារ” ។

“ស្តេចប្រាជ្ញ នាម៉ឺនប្រាជ្ញ ដូចពស់នាគរាជពាំកែវមនោរ” ។

នេះហើយ លទ្ធផលនៃការឃាត់ហាមរបស់ពួកស្តេច ពួកល្មោកអំណាចជំនាន់មុនៗ ដែលតែងរកឧកាសជំទាស់រឿយៗ មិនឲ្យសិស្សចេញទៅក្រៅ ខ្លាចទៅជាក្រហម ទៅជាខៀវ។ ឆែ! គំនិតនេះគួរឲ្យខ្លាចរអាខ្លាំងណាស់ ព្រោះជាគំនិតដែលនាំឲ្យស្រុករលាយដោយមិនដឹងខ្លួន។

គួរមានចិត្តសប្បុរស

ខ្ញុំបានសង្កេតឃើញអ្នកមានថ្នាក់សេដ្ឋីគហបតីខ្លះ ហែកហកជួយជាតិតែបបួរមាត់ក្រៅ: អើចាំជួយកសាងនេះ ចាំជួយកសាងនោះ, អើចាំឆ្នាំក្រោយសិន ចាំទៅ! ដេកចាំទៅ! ពួកនោះ កាលសម្តេចសីហនុនៅ សីហនុប្រកាសក្លែងៗ ខ្លាចកុម្មុយនីស្តចូលមកប្រមូលទ្រព្យសម្បត្តិទុកជារួមសម្លាប់, ក៏បាននិយាយថា: ហ៊ីះ, ចាំឆ្នាំក្រោយទៅ អញសាងកូនសាលាមួយឲ្យភ្លេងរៀន, ចាំដាច់ខែនេះទៅ អញចូលជាសមាជិកសង្គមជាតិ, ចាំថ្ងៃស្អែកទៅអញយកអំណោយទៅឲ្យទាហាន (កាលណោះទាហាននៅឧត្តរមានជ័យនិងព្រះវិហារកំពុងក្រឡាត់អត់ឃ្លានយ៉ាងខ្លាំង រដ្ឋាភិបាលអំពាវនាវឲ្យជនជាតិ វៃអង្គាស ម្ហូបកំប៉ុងយកទៅឲ្យទាហានទាំងនោះ)។ ស្អែកជាស្អែក ថ្ងៃណោះជាថ្ងៃណោះ ខែនេះជាខែនោះ ឆ្នាំនេះជាឆ្នាំក្រោយ, មានអីអត់ទេ! អញគ្មានរវល់នឹងសេចក្តីអំពាវនាវស្តីទាំងអស់! នរណាធ្វើអីធ្វើទៅ! ដល់មកសម័យនេះទៀត ប្រជាជនខ្មែរកំពុងលិចលង់ក្នុងរលកមហន្តរាយវិនាសទ្រព្យសម្បត្តិអស់រលីង គ្រួសារព្រាត់ប្រាស់គ្នា, កូនខ្មែរកំព្រាត្រៀបត្រា, ខ្លះជម្រក, ខ្លះអាហារ ខ្លះទិសដេកចាំតែស្លាប់គ្រប់ទិសតំបន់... គឺថាជីវភាពប្រជាជនខ្មែរ កំពុងត្រូវចំរាញ់ទឹកភ្នែកស្រែកហៅជំនួយរលូងៗ... ក៏ពួកអភិជន ពួកសេដ្ឋីគហបតីទាំងនោះខ្ទប់ភ្នែក បិទត្រចៀក លែងឃើញលែងឮទាំងអស់។ នរណាស្លាប់ នរណាវេទនា អញមិនដឹងទាំងអស់។ រដ្ឋាភិបាលអំពាវនាវ... អំពាវនាវខ្យល់ទៅ! អញអីអីតែមាត់, ចាំថ្ងៃនេះថ្ងៃណោះ ខែណោះខែណោះ សុំជួយឲ្យនេះឲ្យនោះ។ ដេកចាំទៅ បើរលក់អំបិលមួយគ្រាប់!

ឆែ! អ្នកមានស្រុកខ្មែរវាមានអីចឹង វាមិនមែនដូចពួកសេដ្ឋីគហបតីអ៊ីស្រាអែល គេនៅដល់ទៅសហរដ្ឋអាមេរិកឯណោះ គេចេញលុយចេញកាក់ផ្ញើទៅរដ្ឋាភិបាលគេ ឲ្យរដ្ឋាភិបាលគេមានកម្លាំងធ្វើ

ការតស៊ូជាមួយអាវ៉ាប់ បើមិនបានអី ក៏អំពើសប្បុរសនោះឯង ជាការលើកទឹកចិត្តទាហានគេ លើកទឹកចិត្តអ្នកដឹកនាំរដ្ឋគេយ៉ាងជាក់ស្តែងដែរ ឯសេដ្ឋីគហបតីស្រុកឯងដេកចាំមើល អ៊ុំអីតែមាត់ក្រោយ

កាលសម្តេចសីហនុនៅ ពួកអ្នកកំណាញ់ទ្រើស្តីស្នូរនោះ និយាយអាងលេសថា សាងស្ពានឬសាលាធ្វើអី បើសម្តេចឆ្ងាយទៅជាក់ល្មោះសម្តេចឆ្ងាំឆ្ងងអស់នោះ? បាត់ល្មោះឯងអស់រលីង បានប្រយោជន៍អី? លុះដល់សម័យនេះ ពួកដដែលនេះ និយាយទៀតថា ជួយធ្វើអី បើពួកនេះសុទ្ធតែពួកពុករលួយ, ខ្ជិលរវល់ជួយធ្វើអី

នែ! វាទៅជាអ៊ុំច័ង! ពួកទាំងនោះមានលេសរហូត តាមពិតបើសាងសាលា, ផ្ទះពេទ្យ, សាងទីជម្រក, បរិច្ចាគប្រាក់កាសស្រូវអង្ករឲ្យប្រជាជនដែលគ្មានរបត់រត់លូន មកចម្រុះក្បាលគ្នាដូចជង្គុវនៅភ្នំពេញក្តី នៅទីណាក្តី... ដោយផ្ទាល់ដៃទៅ តើបាត់ល្មោះយើងឯណា? អំណោយមនុស្សធម៌យើងមានធ្លាក់ទៅលើដៃពួកដដែលយើងថា ពុករលួយនោះឯណា? បើយើងប្រកាន់បក្សពួក យើងប្រកាន់ទៅចុះ នេះមិនមែនប្រជារាស្ត្រខ្មែរនៅកាន់បក្សពួក ដូចយើងម៉ែនោះឯណា? គឺយើងប្រគល់ឲ្យចំពោះមនុស្សអត់ឃ្លានតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនឲ្យមនុស្សដដែលយើងស្អប់នោះទេ គឺឲ្យដល់រាស្ត្រខ្មែរដែលជាពូជអំបូរយើងទេតើ

តាមពិតទៅ គួរយើងអ្នកមានៗ, គហបតីមើមៗ មានមនសិការជាតិ មានសង្គ័ហធម៌ខ្លះទៅផង ក្នុងវេលាដែលស្រុកយើងកំពុងលង់លិចនេះ ព្រោះយើងរាល់គ្នាសុទ្ធតែថាចង់ធ្វើតាមអ៊ីស្រាអែល ហើយសុទ្ធតែថា យើងជាពុទ្ធសាសនិកចេះធ្វើបុណ្យសុទ្ធីទាននោះផង

គួរឲ្យស្រឡាញ់ក្នុងព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗ

តាមធម្មតា ឯកសារ និងព្រឹត្តិការណ៍ទាំងឡាយនៃសាកលលោកនិងប្រទេសជាតិ រមែងមានតំកល់ទុកនៅបណ្តាលយំជាតិ បណ្តាលយំជាតិជាយ៉ាងឯកសារដ៏ធំ ប៉ុន្តែចំពោះបណ្តាលយំជាតិយើងវិញ បើមានអ្នកនិពន្ធនា ត្រូវការស្រាវជ្រាវរកឯកសារណាមួយនោះពិបាករកណាស់ ហើយជួនកាលរកពុំបានផង ជាពិសេសថ្ងៃខែនៃព្រឹត្តិការណ៍ដ៏ទាន់មុនៗ រកគ្មានសោះតែម្តង ពីព្រោះគ្មាននរណានឹងរកកត់ត្រាទុកសោះ

ប្រការមួយទៀត មកពីអ្នកខ្លះទៅពិនិត្យឯកសារឬអានសៀវភៅមុខណាមួយ ឃើញរឿងត្រង់ដែលខ្លួនត្រូវការ ខ្ជិលចម្លង ក៏តាំងលួចហែកត្រង់វគ្គនោះមួយដុំចេញមកជាសម្បត្តិផ្ទាល់តែម្តង គំនិតនេះចម្រើន ព្រោះបានបំបាត់ឯកសារមួយទេ មិនឲ្យអ្នកដទៃដឹងផង រកមកសរសេរលោកដែលមានគំនិតនេះ មេត្តាអាណិតដល់អ្នកក្រោយៗ ដែលគ្មានដឹងនោះផង បើអស់លោកហែកយកតែម្នាក់ឯងទៅគ្នាបានអ្វីមើល? គួរគិតអាណិតចែកចំណេះចេះដឹងដល់គ្នា ទើបស្រុកយើងសម្បូរអ្នកចេះដឹង

ម្យ៉ាងទៀត ឯកសារនៅស្រុកខ្មែរពិបាករកណាស់ ព្រោះអ្នកកាន់ការរដ្ឋចេះតែកប់បំបាត់ចោល ឬកាត់ឲ្យទៅជាដូច្នោះដូច្នោះ យកតែល្អក្នុងជំនាន់ខ្លួនទាំងអស់

ការកប់បំបាត់ចោល ឬក៏កាត់ឲ្យប្រវត្តិសាស្ត្រនោះ គេសង្កេតឃើញជាពិសេសពួកស្តេចនេះតែម្តង ក្នុងរជ្ជកាលមួយៗ របស់ខ្លួន ពុំដែលឃើញមាននិយាយអំពីរឿងអាក្រក់សោះ សុទ្ធតែល្អទាំង

អស់ ហើយបើមានអាក្រក់ខ្លះនោះ គឺស្តេចក្រោយជាអ្នកឲ្យគេសរសេរនូវរឿងស្តេចមុនដែលស្លាប់ទៅ ហើយ តាមអំពើអាក្រក់ស្តេចនោះយ៉ាងណាៗ តែបន្តិចប៉ុណ្ណោះៗ រឿងអាក្រក់គ្មានសូវនរណាកត់ត្រា ទុកទៅក្នុងរាំង ប៉ុន្តែរឿងអាក្រក់ រឿងឃោរឃៅ រឿងអតមន្តិលនៅក្នុងរាំង បែរជាត្រូវបានគេរាស្ត្រ ដែលជីវិតនោះ នាំមកនិយាយផ្សព្វផ្សាយទៅវិញៗ យើងដែលជីវិតរឿងក្នុងរាំងថា ស្តេចអារ៉ាស ផ្តេស ផ្តាសយ៉ាងម៉េចនោះ ក៏ដោយសារតែពាក្យគេនិយាយឥតលាយលក្ខណ៍អក្សរនោះដែរ។

ម្យ៉ាងទៀត រំលឹកឡើងវិញ ឆ្នាំ ១៩៦៨ នេះ សម្តេចសីហនុ ដែលខ្លាចមនោគមវិជ្ជាចិនក្រហម ចូលស្រុកខ្មែរ ហើយខ្លាចត្រូវរាស្ត្រក្រហមចាប់ពួកនោះ ក៏ឲ្យក្រសួងសន្តិសុខប្រយ័ត្នប្រយែង ក្នុង រឿងសៀវភៅចិនបើកាំងចូលស្រុកៗ ក្រសួងនេះក៏ប្រកាសគម្រាមកំហែងរកឈ្មោះណាដែលមានសៀវ ភៅឬទស្សនាវដ្តីចិនកុម្មុយនីស្តយ៉ាងខ្លាំងៗ អ្នកខ្លាចគុកច្រវាក់ ហើយដែលធ្លាប់មានសៀវភៅឬទស្សនា វដ្តីចិនបើកាំង ពេលនោះប្រមូលដុតចោលគ្មានសល់ ខ្លះដុតរហូតដល់ទៅសៀវភៅឬទស្សនាវដ្តីស្បៀ កូរ៉េខាងជើង យួនហាណូយទៅទៀត។

ឯកសារជាច្រើនដែលនិយាយពីទ្រឹស្តីកុម្មុយនីស្តនោះ ត្រូវរលាយអស់មួយសារក្នុងគ្រានោះ។ ឃើញទេ ខ្លាចកុម្មុយនីស្ត គម្រាមរាស្ត្រឲ្យដុតឯកសាររឿងកុម្មុយនីស្តចោល។ ដល់ទៅទីនឹងនឹង អាមេរិកាំង តាំងរករឿងដូច្នោះដូច្នោះទៀត។ ឯកសារនៅស្រុកខ្មែរជំនាន់សីហនុ ព្រិលៗ ទាំងអស់ និយាយយកតែពីល្អ អ្នកសរសើរតែគូសីហនុមួយ បង្វិលរឿងពិតឲ្យទៅជារឿងពុំពិតវិញ។ រឿងមាន ច្រើន រឿងសម្លាប់ខ្មែរក្រហមនៅខេត្តកំពង់ធំយ៉ាងរន្តិល រឿងសម្លាប់ខ្មែរក្រហមនៅសំឡូត, ភ្នំវាយ ចាប ខេត្តបាត់ដំបង ។ល។ និង ។ល។ តើមាននរណាហ៊ានសរសេរផ្សាយទេ?

ពាក្យពិតរែងស្ទើរ ! ស្លាប់ ! គ្មាននរណាហ៊ានផ្សាយទេ !

ប៉ុន្តែការពិតវានៅតែពិត មានគេអ្នកកត់ត្រានៅតែលបកត់ត្រាបានអីចឹងទៅដែរ។ គឺអាស្រ័យ ដោយការលបកត់ត្រាដូច្នោះហើយ ទើបប្រវត្តិពិតពីមុន វាអាចផុសឡើងបាននៅពេលនេះ។

ហេតុដូច្នោះ ទើបខ្ញុំសូមបងប្អូនយុវជនទាំងអស់មេត្តាខ្សោយស្រាវជ្រាវកត់ត្រាទៅផង នូវព្រឹត្តិការណ៍ នៅស្រុកយើង ស្រណុកដល់កូនចៅយើងវាសួរ យើងមានចម្លើយច្បាស់លាស់តបទៅវិញ។

ម្យ៉ាងទៀតខ្ញុំសូមធ្វើសំណូមពរ ចំពោះអស់មិត្តដែលមានកំណត់ឯកសារផ្សេងៗ នោះ សូម មេត្តាកុំលាក់ទុកសម្លឹងតែឯងធ្វើអ្វី បើមានប្អូនៗ យុវជនអ្នកស្រាវជ្រាវគ្នាចូលមកសួរ សូមឲ្យគ្នាដឹង ផង។ យើងចែកគ្នាដឹងផ្សាយដំណឹងបានច្រើនគ្នា ស្រុកយើងសម្បូរអ្នកដឹង យើងមិនរង្វេងវិលវល់ ដូច កាលកន្លងមកហើយនោះសោះឡើយ។

សាមគ្គីអង្រួង

កាលពីឆ្នាំ ១៩៦៤ ខ្ញុំព្រមទាំងគ្រួសារបានទៅលេងចំការនៅច្បារអំពៅ ដែលជាចំការរបស់ ឧត្តមក្រុមខ្ញុំយូរអង្វែងហើយ។ ខ្ញុំបានសម្រាកនៅក្រោមដើមស្វាយមួយដើម ភ្នែកខ្ញុំមើលលើទៅមែក ស្វាយ ឃើញសំបុកអង្រួងនៅចុងមែកមួយនោះ។ ពេលនោះមានខ្យល់ធ្លាក់មក មិនដឹងហេតុអ្វី ស្រាប់ តែមានកូនមែកពុកមួយធ្លាក់ប្រើមកពីលើមកចំសំបុកអង្រួងនោះ ដូចគេយកលើមកវាយទម្លុះដូច្នោះ...

ស្រាប់តែក្រហមប្រាកចេញមកតែម្តង អង្រ្នងដំណើរតាម នោះសុះចេញពីសំបុកមកក្រៅដូចជាមានអាសន្ន ធំ រត់ចុះរត់ឡើងប្រសេចប្រសាចពេញស្លឹកឈើជិតៗ នោះមួយរំពេច ដូចជាដណ្តឹងសួរគ្នាប្រញាប់ប្រញាល់ អំពីរឿងហេតុដែលមានអ្វីធ្វើឲ្យព្រួយសំបុកអម្បាញ់មិញ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ពួកវាមួយចំនួន ស្រាប់តែចុះស្រ មកដល់គល់មួយរំពេច គូទ-ងខ្ចិត មាត់ហាច្រវាប ដូចជាចាំប្រុងជាស្រេច នឹងប្រហារ ស្តីណាដែលប៉ះពាល់ដល់វា។ ខ្ញុំយល់ថា អាពួកចុះមកនេះ ទំនងជាចុះមកសង្កេតការណ៍ខាងផ្ទៃក្រោម។ អាពួកនេះឡើងទៅវិញ ជួបនឹងភ្នំគ្នានៅពាក់កណ្តាលដើមស្វាយ ក៏តាំងឈប់ជួបគ្នាបន្តិច ទំនងជា និយាយប្រាប់គ្នាថា : ខាងក្រោមគ្មានការណ៍អ្វីទេ។

ដើម្បីចង់ដឹងចិត្តអង្រ្នងនោះម្តងទៀត ខ្ញុំយកមែកបូស្សីទៅញុលសំបុកវាបន្តិចទៀត ស្រាប់តែ ព្រលឡើងទៀត ក្រហមភ្នំសចេញមកក្រៅ ខ្លះចុះមកគល់ ខ្លះឡើងទៅចុង សុទ្ធតែពីលឿន ព្រោះវាមាន អាសន្នត្រូវតែប្រញាប់ កិរិយាវារីសរសើរសកគាតអង្គអាចដូចៗ គ្នា។

ឃើញអង្រ្នងមានសកម្មភាពគាតអង្គអាចព្រមៗ គ្នាដូច្នោះ ខ្ញុំនឹកបែកគំនិតមករកគិតជាតិខ្មែរ នៅពេលកើតសង្រ្គាម បើបានប្រហែលដូចសត្វអង្រ្នងនេះ ប្រហែលជាខ្លាំងសត្រូវមិនហ៊ានឈ្លានពាន ជាតិខ្មែរយើងទេ។ ខ្ញុំបានមកក្នុងពេញវិញ ខ្ញុំនៅនឹករឿងសត្វអង្រ្នងនេះមែនទែនទៅ ក៏រត់រកលោក ញ៉ង-សៀង ដែលជាមិត្ត ឲ្យលោកជួយតែងការព្យស្តីអំពីសាមគ្គីអង្រ្នងនេះឡើង។

ខ្ញុំសូមបួងសួងសូមឲ្យចរិតជាតិខ្មែរទាំងមូល មានសាមគ្គីប្រូមគ្នាដូចសត្វអង្រ្នង ចេះប្រូមគ្នា ទាំងជំទាំងតូច ចេះមូលមាត់គ្នា នាំគ្នាការពារជាតិខ្មែរឲ្យបានរុងរឿងស្ថិតស្ថេរចីរកាលតទៅ កុំបីអាក់ ខានឡើយ នឹងសុំឲ្យបានជាជាតិមួយមានកិត្តិទាមក្នុងអាស៊ីអាគ្នេយ៍នេះ។

សាមគ្គីអង្រ្នង

អង្រ្នងចង់មិត្តជាពួកក្រុម
ធ្វើជាសំបុកទុករក្សា
កកើតជាកូនពូជជាចៅ
រាយគ្នាយាយល្អាតចាត់ចែងចែក
ប្រុងប្រៀបជើងការទាំងយប់ថ្ងៃ
រំលោភរុករានពានចូលទៅ
កាលណាមែកឈើរង្កើតរាម
កែនពលប្រញាប់រាប់ស្តុះស្តា
បញ្ចេញចង្កូមតូទ ង ស្នើត
សន្ទុះទឹកចិត្តឥតញឹមញាប់
អ្នកស្រែចំការណាភ័យង
ឡើងបេះអ្វីៗ ជាចាំបាច់
អង្រ្នងព្រួតគ្នាទាំងរយពាន់

រួមផ្តុំសាមគ្គីទីត្រង់ណា
ពងពេញត្រៀបត្រាភ្ជាប់បំបែក។
បានជាញាតិដៅច្រើនអនេក
គ្រប់មែកសារពើឈើលំនៅ។
ក្រែងខ្ញុំងងឹតច្រែងចិត្តឃោរឃៅ
ជិះជាន់លំនៅរបស់វា។
វាឥតទឹមទាមឥតព្រួញា
ពុះពារតតាំងប្រឆាំងតប។
ភ្នែកស្លោស្លន់ស្លើតឆើតរហប
ប្រុងប្របប្រយុទ្ធហុតស៊ីសាច់។
កាលខ្លួនទំប្រឹងយ៉ាងប្តូរផ្តាច់
រិះៗ ប្រកាច់ពិចុងឈើ។
ខាំបោសមិនទាន់ភាន់រឺដើ

អាខ្លះខាំភ្នែកជ្រែកល្ងែងលើ
 ខាំហើយនោមដាក់ចាក់ចូលភ្នែក
 អែយ៉ាស់-អែយ៉ូយអង្ក្រងចោម
 បោសច្បុតសម្លាប់អស់ពួកមុន
 រាប់រយពាន់ម៉ឺនចូលគតាំង
 ណាដែលរាប់មុនក៏រាប់ទៅ
 សង្ក្រីតស្រុះស្របន្តគ្នា
 នេះគឺសាមគ្គីសត្វអង្ក្រង
 ទុកជាតម្រាប់ច្បាប់ប្រពៃ

អាខ្លះរុករើខាងល្ងែងក្រោម។
 កនយើងប្រឹងស្រែកជិតលេចផោម
 ជំទូឡោមជុំជិតភិតខាំខ្លាំង។
 ពួកក្រោយទ្រេតុណាមែមកម្នាំង
 ប្រឆាំងខំខាំចាំព្រួតគ្នា។
 ណាដែលរស់ទៅឥតស្បែក
 ប្តូរផ្តាច់ពុះពារច្បាំងយកជ័យ។
 សាមគ្គីហ្មត់ហ្មងចងមាន័យ
 មនុស្សលោកគួរលែតែគិតចុះ។

ញួង សេន្យីង

អវសានកថា

អស់លោកអ្នកអានជាទីគោរព,

តាំងពីទំព័រទី ១ រៀងមកដល់នេះ ខ្ញុំសរសេរ ខ្ញុំពោល គឺកើតឡើងដោយសុទ្ធចិត្តរបស់ខ្ញុំ ដែលខ្ញុំចង់ឲ្យបងប្អូនយើង ជាពិសេសយុវជនយើង មានការភ្ញាក់រឭកកាន់តែខ្លាំងឡើង កាន់ដៃគ្នាវិភាយឃើញ ណែនហើយចិត្តឲ្យស្មោះជួយយិតយោងប្រទេសមួយ ដែលយើងរាល់គ្នាកំពុងផ្ទៃជីវិតសព្វថ្ងៃ ហើយដែលកំពុងធ្លាក់ទ្រុឌទ្រោមគួរឲ្យអនិច្ចា ឲ្យបានងើបមុខនឹងគេឡើងវិញ ក្នុងសតវត្សរ៍ក្រោយៗ ទៀត។

ចំពោះ ខេមរជនម្ចាស់ទឹកដីកម្ពុជានាអនាគតកាល, ខ្ញុំសូមបន់ស្រន់ សូមកុំឲ្យមានវាសនាអាក្រក់ជួរចត់ ល្អក់ខ្វល់ដូចជាយើងខ្ញុំបានទទួលនាសតវត្សរ៍នេះទៀតឲ្យសោះ។ សូមឲ្យបានសុខចំរើនមានវឌ្ឍនភាព សុភមង្គលដរាបលើគន្លងយុត្តិធម៌ សមភាព សេរីភាព ប្រជាធិបតេយ្យ ដ៏ពិតប្រាកដ !

ចំពោះខ្ញុំ ខ្ញុំសូមប្តេជ្ញាដោយសច្ចាថាខ្ញុំទៀត នៅទំព័រចុងក្រោយនេះថា : «ខ្ញុំសូមស្លាប់ដើម្បីខ្មែរ កើតដើម្បីខ្មែរ និងរស់ដើម្បីខ្មែរ» ។ រៀងរាល់ជាតិ ខ្ញុំសូមឲ្យបានកើតជាខ្មែរ រស់ជាខ្មែរ ស្លាប់ជាខ្មែរ កុំឲ្យឃ្លាតទៅឯណាឆ្ងាយពីទឹកដីកម្ពុជានេះឲ្យសោះ ។

ហើយខ្ញុំជឿជាក់ថា អស់លោកដែលស្នេហាជាតិសម័យបច្ចុប្បន្ន ហើយដែលកំពុងឃើញស្រុកយើងបែកបាក់គ្នា ហូរហែកគ្នាយ៉ាងឯងបងប្អូនសព្វថ្ងៃនេះ មុខជាមានការឈឺចាប់ ហើយមុខជានឹងប្តេជ្ញាដូចពាក្យរបស់ខ្ញុំខាងលើនេះដែរពុំខាន។

ម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំសូមខទ្ទិស «ចរិតខ្មែរ» ចំពោះព្រលឹងយុទ្ធជនទាំងអស់ ដែលបានបូជាជីវិតដើម្បីខ្មែរ សាធារណរដ្ឋ តាំងពីនោះមកនេះ។ ខ្ញុំសូមគោរពព្រលឹង និងវិញ្ញាណក្ខន្ធអស់លោកទាំងនោះដោយស្មោះ។

ខ្ញុំសូមទុកស្នាដៃនេះដែលខ្ញុំសន្មតថា ជាកំណប់អនុស្សាវរីយ៍ក្នុងមួយជីវិតរបស់ខ្ញុំ ដែលបានរស់នៅជាន់កន្លះសតវត្សរ៍មកហើយ ហើយបានហាក់ហែលរលកព្រឹត្តិការណ៍នយោបាយស្រុកខ្មែរស្ទើរគ្មានចន្លោះនេះ ទុកជាអនុស្សាវរីយ៍ចំពោះអស់លោកអ្នកអានជាមិត្ត និងយុវជនជាប្អូនៗ នៅសម័យនេះ និងសម័យតៗ ទៅទៀតដោយស្មោះអស់ពីដួងចិត្ត។ សូមអស់លោកអ្នកអាននិងយុវជនប្អូនៗ ទាំងអស់ទទួលនូវសេចក្តីគោរពរាប់អានដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់អំពីខ្ញុំ ។

ថ្ងៃទី ២០ កក្កដា ១៩៧៣

ប៊ុនណាចន្ទ-ម៉ុន

មាតិកា រឿង

មាតិកា

ទំព័រ

អារម្ភកថា	២
សេចក្តីផ្តើម	៤
ជំពូក ១ :	៦
ជំពូក ២ :	១០
ជំពូក ៣ :	១៤
ជំពូក ៤ :	២៣
ជំពូក ៥ :	២៧
ជំពូក ៦ :	៣០
ជំពូក ៧ :	៣៣
ជំពូក ៨ :	៣៧
ជំពូក ៩ :	៤១
ជំពូក ១០ :	៤៦
អនុសាសន៍	៥៧
គំនិតមានតែអញ	៦០
គំនិតលួចយកយោបល់គេ	៦១
គួរតែពិគ្រោះសាកសួរ	៦១
គំនិតខ្លាចនយោបាយ	៦២
គំនិតសងសឹកសួរពូជ	៦២
គំនិតផ្តាញ់ផ្តាល	៦៣
គំនិតលោកពង្រេចពង្រើល	៦៤
គំនិតចង្រៃ	៦៥
ចូរប្រយ័ត្នមនុស្សជំនិត	៦៦
មេអំបៅ	៦៧
ស្វាពាក់ម្តុជ	៦៧
បើមិនច្បាស់កុំអះអាង	៧០

គួរតែនិយាយតែរឿងមានប្រយោជន៍	៧០
គួរពត់ឈើកាលនៅពីតូច	៧១
គួរសួនគ្រងលក្ខណៈខ្មែរខ្លះផង	៧៣
អំពីរឿងទុកសក់សេះ	៧៣
គប្បីម៉ឺនម៉ាត់ឲ្យបានយូរអង្វែង	៧៤
ការសន្ទិះសន្សំយ៉ៃ	៧៥
ហេតុអ្វីបានជាយើងចុះឱនថយ?	៧៧
គួរមានចិត្តសប្បុរស	៧៩
គួរឧស្សាហ៍កត់ត្រាព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗ	៨០
សាមគ្គីអង្រ្នង	៨១
អវសានកថា	៨៤

អំណាចគុណ

អ្នកនិពន្ធសូមថ្ងៃអំណាចគុណជ្រាលជ្រៅចំពោះ ៖

- លោក តាន់-គឹមហ្គុន ប្រធានសភាជាតិ ដែលបានផ្តល់នូវថ្ងៃខែនៃព្រឹត្តិការណ៍ខ្លះសម័យមុន
- អ្នកនិពន្ធ គុយ-ឡូត ដែលបានផ្តល់ឯកសារសម័យក្រោយមកទៀត ព្រមទាំងបានជួយចាត់ចែង «បរិក្ខេប» ដរាបមានជារូបរាងនេះ ។

ប៊ុនណាចន្ទ-ម៉ុន

តម្កល់ទុកតាមលេខ ៦៤៧
ចុះថ្ងៃទី ៥ កក្កដា ១៩៧៧

*****

វាយអក្សរសាឡើងវិញ: យុន-ពីម៉ូច
ជួយពិនិត្យនិងកែសម្រួល: មាន់ព្រឹក
សហរដ្ឋអាមេរិក ២០០៤